

16

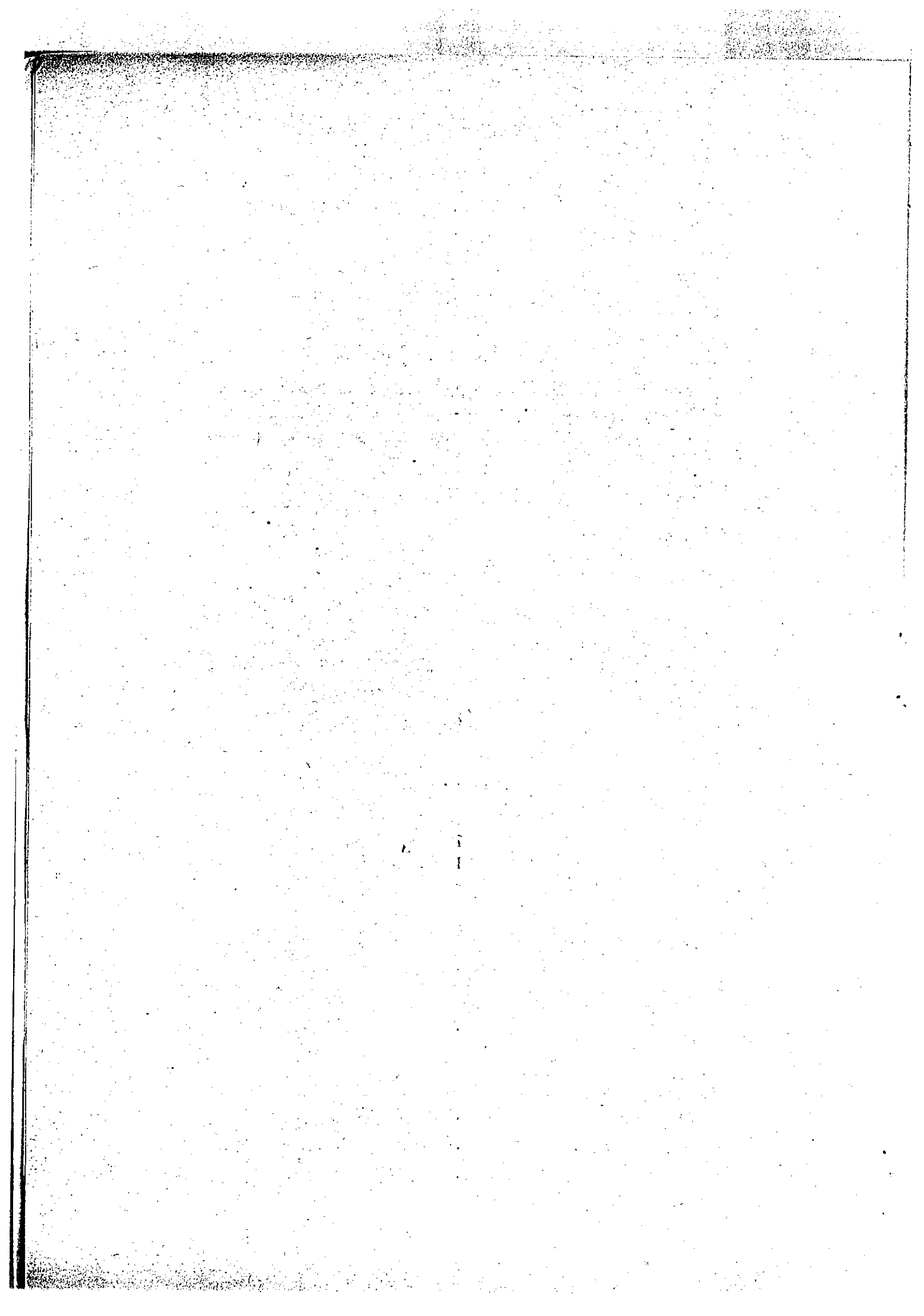
MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓ A JOGSZABÁLYSZERKESZTÉSHEZ

Készítette: az Igazságügyi Minisztérium

A jogalkotásról szóló törvény egyes rendelkezéseinek, valamint a jogszabályszerkesztésről szóló igazságügy-miniszteri rendeletnek és irányelynek a helyes és egységes alkalmazása érdekében közreadom a jogszabályszerkesztéshez készített módszertani útmutatót.

Budapest, 1999. június 28.

Dr. Somogyvári István s. k.
az Igazságügyi Minisztérium
közigazgatási államtitkára

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS.....	7
----------------	---

ELSŐ RÉSZ

A JOGSZABÁLYSZERKESZTÉSRŐL SZÓLÓ 12/1987. (XII. 29.) IM RENDELET (Vhr.)

I. FEJEZET	A JOGSZABÁLYOKRA VONATKOZÓ RENDELKEZÉSEK.....	11
	A jogszabály megjelölése	11
	A jogszabályszerkesztés fő szabályai	16
	A jogszabályok egységes szerkezetbe foglalása	32
II. FEJEZET	AZ ÁLLAMI IRÁNYÍTÁS EGYÉB JOGI ESZKÖZEINEK MEGJELÖLÉSE	35
	Határozat	35
	Utasítás	36
	Jegybanki rendelkezés.....	37
	Statisztikai közlemény	38
	Jogi iránymutatás	39
III. FEJEZET	AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK JOGSZABÁLYAINAK MEGJELÖLÉSE	42
MELLÉKLET A Vhr.-HEZ.....		43

MÁSODIK RÉSZ

A JOGSZABÁLYSZERKESZTÉSRŐL SZÓLÓ 7001/1988.(IK 11.) IM IRÁNYELV (Ie.)

I. A JOGSZABÁLY CÍME.....	49
II. A JOGSZABÁLY RÉSZEI.....	55
Preambulum (elvi bevezetés).....	55
A jogszabály bevezető része.....	58
Általános rendelkezések.....	62
Részletes rendelkezések.....	65
Záró rendelkezések	73
A jogszabály melléklete.....	85
Indokolás	90

III. A JOGSZABÁLY SZERKEZETI FELÉPÍTÉSE.....	95
A § (szakasz).....	98
Alcím.....	104
IV. A JOGSZABÁLYSZERKESZTÉS SAJÁTOS ESETEI.....	107
Jogszabály-módosítás.....	107
A jogszabályok egységes szerkezetbe foglalása	124
V. A JOGSZABÁLYOK SZÖVEGEZÉSE	131
MELLÉKLET AZ Ie.-HEZ. JOGSZABÁLY-RÖVIDÍTÉSEK	155

FÜGGELÉK

AZ ÁLLAMI, ÉRDEKKÉPVISELETI ÉS EGYÉB SZERVEK NEVÉNEK RÖVIDÍTÉSE	165
JOGSZABÁLYMUTATÓ	169
TÁRGYMUTATÓ	173

BEVEZETÉS

A jogszabály-előkészítők munkájának segítésére az Igazságügyi Minisztérium 1977-ben adta ki hivatalos használatra „A jogszabályok előkészítése (Irányelvek)” c. művet, az un. szürke könyvet. Ez a kiadvány 10 éven át hasznosnak bizonyult, majd pedig a benne foglaltak túlnyomó része alapul szolgált a jogalkotásról és jogszabályszerkesztésről szóló, 1987-ben megjelent jogszabályoknak és 1988-ban megjelent irányelveknek. Ezek ma is hatályosak, megalkotásukkal a szürke könyv túlhaladottá vált.

Jelenleg tehát *a jogszabály-előkészítésnél közvetlenül irányadó:*

1. a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény (röviden: Tv.) és indokolása,
2. a jogszabályszerkesztésről szóló 12/1987. (XII. 29.) IM rendelet (röviden: Vhr.),
3. a jogszabályszerkesztésről szóló 7001/1988. (IK 11.) IM irányelv (röviden: Ie.).

Ezek a jogszabályok és irányelv jelentősen módosultak, elsősorban a megjelenésük óta az állam szervezetében és a jogforrási rendszerben bekövetkezett változások miatt.

A jogszabály-előkészítésnél figyelembe kell venni azokat a rendelkezéseket is, amelyeket a jogalkotással, a jogalkotó szervekkel, a jogforrásokkal, a jogszabályok kezdeményezésével stb. kapcsolatban a következő jogszabályok és határozatok tartalmaznak:

4. a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény,
5. a Magyar Köztársaság Országgyűlésének Házzsabályáról szóló 46/1994. (IX. 30.) OGY határozat,
6. a Kormány ügyrendjéről szóló 1088/1994. (IX. 20.) Korm. határozat,
7. a nemzetközi szerződésekkel kapcsolatos eljárásról szóló 1982. évi 27. törvényerejű rendelet.

Ezek a jogszabályok és határozatok is módosultak.

Figyelembe kell venni végül a jogalkotással és a jogszabály-előkészítéssel összefüggő alkotmánybírósági határozatokat is, amelyek főleg a Tv. és a Vhr. egyes rendelkezéseikhez kapcsolódnak.

A felsorolt jogszabályok és határozatok szabályozzák a jogszabályok megalkotásának általános kérdéseit, a jogalkotási feladat kitűzése előtti vizsgálatokat, a jogalkotás tervezését és a jogalkotási programot, a jogszabályok előkészítéséért való felelősséget, a jogalkotásra vonatkozó döntés alapján végzett előkészítő munkákat, a jogszabály-előkészítés szervezeti kereteit, a jogszabály-

tervezetek véleményezését és a parlamenti előkészítésükben való közreműködést. Mindez a szűkebb értelemben vett *jogszabály-előkészítés* körébe tartozik.

Emellett sajátos kodifikációs tevékenység a *jogszabályszerkesztés*. Az erre vonatkozó részletes szabályokat a 2. pontban említett Vhr. és a 3. pontban említett Ie. tartalmazza. A *módszertani útmutató*nak az a célja, hogy ezeknek a szabályoknak a helyes alkalmazását segítse elő, kifejezetten a gyakorlat követelményeit tartva szem előtt. Ezért sorra veszi a Vhr. és az Ie. rendelkezéseit, és azokhoz fűz gyakorlati útmutatást, példákkal is megvilágítva a helyes és a helytelen megoldásokat. Az útmutató ezeket a példákat a gyakorlatból meríti, és általában megjelöli a példa alapjául szolgáló jogszabályt is. Az útmutató jellege azonban nem teszi szükségessé, hogy minden esetben megtörténjék az ilyen utalás.

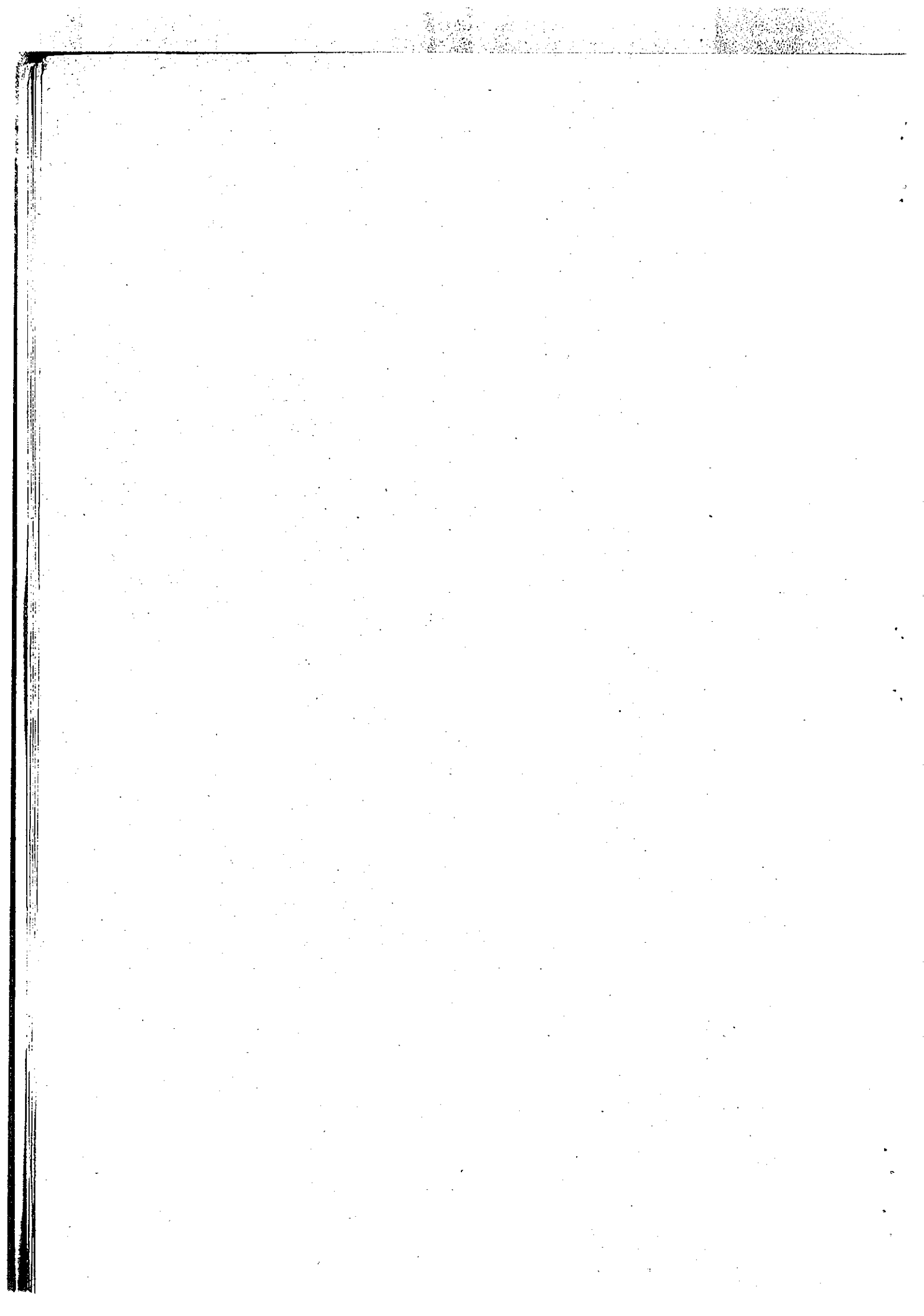
A Vhr.-nek mint jogszabálynak a rendelkezései általánosan kötelezőek, az Ie. rendelkezései viszont ajánlás jellegűek. Ugyanígy ajánlás jellegűek e módszertani útmutatóban foglaltak is. Ennek ellenére megalapozott az az igény, hogy a jogszabály-előkészítők széles körben és következetesen alkalmazzák a módszertani útmutatót, mert az a gyakorlati tapasztalatok alapján kialakított helyes megoldásokat tükrözi. Hangsúlyozni kell a jogszabály-előkészítésben az egységes módszerek érvényre juttatását, mert az ötletszerű, egyéni megoldások – még ha jó szándékból erednek is – ellentétben állnak a hatályos jogszabályok rendelkezéseivel. Csak az egységes elvek szerint felépített és megszerkesztett jogszabályok között tudnak a jogalkalmazók könnyen eligazodni.

A jogalkotásra, a jogszabályok előkészítésére és szerkesztésére vonatkozó jelenlegi szabályok korszerűsítése egyre sürgetőbbben merül fel. Addig is, amíg ez megtörténik, a módszertani útmutató segítheti a jogszabály-előkészítők munkáját. Ennek eredményeként várható, hogy a jogszabályok egységesen, a legcélyszerűbb formában jelenjenek meg. Ez hozzájárulhat ahhoz, hogy a jogalkalmazók – a felületesen előkészített jogszabályok értelmezésével járó munkától megszabadulva – jól alkalmazzák a jogszabályokat, sőt azokat a különböző szervezetek részéről eljáró személyek és az állampolgárok is könnyen megismerjék és önként kövessék.

ELSŐ RÉSZ

Az igazságügy-miniszter
12/1987. (XII. 29.) IM rendelete
a jogszabályszerkesztésről
(Röviden: Vhr.)

A rendelet szövege az időközi változásnak megfelelően módosított szöveg

A jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény 62. §-ában kapott felhatalmazás alapján – a jogszabály-előkészítők tevékenységében a szakmai követelmények érvényre juttatása érdekében – a következőket rendelem:

I. FEJEZET

A JOGSZABÁLYOKRA VONATKOZÓ RENDELKEZÉSEK

A jogszabály megjelölése

Vhr. 1. § (1) A jogszabály megjelölése magában foglalja a jogalkotó megnevezését, nevének rövidítését (a törvény és a törvényerejű rendelet kivételével), a jogszabály kihirdetésének idejét, a jogszabály számát, megnevezését és címét.

(2) Törvéynél és törvényerejű rendeletnél a kihirdetés idejeként a Magyar Közlönyben való megjelenés évét kell feltüntetni, más jogszabálynál – az évet követően, zárójelben – a megjelenés hónapját és napját is.

(3) A törvény számát római számmal, a többi jogszabályét arab számmal kell jelölni.

(4) Az önkormányzati rendeletnél a kihirdetés időpontja az önkormányzati közlőnyben való megjelenésre, illetőleg a helyben szokásos módon való kihirdetésre utal.

(5) A korábban törvénycikként megjelölt jogszabályt törvényként kell megjelölni.

1. A „számú” szó és az „sz.” rövidítés elhagyása

A jogszabályok megjelölésénél nem írjuk ki a régebben használatos „számú” szót vagy az „sz.” rövidítést; akkor sem, ha olyan korábbi jogszabályra történik utalás, amelynek eredeti megjelölésében még szerepelt a „számú” szó vagy az „sz.” rövidítés.

2. A törvény megjelölése

a) Pl. Teljes megjelölés: 1994. évi LIII. törvény a bírósági végrehajtásról

Rövid megjelölés: 1994: LIII. tv.

Helytelen, ha a törvéynél kiírják, hogy „Az Országgyűlés ... törvénye”, amint pl. az 1994: LXXXI. tv.-nél történt.

b) A törvénynek római számmal való megjelölése megkívánja a római számrendszer ismeretét. Az évente megalkotott törvények számát figyelembe véve a következő római számok helyes alkalmazása szükséges:

1	I
5	V
10	X
50	L
100	C

Ezekből a számjegyekből a többszörözés és a levonás elve alapján alkothatók meg a római számok.

A *többszörözés elve* azt jelenti, hogy egymás *után* többször leírjuk a megfelelő számjegyeket (pl. III), vagy a nagyobb számjegy *után* 1 vagy több kisebb számjegyet írunk (pl. VI, LXX); ilyenkor a nagyobb számhoz mintegy hozzáadjuk a kisebb számot.

A *levonás elve* azt jelenti, hogy a nagyobb számjegy *elő* egyetlen kisebb számjegyet írunk (pl. IV, IX, XL, XC); ilyenkor a nagyobb számból mintegy levonjuk a kisebb számot.

Levonni csak az I-et lehet V és X előtt, továbbá a X-et L és C előtt.

A gyakorlatban előforduló hibák megelőzésére példaként néhány római szám:

28 XXVIII

29 XXIX

39 XXXIX

40 XL

49 XLIX

ez a szám nem írható úgy, hogy IL, mint ahogy az az 1992-ben és 1993-ban alkotott törvényeknél történt,

89 LXXXIX

90 XC

94 XCIV

99 XCIX

ez a szám nem írható úgy, hogy IC, mint ahogy az 1993-ban történt.

c) Amíg a törvényt az Országgyűlés nem fogadta el, a normaszöveg megjelölése – az Alkotmány 78. §-a (2) bekezdésének megfelelően – „Törvényjavaslat”. Pl. Törvényjavaslat a honvédelemről. A törvényjavaslatnak is lehet tervezete, ezt a körülményt a normaszöveg első oldalának vagy címlapjának jobb felső részén célszerű feltüntetni.

Pl. Helytelenek az előkészítés időszakában a következő megjelölések:

„Törvénytervezet a honvédelemről”

„Törvényjavaslat a honvédelemről
(Tervezet)”

„1993. évi törvény a honvédelemről”; ilyen megjelölésre a törvényalkotásnak abban a szakaszában kerülhet sor, amikor a törvényt az Országgyűlés már elfogadta, de a kihirdetése (számozása) még nem történt meg.

d) A magyar jogfejlődés során régebben az ugyanazon országgyűlésen, országgyűlési ciklusban, később az ugyanazon évben alkotott törvényeket együttesen egy egységnek tekintették, és ezen belül az egyes törvényeket törvénycikknek nevezték. Ez 1949-ig volt szokásos.

Ha törvénycikként megjelölt korábbi jogszabályra történik hivatkozás, e korábbi jogszabályt is törvényként jelöljük meg.

Az utóbbi években is előfordult, hogy korábbi törvényre vonatkozólag a „törvénycikk”, sőt – a régi helyesírást megtartva – a „törvényczikk” szó jelent meg a Magyar Közlönyben az újonnan alkotott törvény szövegében.

A korábbi jogszabály rövidítése esetén nem a „tc.”, hanem a „tv.” rövidítést kell használni.

2. A kormányrendelet megjelölése

Pl. Teljes megjelölés: A Kormány 53/1993. (IV. 22.) Korm. rendelete az igazságügyi szakértőkről

Rövid megjelölés: 53/1993. (IV. 22.) Korm.r.

Helytelen az „r.” helyett a „rend.” rövidítés használata.

3. A miniszterelnöki rendelet megjelölése

Pl. Teljes megjelölés: A miniszterelnök 1/1997. (IX. 10.) ME rendelete a miniszterelnök és a miniszterek helyettesítési rendjéről

Rövid megjelölés: 1/1997. (IX. 10.) ME r.

4. A miniszteri rendelet megjelölése

a) Pl. Teljes megjelölés: Az igazságügy-miniszter 11/1994. (IX. 8.) IM rendelete a bírósági végrehajtás szervezetéről

Rövid megjelölés: 11/1994. (IX. 8.) IM r.

b) A miniszterek nevének (elnevezésének) rövidítése:

belügyminiszter	BM
egészségügyi miniszter	EüM
földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter	FVM
gazdasági miniszter	GM
honvédelmi miniszter	HM
ifjúsági és sportminiszter	ISM
igazságügy-miniszter	IM
környezetvédelmi miniszter	KöM
közlekedési, hírközlési és vízügyi miniszter	KHVM
külügyminiszter	KüM
Miniszterelnöki Hivatal vezető miniszter	MEHVM
nemzeti kulturális örökség minisztere	NKÖM
oktatási miniszter	OM
pénzügyminiszter	PM
szociális és családügyi miniszter	SZCSM
tárca nélküli miniszter	TNM

A miniszterek nevének (elnevezésének) rövidítésénél az a főszabály, hogy a rövidítés minden betűjét *nagybetűvel* írjuk. Három esetben azonban a gyakorlat ettől eltérő írásmódot alakított ki, amire a helyesírás szabályai lehetőséget adnak; ez a helyzet az EüM, a KöM és a KüM írásánál, ahol a rövidítés közepén *kisbetű* van.

c) A miniszterek megjelölésénél hiba adódik abból, ha nem veszik figyelembe, hogy egyes miniszterek nevében a szakterület (ágazat) megjelölésénél az „ügy” vagy „ügyi” szó szerepel, másokénál nem. Az „ügy” megjelölése rendszerint a kezdettől fogva hagyományos elnevezésű minisztereknél fordul elő, az újabban elnevezett minisztereknél ez elmarad. Van olyan miniszter, akinek az elnevezésében mindkét fajta megjelölés megtalálható, *pl.* a közlekedési, hírközlési és vízügyi miniszter.

d) Helytelen a miniszternek az alábbi megjelölése:

Közlekedési, Hírközlési- és Vízügyi Miniszter.

Az ilyen megjelölés *kettős hibát* tartalmaz: egyrészt csak a minisztériumok nevét írjuk nagybetűvel, a miniszterek nevét kisbetűvel kell írni, másrészt *helytelen* a kötőjel használata az említett megjelölésben az „és” kötőszó előtt.

5. Az önkormányzati rendelet megjelölése

A jogalkotásról szóló jogszabályok hatálybalépésének idején önkormányzati rendelet még nem volt. Ezért e rendeletet a gyakorlatban többféleképpen jelölték meg. Indokolt ezen a téren is az egységes módszer alkalmazása az alábbi szempontok figyelembevételével:

Ez a jogszabály az önkormányzat rendelete. Ezért megnevezésére az *önkormányzati rendelet* kifejezést használjuk, mert elvileg ez a helyes. Az másodlagos, hogy a rendeletalkotási eljárás során az önkormányzat részéről a közgyűlés, illetőleg képviselő-testület jár el. Az önkormányzati rendelet kifejezést használja az Alkotmánybíróság a határozataiban, és ez a kifejezés van az előkészítés alatt álló új Alkotmány szövegtervezetében is. E rendelet lényegét jobban kifejezi az „önkormányzati” jelző, mint ha azt „közgyűlési” vagy „képviselő-testületi” rendeletként jelölnék meg. Ennek megfelelően az önkormányzati rendeletet az „ör.” rövidítéssel jelöljük, amint az az Alkotmánybíróság határozataiban is olvasható.

A jogszabályok megjelölése azt is feltünteti, hogy a jogszabályt *mikor hirdették ki*. E körülményre való utalás úgy történik, hogy zárójelben feltüntetik a kihirdetés hónapját római számmal, napját arab számmal. Ez irányadó az önkormányzati-rendeletre is, figyelembe véve a Vhr.-nek a korábban létezett tanácsrendelet megjelölésére vonatkozó szabályát is.

Az önkormányzati rendeletek megjelölésével foglalkozik az *Alkotmánybíróság* 42/1992. (VII. 16.) AB határozata, amely kiemeli: „Az önkormányzati rendeletek tekintetében garanciális jelentősége van annak, hogy a rendelet megjelölése a rendelet tárgyán és számán kívül tartalmazza a jogalkotó megnevezését (illetőleg a jogalkotó nevének a hivatkozásokban használható rövidítését), valamint a kihirdetés dátumát.”

A fentieknek megfelelően az *önkormányzati rendeletek helyes megjelölését mutatják a következő példák:*

Főváros	<i>Pl. Teljes megjelölés:</i> A Fővárosi Önkormányzat 3/1997. (II. 20.) rendelete a közterületi díjakról <i>Rövid megjelölés:</i> 3/1997. (II. 20.) Főv.ör.
Megye	<i>Pl. Teljes megjelölés:</i> A Tolna Megyei Önkormányzat 3/1992. (II. 20.) rendelete a megyei önkormányzati képviselők tiszteletdíjáról <i>Rövid megjelölés:</i> 3/1997. (II. 20.) Tolna m.ör.
Megyei jogú város	<i>Pl. Teljes megjelölés:</i> A Szegedi Önkormányzat 3/1997. (II. 20.) rendelete a távhőszolgáltatásról <i>Rövid megjelölés:</i> 3/1997. (II. 20.) szegedi ör.
Község, nagyközség	<i>Pl. Teljes megjelölés:</i> A Diósberényi Önkormányzat 3/1997. (II. 20.) rendelete a köztisztaságról <i>Rövid megjelölés:</i> 3/1997. (II. 20.) diósberényi ör.

Az önkormányzati rendelet teljes megjelölésénél szükségtelen az „ör.” rövidítés használata.

Kerülni kell azt a módszert, hogy az önkormányzati rendeletet a közgyűlés vagy a képviselő-testület rendeletként jelölik meg.

Mellőzni kell e szervekre utaló – a gyakorlatban előfordult – Főv.Kgy., Kgy., Kr., Kt., KT.R. rövidítéseket, továbbá az önk.r. Ök. vagy Öt. rövidítést. Ez utóbbi az önkormányzati törvény rövidítése, ezt az útmutatónak az Ie. mellékletéhez fűzött része tartalmazza.

Mellőzni kell azt is, hogy az önkormányzati rendelet megjelölésénél zárójelben nem a megjelenés időpontjára, hanem az adott önkormányzati közlöny megfelelő számára történik utalás, pl. a fővárosi önkormányzati rendeletnél „(FK. 6.)”.

Vhr. 2. § (1) Ha a miniszterelnök és egy vagy több miniszter együttes rendeletet ad ki, első helyen az ME jelzést, majd az egy vagy több miniszternek a jelzését kell feltüntetni.

(2) Ha a rendeletet több miniszter együttesen adja ki, első helyen a kiadásért elsősorban felelős minisztert, majd a többi betűrendben kell feltüntetni.

Megjegyzés

A Vhr. 2. §-ának (3) bekezdése az államtitkári rendelkezéssel kapcsolatban állapít meg a (2) bekezdésben foglalttal azonos jellegű – idejét múlt – szabályt; közlését mellőzzük.

1. Az együttes rendelet neve és megjelölése

A Vhr. 2. §-ában említett rendeletek neve: *együttes* rendelet; *helytelen* a „közös” rendelet megnevezés. Az együttes rendelet *rövid megjelölésénél* elég az „r.” rövidítés használata; nem kell kiírni, hogy „e.r.”, mert az együtteség a több kibocsátó nevének rövidítéséből kitűnik.

Pl. Helytelen a Magyar Közlönyben megjelent következő megjelölés: 10/1998. (VII. 7.) FVM–EÜM e.r. E rövidítésből az „e.”-t el kell hagyni.

2. A miniszterelnök és a miniszter együttes rendelete

Pl. Teljes megjelölés: A miniszterelnök és az igazságügy-miniszter 4/1997. (V. 23.) ME–IM együttes rendelete a jogi iránymutatások felülvizsgálatáról

Rövid megjelölés: 4/1997. (V. 23.) ME–IM r.

3. Több miniszter együttes rendelete

a) *Pl. Teljes megjelölés:* A honvédelmi miniszter, a belügyminiszter és az igazságügy-miniszter 13/1997. (VI. 21.) HM–BM–IM együttes rendelete a lőterek használatáról

Rövid megjelölés: 13/1997. (VI. 21.) HM–BM–IM r.

b) Együttes rendelet esetén *minden kibocsátó miniszter nevét teljes egészében* ki kell írni.

Pl. Helytelen az ilyen megjelölés: a bel-, kül- és pénzügyminiszter együttes rendelete.

c) Ha *tárca nélküli miniszterrel* együttesen bocsátották ki a rendeletet, e miniszter megnevezésénél nem elég a „tárca nélküli miniszter” megjelölés, hanem e miniszter ügykörére is utalni kell. A miniszter nevének rövidítésénél elegendő a TNM megjelölés.

Pl. Teljes megjelölés: A belügyminiszter, az igazságügy-miniszter és a polgári nemzetbiztonsági szolgálatokat irányító tárca nélküli miniszter 33/1997. (V. 13.) BM–IM–TNM együttes rendelete a tájékoztatói eljárásról

Rövid megjelölés: 33/1997. (V. 13.) BM–IM–TNM r.

d) Ha az együttes rendeletet kibocsátó miniszterek közül egynek vagy többnek a nevében az „és” kötőszó van, a miniszterek felsorolásánál őket nem az „és”, hanem a „valamint” kötőszóval kapcsoljuk össze.

Pl. Helytelen: A földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter és a közlekedési, hírközlési és vízügyi miniszter együttes rendelete

Helyesen: A földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter, valamint a közlekedési, hírközlési és vízügyi miniszter együttes rendelete

Vhr. 3. § (1) A jogszabályokat a jogalkotó szervek szerint évenként 1-től kezdődően folyamatosan kell számozni.

(2) Az együttesen kiadott jogszabályt az első helyen feltüntetett jogalkotó szerv jogszabályainak sorszámát alapul véve, e jogszabályok közé sorolva kell megszámozni.

1. A helyes és folyamatos számozás

A helyes és folyamatos számozásra gondot kell fordítani, mert e szabály megsértése a jogalkalmazók munkájában zavart okoz.

Pl. Az 1991. évi Magyar Közlönyökben kihirdetett kormányrendeletek között kétszer jelent meg a 27-es kormányrendelet: először mint 27/1991. (II. 16.) Korm. r., másodszor mint 27/1991. (II. 21.) Korm. r. Ezt a hibát csak a 40-es kormányrendeletnél vették észre, tehát 13 kormányrendeletet *helytelenül* számoztak. A helyesbítés szerint a második alkalommal közölt 27. kormányrendelettel a 39. kormányrendeletig e jogszabályok helyett a 28-40. kormányrendeletet kell érteni a megfelelően helyesbített megjelenési időpontokkal együtt.

Lehet, hogy a Magyar Közlönyből tájékozódó jogalkalmazók a helyesbítés ellenére az eredetileg megjelent helytelen számozást veszik alapul.

2. Az együttes rendelet számozása

Ma már következetesen érvényesül a Vhr. 3. §-ának (2) bekezdésében foglalt szabály, vagyis hogy az első helyen feltüntetett jogalkotó (miniszterelnök, illetőleg miniszter) jogszabályai közé sorolva számozzák az együttes rendeletet; *pl.* a 3/1997. (IV. 26.) IM rendelet után a 4/1997. (V. 6.) IM-BM-PM együttes rendelet következik.

A régebbi jogszabályoknál ettől eltérő számozás volt. *Pl.* Az igazságügy-miniszteri rendeletek számozása ugyanabban az évben mindig újból 1-gyel kezdődött attól függően, hogy a rendeletet az igazságügy-miniszter önállóan, illetőleg valamelyik miniszterrel együttesen bocsátotta ki: *pl.* 1/1980. (I. 5.) IM r., 1/1980. (I. 20.) IM-HM r., 1/1980. (II. 10.) IM-KÜM-PM r.

A régebbi jogszabályok alkalmazásánál vagy a jogszabály-előkészítésben való felhasználásuknál erre figyelemmel kell lenni.

A jogszabályszerkesztés fő szabályai

Vhr. 4. § (1) Ha a jogszabály kiadására magasabb szintű jogszabály felhatalmazása alapján kerül sor, a felhatalmazást adó jogszabályt és a felhatalmazást tartalmazó rendelkezést (a §, bekezdés, illetőleg pont megjelölésével) a jogszabály bevezető részében fel kell tüntetni.

(2) A felhatalmazást adó jogszabály megjelölésekor nem kell feltüntetni az alapjogszabályt módosító jogszabályokat.

1. A felhatalmazás jelentősége és tartalma

A felhatalmazás *jelentősége* abból az elvből következik, amely szerint egyes jogalkotó szervek felhatalmazás alapján adhatnak ki jogszabályt. A Tv. 7. §-a értelmében a Kormány egyrészt az Alkot-

mányban meghatározott feladatkörében a saját kezdeményezéséből, másrészt törvényben kapott felhatalmazás alapján ad ki rendeletet. A Tv. 8. §-a szerint a miniszterelnök és a miniszterek csak a feladatkörükben és csak akkor adhatnak ki rendeletet, ha arra törvényben vagy kormányrendeletben felhatalmazást kaptak.

A felhatalmazás *tartalmáról* a Tv. a következőképpen rendelkezik:

Felhatalmazás végrehajtási jogszabály alkotására

Tv. 15. § (1) A végrehajtási jogszabály alkotására adott felhatalmazásban meg kell határozni a felhatalmazás jogosultját, tárgyát és kerekeit. A felhatalmazás jogosultja a jogi szabályozásra másnak további felhatalmazást nem adhat.

(2) A szabályozás tárgykörébe tartozó alapvető jogok és kötelesek szabályozására nem lehet felhatalmazást adni.

2. Utalás a felhatalmazásra a jogszabály bevezető részében

A felhatalmazásra már az annak alapján kibocsátott jogszabály *bevezető részében* utalni kell. Ez a bevezető rész közvetlenül a jogszabály megjelölése után következik, és azt csak a törvény preambuluma (elvi bevezetése) előzheti meg. Ilyen preambulumba azonban csak kivételesen van szükség, és azt meg kell különböztetni a bevezető résztől.

Helytelen, ha a „bevezető rész” helyett a „felvezető rész” kifejezést használják.

A bevezető részre vonatkozó részletes szabályokat az Ie. 10–12. pontja állapítja meg, ezért az útmutatónak e pontokhoz fűzött részét is figyelembe kell venni.

A Vhr. 4. §-a értelmében a felhatalmazásra a jogszabály bevezető részében olyan pontosan kell utalni, hogy kétséget kizáróan és könnyen meg lehessen állapítani a felhatalmazást tartalmazó rendelkezést, amely kell, hogy megfeleljen a Tv. 15. §-ában felsorolt követelményeknek.

Ha a felhatalmazó jogszabályt már módosították, ezt a körülményt a felhatalmazás alapján kibocsátott jogszabály bevezető részében *nem* kell feltüntetni.

Pl. Helyes: „A bíróságokról szóló 1972. évi IV. törvény 51. §-a (1) bekezdésének b) pontjában kapott felhatalmazás alapján a következőket rendelem:”

A „kapott” szó helyett a „foglalt” szót is használni lehet.

Helytelen a következő szövegezés:

„A bíróságokról szóló – az 1989. évi XLII. törvénnyel módosított – 1972. évi IV. törvény 51. §-a (1) bekezdésének b) pontjában kapott felhatalmazás alapján a következőket rendelem:”

„A bíróságokról szóló, módosított 1972. évi IV. törvény ... stb.”

„A bíróságokról szóló – többször módosított – 1972. évi IV. törvény ... stb.”

Ügyelni kell arra, hogy a felhatalmazó jogszabály hatályban lévő legyen.

Helytelen a 38/1997. (VI. 30.) IKIM-PM r. bevezető része, amely a Kereskedelmi Vámtarifáról szóló 21/1976. (VI. 29.) MT rendelet 2. §-a (1) bekezdésének e) pontjában foglalt felhatalmazásra utal. Ezt az MT rendeletet ui. már az 1995. évi CI. törvény hatályon kívül helyezte.

Vhr. 5. § (1) Ha a jogszabályt a kibocsátója a miniszterelnökkel, miniszterrel, országos hatáskörű szerv vezetőjével vagy más szerv vezetőjével egyetértésben adja ki, azt a bevezető részben fel kell tüntetni.

(2) Ha az egyetértés a jogszabálynak csak meghatározott rendelkezéseire vonatkozik, ezekre a rendelkezésekre a bevezető részben kell utalni.

Az egyetértők felsorolása

a) Az egyetértő szervek és személyek (röviden: szerv) felsorolásával kapcsolatos kérdésekkel az Ie. 10. pontja részletesen foglalkozik, ezért az útmutatónak e ponthoz fűzött részét is figyelembe kell venni.

b) Ha az egyetértés nem az egész jogszabályra, hanem csak egyes meghatározott rendelkezéseire vonatkozik, ezekre a rendelkezésekre a jogszabály bevezető részében kell utalni.

Lehet, hogy a jogszabály egészét valamely szervvel egyetértésben, egyes rendelkezéseit pedig további meghatározott szervvel egyetértésben adják ki. Ezt a megkülönböztetést a jogszabály bevezető részében kifejezésre kell juttatni.

Pl. „Az igazságügy-miniszter 6/1986. (VI. 26.) IM rendelete a költségmentesség alkalmazásáról a bírósági eljárásban

A polgári perrendtartás (Pp.) 84. §-ának (3) bekezdésében és 88. §-ában kapott felhatalmazás alapján a pénzügyminiszterrel – a 17. § (2) bekezdése tekintetében a belügyminiszterrel és a legfőbb ügyésszel is – egyetértésben a következőket rendelem:”

Az idézet végén említett „rendelem” szó helyett a „rendelem el” kifejezés is előfordul. Ez is elfogadható, de a „rendelem” szó jobban megfelel a hagyománynak és rövidebb.

Vhr. 6. § A jogszabályok területi, illetőleg személyi hatályára vonatkozó szabályt az általános rendelkezések közé akkor kell felvenni, ha a hatálya nem terjed ki az ország területén levő valamennyi jogalanyra, valamint a külföldön tartózkodó magyar állampolgárokra.

1. Az általános rendelkezések tartalma

Az általános rendelkezések tartalmával az Ie. 13. pontja foglalkozik, ezért az útmutatónak e ponthoz fűzött részét kell figyelembe venni.

2. A jogszabály hatályának szabályozása

A Tv. a jogszabály hatályával kapcsolatban a jogszabály személyi, területi és időbeli hatályát szabályozza, és a Vhr. 6. §-ában említett *személyi és területi hatályra* vonatkozólag a következőképpen rendelkezik:

A jogszabály hatálya

Tv. II. § (1) A jogszabály hatálya kiterjed az ország területén a magánszemélyekre és a jogi személyekre, valamint a külföldön tartózkodó magyar állampolgárokra.

(2) Az önkormányzati rendelet hatálya a helyi önkormányzat illetékességi területére terjed ki.

A jogszabály ezektől az általános szabályoktól adott esetben eltérhet, és kimondhatja, hogy a jogszabály területi hatálya *szűkebb*, mint az ország, illetőleg a helyi önkormányzat egész területe, és azt is kimondhatja, hogy a jogszabály személyi hatálya *szűkebb*, mint a Tv. 11. §-ának (1) bekezdésében meghatározott kör. *A területi, illetőleg a személyi hatályt kizárólag ezekben az esetekben kell a jogszabályban – az általános rendelkezések között – szabályozni.*

Pl. A területi hatályra:

A Balaton környéki építkezés sajátos szabályait megállapító jogszabály kimondhatja:

„E rendelet hatálya azokra a településekre terjed ki, amelyek a Balaton partjától számított 5 km-en belül vannak.”

Ehelyett az is szokásos, hogy a jogszabályban vagy mellékletében felsorolják azokat a településeket, amelyek a balatoni üdülőövezetben vannak, és amelyekre a jogszabály hatálya kiterjed.

Pl. A személyi hatályra:

„E törvény hatálya nem terjed ki azokra a külföldi állampolgárokra, akiknek Magyarországon nincs állandó lakóhelyük.”

3. A jogszabály alkalmazási köre

a) Az elmélet a jogszabálynak a fenti 2. pontban említett 3-féle hatálya – tehát a személyi, területi és időbeli hatály – mellett ismeri az ún. „tárgyi hatály” fogalmát is, és ezen azt a tárgykört, társadalmi viszonyt stb. érti, amelyet a jogszabály rendezni kíván.

A „tárgyi hatály” kifejezésnek a jogszabályban való használata és általában a jogszabály hatályának a szabályozás tárgyára való vonatkoztatása, valamint az ezzel kapcsolatos rendelkezés azonban *helytelen*, mert ehelyett „a jogszabály alkalmazási körét” kell szabályozni, vagyis azt, hogy a jogszabályt mikor, milyen esetekben kell alkalmazni.

Pl. Helyes a Vht. következő rendelkezése:

„A törvény alkalmazási köre

1. § A bíróságok és a jogvitát eldöntő más szervek határozatait, továbbá egyes okiratokon alapuló követeléseket bírósági végrehajtás útján, e törvény szerint kell végrehajtani.”

Ezt követően a Vht. 2–4. §-a is azt szabályozza, hogy milyen esetekben irányadók még a bírósági végrehajtás szabályai, vagyis hogy milyen esetekben kell azokat alkalmazni.

b) *Helytelen*, ha „A jogszabály hatálya” cím alatt rendelkezik a jogszabály arról, hogy milyen esetekre vonatkozik a jogszabály. Különösen hibáztható, ha az ilyenkor adott felsorolás nem egységes szempontok szerint történik.

Pl. Helytelen a vasútról szóló 1993:XCV. tv. 1. §-ának (1) bekezdése, amely a következőképpen rendelkezik:

„A törvény hatálya a vasúti közlekedésre,
a vasúti közlekedéssel összefüggő állami és önkormányzati feladatokra,
a vasút szolgáltatásainak alapvető szabályaira,
továbbá egyes munkavállalói jogokra és köteleességekre
terjed ki.”

Ez a rendelkezés lényegében e törvény fontosabb fejezeteit sorolja fel, és minden elemében *helytelen*. E rendelkezést ki kellett volna hagyni a törvényből.

Helytelen az atomenergia alkalmazásával összefüggő rendőrségi feladatokról szóló 47/1997. (VIII. 26.) BM rendelet, amely „A rendelet hatálya” cím alatt a következőket mondja ki:

„1. § (1) A rendelet hatálya a hatósági engedélyek kiadásához szükséges szakhatósági hozzájárulás szempontjaira, az atomenergia alkalmazása körében foglalkoztatott munkavállalókra vonatkozó speciális biztonsági követelményekre, azok ellenőrzési rendjére, továbbá a nukleáris anyagok és létesítmények tekintetében az őrzés és védelem speciális módjának, illetve a radioaktív és nukleáris anyagok szállítására vonatkozó rendőri ellenőrzési és biztosítási feladatoknak a szabályozására és az atomenergia alkalmazásával összefüggő egyéb rendőrségi feladatokra terjed ki.”

Ez a felsorolás a jogszabály tartalmának – lényegében a fejezetek címeinek – felületes ismertetését adja. A „hatály” itt különböző jellegű fogalmakra terjed ki, úgymint szempontokra, követelményekre, ellenőrzési rendre, feladatokra és a feladatok szabályozására. Ezt a bekezdést el kellett volna hagyni.

A rádiózásról és a televíziózásról szóló 1996:1. tv. az 1. §-t megelőzően helytelenül használja „A törvény hatálya” alcímet, de a jogszabály szövegében helyesen írja: „1. § (1) E törvényt *kell alkalmazni* a magyarországi rádió és televízió műsorszolgáltatásra és az ezzel összefüggő műsorterjesztésre.”

c) *Helytelen*, ha az un. „tárgyi hatállyal” összekapcsolják a személyi hatály szabályozását, bár ez utóbbi is felesleges, ha nem tér el a Tv. 11. §-ában foglalt általános rendelkezéstől.

Pl. Helytelen a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996:XXI. tv. 1. §-ának (2) bekezdése, amely a következőképpen rendelkezik:

„A törvény hatálya az országos és térségi területfejlesztési és területrendezési feladatok ellátására terjed ki. A törvény hatálya alá tartoznak az e tevékenységben közreműködő, illetőleg általa érintett természetes és jogi személyek, valamint jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek.”

Ez a rendelkezés felesleges, mert a benne foglaltak a törvény rendelkezéseiből, tartalmából amúgy is kitűnnek.

d) *Helytelen*, ha a jogszabály a saját hatályának (helyesen: alkalmazási körének) a meghatározásánál a tevékenység és a személyi kör mellett vagy helyett elsősorban dolgokra vonatkoztatva határozza meg a jogszabály alkalmazási körét.

Pl. Helytelen: „E rendelet hatálya a felsorolt szervek gépjárműveire terjed ki.”

Kirívóan helytelen: „Minden kerékpár köteles legalább 1 csengővel és 2 – egymástól függetlenül működő – fékkel rendelkezni.”

A kötelezés nem vonatkozhat a kerékpárra. Azt kellett volna kimondani, hogy csak olyan kerékpárral lehet közlekedni, amelyen az említett 1 csengő és 2 fék van.

Vhr. 7. § (1) A záró rendelkezések között minden esetben szabályozni kell a jogszabály hatálybalépését.

(2) Szükség esetén a záró rendelkezések között kell szabályozni a következőket is:

- a) a jogszabály visszaható hatálya,
- b) az átmeneti rendelkezések,
- c) a jogszabály végrehajtására adott felhatalmazás,
- d) más jogszabály módosítása,
- e) más jogszabály hatályon kívül helyezése.

(3) Ha a jogszabály a Magyar Köztársaság és az Európai Közösségek és azok tagállamai között társulás létesítéséről szóló, Brüsszelben, 1991. december 16-án aláírt Európai Megállapodás tárgykörében az Európai Közösségek jogszabályaihoz való közelítést célozza, záró rendelkezéseiben erre a körülményre a jogalkalmazók tájékoztatása és a megfelelő jogértelmezés érdekében utalni kell az Európai Megállapo-

dás kihirdetéséről szóló 1994. évi I. törvényre történő hivatkozással és az irányadó közösségi jogszabály feltüntetésével. A közösségi jogszabályok felsorolását – szükség esetén – a jogszabály melléklete is tartalmazhatja.

1. Az Ie. 18–25. pontjának alkalmazása

A záró rendelkezésekkel az Ie. 18–25. pontja részletesen foglalkozik, ezért az útmutatónak e pontokhoz fűzött részét is figyelembe kell venni.

2. A záró rendelkezések címe

A jogszabálynak a Vhr. 7. §-ában említett részét „Záró rendelkezések” címmel jelöljük.

A záró rendelkezések kifejezést 2 szóba írjuk, hiba tehát a „zárórendelkezések” írásmód, amely pl. a kárpótlásról szóló 1991:XXV. tv.-ben található.

A „Záró rendelkezések” kifejezés a jogszabály felépítésétől függően szerepelhet a jogszabályban mint alcím, de lehet a jogszabály egyik fejezetének, sőt részének a címe is. E címekkel az Ie. 29. pontjának b) alpontja és 33. pontja foglalkozik, ezért az útmutatónak e pontokhoz fűzött részét is figyelembe kell venni.

Helytelenek – a „Záró rendelkezések” cím helyett – a jogszabályokban található következő címek:

„Vegyes és záró rendelkezések”

„Vegyes, záró és egyéb rendelkezések”

„Vegyes rendelkezések”

„Egyéb rendelkezések”

„Átmeneti és záró rendelkezések”, amint pl. a menekültek ellátásáról szóló 129/1996. (VIII. 1.) Korm. rendelet tartalmazza; a záró rendelkezés ui. gyűjtőfogalom, és ez alá tartozik mint altípus az átmeneti rendelkezés,

„Hatályba léptető, záró és vegyes rendelkezések”; itt is az a hiba, hogy a hatálybalépésről szóló rendelkezés nem azonos szinten helyezkedik el a gyűjtőfogalomként használt záró rendelkezéssel,

„Vegyes, záró és értelmező rendelkezések”.

A „vegyes” szó használatát el kell kerülni. Az „Egyéb rendelkezések” kifejezés – ha nincs más megoldási lehetőség – használható, de nem a „Záró rendelkezések” cím helyett, hanem más esetben, általában mint alcím és kivételesen mint fejezetcím.

3. A záró rendelkezésekben levő szabályok sorrendje és elnevezése

a) A gyakorlat szerint a Vhr. 7. §-ában felsorolt rendelkezéseket a záró rendelkezések között a következő sorrendben és elnevezéssel célszerű felvenni:

„Hatálybalépés”; szükségtelen a „hatályba léptető rendelkezés” vagy „... rendelkezések” kifejezés használata, amint az Országgyűlés Házzsabályában olvasható.

„Átmeneti rendelkezések”

„Visszaható hatály”

„Felhatalmazás”

„Hatályukat veszítő rendelkezések”

„Módosuló rendelkezések”

Egyes számot kell használni, ha csak egyetlen átmeneti, módosuló stb. rendelkezés van.

Ha kevés a hatályát veszítő rendelkezés, azt a hatálybalépésről szóló §-ba lehet foglalni (2) bekezdésként.

A „Hatálybalépés” alcímhez tartozóan, a hatálybalépésről szóló § után – ha a normaszöveg kis terjedelmű, esetleg a hatálybalépésről szóló §-ba – kell felvenni azt a rendelkezést, amely szerint a jogszabály *nem érint* valamely más jogszabályt, rendelkezést, jogintézményt stb.

b) Kivételesen előfordul és elfogadható, ha az *értelmező rendelkezéseket* nem az általános rendelkezések, hanem a záró rendelkezések között helyezik el. Ilyenkor az értelmező rendelkezések a záró rendelkezések között az első helyre kerülnek, tehát a hatálybalépésről szóló rendelkezést is megelőzik.

c) A Vhr. 7. §-ának (3) bekezdése szerinti rendelkezést – amely az Európai Közösségek jogszabályaira, illetőleg jogi iránymutatásaira való utalásról szól – a záró rendelkezések végén kell felvenni a következő alcímmel: *Az Európai Közösségek jogára utaló rendelkezés*.

Ehelyett elfogadható a következő alcím is: *Az Európai Közösségek jogszabályaihoz való közelítés*.

Helytelen megoldás van a jelzalog-hitelintézettről és a jelzaloglevélről szóló 1997. évi XXX. törvényben, amely az említett utaló rendelkezést a törvény hatálybalépéséről szóló 26. § (2) bekezdéseként mondta ki.

Helyes: A védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. XI. tv. „Az Európai Közösségek jogszabályaihoz való közelítés” alcím alatt a következőképpen rendelkezik:

„122. § E törvény a Magyar Köztársaság és az Európai Közösségek és azok tagállamai között társulás létesítéséről szóló, Brüsszelben, 1991. december 16-án aláírt Európai Megállapodás tárgykörében, a megállapodást kihirdető 1994. évi I. törvény 3. §-ával összhangban az Európai Közösségek következő jogszabályaival összeegyeztethető szabályozást tartalmaz:

a) a Tanács 89/104/EGK irányelve a tagállamok védjegyekre vonatkozó jogszabályainak közelítéséről,

b) a Tanács 2081/92/EGK rendelete a mezőgazdasági termékek és az élelmiszerek földrajzi jelzéseinek és eredetmegjelöléseinek oltalmáról.”

Helyes: Az Állategészségügyi Szabályzat kiadásáról szóló 41/1997. (V. 28.) FM rendelet a következőket mondja ki: „3. § (2) Ez a rendelet az Európai Megállapodás kihirdetéséről szóló 1994. évi I. törvény alapján az Európai Közösségek jogszabályaihoz való közelítést célozza. Az irányadó és e rendelet alkotásánál figyelembe vett jogszabályok jegyzékét a 3. melléklet tartalmazza.” E jogszabályokat a melléklet 16 oldalon sorolja fel.

Vhr. 8. § A jogszabály hatálybalépésének idejét a hatálybalépés évének, hónapjának és napjának megjelölésével kell megállapítani úgy, hogy a hatálybalépés rendszerint a hónap 1-jével történjék. Kivételesen kimondható, hogy a jogszabály a kihirdetése napján lép hatályba. Ez a nap a jogszabályt tartalmazó Magyar Közlöny, illetőleg önkormányzati közlöny megjelenésének vagy az önkormányzati rendelet helyben szokásos módon való kihirdetésének a napja.

1. A jogszabály hatálybalépésének alapvető szabályai

A jogszabály *időbeli hatálya* szempontjából a legfontosabb a jogszabály hatálybalépése. A hatálybalépésről szóló rendelkezés megállapításánál figyelembe kell venni a Tv. 12. §-át is:

Tv. 12. § (1) A jogszabályban meg kell határozni a hatálybalépésnek napját. A jogszabály egyes rendelkezéseinek hatálybalépésére különböző időpontokat is meg lehet állapítani.

(2) A jogszabály a kihirdetését megelőző időre nem állapíthat meg kötelezettséget, és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé.

(3) A jogszabály hatálybalépésének időpontját úgy kell meghatározni, hogy kellő idő maradjon a jogszabály alkalmazására való felkészülésre.

(4) A jogszabályt és végrehajtási jogszabályát egy időben kell hatályba léptetni.

Figyelembe kell venni továbbá az Ie. 18. pontját és az útmutatónak e ponthoz fűzött részét.

A hatálybalépés időpontjának helyes megállapításához, a Tv. 12. §-ának alkalmazásához ad szempontokat az Alkotmánybíróság 28/1992. (IV. 30.) AB – és néhány egyéb – határozata.

2. A hatálybalépésről szóló rendelkezés helyes megszövegezése

a) „Ez a törvény 1998. január 1-jén lép hatályba.”

Nem kell kiírni, hogy 1998. évi január hó 1. napján.

b) „Ez a törvény a kihirdetése napján lép hatályba.”

c) A törvény országgyűlési elfogadása után bizonytalan lehet, hogy mikor kerül sor a törvény aláírására és kihirdetésére. Lehetséges ui., hogy a köztársasági elnöknek, sőt esetleg az Alkotmánybíróságnak az eljárása hosszabb időt vesz igénybe, és a törvény visszakerülhet az Országgyűléshez módosítás végett. Ezért helyes a következő szövegezés is:

„Ez a törvény a kihirdetését követő 4. hónap 1. napján lép hatályba.”

Mint hogy a „hónap” szót itt szükségszerűen ki kell írni, ezért a nap megjelölésénél sem használjuk a rövidítést.

A „4.” hónap helyett más számot kell írni attól függően, hogy a Tv. 12. §-ának (3) bekezdésére tekintettel mennyi idő szükséges a jogszabály alkalmazására való felkészüléshez. A hatálybalépés ilyen módon történő meghatározásánál azonban legrövidebb határidőként a „2. hónap 1. napján” szöveg alkalmazható. Ha ui. a kihirdetés valamely hónap végén (pl. 30-án vagy 31-én) történik, akkor a „kihirdetését követő hónap 1. napján” szöveg olyan rövid időt (1 napot) jelent, amely lényegében azonos a „kihirdetése napján” történő hatálybalépéssel.

d) „Ez a rendelet a kihirdetését követő 8. napon lép hatályba.”

„Ez a rendelet a kihirdetését követő 15. napon lép hatályba.”

Az ilyen szövegezés akkor indokolt, ha a jogszabályt minél előbb hatályba kívánják léptetni, de ez nem történhet meg a kihirdetésének napján.

e) A szabályozás jellege szükségessé teheti, hogy konkrét nap helyett naptárilag egyelőre bizonytalan naphoz kössék a jogszabály hatálybalépését.

Ezért helyes pl. a következő szövegezés: „Ez a törvény a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek 1998. évi választásának napján lép hatályba.”

3. A hatálybalépésről szóló rendelkezés helytelen megszövegezése

a) Célszerű, ha a hatálybalépés időpontjának napokban történő meghatározásánál a 8. vagy a 15. napot jelölik meg, 8 napnál rövidebb vagy 15 napnál hosszabb hatálybalépési határidőt napokban csak kivételesen indokolt megállapítani.

Pl. Rövidebb határidőként a miniszterelnök és a miniszterek helyettesítési rendjéről szóló 1/1997. (IX. 10.) ME r. 3. §-a kimondta, hogy a rendelet a kihirdetését követő 3. napon lép hatályba. A gyógyfür-

dőellátással kapcsolatos 17/1997. (VI. 30.) NM r. 10. §-ának (1) bekezdése szerint ez a rendelet a kihirdetését követő 5. napon lép hatályba.

Hosszabb határidőként kimondták, hogy a törvény vagy rendelet a kihirdetését követő 30., 45., 60., 90., 120., 160. napon lép hatályba.

Az ilyen szövegezés mellett a hatálybalépés napjának megállapítása bizonytalan, mert egyes hónapok 30 napból, mások 31 napból állnak, februárban pedig 28 vagy 29 nap van, így a hatálybalépés napja rendszerint nem valamelyik hónap 1-jére, hanem másik napjára esik. A 160 napos határidő azért is kifogásolható, mert nem teljes hónapokat, hanem mintegy 5 hónapot és 10 napot rögzít. Minthogy pedig azt nem szokták kimondani, hogy a hatálybalépés pl. a kihirdetéstől számított 31. napon történik, az említett 30 napos határidő adott esetben azzal jár, hogy a jogszabály a következő hónap 31. napján lép hatályba.

Ha tehát a hatálybalépés időpontját napban kívánják meghatározni, ez a jogszabály kihirdetésétől – a Magyar Közlönyben, az önkormányzati közlönyben való megjelenésétől stb. – számított 8. vagy 15. nap legyen. Ennél rövidebb, illetve hosszabb hatálybalépési határidőt napokban csak rendkívüli körülmények miatt, egészen kivételesen indokolt meghatározni; *pl.* ha a hatálybalépés olyan eseményhez kapcsolódik, amelynek időpontja más, mint a kihirdetéstől számított 8. vagy 15. nap.

b) Helytelen a hatálybalépés szabályozása a – gyakorlatban előforduló – alábbi módokon is:

„Ez a rendelet a kihirdetését követő napon lép hatályba.”

Ez az 1 nap csak azt akarja leplezni, hogy a jogalkotó nem kívánta kifejezetten a kihirdetés napján hatályba léptetni a jogszabályt.

„Ez a törvény a kihirdetését követő 6 hónap múlva lép hatályba.”

„Ez a rendelet a kihirdetését követő 15 napon *beül* lép hatályba.”

„Ez a rendelet a kihirdetését követő 15 nap *elteltével* lép hatályba.”

„Ez a rendelet a kihirdetését követő 15 nap *eltelte után* lép hatályba.”

Az ilyen szabályozási módok bizonytalanságban hagynak a hatálybalépés időpontja tekintetében.

„Ez a törvény 1997. március 1. *napjával* lép hatályba.” [1996:LV. tv. 96. § (1) bek.].

Helyesen: 1-jén.

„Ez a törvény a kihirdetését követő *második hónap 15. napján* lép hatályba.” Így rendelkezik a Btk. módosításáról szóló 1996: XVII. tv. 8. §-a és a Btk. módosításáról szóló 1996: LII. tv. 38. §-a.

Nem kell a hónapot betűvel kiírni, és ha így szabályozzák a hatálybalépést, akkor a hónap 1. napját kell ennek időpontjaként meghatározni.

„Ez a rendelet 1996. július *1-jétől hatályos.*”

Helyesen: ...1-jén lép hatályba.

„Ez a rendelet a *kihirdetése napjától számított 8. napon* lép hatályba.”

Helyesen: Ez a rendelet a kihirdetését követő 8. napon lép hatályba.

„E rendelet kihirdetését követő 8. napon lép hatályba.”

Helyesen: Ez a rendelet a kihirdetését ... stb.

Helytelenül rendelkezik a gyógyszerárak létesítéséről és működésük egyes szabályairól szóló 1994. évi LIV. törvény 42. §-ának (1) bekezdése, amikor kimondja: „Ez a törvény a kihirdetését követő hónap *első napjától számított harmadik hónap első napján* lép hatályba.”

A kihirdetés az 1994. május 11-i Magyar Közlönyben történt. A kihirdetést követő hónap 1. napja: 1994. június 1., az ettől számított 3. hónap 1. napja: 1994. szeptember 1. Az idézett mondatban helytelen a számoknak betűvel való kiírása is. Az említett bonyolult számítási mód helyett *úgy kellett volna* a hatálybalépést szabályozni, amint az a Magyar Közlöny ugyanezen számában kihirdetett Vht. hatálybaléptetésénél történt: „Ez a törvény a kihirdetését követő 4. hónap 1. napján lép hatályba.”

Helytelen: „Ez a rendelet a kihirdetésével lép hatályba.”

Helyesen: „a kihirdetése napján” vagy „a kihirdetésének napján”.

Nyilvánvaló, hogy minden jogszabály a kihirdetésével – tehát a kihirdetése következtében – lép hatályba, de a feladat nem ennek az elvnek a közlése, hanem annak az időpontnak a meghatározása, amikor a jogszabály hatályba lép.

4. Érdemi hibák a hatálybaléptetésnél

Nemcsak szövegezési, hanem *érdemi problémát* vetnek fel a következő megoldások:

a) A végrehajtási rendelet hatálybaléptetését a következőképpen szövegezték: „Ez a rendelet a felhatalmazást adó törvény hatálybalépésével egyidejűleg lép hatályba.”

E rendelkezés célja és alapgondolata helyes, mert a Tv. 12. §-ának (4) bekezdése kimondja, hogy „a jogszabályt és végrehajtási jogszabályát egy időben kell hatályba léptetni”. De a végrehajtási jogszabály hatálybalépésének időpontját önállóan, nap szerint kell megállapítani, ezt nem pótolja az alapjogszabályra való utalás.

b) Más alkalommal azt kívánták kimondani, hogy: „E törvény hatálybalépésének időpontját a végrehajtásáról szóló kormányrendelet állapítja meg.”

Erre nincs lehetőség, mert a Tv. 12. §-a (1) bekezdésének 1. mondata szerint: „A jogszabályban kell meghatározni a hatálybalépésének napját.”

Az a) és b) pontban említett megoldások a jogszabályoknak csak a tervezeteiben szerepeltek, és kimaradtak az adott jogszabályok végleges szövegéből.

c) Régebben gyakran előfordult, hogy valamely törvény hatálybalépéséről külön törvény vagy más jogszabály rendelkezett. Pl. A magyar-szovjet kereskedelmi és tengerhajózási szerződés becikkelyezéséről szóló 1947: XXVIII. tv. 3. §-a kimondta: „A jelen törvény hatálybalépésének napját a kereskedelmi miniszter rendelettel állapítja meg.”

Ez a lehetőség ma legfeljebb olyan módon állhat fenn, hogy a törvény a saját hatálybalépése időpontjának megállapítását másik törvényre ruházza át. Pl. Ez történt a szövetkezetekről szóló 1992: I. tv. 114. §-ában, amely szerint „e törvény hatálybalépéséről és az átmeneti szabályok megállapításáról külön törvény rendelkezik”. Ez a külön törvény az említett szövetkezeti törvény hatálybalépéséről és az átmeneti szabályokról szóló 1992: II. tv., amelyet a szövetkezeti törvénnyel egyidejűleg hirdettek ki, és amely az 1. §-ában így rendelkezik: „A szövetkezetekről szóló 1992. évi I. törvény (a továbbiakban: Szvt.) e törvény kihirdetése napján lép hatályba.” Ilyen szabályozás esetén felesleges és *helytelen* volt a szövetkezeti törvény hatálybalépésének szabályozását külön törvényre bízni. Magában a szövetkezeti törvényben kellett volna kimondani, hogy az a kihirdetése napján lép hatályba.

Mindenképpen *helytelen*, ha a törvény hatálybalépését alacsonyabb szintű jogszabályra kívánják bízni.

5. Hatálybalépés különböző időpontokban

A Tv. 12. §-ának 2. mondata szerint: „A jogszabály egyes rendelkezéseinek hatálybalépésére különböző időpontokat is meg lehet állapítani.”

Pl. A magánnyugdíjról és a magánnyugdíjpénztárakról szóló 1997. évi LXXXII. törvény kimondja:

„122. § (1) Ez a törvény – a (2) és (3) bekezdésben foglalt kivétellel – 1997. szeptember 1-jén lép hatályba.

(2) A 3. § (1) bekezdése és a 92. § 1998. január 1-jén lép hatályba.

(3) Az Épt. – e törvény 126. §-ának (3) bekezdésével megállapított – 9/A. §-a, valamint a Hpt. – e törvény 127. §-ának (4) bekezdésével megállapított – 9. §-ának (5) bekezdése 2000. július 1-jén lép hatályba.”

Az Épt. az értékpapírtörvényre (1996: CXI. tv.), a Hpt. a hitelintézeti törvényre (1996: CXII. tv.) utal.

Ha a Tv.-nek az idézett rendelkezését alkalmazzuk, pontosan meg kell határozni, hogy a jogszabály egyes rendelkezései mikor lépnek hatályba. Ilyenkor nem elég az általános utalás (pl. a törvény Ötödik Része – vagy: XII. fejezete – ... 1-jén lép hatályba), hanem §-ok, adott esetben bekezdések és pontok szerint is fel kell sorolni a szóban levő rendelkezéseket; pl. a törvény Ötödik Része (114–143. §-a) – vagy: XII. fejezete (114–122. §-a) ... 1-jén lép hatályba.

Vhr. 9. § (1) A hatályukat veszítő jogszabályokat, illetőleg a jogszabályoknak a hatályukat veszítő rendelkezéseit a jogszabályban kifejezetten fel kell sorolni. A felsorolásban a hatályon kívül helyezett jogszabály rövid megjelölését a címmel együtt kell feltüntetni.

(2) A módosított jogszabály hatályon kívül helyezése esetén a módosító rendelkezéseket is hatályon kívül kell helyezni. Az alapjogszabály hatályon kívül helyezésekor pedig intézkedni kell a végrehajtási jogszabály hatályon kívül helyezése iránt is.

(3) Ha az új jogszabály valamely jogszabály módosításáról és egységes szövegéről szól, a jogszabályt addig módosító rendelkezéseket hatályon kívül kell helyezni.

Megjegyzés

A (3) bekezdés idejét múlt rendelkezést tartalmaz, mert megszűnt az a módszer, amely szerint az új jogszabály nem kifejezetten módosította a korábbi jogszabályt, hanem csak az új szöveget közölte, és ez tartalmilag magában foglalta a módosításokat. Formailag tehát továbbra is megmaradt a régi jogszabály, az új jogszabály pedig a korábbinak a módosításáról és egységes szövegéről szólt.

Jelenleg előbb a módosítást kifejezetten, külön kell elvégezni az erre irányuló új jogszabályban, ezután lehet egységes szerkezetbe foglalni a módosított és a módosító jogszabályt.

1. A hatályon kívül helyezésről szóló más rendelkezések

A jogszabály hatályának elvesztéséről a Tv. a következőképpen rendelkezik:

Tv. 13. § A jogszabály akkor veszti hatályát, ha más jogszabály hatályon kívül helyezi, vagy ha a jogszabályban meghatározott határidő lejárt.

A jogszabályok hatályon kívül helyezésével kapcsolatban figyelembe kell venni az Ie. 23. és 24. pontját; valamint az útmutatónak e pontokhoz fűzött részét is.

2. Alcím használata hatályon kívül helyezésnél

Ha a hatályon kívül helyezni kívánt jogszabályok, illetőleg jogszabályi rendelkezések száma nagy, a következő alcím használata indokolt:

„Hatályukat veszítő rendelkezések”

3. A hatályon kívül helyezésről szóló rendelkezés helyes megszövegezése

Pl. „308. § Hatályát veszti

a) a Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény 214. §-a,

b) a tartósan külföldön foglalkoztatott köztisztviselők közszolgálati jogviszonyáról szóló 78/1996.

(IX. 4.) Korm. rendelet és

c) a bírósági végrehajtói irodákról szóló 15/1979. (XII. 23.) IM rendelet.”

Ez a legegyszerűbb szövegezés annak a kimondására, hogy a felsorolt jogszabályok akkor veszítik a hatályukat, amikor az erről szóló jogszabály hatályba lép.

Helyes az a szövegezés is, amely erre az egyidejűleg történő hatályvesztésre kifejezetten utal.

Pl. „E törvény hatálybalépésével egyidejűleg hatályát veszti

a) a Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény 214. §-a,

b)...”

A hatályon kívül helyezés úgy is történhet, hogy az érintett jogszabály nem a hatályon kívül helyezésről szóló jogszabály hatálybalépésének napján veszti a hatályát, hanem ettől eltérő – rendszerint naptárilag meghatározott – napon.

Pl. „1999. január 1-jén a hatályát veszti:

a) a Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény 214. §-a,

b)...”

A „hatályát veszti” kifejezést a felsorolás elé kell felvenni. *Helytelen*, ha az „E törvény hatálybalépésével egyidejűleg” mondatrész után sorolják fel a hatályukat veszítő jogszabályokat, és a mondat végére írják, hogy „hatályát veszti”. Ez a szövegezési mód háromfelé töri a mondatot, és a jogalkalmazó a lényegét, az állítmányban kifejezett rendelkezést csak a mondat végigolvasása után ismeri meg.

A hatályon kívül helyezésnél a jogszabály címét fel kell tüntetni.

A hatályon kívül helyezett jogszabályok megjelölésénél a gyakorlat azt alakította ki, hogy törvéynél, valamint törvényerejű rendeletnél nem alkalmaz rövidítést, és a többi jogszabálynál is csak annyiban rövidít, hogy nem írja ki a rendeletet kibocsátó szerv, illetőleg személy nevét. Az „r.” rövidítés helyett kiírjuk a „rendelet” szót. Ezeket a szabályokat is tükrözi a fenti példaként közölt 308. § szövege.

Helyes a „hatályát veszti” kifejezés. *Helytelenek* a következő kifejezések: „hatályát veszttette”, „érvényét veszti”, „érvényét veszttette”, sőt „elmarad”.

A jogszabálynak vagy egyes rendelkezéseinek hatályon kívül helyezésekor a jogszabály *szervezeti egységeinek* (rész, fejezet) *címét és az alcímeket* külön nem kell hatályon kívül helyezni. Ezek a címek az utánuk felsorolt valamennyi § hatályon kívül helyezése folytán automatikusan a hatályukat veszítik. Továbbra is megmarad azonban a cím és az alcím, ha az utána felsorolt §-ok közül csak egyesek veszítik a hatályukat, legalább 1 § viszont hatályban marad.

Helytelen, hogy a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996: CXII. tv. a következőket mondja ki: „221. § (3) E törvény hatálybalépésének napján hatályát veszti a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény 51/B. §-a, az előtte levő cím, valamint az 1991. évi LXVIII. törvény.”

Az 51/B. § ui. egyedülként állt az előtte levő alcím alatt. Az 1991: LXVIII. tv. címét viszont fel kellett volna tüntetni.

A helyes szöveg a következő: „... hatályát veszti a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény 51/B. §-a és e törvény kiegészítéséről szóló 1991. évi LXVIII. törvény.”

Előfordul, hogy a cím után felsorolt §-ok közül csak egyeseket kell hatályon kívül helyezni, és átcsoportosítás folytán a rendelkezések más alcím alá kerülnek, ezért az eredeti alcím túlhaladottá válik. *Helyes*, ha ilyenkor kifejezetten rendelkeznek az alcím hatályon kívül helyezéséről. Ez fejezet vagy rész címével kapcsolatban is indokolt lehet.

4. A hatályukat veszítő rendelkezések felsorolásának sorrendje

Ha több jogszabályt kell hatályon kívül helyezni, *felsorolásuknál* elsősorban a jogszabályok *szintjét*, rangsorát (a jogszabályi hierarchia elvét), másodsorban a kihirdetésük időpontját (az időbeliség elvét) kell szem előtt tartani.

Bár a miniszterelnöki és a miniszteri rendelet a jogszabályi hierarchia szempontjából azonos szinten van, a miniszterelnöki rendelet a felsorolásban megelőzi a miniszteri rendeletet.

A *sorrend* tehát – figyelembe véve a korábban megalkotható, de a jogforrási rendszerünkben időközben kikerült jogszabályokat is – a következő:

Alkotmány,
törvény,
törvényerejű rendelet,
kormányrendelet, minisztertanácsi rendelet,
miniszterelnöki rendelet,
miniszteri rendelet,
államtitkári rendelkezés,
miniszteri – illetőleg az országos hatáskörű szerv vezetője által kibocsátott – utasítás.

Minthogy a kormányrendelet és a minisztertanácsi rendelet a jogszabályi hierarchiában azonos szinten van, felsorolásuk egymás közötti sorrendjében a kihirdetésük időpontja a döntő. Az utóbbi évtizedekben a kormányrendelet és a minisztertanácsi rendelet elnevezés többször is váltotta egymást. Ezért e rendeletek a felsorolásban váltakozva fordulhatnak elő.

A miniszteri rendeleteket a miniszterek betűrendes sorrendjében soroljuk fel, tehát abban a sorrendben, amelyben őket az útmutató a Vhr. 1. §-ához fűzött 4. pontjának *b)* alpontjában sorolja fel.

Az államtitkári rendelkezéseket az államtitkárok nevének (elnevezésének) betűrendes sorrendjében soroljuk fel, az utasításokat pedig olyan módon, hogy először a miniszteri, majd az országos hatáskörű szervek vezetői által kibocsátott utasítások következzenek a kibocsátójuk nevének (elnevezésének) betűrendes sorrendjében.

Helyes, ha a hatályon kívül helyezett minden egyes jogszabályt az ábécé kisbetűivel megjelölt pontokba foglalva külön bekezdésbe írjuk.

5. A módosító jogszabályok megjelölése a hatályon kívül helyező rendelkezésben

a) Az eddig említett általános szabályoktól 2 eltérés van akkor, ha módosító jogszabályt helyezünk hatályon kívül.

Az egyik eltérés az, hogy ilyenkor a módosító jogszabályt közvetlenül a módosított, az un. alapszabály után soroljuk fel, vele egy pontban, tekintet nélkül arra, hány módosító jogszabály van.

Több módosító jogszabály esetén ezek egymás közötti viszonyában először a jogszabályi hierarchia elve, majd a jogalkotók felsorolásánál irányadó betűrendes sorrend, végül az időbeliség elve érvényesül. A felsorolásban a miniszterelnök ilyenkor is megelőzi a minisztereket. Minthogy valamely jogszabályt általában hasonló szintű és jellegű jogszabály módosíthat, gyakorlatilag az időbeliség elve az, amit különösen szem előtt kell tartani.

A másik eltérés az általános szabálytól az, hogy ilyenkor nem közöljük a módosító jogszabály címét, hanem csak röviden utalunk az említett jogszabály módosító jellegére.

Pl. (... hatályát veszti)

„*m)* a bírósági végrehajtásról szóló 1979. évi 18. törvényerejű rendelet végrehajtására kiadott 14/1979. (IX. 17.) IM rendelet, továbbá a módosításáról szóló 1/1985. (II. 21.) IM rendelet, 8/1987. (X. 12.) IM-ÉVM együttes rendelet, 6/1988. (VI. 28.) IM rendelet és 17/1991. (XII. 21.) IM rendelet.”

b) Ha a jogszabály módosult, a módosításáról szóló jogszabályokat is *kifejezetten* hatályon kívül kell helyezni.

Pl. Helytelen a 3/1983. (XII. 20.) OT-PM rendeletben található alábbi szövegezés:
„Hatályát veszti a 3/1975. (XI. 22.) OT-PM r., továbbá annak módosításai és kiegészítései.”

c) A felsorolásnál a jogszabály jellegét kifejező szót (pl. „rendelet”) minden egyes jogszabálynál kiírjuk.

Azonos jellegű jogszabályok felsorolása esetén elfogadható az a szövegezés is, amely a jogszabály megjelölését (pl. „rendelet”) csak egyszer, a felsorolás végén említi.

Pl. A 25/1996. (IX. 4.) FM rendelet 50. §-ának (1) bekezdése szerint hatályát veszti „... valamint az azt módosító 19/1992. (VII. 10.) FM, 20/1992. (VII. 16.) FM, 36/1993. (IX. 2.) FM, 23/1994. (V. 4.) FM és 31/1995. (VIII. 4.) FM rendelet.”

A jogalkotó betűjelzését ilyenkor is ki kell írni.

Pl. Helytelen a 140/1996. (VIII. 31.) Korm. rendelet 68. §-ában található olyan szövegezés, amely szerint hatályát veszti „... valamint az azt módosító 22/1972. (VI. 21.), 23/1977. (VII. 1.), 5/1981. (III. 16.), 45/1981. (X. 8.) MT rendelet.”

Helyesen: A felsorolásban közölt első 3 jogszabály száma és megjelenésének időpontja után is ki kell írni az „MT” rövidítést.

d) Az alapjogszabály és az egy vagy több módosító jogszabály hatályon kívül helyezése esetén az egymás közötti felsorolásnál előbb az alapjogszabályt említjük és utána a módosító jogszabályt.

Az a) pontban említett helyes példával ellentétben *helytelen* a következő szövegezés:
„Hatályát veszti az 1/1985. (II. 21.) IM, a 8/1987. (X. 12.) IM-ÉVM, a 6/1988. (VI. 28.) IM és a 17/1991. (XII. 21.) IM rendelettel módosított 14/1979. (IX. 17.) IM rendelet.”

Az ilyen szövegezés bizonytalan abban a tekintetben, hogy a módosító jogszabályok egészen vagy csak részben veszítették-e a hatályukat.

e) A módosító jogszabályok közül csak azokat kell felsorolni és hatályon kívül helyezni, amelyek még hatályosak.

Helytelen, ha valamely jogszabály-nyilvántartás adatait gépiesen átvéve minden módosító jogszabályt felsorolnak, bár ezek egy részét már korábban hatályon kívül helyezték.

6. A hatályon kívül helyezés különleges módszerei

a) A hatályon kívül helyezés nemcsak az új jogszabály hatálybalépésével „egyidejűleg” történhet, hanem ettől eltérő időpontban is. Ezt az időpontot a jogszabályban pontosan meg kell jelölni.

b) Régebben előfordult, hogy a hatályukat vesztő rendelkezéseket a jogszabály *melléklete* sorolta fel. Az ilyen módszer alkalmazása általában csak jogszabályrendezéssel kapcsolatban fogadható el, a hatályukat vesztő rendelkezéseket *helyesebb* magának a jogszabálynak a szövegébe foglalni.

Kivételesen – jogszabályrendezés esetén – olyan módszert is alkalmaztak, hogy a mellékletben a *hatályban maradó* jogszabályokat sorolták fel, és kimondták, hogy a mellékletben fel nem sorolt jogszabályok a hatályukat veszítik.

Ez is mutatja, hogy a kodifikációs feladattól függően kivételes módszer is alkalmazható.

Helytelen a hatályon kívül helyezés a következő szövegezéssel:

(... hatályukat veszítik)

„e rendelettel ellentétes rendelkezések”,

sőt a rendeletre utalva: „a vele ellentétes és vele egyező rendelkezések a hatályukat veszítik”.

Az utóbbi szövegben az „egyező” helyett az „azonos” szó is előfordul.

Ez az utóbbi szöveg azt tartotta szem előtt, hogy a formailag új jogszabály tartalmilag átvette a korábbi jogszabály egyes rendelkezéseit, a régi és az új jogszabály rendelkezései tehát tartalmilag „egyezők”, de a korábbi „egyező” („azonos”) rendelkezés a hatályát veszti.

c) A hatályon kívül helyező rendelkezésben cím és szám szerint meg kell jelölni a hatályukat vesztő jogszabályokat.

Pl. Helytelen az illetékekről szóló 1986: I. tv. 62. §-a (2) bekezdésének utolsó gondolatjeles bekezdésében foglalt következő rendelkezés:

„A törvény hatálybalépésével egyidejűleg hatályát veszti ...
– a külön jogszabályokban megállapított okirati illetékkötelezettségre vonatkozó valamennyi rendelkezés”.

Helytelen a helyi önkormányzatokról szóló 1990:LXV. tv. 115. §-a (1) bekezdésének harmadik gondolatjeles bekezdésében foglalt következő szövegezés is:

„E törvény hatálybalépésével hatályát veszti...
– a népszavazásról és a népi kezdeményezésről szóló 1989. évi XVII. törvénynek a helyi népszavazásról és népi kezdeményezésről szóló rendelkezései.”

d) *Helytelen* az a nézet, amely szerint a korábbi jogszabály mindig az új jogszabály hatálybalépését megelőző napon veszti a hatályát.

Pl. Helytelen volt a társasházról szóló törvényjavaslat 40. §-ában levő alábbi rendelkezés:

„(1) Ez a törvény 1998. január 1-jén lép hatályba.
(2) A társasházról szóló 1977. évi 11. törvényerejű rendelet 1997. december 31-ével hatályát veszti.”

A társasházról szóló 1997. évi CLVII. törvény 40. §-a azonban végül is a következő *helyes* rendelkezést tartalmazza:

„(1) Ez a törvény 1998. január 1-jén lép hatályba.
(2) E törvény hatálybalépésével egyidejűleg hatályát veszti a társasházról szóló 1977. évi 11. törvényerejű rendelet.”

e) Hatályon kívül helyezés helyett esetleg másképpen érhető el valamely jogszabályi rendelkezés hatályon kívül helyezése. Az 1038/1995. (V. 10.) Korm. határozat szerint: „A Kormány megadja a felmentést az igazságügy-miniszter számára a lakások és helyiségek bérletére, valamint az elidegenítésükre vonatkozó egyes szabályokról szóló 1993. évi LXXVIII. törvény 87. §-ának (1) bekezdése szerinti rendeltetési kötelezettsége alól”. Itt lényegében a felhatalmazást tartalmazó törvényi rendelkezés hatályon kívül helyezése történt meg. Az ilyen módszer alkalmazása *helytelen*.

7. A hatályon kívül helyező jogszabály szintje

Magasabb szintű jogszabályban hatályon kívül lehet helyezni az *alacsonyabb szintű* jogszabályokat. Kizárólag a hatályon kívül helyezés céljából nincs szükség a megfelelő alacsonyabb szintű jogszabály megalkotására.

Pl. A Vht. 308. §-a a törvények és törvényerejű rendeletek mellett miniszteri rendeleteket, sőt – korábban jogszabálynak minősülő – miniszteri utasításokat is hatályon kívül helyezett.

8. A végrehajtási jogszabály hatályon kívül helyezése

Az alapjogszabály hatályon kívül helyezése mellett az annak alapján kiadott *végrehajtási jogszabály* hatályon kívül helyezése iránt is kifejezetten intézkedni kell.

Nem fogadható el az a nézet, amely szerint az alapjogszabály hatályon kívül helyezése folytán valamennyi végrehajtási jogszabály automatikusan a hatályát veszítette. Lehet, hogy valamely végrehajtási rendelet mind a korábbi, mind az újabb alapjogszabály mellett kielégítően rendezi az egyes részletkérdéseket, ezért hatályban tartható.

9. A hatályon kívül helyezés végleges jellege

Ha egy korábbi jogszabály hatályon kívül helyezést tartalmazott, és ezt a jogszabályt hatályon kívül helyezték, ennek következtében az eredetileg hatályon kívül helyezett rendelkezés nem válik ismét hatályossá, nem „éled fel”.

A hatályon kívül helyezés ilyen értelemben végleges jellegű. Ez a kérdés a gyakorlatban különösen akkor szokott felmerülni, amikor az említett első (eredeti) hatályon kívül helyező jogszabály *kizárólag* hatályon kívül helyezésre irányult.

10. Teljes hatályon kívül helyezés

a) Lehet, hogy valamely jogszabályt korábban már módosítottak, és egyes rendelkezései már korábban a hatályukat veszítették, később pedig e jogszabályt teljes egészében hatályon kívül kívánják helyezni.

Helytelen, ha ilyenkor azt írják, hogy hatályukat veszítik az említett jogszabálynak „még hatályban levő rendelkezései”. Ehelyett magát az egész jogszabályt hatályon kívül kell helyezni.

b) Ha a módosító jogszabály csak az alapjogszabály módosításáról és a módosító jogszabály hatálybalépéséről szóló §-okból áll, akkor az alapjogszabály hatályon kívül helyezésekor a módosító jogszabályt *teljes egészében hatályon kívül kell helyezni*. A módosítást tartalmazó §-okon túlmenően tehát a módosító jogszabályt hatályba léptető rendelkezés hatályon kívül helyezéséről is rendelkezni kell.

Pl. Helytelen: A társadalombiztosításról szóló 1975. évi II. törvény végrehajtására kiadott 89/1990. (VI. 1.) MT rendeletet módosító 117/1994. (VIII. 31.) Korm. rendelet 2 §-ból áll. A módosítást tartalmazó 1. §-t hatályon kívül helyezte a 195/1997. (XI. 5.) Korm. rendelet 28. §-ának (1) bekezdése. Az említett 1994-es rendeletnek a hatálybalépéséről és az átmeneti rendelkezéséről szóló 2. §-a azonban továbbra is hatályban maradt.

c) Felületességre vall viszont, ha ugyanazt a jogszabályt többször helyezik hatályon kívül.

Pl.: Az étkezési almaexporttal kapcsolatos piaci beavatkozásról szóló 35/1993. (IX. 2.) FM rendeletet hatályon kívül helyezte a 49/1994. (VIII. 3.) FM rendelet 1. §-ának (1) bekezdése és 1. mellékletének 5. pontja, majd pedig újból hatályon kívül helyezte a 32/1996. (XI. 19.) FM rendelet 5. §-ának (3) bekezdése.

Az ilyen hiba úgy kerülhető el, ha a jogszabály-nyilvántartásból gondosan megállapítják, hogy a hatályon kívül helyezni kívánt jogszabály hatályban van-e.

11. Hatályon kívül helyezés a hatálybalépésről szóló §-ban

Az egyes jogszabályok hatályon kívül helyezéséről és a deregulációval összefüggő egyéb feladatokról szóló 2128/1997. (V. 22.) Korm. határozat 2. pontjának a) alpontja a következőket tartalmazza:

„Annak érdekében, hogy az elavuló jogszabályok automatikusan kikerülhessenek a hatályos joganyagból, a Kormány felhívja a jogszabály-előkészítésért felelős minisztereket, hogy mindazon jogszabályok előkészítése során, amelyeknek időbeli hatálya előre tervezhető, a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény 13. §-a alapján gondoskodjanak a hatályon kívül kerülés időpontjának a jogszabály záró rendelkezéseiben való szabályozásáról.”

A Tv. 13. §-a szerint a jogszabály akkor is hatályát veszti, *ha a jogszabályban meghatározott határidő lejárt*.

Pl. Az állami vezetők 1997. évi külföldi napidíjáról szóló 3/1997. (VIII. 6.) KÜM. rendelet 2. §-a az (1) bekezdésében hatályba lépteti e jogszabályt, a (2) bekezdésében pedig *helyesen* kimondja: „A rendelet 1997. december 31-én hatályát veszti.”

Az általános vámpótlék bevezetéséről szóló 9/1995. (III. 17.) IKM-PM együttes rendeletet módosító 38/1997. (VI. 30.) IKIM-PM rendelet 2. §-a szerint: „Ez a rendelet 1997. július 1-jén lép hatályba, és a hatálybalépéstől számított 30. napon veszti hatályát.” Ez a 30. nap: 1997. július 31. *Helyes* az lett volna, ha a rendelet kimondja, hogy a rendelet 1997. július 31-én veszti a hatályát.

Az 1995: XLIV. törvény 1. §-a az Alkotmány 24. §-át (5) bekezdéssel egészítette ki, amely az új Alkotmány előkészítésével kapcsolatos szavazati arányt szabályozta, 2. §-a pedig a következőket mondta ki: „E törvény a kihirdetését követő 3. napon lép hatályba, és az 1994-ben megválasztott Országgyűlés megbízatásának megszűnésekor hatályát veszti.”

Az Országgyűlés Házszabályát módosító 62/1995. (VI. 17.) OGY határozat a záró rendelkezésekről szóló 2. §-ában kimondja: „E határozat a kihirdetése napján lép hatályba, és az új Alkotmány hatálybalépésének napján, legkésőbb az 1994-ben megválasztott Országgyűlés megbízatásának megszűnésekor hatályát veszti.”

Indokolt esetben élni kell a hatályon kívül helyezésnek ezzel a módszerével.

A jogszabályok egységes szerkezetbe foglalása

Vhr. 10. § (1) A jogszabály a végrehajtására kibocsátott jogszabállyal, valamint a jogszabály a módosításaival egységes szerkezetbe foglalható. Átfogó módosítás esetén az egységes szerkezetbe foglalást el kell végezni.

(2) A jogszabály egységes szerkezetben való közzétételéről a jogszabály tárgya szerint hatáskörrel rendelkező miniszter gondoskodik.

1. A jogszabályok egységes szerkezetbe foglalásáról szóló más rendelkezések

A jogszabályok egységes szerkezetbe foglalásával az 1e. 46–49. pontja részletesen foglalkozik, ezért az útmutatónak e pontokhoz fűzött részét is figyelembe kell venni.

A Vhr. 10. §-a (1) bekezdésének 2. mondata a Tv. 14. §-a (1) bekezdésének 2. mondatán alapul, amely kimondja: „A jogszabály átfogó módosítása esetén a jogszabályt egységes szerkezetben is közzé kell tenni”.

2. A jogszabályok egységes szerkezetbe foglalásának esetei

A Vhr. 10. §-ából az következik, hogy az egységes szerkezetbe foglalás két esetben lehet indokolt.

a) Az egyik eset az, amikor a jogszabályt átfogóan vagy többször módosították, ezért a jogszabályt a módosításaival egységes szerkezetben közzéteszik. Ez az eset, amelyről a Tv. is rendelkezik.

b) A másik eset az, amikor a jogszabályt a végrehajtására kibocsátott egy vagy több jogszabállyal teszik egységes szerkezetben közzé.

Az egységes szerkezetbe foglalás mindkét esetben a jogalkalmazás megkönnyítését szolgálja.

A 42/1995. (VI. 30.) AB határozat kiemeli, hogy „a jogbiztonság és az önkéntes jogkövetés érdekében elengedhetetlen ama jogszabályok hatályos szövegének mielőbbi egységes szerkezetben való közzététele”, amelyeket – adott esetben – a gazdasági stabilizációt szolgáló egyes törvénymódosításokról szóló 1995: XLVIII. tv. „mélyreható módon megváltoztatott”.

Vhr. II. § (1) A Magyar Közlönyben kell közzétenni a jogszabály szövegét, ha az egységes szerkezetbe foglalást az Országgyűlés vagy a Kormány rendelte el. Egyéb esetben a Magyar Közlönyben való közzétételt a Miniszterelnöki Hivatal közigazgatási államtitkára engedélyezi.

(2) A miniszter és az országos hatáskörű szerv vezetője a hivatalos lapjában is közzéteheti – az általa irányított vagy felügyelt szervek munkájának elősegítésére – a jogszabály egységes szerkezetbe foglalt szövegét.

1. A jogszabályok egységes szerkezetbe foglalásának elrendelése

A jogszabály szövegének egységes szerkezetben való közzétételét az Ie. 46. pontjának 2. mondata értelmében a jogalkalmazásban érdekelt bármely szerv *kezdeményezheti*.

Az egységes szerkezetbe foglalást az Országgyűlés, a Kormány, a miniszterelnök, a miniszter vagy az országos hatáskörű szerv vezetője *rendelheti el*. Ez az elrendelés esetleg jogszabályban, rendszerint magában az alapjogszabályt módosító törvényben vagy kormányrendeletben adott felhatalmazás formájában történik.

Pl. A bírósági végrehajtás szabályainak módosításáról szóló 1961: 9. tvr. a következőket mondta ki:

„59. § Felhatalmazást kap az igazságügy-miniszter, hogy egységes szerkezetben közzétegye a Vht., e törvényerejű rendelet, továbbá a Vhté., valamint a közvetlen bírósági (közjegyzői) letiltásról és a tartásdíjak behajtásának egyszerűsítéséről szóló 1957. évi 56. törvényerejű rendelet szövegét, és ezzel kapcsolatban a jogszabályok rendelkezésein – érdemet nem érintő – szövegmódosításokat teheszen.”

E felhatalmazás alapján az említett egységes szerkezetbe foglalt szöveg az 1961: 9. tvr. mellékleteként a Magyar Közlönynek ugyanabban a számában jelent meg, mint maga a Vht. módosításáról szóló 1961: 9. tvr.

A helyi önkormányzatokról szóló 1990:LXV. tv. lényegében újra szabályozta a helyi népszavazásra és népi kezdeményezésre vonatkozó rendelkezéseket, így közvetve jelentősen módosította a népszavazásról és népi kezdeményezésről szóló 1989:XVII. tv. több, mint 20 §-át. Ennek ellenére ez utóbbi törvény kifejezett módosítása elmaradt. Ehelyett az említett önkormányzati törvény a következőképpen rendelkezett:

„115. § (3) Az Országgyűlés felhatalmazza az igazságügy-minisztert, hogy a népszavazásról és a népi kezdeményezésről szóló 1989. évi XVII. törvény hatályos szövegét, a szükséges szerkesztéssel, közzétegye.”

Az ilyen kodifikációs módszer *helytelen*. Helyesebb lett volna a népszavazási törvény kifejezett módosítása, majd az egységes szerkezetbe foglalt szövegének a közzététele. Bizonytalan a „szükséges szerkesztéssel” szövegrész is.

2. Az egységes szerkezetbe foglalt szöveg közzététele

a) A Magyar Közlönyben kell közzétenni a jogszabály szövegét, ha az egységes szerkezetbe foglalást az Országgyűlés vagy a Kormány rendelte el.

A Magyar Közlönyben *kell* közzétenni az egységes szerkezetbe foglalt szöveget akkor is, ha a miniszterelnök, a miniszter vagy az országos hatáskörű szerv vezetője rendelte el ugyan az egységes szerkezetbe foglalást, de a Magyar Közlönyben való közzétételt a Miniszterelnöki Hivatal közigazgatási államtitkára engedélyezte.

Pl. A Magyar Közlöny 1991. évi 141. számában jelent meg az Áe., 143. számában a gazdasági társaságokról szóló 1988: VI. tv. egységes szerkezetbe foglalt szövege.

b) Ha nincsenek meg az a) pontban említett feltételek, akkor a jogszabály egységes szerkezetbe foglalt szövegét valamelyik *minisztérium*, illetőleg *országos hatáskörű szerv hivatalos lapjában* teszik közzé. Ez az elsődleges közzétételre vonatkozik, tehát nem arra az esetre, amikor az un. tárcalap átveszi a Magyar Közlönyben már megjelent, egységes szerkezetbe foglalt szöveget.

Lehet, hogy a miniszterelnök, a miniszter, az országos hatáskörű szerv vezetője a saját elhatározásából dönt úgy, hogy egységes szerkezetben teszi közzé a tárcalapban valamely jogszabály szövegét. Ez a jogszabály nemcsak a miniszterelnök, illetőleg a miniszter által kibocsátott rendelet lehet, hanem olyan törvény vagy kormányrendelet is, amelynek egységes szerkezetbe foglalt szövegét nem tették közzé a Magyar Közlönyben. A minisztérium, országos hatáskörű szerv hivatalos lapjában való közzétételt a Vhr. 10. §-a (2) bekezdésének megfelelően a jogszabály tárgya szerint hatáskörrel rendelkező miniszterelnök, illetőleg miniszter rendelheti el.

Pl. Az igazságügy-miniszter a bírósági végrehajtásról szóló 1979: 18. tvr. és a végrehajtásáról szóló 14/1979. (IX. 17.) IM rendelet egységes szerkezetbe foglalt szövegét az Igazságügyi Közlöny 1979. évi 10. számának mellékleteként tette közzé.

c) A *Hatályos Jogszabályok Gyűjteményének* általában ötvenként történő összeállítása során is minden lehetséges esetben elvégzik az egységes szerkezetbe foglalást, vagyis az alapjogszabályt egységes szerkezetbe foglalják a módosításokkal, illetőleg a végrehajtási jogszabályokkal.

3. Az egységes szerkezetbe foglalt jogszabály szövegének hivatalos jellege

A Magyar Közlönyben és a tárcalapokban elsődlegesen közzétett, egységes szerkezetbe foglalt jogszabályszöveg éppen olyan hivatalos (hiteles) szövegnek tekintendő, mint az a jogszabályszöveg, amelyet kihirdetés céljából tettek közzé a Magyar Közlönyben. Hivatalosnak tekintendő az az egységes szerkezetbe foglalt szöveg is, amelyet a Hatályos Jogszabályok Gyűjteményének összeállítása (szerkesztése) során alakítottak ki.

A jogszabályok egységes szerkezetben való közzététele a Tv. és a Vhr. kötelező rendelkezése ellenére az utóbbi években egyre ritkábban történik meg, amit a jogalkalmazók hiányolnak. Ezt az illetékes állami szervek azzal hárítják el, hogy elterjedt a jogszabályszövegeknek a magánvállalkozók által történő kiadása, és ezekben a kiadványokban gyakran az egységes szerkezetbe foglalást is elvégzik. Ez az érvelés nem fogadható el. A tapasztalat szerint a magánkiadványokat a jogalkalmazók egyrészt nehezebben és drágábban szerezhetik be, mint a hivatalos lapokat, másrészt a magánkiadványokban közölt jogszabályszövegek nem egyszer megbízhatatlanok, és nem is tekinthetők hivatalos (hiteles) jellegűeknek.

II. FEJEZET

AZ ÁLLAMI IRÁNYÍTÁS EGYÉB JOGI ESZKÖZEINEK MEGJELÖLÉSE

Határozat

Vhr. 12. § (1) A határozat megjelölése magában foglalja a határozatot hozó szerv megjelölését, a határozat számát (arab számmal), meghozatalának idejét (évét, valamint zárójelben a hónapját és napját), továbbá a határozatot hozó szerv nevének rövidítését, a határozat megnevezést és a határozat címét.

(2) A határozatot a meghozó szervek szerint évenként 1-től kezdődően folyamatosan kell számozni.

(3) A Kormány Magyar Közlönyben megjelenő határozatainak számozása 1001-től, a Határozatok Tárában megjelenőké 2001-től, a meg nem jelenő határozatoké 3001-től kezdődik.

(4) Ha a határozat a Magyar Közlönyben megjelenik, az évszámot követően zárójelben a Magyar Közlöny megjelenésének a hónapját és napját kell feltüntetni. Ha a határozat a Határozatok Tárában kerül közzétételre, az évszámot követően zárójelben a Határozatok Tára megjelenésének a hónapját és napját kell feltüntetni.

1. Az országgyűlési határozat megjelölése

Pl. Teljes megjelölés: Az Országgyűlés 46/1994. (IX. 30.) OGY határozata a Magyar Köztársaság Országgyűlésének Házszabályáról

Rövid megjelölés: 46/1994. (IX. 30.) OGY h.

2. A kormányhatározat megjelölése

a) *Pl. Teljes megjelölés:* A Kormány 1108/1994. (XII. 2.) Korm. határozata a kormányprogramból adódó szociálpolitikai feladatokról

Rövid megjelölés: 1108/1994. (XII. 2.) Korm.h.

b) *Pl. Teljes megjelölés:* A Kormány 2128/1997. (V. 22.) Korm. határozata egyes jogszabályok hatályon kívül helyezéséről és a deregulációval összefüggő egyéb feladatokról

Rövid megjelölés: 2128/1997. (V. 22.) Korm. h.

Korábban a Határozatok Tárában megjelenő kormányhatározat megjelölésében a zárójelben a Határozatok Tárának (röviden: HT) megfelelő számára történt utalás, pl. „(HT 23.)” az „(V. 22.)” megjelölés helyett.

A Határozatok Tárának rövidítésénél a HT után nem kell pontot tenni, ugyanígy a minisztériumok és az országos hatáskörű szervek hivatalos lapjának – az un. tárcaközlönyöknek – a rövidítésénél sem, pl. Igazságügyi Közlöny: IK, Statisztikai Közlöny: SK; a lap száma után azonban pontot teszünk, pl. (IK 6.).

c) A 3000-es kormányhatározat teljes és rövid megjelölése a fenti a) pontban foglaltak szerint történik azzal az eltéréssel, hogy közzétételének sem a helye, sem az ideje a határozat megjelölésében nincs feltüntetve.

Pl. Teljes megjelölés: A Kormány 3004/1994. Korm. határozata a ...-ról

Rövid megjelölés: 3004/1994.Korm. h.

3. A köztársasági elnök határozatának megjelölése

Pl. Teljes megjelölés: A Köztársaság elnökének 144/1997. (IX. 30.) KE határozata az ülnökök választásáról

Rövid megjelölés: 144/1997. (IX. 30.) KE h.

4. Miniszterelnöki határozat megjelölése

Ha a Magyar Közlönyben jelenik meg a miniszterelnöki határozat – amely rendszerint egyedi jellegű döntést tartalmaz -, ennek megjelölése a következő:

Pl. Teljes megjelölés: A miniszterelnök 15/1997. (VI. 5.) ME határozata főiskolai tanár felmentéséről

Rövid megjelölés: 15/1997. (VI. 5.) ME h.

Helytelen az az írásmód, amely a „Köztársaság elnökének” kifejezésben az „elnökének” szót, illetőleg a „miniszterelnök” szót az említett határozatok megjelölésében nagy kezdőbetűvel írja. Ezeket a szavakat éppen úgy kis kezdőbetűvel kell írni, mint a miniszterek – pl. belügyminiszter – megnevezését.

5. Önkormányzati határozat megjelölése

Pl. Teljes megjelölés: A Vas Megyei Önkormányzat 3/1999. (II. 16.) határozata a vidékfejlesztésben közreműködő szervek feladatairól

Rövid megjelölés: 3/1999. (II. 16.) Vas m. öh.

Utasítás

Vhr. 13. § (1) Az utasítás megjelölése magában foglalja a kibocsátó szerv megnevezését, az utasítás számát (arab számmal), kiadásának évét, valamint – ha az utasítás a hivatalos lapban megjelenik – zárójelben annak a hivatalos lapnak a betűjeles rövidítését és sorszámát (arab számmal), amelyben az utasítást közzétették, a kiadó szerv nevének rövidítését, az utasítás megnevezést, továbbá az utasítás címét.

(2) Az utasítást a kiadó szervek szerint évenként 1-től kezdődően folyamatosan kell számozni.

1. Az utasítás megjelölése

Pl. Teljes megjelölés: Az igazságügy-miniszter 107/1980. (IK 4.) IM utasítása a bírósági végrehajtás során lefoglalt ingóságoknak a kereskedelmi szervek útján történő értékesítéséről

Rövid megjelölés: 107/1980. (IK 4.) IM ut.

2. Az olyan utasítás megjelölése, amelyet a meghozatalát követő évben tesznek közzé

Ha az utasítás meghozatala (aláírása) és közzététele nem ugyanabban az évben történt, a minisztérium, illetőleg az országos hatáskörű szerv hivatalos lapjának – az un. tárcaközlönynek – a megjelölésénél a lap évfolyamát is fel kell tüntetni.

Pl. Teljes megjelölés: Az igazságügy-miniszter 117/1979. (IK 1980. 1.) IM utasítása a bírósági végrehajtás során lefoglalt állatok értékesítéséről

Rövid megjelölés: 117/1979. (IK 1980. 1.) IM ut.

3. Az együttes utasítás megjelölése

Ha több miniszter (országos hatáskörű szerv vezetője) *együttesen* bocsát ki utasítást, a kibocsátók felsorolásánál a Vhr. 2. §-a megfelelően irányadó. Ezért az útmutatónak e §-hoz fűzött részét kell szem előtt tartani.

Ilyenkor az utasítás számozását követően zárójelben annak a minisztériumnak, illetőleg országos hatáskörű szervnek a hivatalos lapját kell feltüntetni, amelynek a vezetője – miniszter vagy országos hatáskörű szerv vezetője – a felsorolásban első helyen szerepel. Ha e szervnek nincs hivatalos lapja, akkor azt a hivatalos lapot kell feltüntetni, amelyben az utasítást először tették közzé. Az együttes utasítást ui. az azt kibocsátóknak megfelelően rendszerint több – tehát valamennyi érdekelt szerv – hivatalos lapjában közzéteszik.

Pl. Teljes megjelölés: Az igazságügy-miniszter, a belügyminiszter, valamint a közlekedési, hírközlési és vízügyi miniszter 13/1993. (IK 17.) IM–BM–KHVM együttes utasítása a hivatalos iratok kézbesítéséről

Rövid megjelölés: 13/1993. (IK 17.) IM–BM–KHVM ut.

4. Az utasítások számozása

Az utasításokat a minisztériumok, illetőleg az országos hatáskörű szervek szerint évenként 1-től kezdődően folyamatosan kell számozni.

Egyes szervek azt a korábbi *helytelen* módszert alkalmazzák, hogy az utasításokat tárgykör szerint csoportosítva nemcsak 1-től, hanem 101-től, 501-től, 1001-től kezdődő számozással látják el. Ez jogszabályellenes.

Az együttes utasítás számozásánál a Vhr. 3. §-ának (2) bekezdését megfelelően alkalmazni kell, tehát az utasítást az első helyen felsorolt miniszter, illetőleg országos hatáskörű szerv vezetője által kibocsátott utasítások közé kell besorolni.

A fentiek megfelelően irányadók, ha a miniszterelnök bocsát ki egyedül vagy mással együttesen utasítást. Az utóbbi esetben a kibocsátók felsorolásánál első helyen a miniszterelnököt, illetőleg az ME jelzést kell feltüntetni.

Vhr. 14. § Hatályát veszítette.

A jegybanki rendelkezés megjelölése

Az útmutató itt foglalkozik a jegybanki rendelkezés megjelölésével. A jegybanki rendelkezést az 1991. évi LIX. törvény az állami irányítás egyéb jogi eszközeként szabályozta, amikor a jogalkotási törvényt kiegészítette a következő §-sal:

Jegybanki rendelkezés

Tv.51/A. § (1) A Magyar Nemzeti Bank elnöke a külön törvényben meghatározott körben jegybanki rendelkezésként a pénzügyi tevékenységekre és a pénzügyi tevékenységet is végző egyéb jogi személyekre, valamint az ilyen tevékenységet végző jogi személyiség nélküli gazdasági társaságokra és egyéni vállalkozókra kötelező előírásokat adhat ki. A jegybanki rendelkezést a Pénzügyi Közlönyben közzé kell tenni.

(2) A jegybanki rendelkezés a pénzforgalom tekintetében a jogi személyekre, jogi személyiség nélküli gazdasági társaságokra és természetes személyekre is kiterjed. Az ilyen jegybanki rendelkezést az igazságügy-miniszterrel egyetértésben kell kiadni, és a Magyar Közlönyben kell közzétenni.

A jegybanki rendelkezés két típusa

A Tv. 51/A. §-ának megfelelően *kétféle* jegybanki rendelkezés van. A Tv. 51/A. §-ának (1) bekezdésében szabályozott jegybanki rendelkezés *szűkebb körre* nézve állapít meg kötelező szabályokat, e § (2) bekezdésében szabályozott jegybanki rendelkezés viszont *tágabb körű*, vagyis *mindenkire* kötelező.

Ezért a szűkebb körű jegybanki rendelkezés megjelölésénél lényegében az *utasításokra* vonatkozó szabályokat, a tágabb körű jegybanki rendelkezés megjelölésénél a *rendeletekre* vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

a) A szűkebb körű jegybanki rendelkezés megjelölése:

Pl. Teljes megjelölés: A Magyar Nemzeti Bank elnökének 4/1992. (PK 7.) MNB rendelkezése egyes pénzügyi tevékenységekről

Rövid megjelölés: 4/1992. (PK 7.) MNB rek.

b) A tágabb körű jegybanki rendelkezés megjelölése:

Pl. Teljes megjelölés: A Magyar Nemzeti Bank elnökének 6/1997. (VII. 10.) MNB rendelkezése a pénzforgalomról

Rövid megjelölés: 6/1997. (VII. 10.) MNB rek.

Helytelen, ha e pontban említett jegybanki rendelkezés megjelölésénél a zárójelben az „(MK 61.)” szöveget tüntetik fel.

Ha ui. a jogszabály, illetőleg az állami irányítás egyéb jogi eszköze a Magyar Közlönyben jelenik meg, akkor a megjelölésénél zárójelben a megjelenés hónapját és napját kell feltüntetni.

Statisztikai közlemény

Vhr. 15. § (1) A statisztikai közlemény megjelölése magában foglalja a kibocsátó szerv megjelölését, a közlemény számát (arab számmal), a kiadásának évét, valamint a Központi Statisztikai Hivatal hivatalos lapjának a betűjeles rövidítését és annak a lapnak a sorszámát, amelyben a közleményt közzétették, továbbá a kibocsátó szerv nevének a rövidítését, a közlemény megnevezést és a közlemény címét.

(2) A statisztikai közleményt évenként 9001-től folyamatosan kell számozni.

A statisztikai közlemény megjelölése

Pl. Teljes megjelölés: A Központi Statisztikai Hivatal elnökének 9001/1997. (SK 1.) KSH közleménye a bírósági végrehajtók statisztikai adatszolgáltatásáról

Rövid megjelölés: 9001/1997. (SK 1.) KSH közl.

Vhr. 16. § Hatályát veszítette.

Vhr. 17. § (1) A jogi iránymutatás megjelölése magában foglalja a kiadó szerv megnevezését, az iránymutatás számát (arab számmal) és kiadásának idejét (évet, valamint zárójelben a hónapját és napját), a kiadó szerv nevének rövidítését, a jogi iránymutatás nevét (elvi állásfoglalás, irányelv, tájékoztató), továbbá a címét.

(2) Ha a jogi iránymutatás a Magyar Közlönyben kerül közzétételre, az évszámot követően zárójelben a Magyar Közlöny megjelenésének hónapját és napját kell feltüntetni.

(3) Ha a jogi iránymutatás a minisztérium, országos hatáskörű szerv hivatalos lapjában jelenik meg, a megjelölésben a jogi iránymutatás kiadásának hónapja és napja helyett – az évet követően zárójelben – annak a hivatalos lapnak a betűjeles rövidítését és sorszámát kell (arab számmal) feltüntetni; amelyben az iránymutatást közzétették.

(4) A jogi iránymutatást a kiadó szervek szerint évenként – az iránymutatás fajtáiként külön – folyamatosan kell számozni a következőképpen:

az elvi állásfoglalásokat 6001-től,

az irányelveket 7001-től,

a tájékoztatókat 8001-től.

(5) Az Országgyűlés jogi iránymutatásait évenként – a jogi iránymutatások fajtáiként külön – 1-től kezdődően folyamatosan kell számozni.

1. Az elvi állásfoglalás megjelölése

A Tv. a következőképpen rendelkezik:

Tv. 54. § Az Országgyűlés és a Kormány a jogszabályokat elvi állásfoglalásban értelmezheti. Ezt a Magyar Közlönyben közzé kell tenni.

a) Az Országgyűlés elvi állásfoglalása

Pl. Teljes megjelölés: Az Országgyűlés 1/1997. (I. 20.) OGY elvi állásfoglalása az országgyűlési képviselők választásával kapcsolatos feladatokról

Rövid megjelölés: 1/1997. (I. 20.) OGY éa.

b) A Kormány elvi állásfoglalása

Pl. Teljes megjelölés: A Kormány 6001/1997. (II. 20.) Korm. elvi állásfoglalása a Kormány 2 ülése között kiadható határozatokról

Rövid megjelölés: 6001/1997. (II. 20.) Korm. éa.

A gyakorlat tehát azt a módszert alakította ki, hogy – a határozatokhoz hasonlóan – az elvi állásfoglalás teljes megjelölésében is feltüntetik az OGY, illetőleg Korm. rövidítést.

2. Az irányelv megjelölése

A Tv. a következőképpen rendelkezik:

Tv. 53. § Az Országgyűlés és a Kormány irányelvet bocsát ki, amelyben általános érvényű célokat, programokat határoz meg, illetőleg állást foglal az állami és a társadalmi élet fontos kérdéseiben. Ez az irányelv a Magyar Közlönyben közzétehető.

A Tv. 55. §-ának (1), (2), illetőleg (4) bekezdése szerint *irányelvet adhat ki a miniszter és az országos hatáskörű szerv vezetője*. Ez az irányelv ajánlást ad a jogszabály végrehajtásának fő irányára, valamint módszerére, és közzétehető az azt kiadó szerv hivatalos lapjában.

Az irányelv közzététele nem kötelező, az csak lehetőség. A közzétett irányelvet a következőképpen kell megjelölni:

a) Az Országgyűlés irányelve

Pl. Teljes megjelölés: Az Országgyűlés 1/1997. (III. 20.) OGY irányelve a mentelmi joggal kapcsolatos eljárásról

Rövid megjelölés: 1/1997. (III. 20.) OGY ie.

b) A Kormány irányelve

Pl. Teljes megjelölés: A Kormány 7001/1997. (III. 20.) Korm. irányelve a közigazgatási államtitkári értekezletről

Rövid megjelölés: 7001/1997. (III. 20.) Korm. ie.

c) Miniszteri irányelv

Pl. Teljes megjelölés: Az igazságügy-miniszter 7001/1988. (IK 11.) IM irányelve a jogszabályszerkesztésről

Rövid megjelölés: 7001/1988. (IK 11.) IM ie.

d) Az országos hatáskörű szerv vezetőjének irányelve

Pl. Teljes megjelölés: A legfőbb ügyész 7001/1997. (ÜK 3.) LÜ irányelve a polgári nemperes eljárásokkal kapcsolatos ügyészi feladatokról

Rövid megjelölés: 7001/1997. (ÜK 3.) LÜ ie.

4. A tájékoztató megjelölése

A Tv. 55. §-ának (1), (3) és (5) bekezdéséből az következik, hogy a miniszter és az országos hatáskörű szerv vezetője *tájékoztatót* adhat ki. Ez olyan tényt és adatot közöl, amelyet a jogszabály végrehajtásáért felelős szervnek a feladata teljesítéséhez ismernie kell.

a) A tájékoztató az azt kiadó szerv hivatalos lapjában közzétehető. Ilyenkor a tájékoztató megjelölésénél zárójelben a kibocsátó szerinti hivatalos lap (tárcaközlöny) megfelelő számára kell utalni.

Pl. Teljes megjelölés: A pénzügyminiszter 8001/1996. (PK 3.) PM tájékoztatója a személyi jövedelemadó előlegének a munkabérből való levonásáról

Rövid megjelölés: 8001/1996. (PK 3.) PM táj.

b) A gyakorlatban előfordult, hogy a tájékoztatót a Magyar Közlönyben tették közzé. Ebben az esetben zárójelben a megjelenés hónapját és napját kell feltüntetni.

Pl. Teljes megjelölés: Az igazságügy-miniszter 8001/1988. (II. 2.) IM tájékoztatója az állami, társadalmi és érdekképviselői szervek nevének rövidítéséről

Rövid megjelölés: 8001/1988. (II. 2.) IM táj.

A Tv. szerint tájékoztatót csak a miniszter és az országos hatáskörű szerv vezetője adhat ki. Ezért helytelen az a gyakorlat, amely szerint a tájékoztatót a minisztérium, az országos hatáskörű szerv vagy egyik hivatali egységük, főosztály, illetőleg az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal vagy ennek az elnöke adja ki. Az ilyen tájékoztató nem tekinthető az állami irányítás egyéb jogi eszközének, és a jogrendszer szempontjából ilyenkor a „tájékoztató” elnevezés használata megtévesztő, ezt tehát el kell kerülni.

A 60/1992. (XI. 17.) AB határozat megállapította, hogy a Tv. „garanciális szabályainak mellőzésével hozott minisztériumi és egyéb központi állami szervektől származó, jogi irányítást tartalmazó leiratok, körlevelek, útmutatók, iránymutatások, állásfoglalások és egyéb informális jogértelmezések kiadása és az ezekkel való irányítás alkotmányellenes.”

Ezért az említett határozat szerint a Művelődési és Köznevelési Minisztériumnak a volt egyházi ingatlanok tulajdoni helyzetéről szóló kiadványa „alkotmányellenes, ahhoz joghatás nem fűződik, annak semmiféle jogi kötelező ereje nincs.”

Ezek a megállapítások azokra a „közleményekre” is vonatkoznak, amelyeket az utóbbi időben egyre gyakrabban bocsátanak ki a miniszterek és más szervek. Pl. A Magyar Közlöny 1997. IX. 17-i 79. számában jelent meg a munkaügyi miniszter közleménye „a 6/1997. (IV. 3.) MüM rendelethez, 1997-ben az egészségügyi hozzájárulás megfizetéséhez nyújtandó támogatás felemeléséről” és a Külügyminisztérium Integrációs Államtitkárság közleménye, amelynek címe „A Magyar Köztársaság és az Európai Közösségek és azok tagállamai közötti Társulási Tanács 1997. augusztus 4-i, 1/97. sz. határozata Magyarországnak a szakképzés, ifjúságügy és oktatás területén megvalósuló közösségi programokban történő részvétele módzatainak és feltételeinek elfogadásáról”.

Az ilyen, számozás nélküli közlemények nyilvántartása, megismerése és alkalmazása nehézségbe ütközik, kibocsátásuk a megkerülését jelenti azoknak a szabályoknak, amelyeket a Tv. az állami irányítás egyéb jogi eszközeire, közelebbről a jogi iránymutatásokra nézve állapított meg. Helyettük az esetek túlnyomó részében a Tv. szerinti tájékoztatót kellett volna kibocsátani.

III. FEJEZET

AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK JOGSZABÁLYAINAK MEGJELÖLÉSE

Vhr. 17/A. § A jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény 40. §-a (3) bekezdésének és e rendelet 7. §-a (3) bekezdésének alkalmazásakor az Európai Közösségek jogszabályainak megjelölése magában foglalja a közösségi jogszabály kiadójának megnevezését, a közösségi jogszabály számozásával azonos számozást, az Európai Gazdasági Közösség, illetve Európai Közösség, az Európai Atomenergia Közösség vagy az Európai Szén- és Acélközösség magyar nyelvű rövidítését, továbbá a jogszabály formájának magyar nyelvű megnevezését és a jogszabály címének magyar fordítását.

Hatálybalépés

Vhr. 18. § Ez a rendelet 1988. január 1-jén lép hatályba.

Melléklet

a 12/1987.(XII.29.) IM rendelethez

Példák a jogszabályoknak és az állami irányítás egyéb jogi eszközeinek teljes, illetőleg rövid megjelölésére a címük nélkül:

Az I. §-hoz

A jogszabályok megjelölése

- a) 1988. évi I. törvény
1988: I. tv.
- b) 1988. évi 1. törvényerejű rendelet
1988: 1. tvr.
- c) A Minisztertanács 1/1988. (I. 20.) MT rendelete
1/1988. (I. 20.) MT r.
- cI) A Kormány 1/1991. (I. 20.) Korm. rendelete
1/1991. (I. 20.) Korm. r.
- d) A Minisztertanács elnökének 1/1988. (I. 20.) ME rendelete
1/1988. (I. 20.) ME r.
- dI) A miniszterelnök 1/1991. (I. 20.) ME rendelete
1/1991. (I. 20.) ME r.
- e) A Minisztertanács elnökhelyettesének 1/1988. (I. 20.) MEH rendelete
1/1988. (I. 20.) MEH r.
- f) A miniszter, pl. az igazságügy-miniszter 1/1988. (I. 20.) IM rendelete
1/1988. (I. 20.) IM r.
- g) Az államtitkárnak, pl. az Állami Bér- és Munkaügyi Hivatal elnökének
1/1988. (I. 20.) ÁBMH rendelkezése
1/1988. (I. 20.) ÁBMH rek.
- h) A tanács, pl. a Fővárosi Tanács 1/1988. (I. 20.) rendelete
1/1988. (I. 20.) Főv.tr.
- hI) Az önkormányzat, pl. a Fővárosi Önkormányzat 1/1991. (I. 20.) rendelete
1/1991. (I. 20.) Főv.ör.

A 12. §-hoz

A határozat megjelölése

- a) Az Országgyűlés 1/1988. (I. 20.) OGY határozata
1/1988. (I. 20.) OGY h.*
- b) Az Elnöki Tanács 1/1988. (I. 20.) NET határozata
1/1988. (I. 20.) NET h.*
- c) A Minisztertanács 1001/1988. (I. 20.) MT határozata
1001/1988. (I. 20.) MT h.*
- c1) A Kormány 1001/1991. (I. 20.) Korm. határozata
1001/1991. (I. 20.) Korm. h.*
- d) A Minisztertanács 2001/1988. (HT 2.) MT határozata
2001/1988. (HT 2.) MT h.*
- d1) A Kormány 2001/1994. (I. 2.) Korm. határozata
2001/1994. (I. 2.) Korm. h.*

A 13. §-hoz

Az utasítás megjelölése

*Az igazságügy-miniszter 1/1988. (IK 1.) IM utasítása
1/1988. (IK 1.) IM ut.*

A 15. §-hoz

A statisztikai közlemény megjelölése

*A Központi Statisztikai Hivatal elnökének 9001/1988. (SK 1.) KSH közle-
ménye
9001/1988. (SK 1.) KSH közl.*

A 17. §-hoz

A jogi iránymutatás megjelölése

- a) Az Országgyűlés 1/1988. (I. 20.) OGY elvi állásfoglalása
1/1988. (I. 20.) OGY eá.*
- b) Az Elnöki Tanács 1/1988. (I. 20.) NET elvi állásfoglalása
1/1988. (I. 20.) NET eá.*

c) A Minisztertanács 6001/1988. (I. 20.) MT elvi állásfoglalása
6001/1988. (I. 20.) MT eá.

c1) A Kormány 6001/1991. (I. 20.) Korm. elvi állásfoglalása
6001/1991. (I. 20.) Korm. eá.

d) A belügyminiszter 7001/1988. (BK 7.) BM irányelve
7001/1988. (BK 7.) BM ie.

e) A pénzügyminiszter 8001/1991. (PK. 12.) PM tájékoztatója
8001/1991. (PK 12.) PM táj.

A 17/A. §-hoz

*Az Európai Közösségek jogszabályainak
és jogi iránymutatásainak megjelölése*

a) A Tanács 84/450/EGK irányelve a tagállamok félrevezető reklámozásra vonatkozó törvényeinek, rendeleteinek és közigazgatási rendelkezéseinek közelítéséről
T. 84/450/EGK ie.

b) A Tanács 89/618/EURATOM irányelve a közvéleménynek azokról az intézkedésekről és lépésekről való tájékoztatásáról, amelyeket radiológiai szükséghelyzetben meg kell tenni
T. 89/618/EURATOM ie.

c) A Tanács 1768/92/EGK rendelete a gyógyszertermékek kiegészítő oltalmi tanúsítványainak megteremtéséről
T. 1768/92/EGK r.

d) A Tanács 40/94/EK rendelete a közösségi védjegyről
T. 40/94/EK r.

e) A Bizottság 417/85/EGK rendelete a Szerződés 85. Cikke (3) bekezdésének a szakosítási szerződések egyes csoportjaira történő alkalmazásáról
B. 417/85/EGK r.

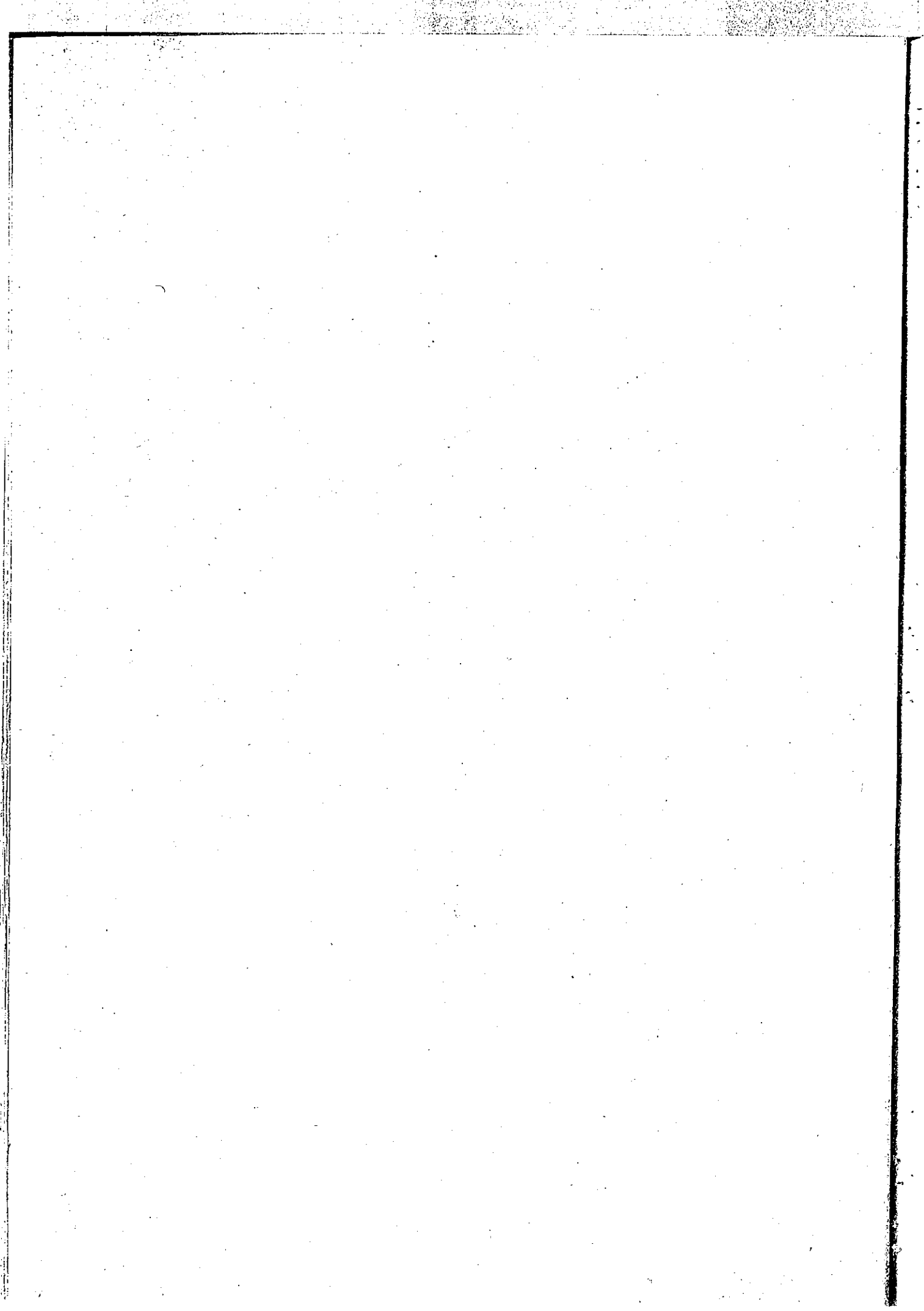
f) A Tanács 813/86/ESZAK határozata az olyan behozatallal szembeni védekezésről, amely dömpinget valósít meg a Tízek Közössége és az új tagállamok között vagy az új tagállamok egymás közötti viszonyában az alatt az időszak alatt, amíg Spanyolország és Portugália Csatlakozási Okmányának átmeneti intézkedéseit alkalmazni kell
T. 813/86/ESZAK h.

g) A Tanács 86/666/EGK ajánlása a szállodák tűzbiztonságáról
T. 86/666/EGK ajánlás

MÁSODIK RÉSZ

Az igazságügy-miniszter
7001/1988. (IK 11.) IM irányelve
a jogszabályszerkesztésről
(Röviden: Ie.)

Az irányelv szövege az időközi változásnak megfelelően módosított szöveg

A jogszabályok szerkesztésében és megszövegezésében az egységes gyakorlat kialakításához a jogszabály-előkészítést végzők számára a következő irányelvet adom ki:

I.

A JOGSZABÁLY CÍME

Ie. 1. A jogszabály címe röviden megjelöli a jogszabály tárgyát, lehetővé teszi a más jogszabályoktól való megkülönböztetést és a jogszabályra való hivatkozást.

1. A jogszabály címének helyes megszövegezése

A jogszabály címe legyen rövid, tömör és jellemző, fejezze ki a jogszabály tartalmának lényegét. Látni kell, hogy a címben nem lehet a jogszabály tartalmát a maga teljességében kifejezésre juttatni.

Pl. Helyes címek:

Törvény a jogalkotásról
a közjegyzőkről
a honvédelemről
a bírósági végrehajtásról

Az 1983: 4. tvr. „az ügyvédségről” szól, ez *helyes* cím. Ugyanezt a tárgykört előtte „az ügyvédi hivatás gyakorlásáról és az ügyvédek szervezeteiről” szóló tvr. szabályozta; ez feleslegesen hosszadalmas cím, ezért *helytelen*. Az 1998. évi XI. törvény ismét *helyes* címet használ, mert „az ügyvédekről” szól.

A korábbi törvény „a bíróságokról” szólt, az 1997. évi LXVI. törvény címe „a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról”. Meg lehetett volna fontolni a korábbi rövid cím megtartását.

Jogpolitikai – különösen pedig politikai – megfontolások arra vezethetnek, hogy már a cím tartalmazza a szabályozás minden lényeges elemét. *Pl.* Az 1991. évi XXV. törvény a tulajdonviszonyok rendezése érdekében, az állam által az állampolgárok tulajdonában igazságtalanul okozott károk részleges kárpótlásáról.

A nemzetközi szerződést kihirdető jogszabály címe is hosszú lehet, mert a cím ilyenkor magában foglalja a szerződő felek megnevezését, a szerződés megkötésének helyét és idejét, továbbá a szerződés tárgyát. Ehhez a gyakorlathoz alkalmazkodnunk kell.

2. Hibák a jogszabály címének megszövegezésénél

a) Régebben *hosszú*, zsúfoltan szövegezett címet adtak a jogszabályoknak.

Pl. PM rendelet a vámjövédéki kihágási eljárás során őrizetbe vett áruk értékesítésének, valamint az értékesítés során befolyt vételár, továbbá a pénzbüntetés, pénzbírság, feljelentői és tettenérői jutalékok elszámolásának újabb szabályozása, illetőleg a nyomozási költség-megtérítés megállapítása tárgyában

Hosszú cím az utóbbi években is előfordult.

Pl. A Kormány 184/1991. (XII. 30.) Korm. rendelete a lakásszövetkezetek, a társasházak és az általuk alapított intézmények, az alapítványok, jogi személyiséggel rendelkező, jogi képviselést ellátó munkaközösségek, valamint a vízi közmű társulatok éves beszámoló készítésének és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól

Helyes lett volna a következő cím: „... egyes szövetkezetek, munkaközösségek és más szervezetek beszámolókészítéséről és könyvvezetéséről”

A belügyminiszter, az igazságügy-miniszter és a polgári nemzetbiztonsági szolgálatokat irányító tárca nélküli miniszter 33/1997. (V. 13.) BM–IM–TNM együttes rendelete a fegyveres szervek hivatásos és szerződéses állományának egészségi, pszichikai és fizikai alkalmassága, az ideiglenes szolgálat-, keresőképtelenség, illetve az állomány megváltozott egészségi állapotú tagjai egészségügyi felülvizsgálatának elbírálásáról és a belügyi egészségügyi intézmények igénybeviteléről

Helyes lett volna a következő cím: „... a fegyveres szervek tagjainak egészségügyi felülvizsgálatáról és a belügyi egészségügyi szolgálat igénybeviteléről”...

A népjóléti miniszter 17/1997. (VI. 30.) NM rendelete az orvosi rehabilitációs ellátás keretében történő gyógyfürdőellátások rendeléséről, a társadalombiztosítás által támogatott gyógyfürdőellátások kiszolgáltatásának szakmai követelményeiről, valamint az ellátásokhoz nyújtott társadalombiztosítási támogatás elszámolásának rendjéről

Helyes lett volna a következő cím: „... a gyógyfürdőellátásról”.

b) Pl. Helytelen: Törvény a lakások és a helyiségek bérletére, valamint elidegenítésére vonatkozó egyes szabályokról

Helyes: „Törvény a lakások és helyiségek bérletéről és elidegenítéséről”

A címben általában nem kell használni a „szabályokról”, „szabályozásáról” szót, mert magától értetődik, hogy a jogszabály szabályokat tartalmaz, illetőleg valamit szabályoz. Elég a szabályozás tárgyának megjelölése.

Ha kivételesen mégis a „szabályozásáról” szó használata indokolt, kerülni kell az „újabb szabályozása” kifejezést akkor is, ha nem az első szabályozásról van szó.

c) A cím végén a „-ról, -ről” ragot használjuk, tehát nem a korábban szokásos „tárgyában” szót. Ugyanígy a „tárgyában kiadott” kifejezésnél jobb a „-ról szóló” kifejezés. Ha azonban a címben ez az utóbbi kifejezés többször fordulna elő, akkor az egyhangúság elkerülése végett helyette más megfelelő kifejezés használható.

Pl. A honvédelmi miniszter 2/1992. (II. 21.) HM rendelete a honvédelemről szóló 1976. évi I. törvény végrehajtására kiadott 6/1976. (III. 31.) MT rendelet végrehajtásáról *rendelkező* 2/1976. (VI. 17.) HM rendelet módosításáról.

Ie. 2. Ha a jogszabály más jogszabály végrehajtásáról, módosításáról vagy hatályon kívül helyezéséről szól, a cím feltünteti az érintett jogszabály megjelölését címével együtt. Több jogszabály esetén valamennyire utal, ilyenkor az érintett jogszabályok általánosságban, illetőleg rövid névvel is megjelölhetők. A túlságosan általános megjelölés – pl. egyes munkajogi rendelkezések módosításáról – nem elegendő.

Példa

A kötvénnyről szóló 1982. évi 28. törvényerejű rendelet módosításáról

A társadalombiztosításról szóló 1975. évi II. törvény végrehajtásáról

A társadalombiztosításról szóló 1975. évi II. törvény végrehajtására kiadott 17/1975. (VI. 14.) MT rendelet módosításáról

A Polgári Törvénykönyv és a bírósági végrehajtásról szóló törvényerejű rendelet módosításáról

1. Utalás az újabb jogszabály címében az alapjogszabályra

a) Ha a jogszabály egy másik jogszabály módosításáról, hatályon kívül helyezéséről vagy végrehajtásáról szól (röviden: újabb jogszabály), általában az a helyes és leggyakrabban alkalmazott módszer, hogy az újabb jogszabály címe a másik jogszabály (röviden: alapjogszabály) teljes megjelölését tartalmazza, tehát az alapjogszabály számát és címét is. Az alapjogszabály alkotójának nevét nem kell feltüntetni.

Helytelen, ha az újabb jogszabály címében az alapjogszabálynak csak a számát tüntetik fel, a címét nem.

Pl. Helytelen cím: 3/1990. (II. 1.) PM-BM együttes rendelet a 77/1988. (XII. 27.) PM-ÉVM együttes rendelet módosításáról

Helyes cím: 3/1990. (II. 1.) PM-BM együttes rendelet a lakáscélú támogatásokról szóló 77/1988. (XII. 27.) PM-ÉVM együttes rendelet módosításáról

Széles körben ismert jogszabály esetén lehetséges az a megoldás, hogy az újabb jogszabály címe nem utal az alapjogszabály számára, hanem annak csak a címét tünteti fel.

Pl. 1988. évi XXV. törvény a Polgári Törvénykönyv módosításáról

b) Az alapjogszabály számának és címének feltüntetésékor *nem kell utalni arra, hogy az alapjogszabály korábban már módosult.*

Az alapjogszabály korábbi módosítására az *újabb jogszabály bevezető részében* kell utalni. E bevezető résszel az Ie. 10–12. pontja foglalkozik, ezért az útmutatónak e pontokkal kapcsolatos részét figyelembe kell venni.

Pl. Helyes cím: „a polgári perrendtartás kiegészítéséről”

Helytelen cím: „a módosított polgári perrendtartás kiegészítéséről”

vagy: „a többször módosított polgári perrendtartás kiegészítéséről”.

c) *Különösen helytelen*, ha az újabb jogszabály címében nemcsak az alapjogszabály korábbi módosításának tényére utalnak, hanem az alapjogszabályt módosító jogszabály *számát* is feltüntetik. Ez egyébként is legfeljebb akkor volna keresztülvihető, ha az alapjogszabályt korábban csak egyszer módosították. Több módosító jogszabály számának feltüntetése a címet áttekinthetetlenné tenné.

d) A széles körben ismert, alapvető jogszabályt, kódexet módosító jogszabály címében nemcsak az alapjogszabály korábbi módosítására nem kell utalni, hanem az alapjogszabály címét az ún. *rövid névvel* lehet feltüntetni.

Pl. Az Alkotmányt módosító törvényeknek 1989 óta ilyen címeket adtak: 1989: I. tv., 1989: VIII. tv., 1989: XXXI. tv., 1993: CVII. tv.: az Alkotmány módosításáról, 1990: XVI. tv., 1990: XXIX. tv., 1990: XL. tv., 1990: XLIV. tv., 1990: LIV. tv., 1990: LXIII. tv., 1997: LIX. tv.: a Magyar Köztársaság Alkotmányának módosításáról, 1994: LXI. tv., 1994: LXXIV. tv.: a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény módosításáról, 1994: LXXIII. tv., 1995: XLIV. tv.: a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló, többször módosított 1949. évi XX. törvény módosításáról. Az összehangolás hiányát mutatja, hogy a Magyar Közlöny 1994. évi 117. számában jelent meg az 1994. évi LXXIII. és LXXIV. törvény, mindkettő az Alkotmányt módosította, de eltérő címük van.

Míthogy az „Alkotmány” szó nagy kezdőbetűvel írva önmagában is a Magyar Köztársaság hatályos Alkotmányának megnevezését jelenti, a felsorolt címek közül a következő a helyes: „*az Alkotmány módosításáról*”.

2. A túlságosan általános cím elkerülése

Túlságosan általános, ezért nem jellemző cím a következő:

Pl. 152/1991. (XII. 6.) Korm. rendelet egyes kormányrendeletek módosításáról

E jogszabály 3 kormányrendeletet módosít, amelyeknek tartalma alapján a következőképpen kellett volna a címét megszövegezni:

„... az áruk behozatalával kapcsolatos egyes kormányrendeletek módosításáról”.

3. A jogszabály címében az „egyes” szó használata

Az „egyes” kifejezést a jogszabály címében csak akkor helyes használni, ha ki akarjuk emelni, hogy az új szabályozás csak egyes *jogszabályokat* érint.

Helytelen az „egyes” szó használata akkor, ha az új szabályozás *ugyanannak a jogszabálynak egyes rendelkezéseire* vonatkozik.

Ezért *helytelen* a következő cím: „a Büntető Törvénykönyv egyes rendelkezéseinek módosításáról”.

A helyes cím: „a Büntető Törvénykönyv módosításáról”.

Ie.3. Ha az elsősorban módosításra irányuló jogszabály jelentős új rendelkezést is tartalmaz, a jogszabály címe lehetőleg erre is utaljon.

Példa

A tanácsokról szóló 1971. évi I. törvény módosításáról, a kétszintű igazgatás bevezetéséről.

Újabb példa: „... az országgyűlési képviselők választásáról szóló 1989. évi XXXIV. törvény módosításáról, a nemzeti és etnikai kisebbségek képviselőtéről”.

Ie. 4. A jogszabályokra való utalásnál (hivatkozásnál) a rövid nevet, illetőleg a rövidítést lehetőleg egységesen kell használni, mégpedig olyan formában, ahogyan ezt a jogszabály, illetőleg a végrehajtási jogszabály kibocsátója első ízben meghatározta. A gyakrabban előforduló jogszabályok rövidítését az irányelv melléklete tartalmazza.

1. Az Ie. mellékletében felsorolt rövidítések helytelen használata

Az Ie. mellékletében felsorolt rövidítések használatánál a következő hibák fordultak elő:

a) Az Alkotmány rövidítésére az „Alk.” helyett az „A.” rövidítést használják, amit össze lehet tévesztetni az „A” névelővel, különösen ha elfelejtenek e betű után pontot tenni.

Az alkalmi munkavállalói könyv formájáról, kitöltéséről, elkészítéséről és elosztásáról szóló 12/1997. (VIII. 14.) MűM rendelet bevezető része a következő szöveget tartalmazza:

„Az alkalmi munkavállalói könyvvel történő foglalkoztatásról és az ahhoz kapcsolódó közterhek egyszerűsített befizetéséről szóló 1997. évi LXXIV. törvény (a továbbiakban: Alk. tv.) ...”

Helytelen ez a szövegezés, mert az „Alk.” rövidítés az Alkotmányra utal.

b) A rövidítések végére feleslegesen „v” betűt írnak, pl. az illetéktörvényt rövidítő „It.” helyett az „Itv.” rövidítést használják.

A rövidítéseknél ui. általános elv, hogy a törvény megjelölésére elég a „t” betű, és ezalól csak ott van kivétel, ahol az így kialakított rövidítés félreérthető lenne. Pl. a földtörvény rövidítése „Ftv.” és nem „Ft.”, mert ez utóbbit össze lehet tévesztetni a forint rövidítésével.

Ezért *helytelen*, hogy a frekvenciagazdálkodásról szóló 1993. évi LXII. törvényt „Ft.”-nek rövidítették, mert ennek ilyen félreérthető szövegezés a következménye:

„az Ft. szerint 5000 Ft-t köteles fizetni,”
„összege az Ft. szerint 100 000 Ft.”

2. Az Ie. mellékletében felsorolt rövidítések állandó jellege

Ha az Ie. mellékletében felsorolt jogszabály helyébe olyan új jogszabály lépett, amely ugyanazt a tárgykört (társadalmi viszonyt, életviszonyt) szabályozza, a rövidítés minden külön intézkedés nélkül, automatikusan az új jogszabályra vonatkozik.

Pl. A bírósági végrehajtási kódexre vonatkozó Vht. rövidítéssel jelölték, illetőleg jelöljük a következő jogszabályokat:

1881: LX. tv.
1955: 21. tvr.
1979: 18. tvr.
1994: LIII. tv.

Ie. 5. Ha a cím az érintett jogszabály teljes megjelölését nem foglalja magában, azt a jogszabály bevezető része vagy az első érdemi rendelkezése (§-a) tünteti fel.

Példa

Törvény a Munka Törvénykönyvének módosításáról

1. § A Munka Törvénykönyvéről szóló 1967. évi II. törvény (a továbbiakban: Mt.) ... helyébe a következő rendelkezés lép: ...

Rövidítés a jogszabály bevezető részében vagy valamelyik §-ában

a) A jogszabály *bevezető része* tartalmazza az alapszabály rövidítését a következő esetben:

„1993. évi CVII. törvény az Alkotmány módosításáról

A Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény (a továbbiakban: Alkotmány) a következők szerint módosul:”

Vagy: „Az Országgyűlés a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvényt (a továbbiakban: Alkotmány) az alábbiak szerint módosítja:”

Az egyszerűsítés itt az ún. rövid név – az „Alkotmány” szó – használatában áll.

Az „Alk.” rövidítést általában akkor használjuk, ha nem az egész Alkotmányra, hanem csak egyes rendelkezéseire zárójelben utalunk.

b) Az Ie. 5. pontjához fűzött példa arra vonatkozik, amikor a rövidítés a jogszabály 1. §-ában van. Lehetséges a rövidítés a jogszabály egy későbbi §-ában is, ha abban van a rövidíteni kívánt jogszabállyal kapcsolatos első érdemi rendelkezés.

A JOGSZABÁLY RÉSZEI

Ie. 6. A jogszabály tartalmi szempontból általában a következőképpen tagolódik:

- a) elvi bevezetés,
- b) bevezető rész,
- c) általános rendelkezések,
- d) részletes rendelkezések,
- e) záró rendelkezések.

Ie. 7. Kisebbségi terjedelmű jogszabálynál az ilyen tagolás szükségtelen, a törvénykönyvek tagolása pedig ettől eltérő is lehet.

A törvénykönyvek tartalmi szempontból való tagolása

A hagyományos törvénykönyvek (klasszikus kódexek) általános részre és különös részre tagolódnak, illetőleg az általános szabályok szerinti eljárást és a különleges (külön) eljárásokat szabályozzák.

Az ágazati (komplex) kódexek külön részekben vagy fejezetekben foglalják össze az anyagi jogi, az eljárásjogi, illetőleg a szankciókat tartalmazó szabályokat.

Az elvi bevezetés

Ie. 8. A szabályozás célját, indokait csak törvény esetén helyes a jogszabály rendelkezéseit megelőzően elvi bevezetésben (preambulumban) ismertetni. Ez is elsősorban nagyobb jelentőségű, átfogó törvényeknél lehetséges.

1. Preambulum

A jogszabály elvi bevezetésének (a továbbiakban: preambulumnak) a kodifikációs előzménye *formailag* az a szentesítési bevezető szöveg, amellyel az uralkodó, illetőleg az államfő (nálunk a király, kormányzó, köztársasági elnök) a törvény kihirdetését rendelte el.

A preambulum azonban *tartalmilag* ettől eltér, és inkább a törvény indokolásához hasonlít, mert röviden összefoglalja a törvény megalkotásának előzményeit, indokait és célját.

Nem minden preambulum foglalja magában mind a háromféle jellegű tartalmat, hanem azokból esetleg csak egyet vagy kettőt. *Pl.* A pénzügyintézetekről és a pénzügyintézeti tevékenységről szóló 1991. évi LXIX. törvény kizárólag a törvény célját foglalja össze, ezt azonban részletesen, 8 bekezdésben.

A preambulomot használják fel néha olyan elvi, elméleti tétel rögzítésére, amelyet magában a jogszabály normaszövegében nem kívántak rendezni.

Pl. A szabálysértésekről szóló 1968. évi I. törvény nem határozza meg a szabálysértés fogalmát, de a szabálysértést megvalósító cselekmények két típusára következtetni lehet az alábbi preambulumból:

„Ez a törvény azoknak a jogellenes cselekményeknek a szabályait határozza meg, amelyek a társadalomra csekély fokban veszélyesek. Az államigazgatási tevékenység eredményességének előmozdítása, továbbá általában a jogsértések megelőzése végett büntetéssel sújtja az államigazgatási szervek munkáját akadályozó, valamint a társadalmi együttélés szabályait sértő személyeket. Egyben olyan eljárási rendet állapít meg, amely biztosítja az ilyen ügyek gyors intézését. Azt kívánja elérni, hogy e cselekményekkel szemben a küzdelem minél eredményesebb legyen.”

Az Ie. kiemeli, hogy csak *törvény* esetén lehet szükség preambulumra. A törvények közül is csak azoknál, amelyek nagyobb jelentőségűek, átfogó jellegűek.

Általában az a helyes, ha a törvénynek nincs preambuluma. Ehelyett magában a jogszabályban lehet meghatározni a szabályozás célját, és a jogszabály indoklásában kell kifejteni a szabályozás indokait, ideértve a történeti előzményeket stb. is.

Kivételesen indokolt, hogy preambuluma legyen a következő jogszabályoknak:

- a) az Alkotmány,
- b) a nemzetközi szerződések (egyezmények); ezeknél a részletes preambulum általánosan elfogadott nemzetközi gyakorlat, amit nem lehet figyelmen kívül hagyni,
- c) a társadalmi, politikai szempontból újszerű, jelentős törvény.

A c) pontban említett feltétel mellett *országgyűlési határozatnak* is lehet preambuluma.

A c) pontban említett esetben is törekedni kell a rövid, tömör, de tartalmas és kifejező szövegezésre.

Pl. Helytelen, mert indokolatlanul hosszadalmas a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló 1993. évi LXXVII. törvény preambuluma.

Kormányrendelet és kormányhatározat, továbbá miniszterelnöki és miniszteri rendelet esetén preambulumnak nincs helye, bár régebben ez előfordult.

Pl. A vállalati jogtanácsos (önálló jogi előadó) helyettesítési díjáról szóló 1/1959. (II. 3.) IM rendeletnek a következő preambuluma van: „Annak érdekében, hogy a felesleges kiküldetési költségek elkerülésével az állami vállalatok és szervek, a társadalmi szervezetek, valamint a szövetkezetek jogi képviselője és egyéb jogi ügyeinek intézése terén a takarékoság következetesen érvényre jusson, „a vállalati jogtanácsosokról és jogi előadókról” szóló 33/1958. (V. 17.) Korm. rendelet 17. §-ának (2) bekezdésében foglalt felhatalmazás alapján – az illetékes miniszterekkel egyetértésben – a következőket rendelem:”

Az idézett szöveg nemcsak a preambulumnak, hanem a jogszabály bevezető részének feladatát is betölti, és a jogszabály említett 2 részét indokolatlanul összemosza.

Az utóbbi években a preambulumot az *önkormányzati rendeletek* megszövegezésénél is alkalmazzák, amit *mellőzni kell*.

Helytelen, ha a jogszabály elejére, a preambulum szövege fölé címként kiírják a „PREAMBULUM” szót, mint ahogy a felsőoktatásról szóló 1993. LXXX. tv. tette. A *preambulumnak nem kell külön címfelíratot adni*.

2. Emléktörvény

Kodifikációs szempontból a preambulum megszövegezéséhez hasonló feladat az, amikor *emléktörvényt* kell előkészíteni. Az emléktörvény valamely jelentős történelmi eseménynek vagy kimagasló érdeket szerzett személyiségnek az emlékét örökíti meg törvény alakjában. Az ilyen törvény tömören összefoglalja az eseményt, illetőleg a szóban levő személy életútját vagy tevékenységét, megindokolja annak jelentőségét, végül az esemény, illetőleg a személy emlékét törvénybe iktatja.

Az emléktörvények megalkotásának kodifikációs módszere nálunk a XIX. század végén alakult ki, és állandóan követett gyakorlattá vált. Az utóbbi években is több emléktörvényt hoztak. *Pl.* A demokratikusan megválasztott új Országgyűlés első törvényként az 1990. évi XXVIII. törvényt alkotta meg, amely az 1956. októberi forradalom és szabadságharc jelentőségének törvénybe iktatásáról szól.

Az az új módszer is kialakult, hogy az emlék megörökítésére az Országgyűlés nem törvényt alkotott, hanem *országgyűlési határozatot* hozott. *Pl.* Az 51/1995. (V. 15.) OGY határozat a II. világháborús nemzeti ellenállási mozgalom emlékének megörökítéséről szól. Ez a forma kevésbé ünnepélyes, mint az emlék törvénybe iktatása.

Az emléktörvény általában nem tartalmaz kötelező magatartási szabályt. Kivétel, ha esetleg emléknapot – mint új ünnepet – vezet be. *Pl.* Az említett 1990: XXVIII. tv. 2. §-a kimondja, hogy az Országgyűlés „október 23-át, az 1956. évi forradalom és szabadságharc kezdetének, valamint a Magyar Köztársaság 1989. évi kikiáltásának napját nemzeti ünnepé nyilvánítja”.

Régebben jobban ragaszkodtak a törvény formai követelményeihez, és az emléktörvény az esemény vagy személyiség jelentőségének preambulumszerű kifejtését követően 1. §-ként *pl.* a következőket mondta ki:

„... emléket törvényben örökíti meg”,

vagy: „... emléket törvénybe iktatja”.

A 2. § pedig rendszerint arról szólt, hogy a törvény a kihirdetése napján lép hatályba.

Újabban az a gyakorlat alakult ki, hogy az emléktörvény egyáltalán nem tartalmaz §-okat, hanem az „emléket törvényben örökíti meg” vagy „emléket törvénybe iktatja” szöveggel végződik, a hatályba léptető § pedig elmarad. Ez a kodifikációs megoldás elfogadható. Ezt lehet alkalmazni az emléktörvényhez hasonló jellegű országgyűlési határozat megszövegezésénél is.

3. Posztambulum

Az 1950-et követő évtizedekben előfordult, hogy a törvény végére a preambulumhoz hasonló jellegű – magatartási szabályt nem tartalmazó – szöveget vettek fel, amely a törvény megvalósítását, végrehajtását kívánta elősegíteni.

Pl. A népgazdaság ötödik ötéves tervéről szóló 1975: IV. tv. a hatálybalépésről szóló utolsó, 70. §-a után kifejti, hogy az Országgyűlés a terv megvalósítása érdekében az állami és más szervektől milyen tevékenységet vár el, egyúttal felhívja az állampolgárokat, és felkéri a társadalmi szerveket, hogy valósítsák meg a tervet.

Az ilyen posztambulum gyakorlata nem tartott soká, az nem is való a törvénybe.

Ie. 9. Az elvi bevezetés mellőzze a jogszabály rendelkezéseinek megismétlését, a normatív jellegű megfogalmazást.

A preambulum jellegétől idegen tartalmi elemek

A preambulum tartalmi elemeit az Ie. 8. pontja és az útmutató e ponthoz fűzött részének 1. pontja ismerteti. Ezekből kitűnik, hogy a preambulum jellege eltér a jogszabály többi részének jellegétől. Ezt hangsúlyozza az Ie. 9. pontja is, amely szerint *a preambulumban nem lehet normatív rendelkezés* még olyan

formában sem, hogy a preambulum megismétli a jogszabály valamelyik rendelkezését. Mellőzni kell a törvény tartalmára vagy egyes részeire, fejezeteire *általánosságban* utaló, magától értetődő megállapításokat tartalmazó preambulumot is.

Pl. Ilyen jellegű a vasútról szóló 1993. évi XCV. törvény preambuluma, amely szerint: „Az Országgyűlés a környezetbarát és a közszolgáltatási feladatokat is ellátó vasút és a vasúti közlekedés fejlesztése, a közlekedéspolitikai célok megvalósítása érdekében a következő törvényt alkotja:”.

A jogszabály bevezető része

Ie. 10. a) Ha a jogszabály kibocsátásával egyetértő, érdekelt minisztereknek, országos hatáskörű szervek vezetőinek, illetőleg az érdekelt társadalmi szervezetek vagy érdekképviselői szervek vezető szerveinek a felsorolása túlságosan hosszú volna, elegendő annak közlése, hogy a jogszabályt az érdekelt miniszterekkel stb. egyetértésben bocsátják ki.

b) Az egyetértők felsorolásának sorrendje a következő: miniszterek, országos hatáskörű szervek vezetői, társadalmi szervezetek, érdekképviselői szervek vezető szervei, mindegyik csoporton belül betűrendben.

1. A jogszabály bevezető részének tartalma

A jogszabály elején levő *bevezető részre* akkor van szükség, ha a jogszabályt más jogszabályban kapott felhatalmazás alapján, illetőleg más szervvel egyetértésben vagy más szerv véleményének kikérése után alkotják meg (bocsátják ki).

A bevezető rész – amelyet a preambulumtól meg kell különböztetni – a preambulum után következik.

A Vhr. 4. §-a foglalkozik azzal, hogy a bevezető részben a *felhatalmazásra* miként kell utalni, ezért az útmutatónak e §-hoz fűzött 2. pontját figyelembe kell venni.

2. Az egyetértés feltüntetése a bevezető részben

Azt, hogy a bevezető részben az érdekelt szervek és személyek (röviden: szerv) *egyetértésére* miként kell utalni, elsősorban a Vhr. 5. §-a szabályozza, ezért az útmutatónak e §-hoz fűzött részét is figyelembe kell venni.

Emellett irányadók az Ie. 10. pontjában foglaltak is, amelyekkel kapcsolatban a következőkre kell tekintettel lenni:

a) Bizonyos esetekben az érdekelt szerv egyetértését *maga a Tv. kívánja meg* az adott jogszabálynak a megalkotásához, illetőleg az állami irányítás egyéb jogi eszközének a kibocsátásához. Így az állampolgárookra is kötelező jegybanki rendelkezést a Tv. 51/A. §-ának (2) bekezdése értelmében a Magyar Nemzeti Bank elnöke csak az igazságügy-miniszterrel egyetértésben adhat ki.

Számos olyan törvény és más jogszabály van, amely az adott tárgykör szabályozásához valamely szerv egyetértését kívánja meg. Ezt a jogszabály a szóban levő tárgykört szabályozó rendelkezésében vagy a felhatalmazásról szóló rendelkezésben mondja ki.

Ha a miniszter, az országos hatáskörű szerv vezetője az *utasítást* más szervvel egyetértésben bocsátotta ki, ez azzal a következménnyel jár, hogy az utasítás nemcsak a kibocsátó szerv közvetlen irányítása alá tartozó szervekre, hanem azokra a szervekre nézve is kötelező lesz, amelyek az egyetértő szerv közvetlen irányítása alá tartoznak.

A jogszabállyal, illetőleg az állami irányítás egyéb jogi eszközével való egyetértés azt jelenti, hogy az egyetértő szerv a szóban levő rendelkezést teljes mértékben helyesnek tartja. Az egyetértés esetleg a jogszabálynak csak egyes rendelkezéseire szükséges. Az ezzel összefüggő kérdésekkel az útmutatónak a Vhr. 5. §-ához fűzött *b)* pontja foglalkozik.

Ha a jogszabály kibocsátásához más szerv egyetértése szükséges, e jogszabály *módosítása* is csak e szerv egyetértésével történhet.

b) Főszabályként az egyetértő szerv *nevét teljes egészében* ki kell írni, rövidítés ilyenkor nem használható. Ez az elv a gyakorlat szerint akkor érvényesül, ha legfeljebb 3 egyetértő szerv van.

Ha az egyetértők száma 3-nál több, akkor attól függően, hogy az egyetértők között levő szervek milyen jellegűek, továbbá hogy a különböző jellegű szervek közül egynek vagy többnek az egyetértésére van-e szükség, pl. a következőképpen szövegezzük:

„az érdekelt miniszterekkel egyetértésben”,

„az érdekelt miniszterekkel és országos hatáskörű szervek vezetőivel egyetértésben”,

„az érdekelt miniszterekkel, országos hatáskörű szervek vezetőivel és érdekképviselői szervekkel egyetértésben”.

Az adott helyzetnek megfelelően a felsorolásban az utolsó példa végén említett szervek helyett *pl. „és önkormányzati érdekképviselői szervekkel”* írható, továbbá az egyes szervek megnevezésénél a többes szám helyett egyes számot kell használni.

Helytelen a következő szövegezés: „az érdekelt miniszterekkel és az országos hatáskörű szervek vezetőivel egyetértésben”. Az „az” névelő beiktatása folytán az „érdekelt” szó már nem vonatkozik az országos hatáskörű szervek vezetőire, így a rendelkezés azt jelenti, hogy valamennyi országos hatáskörű szerv vezetőjével egyetértésben bocsátották ki a jogszabályt, bár esetleg nem minden országos hatáskörű szerv vezetője érdekelt.

Ie. 11. A bevezető részben lehet szólni arról, hogy – jogszabály rendelkezése alapján – egyes miniszterek (vezetők, szervek) véleményét kikérték a szabályozáshoz.

A véleményezőik feltüntetése a bevezető részben

A „*vélemény kikérése*” kevésbé köti a jogszabálynak, illetőleg az állami irányítás egyéb jogi eszközének a kibocsátóját, mint az egyetértés megszerzése. A vélemény kikérése azt jelenti, hogy a jogszabály tervezetét meg kell küldeni véleményezésre annak a szervnek a részére, amelyet a jogszabály a véleményezésre külön feljogosít.

A jogszabálynak, az állami irányítás egyéb jogi eszközének a véleményezése a jogszabályok előkészítésére vonatkozó *általános* jellegű rendelkezések alapján rendszerint széles körben megtörténik. Ezt a Tv. 27–32. §-a és a Kormány ügyrendje is szabályozza. Az ilyen általános jellegű véleményezésben közreműködő szerveket nem kell a jogszabály bevezető részében feltüntetni, hanem csak azokat, amelyeknek véleményezési jogát valamely jogszabály *külön* előírja.

Az Ie. a véleményezőket feltüntetését csak lehetőségként említi. Minthogy azonban a külön jogszabályban előírt véleményezési joggal rendelkezők véleményének megszerzése *kötelező*, ennek megtörténtét fel kell tüntetni a jogszabály bevezető részében. Ha ez elmarad, ez önmagában nem ok a jogszabály megsemmisítésére. A 13/1992. (III. 25.) AB határozat kimondta, hogy az érdekképviselői szervek közreműködésének a mellőzése, véleményük kikérésének vagy a véleményezőket feltüntetésének elmaradása esetén csak akkor semmisíthető meg az adott jogszabály, illetőleg jogszabályi rendelkezés, ha a tartalma ellentétes az Alkotmánnyal.

Ennek ellenére a jogszabály előkészítése során ügyelni kell arra, hogy ne mulasszák el a kötelezően előírt véleményezést és a véleményező szervnek a jogszabály bevezető részében való feltüntetését. Több véleményező szerv esetén a felsorolásukra azok a szabályok irányadók, amelyek szerint az egyetértő szerveket kell felsorolni.

Ie. 12. a) Módosító jogszabály esetén a bevezető rész tartalmazza a módosítandó jogszabály teljes megjelölését (címe, száma, a kibocsátás ideje, kibocsátója), és felsorolja e jogszabályt korábban módosító jogszabályokat is. Ha a jogszabály korábban már kettőnél többször módosult, a módosítások felsorolása helyett elegendő annak a jelzése, hogy „módosított” jogszabályról van szó. A bevezető részből a módosítandó jogszabály címe elhagyható, ha azt a módosító jogszabály címe tartalmazza.

Példa

A Minisztertanács az állami pénzügyekről szóló 1979. évi II. törvény 66. §-ának (2) bekezdésében kapott felhatalmazás alapján a 63/1982. (XI. 30.) MT rendelettel módosított 50/1981. (X. 27.) MT rendeletet (a továbbiakban: R.) a következők szerint módosítja: ...

b) Ha a jogszabály szövege a végrehajtani vagy módosítani kívánt jogszabályt rövidítéssel jelöli meg, erre a bevezető rész a teljes megjelölést követően utal. A rövidítést – ha az nem szerepel az irányelv mellékletében – esetenként az adott jogszabály határozza meg.

Példa

(a továbbiakban: Tv.)

(a továbbiakban: R.)

(a továbbiakban: Vhr.)

A gazdálkodó szervezetek jövedelemszabályozásáról szóló 40/1987. (X. 13.) MT rendelet (a továbbiakban: JR.) ...

Az erdőkről és a vadgazdálkodásról szóló 1961. évi VII. törvény (a továbbiakban: Evt.) ...

c) Rövid módosító jogszabály esetén az *a)* és *b)* pontban említettek az első érdemi rendelkezésbe is foglalhatók.

Példa

1. § Az építési adóról szóló, módosított 32/1975. (VIII. 3.) PM rendelet (a továbbiakban: Vhr.) 2. §-ának (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép: ...

d) Ha a jogszabály több jogszabályt módosít, a módosítandó jogszabályokra nem a bevezető rész utal, hanem a módosító jogszabálynak az a §-a, amely az adott jogszabály módosításáról először rendelkezik.

1. A módosítandó jogszabály megjelölése a módosító jogszabály bevezető részében

a) A módosító jogszabály bevezető részében – az Ie. 12. pontja a) alpontjának megfelelően – a módosítandó jogszabály (röviden: alapjogszabály) teljes megjelölésekor a kibocsátóját csak nevének rövidítésével tüntetjük fel.

Nem kell tehát kiírni, hogy „a Kormány” vagy „a belügyminiszter” stb. rendeletéről van szó, hanem az alapjogszabály címének és számának közlése után elég a „Korm.”, illetőleg a „BM” rövidítés.

Pl. „A külföldi magyar kulturális intézetekről szóló 101/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet a következőképpen módosul:”

„A tűzvédelmi szakvizsgára kötelezettekről szóló 32/1997. (V. 9.) BM rendelet a következőképpen módosul:”

b) Ha az alapjogszabály legalább 3-szor módosult, akkor a módosító jogszabályok felsorolása helyett arra utalunk, hogy „módosított” jogszabályról van szó.

Felesleges és *helytelen* a „többször módosított” kifejezés használata, mert a „módosított” kifejezés elég ahhoz, hogy felhívja a jogalkalmazót: utána kell néznie az alapjogszabályt korábban módosító jogszabályoknak.

Pl. „A bírósági végrehajtás szervezetéről szóló, módosított 11/1994. (IX. 8.) IM rendelet (a továbbiakban: Vhr.) 66. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:”

Ha olyan alapvető jogszabályról, kódexről van szó, amely széles körben ismert, a „módosított” szó elhagyható. Pl. Ez vonatkozik az Alkotmány, a Btk., Ptk., Be., Pp. stb. módosítását tartalmazó jogszabályra.

Pl. „A Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény a következőképpen módosul:”

c) Ha a módosító jogszabály címe az alapjogszabály címét teljes egészében tartalmazza, akkor a módosító jogszabály bevezető részében nem kell megismételni az alapjogszabály címét, hanem csak az alapjogszabály megjelölésének többi részét kell közölni.

Pl. „1997. évi LX. törvény a magyar állampolgárságtól megfosztó határozatok hatályának megszűnéséről szóló 1990. évi XXVII. törvény módosításáról

Az 1990. évi XXVII. törvény (a továbbiakban: Tv.) a következőképpen módosul:”

Továbbá pl. „A Kormány 129/1997. (VII. 24.) Korm. rendelete a nyugdíjas bányászok szénjárandóságának pénzbeli megváltásáról szóló 145/1992. (XI. 4.) Korm. rendelet módosításáról

A 145/1992. (XI. 4.) Korm. rendelet a következőképpen módosul:”

Nem kifogásolható az sem, ha az alapjogszabály címét a bevezető részben ilyenkor is teljes egészében közlik, különösen ha ez a cím rövid. -

Pl. „A vámpótlékról szóló 3/1995. (III. 17.) PM rendelet a következőképpen módosul:”

d) Ha a módosító jogszabály címében az alapjogszabályt csak az un. *rövid címmel* jelölték meg, a módosító jogszabály bevezető részében az alapjogszabály *teljes címét* közölni kell.

Pl. „1989. évi VIII. törvény az Alkotmány módosításáról

A Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény (a továbbiakban: Alkotmány) a következőképpen módosul:”

e) Előfordul, hogy a módosító jogszabály az alapjogszabályt szűkebb értelemben véve nem csupán kifejezetten módosítja – vagyis a korábbi rendelkezést nemcsak megváltoztatja, illetőleg a helyébe nemcsak új rendelkezést léptet –, hanem emellett vagy ehelyett teljesen új rendelkezéseket iktat be, az alapjogszabályt egy vagy több új §-sal, fejezettel stb. *kiegészíti*.

Ha *kizárólag* új rendelkezések beiktatásáról van szó, akkor az új jogszabály az alapjogszabálynak nem a „módosításáról”, hanem a „*kiegészítéséről*” szól. Ilyenkor az új jogszabály bevezető részében is ezt az utóbbi kifejezést kell használni.

Pl. „1997. évi LX. törvény a Polgári Törvénykönyv kiegészítéséről

A Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. évi IV. törvény (Ptk.) a következő rendelkezéssel egészül ki:”

Vagy *pl.* „Az Országgyűlés a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. évi IV. törvényt (Ptk.) a következőképpen egészíti ki:”

Ha az új jogszabály rendelkezései az alapjogszabályt egyrészt módosítják, másrészt kiegészítik, az új jogszabály címében csak a „módosításáról” szót kell feltüntetni, a kiegészítésre nem kell utalni.

2. Az R. és a Vhr. rövidítés használata

Az Ie. 12. pontja b) alpontjának alkalmazása során a gyakorlat szerint az „R.” rövidítést a kormányrendelet rövidítésére, a „Vhr.” rövidítést a miniszterelnöki és a miniszteri rendelet rövidítésére használják. Ez megkönnyíti a jogszabályok közötti eligazodást, különösen ha *pl.* valamely törvényhez kormányrendelet és miniszteri rendelet is kapcsolódik.

Az esetileg alkotott jogszabály-rövidítés ne legyen azonos vagy összetéveszthető olyan rövidítéssel, amely az Ie. mellékletében van feltüntetve, vagy az útmutató ahhoz fűzött része szerint újabb jogszabályok esetén a gyakorlatban általánossá vált.

Az általános rendelkezések

Ie. 13. a) Az általános rendelkezések tartalmazzák azokat a szabályokat, amelyek a jogszabály egésze szempontjából jelentősek, így elsősorban a szabályozás általános elveit, az alapelveket és a jogszabály hatályára vonatkozó rendelkezéseket.

b) Az általános rendelkezések végén vagy a záró rendelkezések között célszerű elhelyezni az értelmező rendelkezéseket, az egyes fejezetekre vonatkozókat pedig e fejezetek végén. Ugyanez vonatkozik a fogalommeghatározásokra is, ha a jogszabályba való felvételük elkerülhetetlen.

1. Az általános rendelkezések jellege

A jogszabályok tartalmának általános és részletes rendelkezésekre való tagolása azon a kodifikációs elven alapul, amelyet az *általánosítás* elvének neveznek. Ez azt jelenti, hogy a részletes rendelkezések megállapítása során ki kell emelni azokat a szabályokat, amelyek valamennyi vagy több részletes rendelkezésre egyaránt vonatkoznak, és ezeket a jogszabály elején, általános jelleggel kell kimondani. Ez kodifikációs egyszerűsítést jelent, mert nem kell megismételni ugyanazokat a rendelkezéseket. Ezt ahhoz a módszerhez hasonlítják, mint amikor a matematikában a zárójel elé kiemelik azt az elemet, amely a zárójelben levő valamennyi részelemre vonatkozik. Ezen az elven alapul az is, hogy a kódexeknek rendszerint általános és különös részük van.

A jogszabálynak az *általános rendelkezéseket tartalmazó része* rendszerint a következő címet kapja:

„Általános rendelkezések”

„Általános rész”

„Általános szabályok”

„Alapvető rendelkezések”.

Hogy ezek közül adott esetben melyik cím a legcélszerűbb, ez attól is függ, hogy a cím a jogszabály milyen egységét jelöli, és a cím után következő fejezetnek mi a címe.

Az elmélet számos jogágban kidolgozta az ún. alapelveket mint a jogban ténylegesen megvalósuló fontos szabályokat, amelyek egyúttal a további jogfejlődés irányát is megszabják. Ezeket a szabályokat az általános rendelkezések között az „*Alapelvek*” cím alatt szokták felvenni.

Az általános rendelkezések között kell szabályozni a jogszabály *hatályát* is, ha erre a Tv. értelmében szükség van. Az ezzel kapcsolatos kérdésekkel a Vhr. 6. §-a foglalkozik, ezért az útmutatónak e §-hoz fűzött részét figyelembe kell venni.

2. Értelmező rendelkezések, fogalommeghatározás

Az *értelmező rendelkezések* megállapítása és a *fogalommeghatározás* egymáshoz közel álló kodifikációs feladatok.

A jogszabályokban rendszerint *fogalommeghatározásra* kerül sor, ami azt jelenti, hogy a jogszabály a benne foglalt fogalmat, kifejezést bővebben kifejti.

Pl. A Btk. 137. §-a ilyen fogalommeghatározásokat ad, és e § 4. pontja szerint „vagyonosi hátrány: a vagyonban okozott kár és az elmaradt vagyonosi előny”.

Az *értelmező rendelkezés* ehhez hasonló, de megszövegezése némileg eltérhet a kifejezett fogalommeghatározástól.

Pl. A honvédelemről szóló 1993. évi CX. törvény végrehajtására kiadott 173/1993. (XII. 27.) Korm. rendelet 179. §-ának (2) bekezdése szerint: „Ahol a törvény »középiskolát« említ, azon szakiskolát, szakközépiskolát és gimnáziumot kell érteni”.

Akár a most említett jellegű értelmezésről, akár kifejezetten fogalmak meghatározásáról van szó, az ilyen szabályokat az „*Értelmező rendelkezések*” cím alatt vesszük fel. *Helytelen* tehát a „*Fogalommeghatározások*” cím.

Pl. Az értelmező rendelkezéseket a Btk. az általános rendelkezések között, a Ptk. a záró rendelkezések között szabályozza. A nemzetközi szerződések megszövegezésénél az a szokásos, hogy az értelmező rendelkezések a jogszabály elejére kerülnek, és ezt a gyakorlatot néhány újabb hazai jogszabály megalkotásánál is átvették. Ezt azonban a hazai jogszabályoknál célszerű elkerülni, mert a jogszabály elején a legfontosabb normatív rendelkezéseket indokolt kimondani.

Helytelen, hogy a postáról szóló 1992: XLV. tv. *melléklete* tartalmazza „A törvényben alkalmazott fogalmak meghatározását”, és 24 pontban 32 fogalmat határoz meg. Ezt a módszert alkalmazza a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízi létesítmények védelméről szóló 123/1997. (VII. 18.) Korm. rendelet is, amelynek az 1. melléklete 21 fogalommeghatározást tartalmaz.

Kodifikációs szempontból az a *legjobb*, ha a jogszabályban *nincsenek külön értelmező rendelkezések*, hanem a szabályok úgy vannak megszövegezve, hogy azok önmagukban is értelmezhetők. Ugyanígy a *külön fogalommeghatározásokat* is lehetőleg *el kell kerülni*, és a fogalmakat abba a magatartási szabályba (normaszövegbe) kell belefoglalni, amelyben azok először fordulnak elő.

Pl. Ezt a módszert alkalmazza a Vht., amely a következőket mondja ki:

„7. § (1) A bírósági végrehajtás során a pénzkövetelést elsősorban az adós munkabéréből, illetményéből, munkadíjából, a munkaviszonyon, munkaviszony jellegű szövetkezeti jogviszonyon, közszolgálati és közalkalmazotti jogviszonyon, szolgálati viszonyon, társadalombiztosítási jogviszonyon alapuló járandóságából, valamint a munkából eredő egyéb, rendszeresen kapott, időszakonként visszatérő díjazásából, juttatásából, követeléséből (a továbbiakban együtt: munkabéréből), illetőleg a pénzintézetnél kezelt, az adósságot megillető összegből kell behajtani.”

Ilyen módszerrel határozza meg a Vht. 24. §-ának (2) bekezdése a munkáltatónak, 27. §-ának *a*) pontja a főkövetelésnek és az öregségi nyugdíjnak a fogalmát.

3. A fogalmak sorrendje

Ha az értelmező rendelkezésekben fogalommeghatározásokat adunk, a fogalmakat olyan *sorrendben* kell közölni, hogy a jogalkalmazók a megfelelő fogalmat könnyen megtalálják. Ez különösen akkor indokolt, amikor igen sok fogalmat határoznak meg. A legcélszerűbb a fogalmakat *ábécé sorrendben* közölni, de előfordul az is, hogy tárgykör szerint csoportosítják a fogalmakat, és az ugyanazon tárgykörhöz tartozó fogalmakat egymást követően közlik; *pl.* először az adott jogszabályban előforduló személyeket, azután a dolgokat, majd az értékpapírokat stb. határozzák meg.

Továbbá pl. Az állatgyógyászati készítményekről szóló 22/1996. (VII. 9.) FM rendelet 2. §-a először a különböző készítmények és anyagok, azután a különböző személyek és engedélyeik, majd az állatok fogalmát határozza meg, végül vegyesen határoz meg különböző fogalmakat.

Az ilyen módszer mellett a jogalkalmazó arra kényszerül, hogy az egész felsorolást áttekintse, míg megtalálja a keresett fogalmat.

A fogalmak felsorolásánál azokat az *ábécé kisbetűivel* célszerű megjelölni. Adott esetben olyan sok fogalmat kívántak meghatározni, hogy megjelölésükhöz az ábécé betűi nem voltak elegendők. Ilyenkor *arab sorszámokkal* indokolt megjelölni az egyes fogalmakat. *Helytelen* azonban, ha ezeket a számokat zárójelbe teszik, mert ilyenkor nem külön bekezdésekről, hanem ugyanazon a §-on belül bekezdések nélküli felsorolásról van szó. Előfordult, hogy az utóbbi módszert alkalmazva a számmal megjelölt egyes fogalmakon belül ún. *alfogalmakat* is meghatároztak, és ezeket jelölték meg az ábécé betűivel, vagy megfordítva,

a betűvel megjelölt fogalmakon belül alkottak számmal megjelölt alfogalmakat (pl. a társadalombiztosítással kapcsolatos 1997: LXXX. tv. 2. §-a).

Ezek a különféle megjelölési formák azért alakultak ki, mert a fogalommeghatározásos módszer az utóbbi időben nagyon elterjedt nemcsak a pénzügyi, hanem más jogszabályok megalkotásánál is. Magától értetődő dolgot is bonyolult fogalommeghatározásba foglalnak. Ezt el kell kerülni.

4. Kodifikációs fikció

A fogalommeghatározást néha az ún. *kodifikációs fikció* alkalmazásával szokták megkerülni. Ilyenkor rendszerint a „*tekintendő*” vagy „*kell tekinteni*” kifejezést használják.

Pl. „A levonás szempontjából munkabérnek tekintendő a munkáltató által a munkavállaló részére a betegszabadságának idejére kifizetett összeg, a végkielégítés és a jutalom.”

Továbbá pl. „E rendelet szempontjából hálnak tekintendő a rák, a kagyló és a teknősbéka.”

Német szakmunkában jelent meg példaként az a rendelet-szöveg, amelyet akkor alkottak, amikor a csokoládéfigurák bevonatának egészségügyi követelményeit szabályozták. E rendelet mindvégig a decemberi Mikulás-figurákat tartotta szem előtt, majd a rendelet végén a következő fikcióval élt: „E jogszabály alkalmazásában a húsvéti nyúl Mikulásnak tekintendő.”

Az ilyen kodifikációs módszert el lehet kerülni az „irányadó” vagy a „kell alkalmazni” kifejezésekkel. Pl. „A halra vonatkozó szabályokat alkalmazni kell a rákra, a kagylóra és a teknősbékára is.”

A „tekintendő” vagy „kell tekinteni” kifejezéssel körülírt fikcióval csak akkor éljünk, ha a szabályozni kívánt fogalmak egészen közel állnak egymáshoz.

A részletes rendelkezések

Ie. 14. A részletes rendelkezések megszövegezése a szabályozás tárgyának megfelelő logikai sorrendben történik. Az anyagi jogi szabályok megelőzik az eljárási szabályokat. Új szerv létesítése esetén előbb a szervezetet, ezután a feladatokat, hatáskört, végül az eljárást indokolt szabályozni. Az általános szabály megelőzi a kivétellest.

1. A részletes rendelkezések sorrendje

A részletes rendelkezéseket olyan *sorrendben* kell szabályozni, hogy a korábban közölt rendelkezésekből logikusan, folyamatosan következzenek a későbbiek, az egyes rendelkezések egymásra épüljenek. A korábbi rendelkezés lehetőleg ne tartalmazzon olyan fogalmat, intézményt, megnevezést, amelyet a jogszabály átfogóan csak később szabályoz.

Az Ie. 14. pontjában említett logikai sorrenden kívül minden egyes jogszabály megalkotásánál meg kell találni azt a sajátos logikai sorrendet, amely a legcélszerűbben szolgálhat alapul a részletes szabályok megállapításához.

Pl. Az eljárási kódexeknél azt indokolt szem előtt tartani, hogy az adott eljárásban az egyes eljárási cselekményeket milyen sorrendben kell elvégezni.

A Vht. az alapvető rendelkezések után előbb a végrehajtás elrendelését, majd a foganatosítását szabályozza. Az utóbbinál pedig előbb a végrehajtás foganatosításának közös szabályait állapítja meg, majd a pénzkövetelés végrehajtását rendezi. Ennek során az egyes vagyontárgyakra vezetett végrehajtás szabályait úgy állapítja meg, hogy az egyszerűbb eljárástól halad a bonyolultabb felé, a sorrend tehát a következő: végrehajtás munkabérre és egyéb járandóságra, végrehajtás pénzügyi intézményeknél kezelt összegre, ingóvégrehajtás, ingatlanvégrehajtás. E két utóbbi tárgykörön belül is előbb a foglalásról, majd az értékesítésről rendelkezik. Ezt követi a végrehajtás során befolyt összeg kifizetésének szabályozása. Ezután a különleges végrehajtási eljárásokat, majd a jogorvoslatokat szabályozza a kódex. A Vht. végül a végrehajtás szervezetéről rendelkezik. Az, hogy a szervezeti szabályok a kódex végén vannak, nem mond ellent az Ie. 14. pontjában foglaltaknak, mert a Vht. lényege nem új szerv létesítésében, hanem az eljárásnak a szabályozásában van, és ehhez képest a szervezet szabályozása itt másodlagos.

2. Az általános szabály és a kivétel sorrendje

a) Lehet, hogy az adott részletes rendelkezés összetett jellegű, az általánosabb szabály mellett kivételes rendelkezést is tartalmaz. Ilyenkor *előbb az általánosabb jellegű szabályról kell rendelkezni, majd ezt követően a kivételéről.*

Pl. „Pp. 377. § (1) Ha a bíróság az igénykeresetnek helyt ad, az igényelt vagyontárgyat feloldja a foglalás alól.

(2) Ha a vagyontárgyat már értékesítették, a pernyertes felperes részére a vételárnak megfelelő összeget kell kiutalni.

(3) Ha a bíróság a haszonélvezeti joggal terhelt vagyontárgy iránt a haszonélvező által indított igénykeresetnek helyt ad, ez a foglalás hatályát nem érinti. A vagyontárgyat azonban csak a haszonélvezeti jog megszűnése után lehet értékesíteni.”

E §-ban az (1) bekezdés szabályozza az általános (tipikus) esetet. A (2) bekezdés arról a kivételes esetről rendelkezik, amikor a lefoglalt vagyontárgyat már értékesítették. Ehhez viszonyítva még kivételesebb szabály van a (3) bekezdésben, amely a haszonélvezeti joggal terhelt vagyontárgy iránt a haszonélvező által indított igényperre nézve állapít meg sajátos szabályt.

b) Az általános szabályról szóló rendelkezésben (§-ban, bekezdésben) *nem kell a kivételre utalni*, mert az a jogszabály további szövegéből kitűnik.

Más a helyzet a *hatályba léptető rendelkezésnél*, mert ott az általános szabályt tartalmazó §-ban vagy bekezdésben célszerű felhívni a figyelmet egyes rendelkezések eltérő időpontban történő hatálybalépésére.

Pl. A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 1997: LXVI. tv. így rendelkezik:

„98. § (1) Ez a törvény – a (2) bekezdésben foglalt kivétellel – 1997. október 1-jén lép hatályba.

(2) A 108. § (3) bekezdésében foglalt rendelkezés 1998. február 1-jén lép hatályba.”

A (2) bekezdést rövidebben is meg lehetett volna szövegezni a következőképpen: „A 108. § (3) bekezdése 1998. február 1-jén lép hatályba.”

Ie. 15. a) A részletes szabályok a tárgynak az adott jogszabályi szinten lehetséges teljes szabályozását foglalják magukban. A már meglevő szabályozás nem ismételhető meg.

b) Ha egy másik jogszabályra való hivatkozás elkerülhetetlen, azt pontosan meg kell jelölni. A „külön jogszabályra” való utalás csak

akkor helyes, ha arra kell felhívni a figyelmet, hogy a kérdéssel más jogszabály foglalkozik, és ilyenkor is célszerű a külön jogszabály tárgyára utalni.

Példa

Az üzemi balesetért való felelősség szabályait külön jogszabály állapítja meg.

A munkáltató a Munka Törvénykönyve 55. §-a (1) bekezdésének c) pontjában meghatározott esetben az illetményföld mértékét csökkentheti vagy a földhasználatot megvonhatja.

Az 1. §-ban szabályozott esetben ... devizasabálýsértés (Sztv. 116. §) miatt nem vonható felelősségre ...

c) Jogintézményre való utalásnál általában nem célszerű az azt meghatározó jogszabályt megjelölni. Fogalommeghatározás azonban kivételesen úgy is történhet, hogy a fogalmat követően zárójelben utalunk a jogszabályhelyre.

Példa

A jogalap nélküli gazdagodásra egyébként a kártérítés szabályait kell megfelelően alkalmazni.

A gazdasági társaságok (Gt. 2. §).

Közeli hozzátartozók (Ptk. 685. § b) pont).

1. Általános utalás más jogszabályra

Lehet, hogy az általános jellegű utalás elsősorban a figyelem felhívását szolgálja.

Pl. A honvédelemről szóló 1993: CX. tv. (Hvt.) 21. §-a (3) bekezdésének 2. mondata szerint: „A határőrségre vonatkozó részletes szabályokat külön törvény állapítja meg.”

Ilyenkor a „külön törvény” vagy „külön jogszabály” kifejezést használjuk, esetleg közelebbről megjelölve a jogszabály jellegét, pl. „külön rendelet”.

2. Konkrét jogszabályra való utalás

Ez az utalás *kétféle* lehet.

a) Rugalmas utalás

Ilyenkor az előkészítés alatt álló jogszabályban más jogszabályra úgy utalunk, hogy e jogszabálynak csak a *tárgyát* – lényegében a *címét* – jelöljük meg anélkül, hogy a jogszabály számát és a pontos jogszabályhelyet (rendelkezést) megjelölnénk. Az ilyen utalást azért nevezik rugalmasnak, mert a jogszabály módosítása esetén az utalás automatikusan a módosult, új jogszabályra vonatkozik, az utalás konkrét tartalma tehát rugalmasan változik.

Példák a Vht.-ből:

„105. § (2) A tároló, a helyiség felnyitása, illetőleg a pecsét megsértése vagy eltávolítása a Büntető Törvénykönyv szerint bűncselekmény.”

Itt tehát nem utal konkrétan „a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 249. §-ára”, amely a zártörést szabályozza.

„236. § (2) A végrehajtó a végrehajtói működése körében, illetőleg az eljárása során okozott kár megtérítéséért a Polgári Törvénykönyv szerint felel.”

Sajátos megoldást alkalmaz a Vht., amikor az „*Utaló rendelkezés*” alcím után a következőket mondja ki:

„259. § A megyei bírósági végrehajtóra és végrehajtójelöltre a bírósági dolgozók előmeneteléről és javadalmazásáról szóló törvényt, valamint a bírósági tisztviselőkre vonatkozó más jogszabályokat e törvényben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.”

Ez arra is *példa*, hogy az utalás következtében a másik jogszabály rendelkezéseit nem kizárólag az eredeti tartalmuk szerint kell alkalmazni, hanem azokat össze kell vetni az utaló jogszabály rendelkezéseivel, és a 2 jogszabály rendelkezéseit együtt kell alkalmazni.

b) Merev utalás

Az ilyen utalás úgy történik, hogy az adott jogszabályban pontosan megjelölik a másik jogszabály számát és rendszerint e másik jogszabály szerkezeti egységét, az alkalmazandó rendelkezés §-ának számát, esetleg a bekezdés, pont, alpont számát is.

Az ilyen utalás *előnye*, hogy a jogalkalmazót pontosan tájékoztatja az alkalmazandó jogszabályról, illetőleg rendelkezésről. *Hátránya*, hogy ha ez a jogszabály, illetőleg rendelkezés megváltozik, az utalás túlhaladottá válik, és az utaló jogszabályt is módosítani kell.

Pl. A honvédelemről szóló 1993. CX. tv. (Hvt.) 74. §-ának (1) bekezdése kimondja, hogy az Országos Személyi Adat- és Lakcímnnyilvántartó Hivatal elkülönítetten kezeli e bekezdésben felsorolt személyeknek „a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény 11. §-ának (1) bekezdésében meghatározott adatait.”

A külföldiek ingatlanszerzéséről szóló 7/1996. (I. 18.) Korm. rendelet 4. §-ának (2) bekezdése szerint „a devizáról szóló 1995. évi XCV. törvény 45. §-a szerinti fizetési szabályok a devizátörvény szerint devizakülföldinek minősülő magyar állampolgárookra is vonatkoznak”.

A tanúk díjazásáról szóló 1/1969. (I. 8.) IM rendelet 5. §-ának (3) bekezdése – amelyet a 11/1988. (VIII. 5.) IM rendelet 2. §-a állapított meg – a következőképpen rendelkezik: „A tanúnak a 3. és 4. §-ban szabályozott költségtérítése a magánszemélyek jövedelemadójáról szóló 1987. évi VI. törvény 15. §-ának 10. pontja szerint mentes a magánszemélyek jövedelemadója alól”. Ez a törvényi rendelkezés azóta többször módosult. A rendelet ennek megfelelő módosítása nem történt meg. A jogalkalmazók munkáját azonban megkönnyíti, hogy a Hatályos Jogszabályok Gyűjteményének összeállítása során jegyzetben utalnak a módosítás után irányadó jogszabályra.

Az *alacsonyabb szintű jogszabályban gyakran utalnak egy magasabb szintű jogszabály megfelelő §-aira*. Ez az utalás rendszerint a figyelem felhívását szolgálja, és később elkerülhetetlenné teszi az utaló jogszabály módosítását. *Pl.* Ez a helyzet a 6/1986. (VI. 26.) IM rendelettel kapcsolatban, amely a bíróság eljárásában érvényesülő költségmentességről szól, és számos helyen utal a Pp., illetőleg a Vht. megfelelő §-aira, amelyek azonban később módosultak.

3. Utalás más jogszabály megfelelő alkalmazására

Mind a rugalmas, mind a merev utalás esetén előfordul, hogy az utalás következtében a másik jogszabályt nem feltétlenül a maga szorosan vett értelme szerint, hanem az utaló jogszabály sajátosságait figyelembe véve „*megfelelően*” kell alkalmazni.

Pl. A Vht. 224. §-a több eljárási cselekmény felsorolása után kimondja, hogy „általában a jogorvoslatokkal összefüggő egyéb eljárási kérdésekre a Pp. rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni”.

A „megfelelő” alkalmazásra az utaló jogszabály maga is támpontot adhat, amint azt pl. a Vht. 9. §-a teszi a következőképpen: „Azokra az eljárási kérdésekre, amelyeket ez a törvény külön nem szabályoz, a polgári perrendtartás és a végrehajtásról szóló jogszabályok – a polgári nemperes eljárás sajátosságaiból eredő eltérésekkel – megfelelően irányadók.” A Pp. szabályainak a végrehajtási eljárásban való alkalmazásához tehát szükség van a peres és nemperes eljárások közötti elvi különbözőségeiből eredő sajátosságok ismeretére.

Az ilyen utalásnál a *helyes* kifejezés a „megfelelően” szó, régies és idegenszerű az „értelemszerűen” szó használata.

4. Törvényre való utalás rendeletben

Előfordul, hogy kormányrendelet, sőt miniszteri rendelet szerint az általa szabályozott társadalmi viszonyra törvényben megállapított szabályokat kell alkalmazni. Ez a kodifikációs módszer alkotmányos problémát vet fel. Ha az említett törvény ún. *kizárólagos törvényhozási tárgyat* szabályoz, akkor nincs mód arra, hogy az alacsonyabb szintű jogszabály az ilyen utalással a törvény alkalmazási körét az alacsonyabb szintű jogszabályban rendezett társadalmi viszonyra kiterjessze.

Ha nem kizárólagos törvényhozási tárgyról van szó, nincs akadálya annak, hogy az alacsonyabb szintű jogszabály valamely törvényi rendelkezés alkalmazását utalással érje el.

5. Eltérő rendelkezésre való utalás

Lényegében utalásnak tekintendő az is, amikor a jogszabály a saját alkalmazását arra az esetre nézve teszi kötelezővé:

„Ha jogszabály eltérően nem rendelkezik”,

vagy: „Amennyiben jogszabály másképpen nem rendelkezik”.

Ez korábban szokásos volt pl. a szabálysértési tényállások megállapításánál.

Az ilyen rendelkezés kimondása a jogalkalmazást bizonytalanná teszi, ezért *el kell kerülni*.

6. Más jogszabály rendelkezésének megismétlése

Régebben előfordult, hogy – rendszerint az alacsonyabb szintű – jogszabály a saját szövegében egy másik, rendszerint magasabb szintű jogszabály szövegét szó szerint megismételte, zárójelben utalva arra, melyik jogszabály szövegét vette át.

Ez fordult elő olyankor is, amikor pl. az Alkotmány megfelelő rendelkezésének végrehajtására az alapvető jogokat és kötelességeket szabályozó törvényt alkottak. Ilyenkor az Alkotmány irányadó rendelkezését megismételték, zárójelben utalva az Alkotmány megfelelő helyére.

Ez a kodifikációs módszer szükségtelen, az ilyen szövegezést el kell kerülni. Ha mégis alkalmazzák, akkor ügyelni kell arra, hogy a magasabb szintű jogszabály szövegét valóban szó szerint közöljék, azt nem lehet megváltoztatni, megrövidíteni vagy kiegészíteni. Az idézett rendelkezés után pedig zárójelben tüntessék fel röviden és pontosan az idézett jogszabályi rendelkezés megjelölését; pl. „(Alk. 63. § (1) bek.)”.

7. Az utalásban feltüntetett jogszabály megjelölése

Ha a jogszabály a saját normaszövegén belül egy mondat folyamatosan közölt részeként másik jogszabályra utal, a normaszövegben a másik jogszabályt a kellően részletezett megjelölésével kell feltüntetni.

Rugalmas utalásnál általában a másik jogszabály címét kell közölni, merev utalásnál pedig a teljes megjelölését, tehát a számát, továbbá a megfelelő §-t és bekezdést is. Az ilyen utalásokra példák találhatók a fenti 2. pontban.

Ha csak zárójelben történik utalás valamely jogszabályi rendelkezésre, ezt a zárójelben a *legrövidebb* formában célszerű feltüntetni. Azokat a rövidítéseket használjuk tehát, amelyek az útmutatónak a Vhr. 1. §-ához fűzött részében mint rövid megjelölések vannak feltüntetve. A „törvény” helyett a „tv.”, a „rendelet” helyett az „r.”, a „bekezdés” helyett a „bek.” rövidítést használjuk, a „pont” szót azonban kiírjuk. Használunk kell azokat a közismert rövidítéseket is, amelyeket az Ie. melléklete és az útmutató hozzá fűzött része tartalmaz.

Pl. „(1997: LIV. tv. 21. § (4) bek.)”.

„(Vht. 261. § d) pont)”.

Ie. 16. Ha ugyanaz a jogintézmény, fogalom többször is előfordul, az első alkalommal való használatakor határozható meg, hogy a későbbiek során hogyan rövidítik.

Példa

A nagyüzemi mezőgazdasági művelésre alkalmas földterületet elsősorban földcserével kell kialakítani (önkéntes földcsere).

A rövidítések kialakításának és használatának elvei

a) A rövidítéseket nem szabad túlzásba vinni. *Nem indokolt* rövidíteni, ha az adott kifejezés, fogalom a jogszabályban csak *néhányszor* fordul elő.

b) *Ne* rövidítsünk az olyan *általánosan használatos szóval*, amely a szövegben egyébként is gyakran fordul elő. Különösen *ne* rövidítsünk olyan szóval, amely egy kötőszóval azonos.

Pl. A Hírközlési Alapról szóló 1995: LIV. tv. 1. §-ának (1) bekezdése így kezdődik:
„A Hírközlési Alap: a továbbiakban: HA”.

Ez ilyen szövegezéshez vezet: „Ha a HA a kedvezményezett”.

Helyesebb lett volna rövidítésként az „Alap” szót használni.

A környezetvédelmi termékdíjról, továbbá egyes termékek környezetvédelmi termékdíjáról szóló 1995: LIV. tv. is túlzásba viszi a rövidítéseket, emellett több rövidítése nem szerencsés hangzású.

A szövegezés félreérthető e törvény következő rendelkezéseiben:

„18. § (1) Termékdíjat kell fizetni az akkumulátorok után (a továbbiakban: Akt.)”.
Valószínűleg az akkumulátor-termékdíjat kívánták rövidíteni.

(Termékdíjat kell fizetni) a csomagoló eszközök után (a továbbiakban: Cskt.),
a hűtőberendezések és a hűtőközegek után (a továbbiakban: Hkt.),
az üzemanyagok után (a továbbiakban: Ükt.)”.

A sok rövidítés miatt a törvény szövege nehézkessé válik.

c) A hosszú betűrövidítést kerülni kell. Az „Etikai és Tranzakciós Ellenőrzési Ügyvezető Igazgatóság (a továbbiakban: ETEÜI)” rövidítésnél *helyesebb* lett volna az „Igazgatóság” vagy az „Ellenőrzési Igazgatóság” megnevezés.

d) Ne használjuk a rövidítést a jogszabály fejezeteinek címében és az alcímekben sem.

A b) pontban említett 1995: LIV. tv.-ben ilyen címek vannak: „A HA kezelése, A HA forrásai, A HA felhasználása”.

A Magyar Orvosi Kamaráról szóló 1994: XXVIII. tv. a Magyar Orvosi Kamarát „MOK”-ként rövidíti, és a fejezeteknek ilyen címet ad: A MOK feladatai, a MOK szervezete, A MOK állami felügyelete. Helyesebb lett volna rövidítésként a „Kamara” szót használni.

Tekintetbe kell venni, hogy a rövidítés kodifikációs egyszerűsítést jelent ugyan, de nehezebben fogható fel és értelmezhető, mint az intézmény, fogalom teljes megnevezése. Ezért a rövidítések használatánál is *helyes* a mértéktartás.

Ie. 17. A részletes szabályok összeállítása során az egyszerű, áttekinthető, a jogszabályon belüli hivatkozásokat is lehetőség szerint mellőző, tömör szerkesztés a cél. A jogszabályon belüli hivatkozáskor a hivatkozó mondat az adott jogszabályhely tartalmára is utaljon, hogy így az önmagában is érthető legyen.

Példa

Ha az ügyfél a 22. § (1) bekezdése alapján nem idézhető ...

Szakértőként nem járhat el az, akire nézve az ügyintézőre vonatkozó kizárási ok (19. §) áll fenn.

1. Ugyanazon jogszabályon belüli utalás

Lehetőleg el kell kerülni, hogy egy jogszabályon belül ugyanannak a jogszabálynak egy másik rendelkezésére történjék utalás (hivatkozás). Ennek érdekében megfelelő logikai sorrendben kell felvenni az egyes rendelkezéseket, amint erről az útmutatónak az Ie. 14. pontjához fűzött része szól.

2. Előreutalás

A jogszabály egyik §-a ugyanannak a jogszabálynak egy *később* közölt §-ára általában akkor utaljon (előreutalás), ha a korábban közölt §-ban olyan fogalom szerepel, amely a jogszabályban csak később kerül részletes kifejtésre, illetőleg szabályozásra.

Pl. A Vht. a munkabérből való levonás sorrendjét szabályozva a 64. § (1) bekezdésében kimondja, hogy „az adóssal szemben fennálló több követelést a munkabérből a 165. §-ban megállapított sorrendben, a 166. és 167. §-nak megfelelően kell levonni”.

3. Visszaútalás

A visszaútalás azt jelenti, hogy a jogszabály valamelyik §-a ugyanannak a jogszabálynak egy megelőző §-ára utal. Minthogy követelmény, hogy a jogalkalmazó a jogszabályt elejétől végig elolvassa, visszaútalásra elvileg általában nincs szükség.

Ennek ellenére indokolt lehet a visszaútalás abból a célból, hogy a jogalkalmazók figyelmét nyomatékosan felhívja valamely fontos vagy újszerű rendelkezésre.

Pl. A Vht. a munkabérre és egyéb járandóságra vezetett végrehajtást szabályozó IV. fejezetében, az 58. § (1) bekezdésében visszaútal a 7. § (1) bekezdésére, amely a tág értelemben vett munkabér fogalmát állapítja meg, az 58. § (2) bekezdésében pedig a 24. § (2) bekezdésére, amely a munkáltató fogalmát tartalmazza. Ezt a módszert az indokolja, hogy a Vht. említett fejezetét a közigazgatási végrehajtás során az adóbehajtási, és a vámszervek, valamint a különböző közigazgatási szervek is alkalmazzák, sőt e fejezetben foglalt szabályok szerint járnak el a munkáltatók stb. a munkabérből való közvetlen levonás, vagyis a bírósági, hatósági határozat nélkül foganatosítható ún. közvetlen végrehajtás esetén. Így e szervek figyelmét indokolt felhívni arra, hogy a mindennapi értelemben vett munkabéren, illetőleg munkáltatón túlmenően milyen egyéb járandóságok, illetőleg szervek tartoznak még az említett fogalmak körébe.

4. Az utalásban feltüntetett jogszabályhely megjelölése

Az ugyanazon jogszabályon belül történő előre-, illetőleg visszaútalásnál az érintett jogszabályhelyet zárójelben a legrövidebb alakban jelöljük meg; *pl.* „(7. § (1) bek.)”, „(24. § a) pont)”.

5. Utalás a jogszabály valamelyik Részére vagy fejezetére

Utalni nemcsak §-ra, hanem a jogszabály nagyobb szerkezeti egységére is lehet. Ilyenkor a Rész, illetőleg a fejezet mellett utalni kell az adott Részben, illetőleg fejezetben levő §-okra is.

Nem elég tehát, ezért *helytelen* úgy rendelkezni, hogy „a Pp. XXV. fejezete irányadó”. *Helyesen* azt kell kimondani, hogy „a Pp.-nek a végrehajtási perekre szóló XXV. fejezete (365–385. §-a) irányadó”.

Pl. Helytelen az ügyvédségről szóló 1983. évi 4. törvényerejű rendeletet módosító 1994. évi XC. törvény 2. §-ában levő az a szövegezés, amely e § által az említett tvr.-be iktatott 16/A. § (2) bekezdésében azt mondja ki, hogy az ügyvéd „a közigazgatási perekre [1952. évi III. törvény (Pp.) XX. fejezet] irányadó szabályok szerint keresetet terjeszthet elő”. A Pp. előtt felesleges az évről és a törvény számának a kiírása, a XX. fejezet után pedig be kellett volna írni, hogy „(324–340. §-a)”. Az ügyvéd fegyelmi ügyében nem lehet alkalmazni a XX. fejezetben levő 341. §-t, amely a társadalombiztosítási határozat bírósági felülvizsgálatáról szól.

6. Ugyanazon §-on belüli utalás

Az ugyanazon §-on belüli utalást általában el kell kerülni, de néha erre is szükség lehet. Ilyenkor csak *visszaútalásról* lehet szó.

a) Az adott § egy későbbi *bekezdése* visszautalhat ugyanannak a §-nak egy vagy több megelőző bekezdésére.

Pl. A Vht. 130. §-ának (5) bekezdése kimondja: „Ha az (1)–(4) bekezdés szerinti értékesítés sikertelen volt, a végrehajtó az értékpapírt árverésen értékesíti”.

A Vht. 131. §-ának (3) bekezdése szerint: „Az első árverés sikertelensége esetén az (1) bekezdés szerint kell eljárni”.

Felesleges és *helytelen* annak kimondása, hogy „a jelen §” (1), (2) stb. bekezdése szerint kell eljárni. Ha a bekezdés előtt nincs § megemlítve, ez azt jelenti, hogy ugyanannak a §-nak az (1), (2) stb. bekezdéséről van szó, amelyben az utalást tartalmazó bekezdés van.

Helytelen, ha a §-on belüli visszautalásnál a korábbi bekezdést még külön is zárójelbe teszik.

A belügyminiszter irányítása alatt álló titkos információgyűjtésre feljogosított szervek adatközlésének egyes szabályairól szóló 21/1996. (VIII. 31.) BM rendelet a következőket mondja ki:

„3. § (3) A titkos információgyűjtésben együttműködők [(1) bekezdés] adatai közlésének törvényi határidejét – ha az együttműködés több ügyben is megvalósul – a legutolsó ügy befejezésétől kell számítani.”

Helyesen így kellett volna írni: „A titkos információgyűjtésben az (1) bekezdés szerint együttműködők ... stb.”

b) Ha egy bekezdés egyik *pontjában* ugyanannak a bekezdésnek másik pontjára történik utalás, az „e bekezdés” vagy a „jelen bekezdés” kifejezést használjuk, és nem említjük a bekezdés számát.

Pl. Ha egy § (2) bekezdésének d) pontja ugyanazon bekezdés a) pontjára utal vissza, a *helyes* szövegezés a következő: „e bekezdés a) pontjában foglalt rendelkezés irányadó”. Az „e bekezdés” helyett a „jelen bekezdés” is megfelel.

Helytelen a következő szövegezés: „a (2) bekezdés a) pontjában foglalt rendelkezés irányadó”.

c) Ha egy §-on belül valamelyik bekezdés *a közvetlenül megelőző bekezdésre* utal, akkor ennek a megelőző bekezdésnek a számát ki kell írni.

Pl. Helytelen, ha a 3. § (4) bekezdése így utal vissza ugyanannak a §-nak a (3) bekezdésére: „e § előző bekezdése irányadó”.

Helyes a következő szövegezés: „e § (3) bekezdése irányadó” vagy „a jelen § (3) bekezdése irányadó”. E szövegrészek végén „az irányadó” is írható.

A záró rendelkezések

Ie. 18. a) A hatálybalépés időpontját általában maga a jogszabály állapítja meg. Kivételesen azonban más – rendszerint a végrehajtási – jogszabály is intézkedhet erről.

Példa

A törvény hatálybalépéséről és a szükséges átmeneti rendelkezésekről külön törvény rendelkezik.

b) A jogalkotásról szóló törvénynek megfelelően a jogszabály egyes rendelkezéseinek hatálybalépésére eltérő időpont is megállapítható.

Példa

Ez a rendelet 1988. február 1-jén, a 18. §-a 1988. szeptember 1-jén lép hatályba.

c) A hatálybalépés időpontja mellett – az egységes jogalkalmazás érdekében – meghatározható az is, hogy a jogszabályt milyen esetekben kell alkalmazni.

Példa

Ez a törvény 1988. január 1-jén lép hatályba; rendelkezéseit az ezt követően megszerzett jogszabályokra kell alkalmazni.

1. A Vhr. 7. és 8. §-ának alkalmazása

A jogszabály hatálybalépésével foglalkozik a Vhr. 7. és különösen a 8. §-a. Ezért az 1e. 18. pontjában foglaltak mellett az útmutatónak a Vhr. említett §-aival kapcsolatos részét is figyelembe kell venni.

2. Hatálybaléptetés külön jogszabállyal

Előfordul, hogy egy jogszabályt másik jogszabály léptet hatályba. Ez *azonos szintű* jogszabály lehet. Gyakorlatilag nem fordul elő, hogy alacsonyabb szintű jogszabály hatálybaléptetésére magasabb szintű jogszabályt alkotnának, az pedig a Tv.-be ütköznék, ha magasabb szintű jogszabályt alacsonyabb szintű jogszabály léptetne hatályba. Minthogy a törvényerejű rendelet mint jogforrás megszűnt, ha törvényt kívánnak külön jogszabállyal hatályba léptetni, ez a *külön jogszabály csak törvény* lehet.

Ezt a módszert újabban ismét alkalmazzák.

Pl. A társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről szóló 1997: LXXX. tv. 57. §-ának (1) bekezdése,

a társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997: LXXXI. tv. 102. §-ának 1. mondata,

a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997: LXXXIII. tv. 83. §-ának (1) bekezdése,

a szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvényt módosító 1997: LXXXIV. tv. 13. §-ának (1) bekezdése

külön-külön kimondta, hogy az említett törvények hatálybalépéséről a magánnyugdíjról és a magánnyugdíjpénztárakról szóló törvény rendelkezik.

Ez az utóbbi törvény az 1997: LXXXII. tv.-ként jelent meg, és „Kapcsolódó jogszabályok hatálybaléptetése” alcím alatt a 132. §-ának (1)–(4) bekezdésében külön-külön úgy rendelkezett, hogy a felsorolt 4 törvény 1998. január 1-jén lép hatályba.

Ez a megoldás feleslegesen tette bonyolulttá a szabályozást, mert mind az utaló, mind a hatályba léptető rendelkezést tartalmazó törvények a Magyar Közlönynek ugyanabban a számában jelentek meg.

Az utaló rendelkezést tartalmazó 4 törvény mindegyikében önállóan ki lehetett volna mondani, hogy 1998. január 1-jén lép hatályba.

Az korábban sem fordult elő, hogy kormányrendeletet, miniszteri rendeletet vagy – korábban ismert – más alacsonyabb szintű jogszabályt külön jogszabállyal léptettek volna hatályba.

Ezzel a témával foglalkozik az útmutatónak a Vhr. 8. §-ához fűzött 4. pontja is, ezért ezt is figyelembe kell venni.

3. Eltérő időpontokban történő hatálybalépés

Ezzel a témával foglalkozik az útmutatónak a Vhr. 8. §-ához fűzött 5. pontja, ezért ezt kell figyelembe venni.

Ie. 19. Ha a jogszabálynak visszaható hatálya van, a záró rendelkezések között rendelkezik arról, hogy az visszamenőleg milyen esetekben, illetőleg mely időponttól kezdődően alkalmazható.

Példa

Ez a rendelet 1986. május 1-jén lép hatályba; rendelkezéseit azonban 1986. január 1-jétől kell alkalmazni.

A Btk. hatálybalépése előtt jogerősen szabadságvesztésre ítélt a Btk. 47. és 48. §-ának, illetőleg 112. §-ának rendelkezései szerint bocsátható feltételes szabadságra.

1. A jogszabály visszaható hatályának korlátozása

A jogszabály visszaható hatályáról a Tv. a következőképpen rendelkezik:

Tv. 12. § (2) A jogszabály a kihirdetését megelőző időre nem állapíthat meg kötelezettséget, és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé.

Valamely rendelkezés visszaható hatályának megállapításánál erre a *korlátozásra* figyelemmel kell lenni. E korlátozás figyelmen kívül hagyása miatt az Alkotmánybíróság már semmisített meg törvényt. E korlátozás alá nem eső más – *pl. a jogalanyokra kedvező* – rendelkezés visszaható hatályát ki lehet mondani, de ez is ritkán fordul elő. A visszaható hatály kifejezett kimondása helyett az adott rendelkezés általában *átmeneti rendelkezésként* is megszövegezhető.

Gondosan vizsgálni kell a visszaható hatály kérdését olyankor, amikor a szóban levő rendelkezés egy bizonyos személyi körre nézve kedvező, másokra nézve viszont kedvezőtlen.

Pl. Ez történt akkor, amikor a munkabérből való közvetlen – tehát bírósági vagy hatósági határozat nélküli – letiltást úgy szüntették meg, hogy a megszüntetés előtt kibocsátott ilyen letiltások alapján sem lehetett a munkabérből további levonásokat végezni. Ez az adósokra nézve kedvező szabály volt, a pénztézetekre, munkáltatókra, más hitelezőkre stb. nézve viszont kedvezőtlen; számukra tehát joghátrányt okozott azzal, hogy a letiltást – mint a követelés jogosultjának eljárási cselekményét – lényegében visszamenőleg is jogellenessé nyilvánította.

Ilyen esetben a visszaható hatály kimondását el kell kerülni, illetőleg a kérdést az átmeneti rendelkezések körültekintő megállapításával kell rendezni.

2. Visszaható hatály a nemzetközi szerződést kihirdető jogszabályban

A nemzetközi szerződéseknél a szerződéssel kapcsolatos jogalkotási folyamat általában olyan sok időt vesz igénybe, hogy a szerződésben foglalt rendelkezéseket rendszerint a szerződés kihirdetéséről szóló jogszabály hatálybalépését megelőzően alkalmazni kell.

Erről általában a kihirdetésről szóló jogszabály rendelkezik.

3. Burkolt visszaható hatály

A 25/1992. (IV. 30.) AB határozat a visszaható hatály burkolt elérésének minősítette azt, ha a Magyar Közlönynek a jogszabályt tartalmazó – a jogszabály kihirdetését jelentő – száma később jelenik meg, mint amilyen naptári nap a Magyar Közlönyön fel van tüntetve.

E határozat szerint „a Magyar Közlönyben közzétett jogszabály akkor válik törvényesen kihirdetetté, ha bármely állampolgárnak módjában áll a szóban forgó számát megvásárolni és a reá irányadó jogszabály rendelkezéseit megismerni ... vélelem szól amellett, hogy a tényleges kihirdetés időpontja megegyezik a Magyar Közlöny megjelenési dátumával”.

Az adott esetben a Magyar Közlöny 1991. január 1-i száma 1991. január 14-én jelent meg, a benne foglalt törvénynek azzal a rendelkezésével, hogy az adott törvény a kihirdetésének napján lép hatályba. Így a jogszabályt elvileg már 1991. január 1-től alkalmazni kellett, bár azt a jogalkalmazók 1991. január 14. előtt meg sem ismerhették.

Az ilyen eljárás a jogbiztonságot sérti, ezért az Alkotmánybíróság a törvény alkalmazását az 1991. január 1-től január 13-ig terjedő időszakra vonatkozóan megsemmisítette.

Az említett burkolt visszaható hatályt el kell kerülni.

4. A visszaható hatályról szóló rendelkezés helye a jogszabályban

A jogszabálynak vagy egyes rendelkezéseinek visszaható hatályáról szóló rendelkezést a jogszabályba a záró rendelkezések között, az átmeneti rendelkezések után kell felvenni.

Ha szükséges, a „Visszaható hatály” alcímet használjuk.

Ie. 20. a) Az átmeneti rendelkezések szólnak arról, hogy a jogszabály által hatályon kívül helyezett korábbi jogszabály alkalmazása még szükséges.

Példa

A 7. §-ban hatályon kívül helyezett jogszabályok rendelkezéseit az 1988. január 1-je előtt keletkezett adófizetési kötelezettségre alkalmazni kell.

Ez a törvény 1988. január 1-jén lép hatályba; a hatálybalépését megelőzően meghirdetett versenytárgyalást azonban a korábbi rendelkezések szerint kell lefolytatni.

Ha az (1) bekezdés alapján az 1987. szeptember 1-jén meglevő termőföld tulajdonra elidegenítési kötelezettség áll fenn, ezt a korábbi jogszabályok alapján kell teljesíteni.

b) Az átmeneti rendelkezések között lehet rendelkezni arról is, hogy a korábbi jogszabály alapján létrejött állapotot az új szabályozás érinti-e, illetőleg hogy a folyamatban levő ügyekben a régi vagy az új szabályt kell-e alkalmazni.

Példa

Ez a rendelet 1988. január 1-jén lép hatályba; a már megindult eljárást azonban a korábbi rendelkezések szerint kell befejezni.

E törvény hatálybalépése előtt kibocsátott értékpapírból származó jövedelemre az adókötelezettség nem terjed ki.

Ez a törvény 1988. január 1-jén lép hatályba. Rendelkezéseit a folyamatban levő ügyekben is alkalmazni kell.

c) Az átmeneti rendelkezések között lehet intézkedni az új jogszabály alkalmazásával kapcsolatos konkrét teendőkről is.

Példa

Ha a rendelet hatálybalépése előtt a kiskorú részére rendszeres nevelési segélyt állapítottak meg, e döntést 1987. december 1-jéig felül kell vizsgálni.

1. Az átmeneti rendelkezés alapesete

Az átmeneti rendelkezések között rendszerint a következőt indokolt kimondani: „Ezt a törvényt a hatálybalépésekor folyamatban levő ügyekben is alkalmazni kell”.

Ez a szövegezés megfelelően irányadó *rendelet* esetén is.

Az Ie. 20. pontjával kapcsolatban az egyszerűség kedvéért az útmutató a továbbiakban általában csak *törvényről* tesz említést, megállapításai azonban a rendeletre is vonatkoznak.

2. Átmeneti rendelkezés eljárás szabályozása esetén

a) Ha a törvény *eljárást* szabályoz, a következőt is ki kell mondani:

„E törvény hatálybalépése előtt a korábbi jogszabályok szerint elvégzett eljárási cselekmények megtartják a hatályukat, és jogkövetkezményeik fennmaradnak.”

Ez azt jelenti, hogy az új jogszabály hatálybalépését követően új eljárási cselekményt a korábbi – hatályon kívül helyezett – jogszabály szerint nem lehet végezni, de az új jogszabály hatálybalépése előtt a korábbi jogszabály szerint végzett eljárási cselekmények hatályosak, és jogkövetkezményeik is fennállnak.

Így megelőzhetőek az olyan jellegű problémák, amelyek pl. a közvetlen végrehajtás (pénzüintézet stb. letiltás) lehetőségének megszüntetése után merültek fel.

b) Az eljárással kapcsolatos átmeneti szabályoknál az a) pontban említett esettől eltérő szabályozás is lehetséges, főleg azért, mert az eljárás rendszerint több szakaszon halad át. Mérlegelni kell tehát, hogy *melyik eljárási szakasztól kezdődően* indokolt az új szabályok alkalmazása.

Lehetséges annak a kimondása, hogy „az olyan ügyben, amely jogerősen befejeződött, az új jogszabály nem alkalmazható”. Ez a jogerős határozat ellen benyújtható új rendkívüli jogorvoslatok lehetőségét zárja ki.

Kimondható, hogy „ezt a törvényt a megindult, de jogerősen be nem fejezett eljárásban is alkalmazni kell”. Ez azt jelenti, hogy a rendes jogorvoslat alapján lefolytatott – tehát a másodfokú – eljárásban is az új szabályt kell alkalmazni.

Ki lehet mondani a következőket is:

„Ezt a törvényt nem lehet alkalmazni a törvény hatálybalépése előtt megindult olyan ügyben, amelyben elsőfokon már határozatot hoztak.” Ez azt jelenti, hogy a másodfokú eljárásban az új törvényt nem alkalmazható.

„E törvény hatálybalépése előtt megindult eljárást a korábbi törvény szerint kell lefolytatni” vagy: „Ezt a törvényt a hatálybalépése után megindult ügyben kell alkalmazni.” Mindkét szövegezési mód azzal a következménnyel jár, hogy az új eljárási jogszabályt csak az olyan ügyben lehet alkalmazni, amely a hatálybalépése után indult meg.

Pl. Részletes átmeneti rendelkezéseket tartalmaz a Pp. módosításáról szóló 1997: LXXII. tv. 35. §-a.

A fentiekből kitűnik, hogy először el kell dönteni: milyen gyorsan – az eljárás melyik szakaszától kezdődően – hatályosuljanak az új rendelkezések, és ennek megfelelően kell az átmeneti rendelkezést megállapítani. Ez vagy az új, vagy a korábbi jogszabályokra való utalással oldható meg.

3. Átmeneti rendelkezés szervezettel kapcsolatban

Átmeneti rendelkezés kimondása válhat szükségessé új szervezet létesítése vagy meglévő szervezet átalakítása esetén.

Pl. Ilyen szervezeti jellegű átmeneti rendelkezéseket állapít meg a Vht. 303–305. §-a, amely részletesen szabályozza, hogy az új Vht. hatálybalépésekor hivatalban – tehát bírósági szolgálati viszonyban – álló bírósági végrehajtók a számukra nyitva álló 4 lehetőség közül a továbbiakban milyen munkakörben és milyen feltételek mellett tevékenykedhetnek.

Részletes átmeneti rendelkezéseket tartalmaznak a bírósági és ügyészségi szervezet átfogó korszerűsítésével kapcsolatos törvények:

a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 1997: LXVI. tv. 99–106. §-a,

a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 1997: LXVII. tv. 132–138. §-a,

az igazságügyi alkalmazottak szolgálati jogviszonyáról szóló 1997: LXVIII. tv. 126–134. §-a,

az ügyészségi szolgálati viszonyról és az ügyészségi adatkezelésről szóló 1994. évi LXXX. törvényt módosító 1997: LXXI. tv. 66–72. §-a.

4. Átmeneti rendelkezés konkrét intézkedésről

Az átmeneti rendelkezések közé indokolt felvenni azokat a konkrét intézkedéseket, amelyeket az új jogszabály megvalósulása érdekében el kell végezni.

Pl. „Vht. 306. § (1) A Magyar Bírósági Végrehajtói Kamarát e törvény hatálybalépését követő 6 hónapon belül meg kell alakítani.

(2) A kamara az első ülésén megválasztja a szerveit.”

Továbbá *pl.* A közjegyzőkről szóló 1991: XLI. tv. szerint: „177. § (1) E törvény hatálybalépésekor a közjegyző előtt folyamatban levő és továbbra is hatáskörébe tartozó hagyatéki és egyéb nemperes ügyek lefolytatására az illetékes közjegyzőt annak a megyei bíróságnak (Fővárosi Bíróságnak) az elnöke jelöli ki, amelynek a területére az ügy érkezett.”

5. Az átmeneti rendelkezések helye a jogszabályban

Helytelen, ha az átmeneti rendelkezéseket a jogszabály *különböző helyein* (fejezeteiben stb.) szétszórva kívánják kimondani általában azokhoz az új rendelkezésekhez kapcsolódva, amelyekkel összefüggésben átmeneti szabályozás indokolt.

A helyes módszer az, hogy az átmeneti rendelkezéseket egy helyen összegyűjtve, a záró rendelkezések között kell kimondani „Átmeneti rendelkezések” alcím alatt.

6. Az átmeneti rendelkezés határozott megszövegezése

Az átmeneti rendelkezést *határozottan és egyértelműen* kell megszövegezni.

Pl. Helytelen a honvédelmi és a belügyi ágazat hivatásos állományú tagjai doktori képzésben történő részvételének egyes szabályairól szóló 8/1996. (VII. 31.) HM–BM együttes rendelet 16. §-a (1) bekezdésének következő rendelkezése: „Ez a rendelet a kihirdetését követő 8. napon lép hatályba, rendelkezéseit a folyamatban levő doktori (PhD) eljárásokra akkor kell alkalmazni, ha a hallgatóra kedvező szabályt tartalmaz.”

E rendelkezés utolsó mellékmondata nem határozott, sőt annyira bizonytalan szövegezésű, hogy az egységes jogalkalmazást nem teszi lehetővé. Ehelyett tételesen fel kellett volna sorolni azokat a „kedvező szabályokat”, amelyeket a folyamatban levő ügyekben is alkalmazni kell.

Helytelen az állami vezetők 1997. évi külföldi napidíjáról szóló 3/1997. (VIII. 6.) KÜM rendelet alábbi rendelkezése is: „2. § (1) Ez a rendelet a kihirdetését követő 8. napon lép hatályba. Rendelkezéseit 1977. augusztus 1-jétől kell alkalmazni, amennyiben az érintettek számára az nem hátrányos.”

Ez a rendelkezés abban a tekintetben is bizonytalan, hogy a benne levő korlátozás csak az 1997. augusztus 1. és 14. közötti időszakra vonatkozik-e, vagy a rendelet az ezt követő időszakban is csak akkor alkalmazható, ha az az érintettek számára nem hátrányos. Emellett a „nem hátrányos” rendelkezéseket egyértelműen meg kellett volna határozni.

Ie. 21. Ha a jogalkalmazás érdekében szükséges, a záró rendelkezések között lehet kimondani azt is, hogy a jogszabály más, hasonló tartalmú szabályozást (jogintézményt, jogokat stb.) nem érint.

Példa

E törvény nem érinti az Alkotmánybíróság jogkörét.

1. A Vhr. 7. §-ának alkalmazása

A „nem érintő” rendelkezéssel foglalkozik az útmutatónak a Vhr. 7. §-ához fűzött 3. pontja az a) alpontjának utolsó bekezdésében. Ez azt a kérdést tárgyalja, hogy a „nem érintő” rendelkezést a záró rendelkezések között hol célszerű elhelyezni.

2. A „nem érintő” rendelkezés kivételes jellege

A „nem érintő” rendelkezés csupán a figyelem felhívását szolgálja, ezért csak *kivételes* lehet az ilyen rendelkezés kimondása. Ez főleg akkor történhet meg, ha egyes jogintézményeket, szervezeteket stb. jelentősen megváltoztatnak.

Pl. Helyesen mondja ki a Tv. a következőket:

„61. § (2) E törvény nem érinti a hatálybalépése előtt alkotott jogszabály, határozat, utasítás, szabvány, ármegállapítás és jogi iránymutatás hatályát.

(3) E törvény nem érinti az Alkotmányjogi Tanács jogkörét, továbbá a Legfelsőbb Bíróságnak az Alkotmány 47. §-a, illetőleg a bíróságokról szóló 1972. évi IV. törvény 45–49. §-a alapján kibocsátott irányelvét, elvi döntését, állásfoglalását és egyéb iránymutatását.”

Indokolt volt a bíróságokról szóló 1972: IV. tv. módosításakor annak a kimondása, hogy a törvény nem érinti a korábbi munkaköri elnevezéseket (pl. bírósági végrehajtó).

Az utóbbi években gyakran feleslegesen javasolták országgyűlési képviselők, hogy az új törvény részletesen sorolja fel: mit nem érint; *pl.* hogy a privatizációs törvény nem érinti a volt tulajdonosok kárpótlását stb.

A „nem érintő” rendelkezésnek mint a figyelemfelhívás eszközének kimondása olyan kodifikációs módszer, amelyet csak *kivételesen* lehet alkalmazni.

Ie. 22. Módosító rendelkezést a záró rendelkezések közé akkor indokolt felvenni, ha az egyébként jellegénél fogva nem módosításra irányuló jogszabály más jogszabályt módosít. Ugyanígy célszerű szerkeszteni akkor is, ha a módosító jogszabály a címében nem említett más jogszabályt is érint.

1. Alcím feltüntetése módosítás és kiegészítés esetén

Az Ie. 22. pontja arról az esetről szól, amikor a jogszabály elsődlegesen nem tartozik az ún. módosító jogszabályok közé, de mégis módosít a szabályozási tárgyával összefüggő más jogszabályt. Ilyenkor alcímként a „*Módosuló rendelkezések*” kifejezést használjuk.

Ilyen rendelkezéseket tartalmaz a Vht., amelynek 309. §-a a bíróságokról szóló törvényt, 310. §-a a Btk.-t, 311. §-a a bírók, az ügyészek, a bírósági és az ügyészségi dolgozók előmeneteléről és javadalmazásáról szóló törvényt, 312. §-a az illetékekről szóló törvényt, 313. §-a a közjegyzőkről szóló törvényt, 314. §-a a pénzforgalomról és a bankhitelről szóló kormányrendeletet, 315. §-a a bírósági költségmentességi rendeletet, 316. §-a a Csjt. végrehajtásáról szóló IM rendeletet módosította.

Bár a felsorolt §-ok egy része kiegészítést tartalmaz, az alcímben nem kell utalni a kiegészítő rendelkezésekre, hanem elég a „módosuló” szó.

Ha azonban az új jogszabály *kizárólag* új, kiegészítő rendelkezéseket tartalmaz, akkor alcímként a „*Kiegészítő rendelkezések*” kifejezést használjuk.

Ha csupán egyetlen új rendelkezésről van szó, akkor mind a „módosuló”, mind a „kiegészítő” szó után egyes számba tesszük a „rendelkezés” szót.

Módosulás esetén a „*Módosuló rendelkezések*” helyett a „*Módosuló jogszabályok*” alcím is elfogadható.

2. Módosítás önálló jogszabályban

A záró rendelkezések közé akkor indokolt a „módosuló rendelkezések” felvétele, ha azok egy vagy több jogszabályt csak kisebb mértékben módosítanak. Ha jelentősebb módosításról van szó, ezt önálló jogszabályban kell elvégezni.

Pl. A közjegyzőkről szóló 1991: XLI. tv. folytán több jogszabály módosítása vált szükségessé. Közülük a Pp.-ből 3 §-t, a Btk.-ból 1 §-t és a magánszemélyek jövedelemadójáról szóló törvényből 1 §-t a közjegyzői törvény 185–187. §-a módosított.

A közjegyzői törvény folytán azonban szükség volt a Vht. számos §-ának a módosítására is. Ennek a feladatnak a megoldására az Országgyűlés önálló törvényt alkotott: az 1991. évi LXXVII. törvényt a bírósági végrehajtásról szóló 1979. évi 18. törvényerejű rendelet módosításáról. Ez 10 §-ból áll, és az akkor hatályos végrehajtási kódexnek 27 §-át módosította.

3. A módosuló rendelkezések helye a jogszabályban

A módosuló rendelkezéseket a záró rendelkezések között utolsóként – lényegében a jogszabály végére – vesszük fel.

Ie. 23. Az alacsonyabb szintű jogszabály hatályon kívül helyezéséről általában csak akkor célszerű a magasabb szintű jogszabály záró rendelkezései között rendelkezni, ha nem készül olyan szintű végrehajtási jogszabály, amellyel a hatályon kívül helyezés megtörténhet.

A hatályon kívül helyező jogszabály szintje

Ezzel a témával foglalkozik az útmutatónak a Vhr. 9. §-ához fűzött 8. pontja, ezért az ott közölteket is figyelembe kell venni.

A gyakorlatban rendszerint az fordul elő, hogy az átfogóbb jellegű, magasabb szintű, ún. alapjogszabályban történik meg valamennyi túlhaladott jogszabály hatályon kívül helyezése, és az alapjogszabály végrehajtási jogszabályára csak azoknak a jogszabályoknak a hatályon kívül helyezése marad, amelyek a végrehajtási jogszabállyal közvetlenül érintett tárgykörökkel függenek össze.

Olyan nézet is volt, hogy minden jogszabályt csak vele azonos szintű jogszabály helyezhet hatályon kívül. Ezért a törvény megjelenése után vele összefüggésben olyan kormányrendeletet és emellett miniszteri rendeletet hoztak, amelyek kifejezetten csak a velük azonos szintű jogszabályok hatályon kívül helyezésére irányultak.

Ez szükségtelen; *a magasabb szintű jogszabályban hatályon kívül lehet helyezni az alacsonyabb szintű jogszabályokat.*

Ie. 24. Módosított jogszabály hatályon kívül helyezése esetén a korábbi módosító rendelkezéseket is hatályon kívül kell helyezni [Vhr. 9. § (2) bek.] . A módosított jogszabály újabb módosításakor a korábbi módosító jogszabályt csak akkor szükséges hatályon kívül helyezni, ha az a módosításon kívül egyéb rendelkezést nem tartalmaz.

Példa

Egyidejűleg hatályát veszti a gazdasági társulások munkaügyi kérdéseiről szóló 12/1978. (IX. 5.) MüM rendelet, valamint az azt módosító 6/1985. (IV. 13.) ME rendelet 7. §-a és 8/1984. (III. 27.) MüM rendelet.

Egyidejűleg hatályát veszti az R. módosításáról szóló 9/1981. (II. 23.) ÉVM–MüM együttes rendelet.

A Vhr. 9. §-ának alkalmazása

A módosított jogszabály hatályon kívül helyezése esetén irányadó szövegezési módszerekkel az útmutatónak a Vhr. 9. §-ához fűzött 5. pontja részletesen foglalkozik, ezért az ott közöltekkel kell figyelembe venni.

Ie. 25. a) A záró rendelkezések között lehet kimondani, hogy a jogszabály végrehajtása kinek a feladatkörébe tartozik. Ez nem jelenti a jogalkotásra való felhatalmazást.

b) Ha a jogszabály egészének vagy több rendelkezésének végrehajtásához külön jogszabály kiadása szükséges, az erre vonatkozó felhatalmazás a záró rendelkezések közé kerül. Ha csak egyes rendelkezések végrehajtása szükséges, a felhatalmazást e rendelkezésről szóló §-ban lehet megadni.

Példa

E törvény végrehajtásáról a belügyminiszter gondoskodik. Felhatalmazást kap a belügyminiszter, hogy

a) meghatározza...,

b) a külügyminiszterrel egyetértésben szabályozza...

1. Gondoskodás a jogszabály végrehajtásáról

Az Ie. 25. pontjának *a)* alpontjában említett esetben a következőképpen szövegezzünk:

Pl. „E törvény végrehajtásáról a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter gondoskodik.”

Az ilyen rendelkezés alapján nincs lehetőség arra, hogy a miniszter végrehajtási rendeletet bocsásson ki. A miniszter feladata ilyenkor általában a törvény végrehajtásához szükséges konkrét intézkedések megtétele.

2. Felhatalmazás végrehajtási rendelet megalkotására

Az Ie. 25. pontjának *b)* alpontjában említett esetben a Kormány, a miniszterelnök vagy a miniszter felhatalmazást kap *végrehajtási rendelet* megalkotására. Ezt a felhatalmazást főszabályként a záró rendelkezések között kell kimondani.

Az útmutatónak a Vhr. 4. §-ához fűzött része foglalkozik a felhatalmazással és azzal, hogy a felhatalmazást a végrehajtási jogszabály bevezető részében miként kell feltüntetni.

A felhatalmazást adó rendelkezés felvételét meg kell fontolni. Nem szükséges minden törvény végrehajtására külön jogszabály megalkotása, ezért nem kell minden törvénynek felhatalmazást adó rendelkezést tartalmaznia. Ha viszont ilyen rendelkezés van, annak alapján a végrehajtási jogszabályt meg kell alkotni.

A felhatalmazást adó rendelkezést *általában* a jogszabály *záró rendelkezései közé* kell felvenni. Ennek során a következőkre kell tekintettel lenni:

A törvény akár a Kormánynak, akár a miniszterelnöknek, akár egy vagy több miniszternek felhatalmazást adhat jogszabály kibocsátására. A továbbiakban az útmutatónak az Ie. 25. pontjához fűzött részében a miniszterre vonatkozó megállapítások a miniszterelnökre is irányadók.

A Tv. hatálybalépése óta megszűnt az a gyakorlat, hogy a törvény a Kormánynak adott felhatalmazást, és ennek alapján a Kormány továbbadta a felhatalmazást valamelyik miniszternek vagy országos hatáskörű szerv vezetőjének. A Tv. 15. §-a (1) bekezdésének 2. mondata az ilyen „szubdelegálást” megtiltotta.

Ezt a tilalmat olyan módon sem lehet megkerülni, hogy a törvény *pl.* ezt mondja ki: „Felhatalmazást kap a Kormány, hogy a művelődési és közoktatási miniszter útján gondoskodjék a középiskolai érettségi vizsga szabályozásáról.”

A törvény nemcsak a Kormánynak adhat felhatalmazást, hanem közvetlenül miniszternek is. *Pl.* A Vht. 307. §-a az *a)–h)* pontban ad az igazságügy-miniszternek felhatalmazást a bírósági végrehajtás részletekérdéseinek szabályozására.

A felhatalmazást adó rendelkezésben egyértelműen ki kell mondani, hogy a felhatalmazás alapján jogszabályt vagy az állami irányítás egyéb jogi eszközét kell-e kibocsátani. *Pl.* Kimondható, hogy a Kormány valamilyen tárgykört rendeletben, illetőleg határozatban rendezzen. Ugyanígy: a miniszter rendeletet vagy utasítást adjon ki valamely tárgykör szabályozására.

Pl. A Vht. 307. §-a a következőképpen kezdődik: „Felhatalmazást kap az igazságügy-miniszter, hogy *rendelettel* állapítsa meg...”.

A „rendelettel” szó helyett a „rendeletben” szó is használható.

Arra is felhatalmazást lehet adni, hogy valamely tárgykört több miniszter rendeletben *együttesen* szabályozzon.

Ha a végrehajtási jogszabályt más szervvel *egyetértésben* kell megalkotni, ezt a felhatalmazást adó rendelkezésben ki kell mondani. Az egyetértés nemcsak az egész jogszabályra, hanem annak valamely rendelkezésére is vonatkozhat.

Pl. A Vht. 307. §-ának *h)* pontja a pénzügyminiszter egyetértését kívánja meg az említett pontban felsorolt 4 tárgykör szabályozásához.

3. Felhatalmazás a jogszabály egyes rendelkezéseihez kapcsolódva

A Tv. 51. §-ának (1) bekezdése szerint a felhatalmazásnak konkrétan kell lennie, ezért az rendszerint az alapjogszabály valamely rendelkezéséhez kapcsolódik olyankor is, amikor a záró rendelkezések között kerül kimondásra.

Kivételesen lehetséges az is, hogy a felhatalmazást nem a záró rendelkezések tartalmazzák, hanem azt az alapjogszabály általános vagy részletes rendelkezései között, közvetlenül *a végrehajtásra szoruló rendelkezésről* szóló § tartalmazza.

Pl. Ilyen módszert alkalmaz a Pp. a következő §-aiban:

a) A „Költségmentesség” alcím alatti rendelkezések között:

„84. § (3) Az igazságügy-miniszter a pénzügyminiszterrel egyetértésben rendelettel állapítja meg azoknak a pereknek a körét, amelyekben a felet – jövedelmi és vagyoni viszonyaira, valamint a 85. § (1)–(3) bekezdésében foglalt feltételekre tekintet nélkül – költségmentesség (tárgyi költségmentesség) illeti meg. Az (1) bekezdés *b)* pontja alá eső költségeket tárgyi költségmentesség esetén az állam előlegezi, a rendelet azonban megállapíthatja, hogy a fél egyes költségeket költségmentessége ellenére is köteles előlegezni, illetőleg viselni.”

„88. § A költségmentesség előfeltételeire, engedélyezésére, valamint visszavonására vonatkozó szabályokat, továbbá a költségmentességgel kapcsolatos egyéb eljárási rendelkezéseket, ideértve az előlege-

zett költségek behajtásának szabályait is, az igazságügy-miniszter az érdekelt miniszterekkel egyetértve állapítja meg."

b) A „Szakértők” alcím alatti rendelkezések között:

„183. § Az igazságügy-miniszter rendelettel kötelezővé teheti vagy megengedheti, hogy a bíróság meghatározott körbe tartozó szakkérdésekre szakértőként vélemény nyilvánítása végett vagy az általa kirendelt szakértő véleményének felülvizsgálása végett a rendeletben kijelölt szakértő testületet vagy hatóságot, illetőleg szervet keresse meg. Az igazságügy-miniszter az eljárást erre az esetre a szakértőkre vonatkozó rendelkezésektől eltérően szabályozhatja."

Az ilyen kodifikációs megoldást főleg régebben alkalmazták, az elvileg nem kifogásolható.

Az viszont *helytelen*, ha ugyanarra a kérdésre vonatkozólag mind a jogszabály egyes rendelkezéseihez kapcsolódva, mind a záró rendelkezések között felhatalmazást tartalmazó rendelkezés van.

A *helyes* megoldás általában az, ha a felhatalmazásokat összegyűjtve, *egy helyen: a záró rendelkezések között* szabályozzák.

4. A felhatalmazást adó rendelkezés megszövegezése

a) A *felhatalmazásban pontosan meg kell jelölni*, hogy annak alapján milyen jellegű, elnevezésű jogszabályt vagy az állami irányítás milyen egyéb jogi eszközét (határozatot, utasítást) kell megalkotni.

Ezért *helytelen* volt, hogy az egyes nyugdíjak felülvizsgálatáról, illetőleg egyes nyugdíjkiegészítések megszüntetéséről szóló 1991: XII. tv. 7. §-ának (7) bekezdése a következőket mondta ki:

„E törvény felhatalmazza a Kormányt a (6) bekezdésben foglaltak végrehajtási szabályainak kidolgozására."

A (6) bekezdés arról szólt, kiket kell a nemzeti gondozási díjnak megfelelő juttatásban részesíteni. A törvény említett rendelkezését *kétféleképpen értelmezték*:

Az egyik álláspont szerint ez a rendelkezés felhatalmazást jelent végrehajtási kormányrendelet kibocsátására; a másik álláspont szerint viszont azt jelenti, hogy a Kormánynak törvényjavaslatot kell előterjesztenie a nemzeti gondozottakra vonatkozó részletes szabályokról.

b) Ha valamilyen tárgykört *törvény* szabályozott, ugyanazt a tárgykört alacsonyabb szintű jogszabály csak felhatalmazás alapján szabályozhatja még akkor is, ha nem kizárólagos törvényhozási tárgyról van szó. Ennek az elvnek a figyelmen kívül hagyása nemcsak szövegezési, hanem érdemi hiba.

c) A felhatalmazásban konkrétan meg kell jelölni azt a *szervet*, amely a végrehajtási jogszabály kibocsátására jogosult és egyben köteles. Nem elég tehát csupán a feladatkör megjelölése *pl.* úgy, hogy „felhatalmazást kap a külkereskedelmi feladatokat ellátó miniszter”, hanem konkrétan meg kell nevezni, hogy „gazdasági miniszter”.

A feladatkör szerinti megjelölést azzal indokolták, hogy a miniszterek elnevezésének és ügykörének megváltozása esetén ne legyen szükség jogszabálmódosításra. Az ilyen jellegű felhatalmazás azonban ellentétben áll a Tv. 15. §-a (1) bekezdésében foglalt elvvel, amely szerint a felhatalmazás legyen konkrét és határozott. Ezért a végrehajtási jogszabály alkotására adott felhatalmazásban egyértelműen meg kell határozni a végrehajtási jogszabály kibocsátóját.

A vadvédelemről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996: LV. tv. a következőket mondja ki:

„100. § (1) Felhatalmazást kap a földművelésügyi miniszter arra, hogy

a) a törvény végrehajtásával kapcsolatos részletes szabályokat, valamint

b) a törvény kihirdetése és hatálybalépése közötti időszakra vonatkozó átmeneti szabályokat

rendeletben állapítsa meg."

Helytelen ez a szabályozás a következők miatt:

Az a) pontban foglalt rendelkezés túlságosan általános, nem tesz eleget a Tv. 15. §-a (1) bekezdésének, amely szerint a végrehajtási jogszabály alkotására adott felhatalmazásban meg kell határozni a felhatalmazás tárgyát és kereteit.

A b) pontban foglalt átmeneti szabályokat magában a törvényben kellett volna meghatározni.

Az idézett szövegezés a rendelkezést 3-felé töri, és a lényegét a végére hagyja. A rendelkezést így kellett volna kezdeni: „Felhatalmazást kap a földművelésügyi miniszter, hogy rendeletben állapítsa meg ...”.

Szokásos szövegezés az is, hogy az „állapítsa meg a ... szabályokat” kifejezés helyett a „szabályozza” szót használják. Ez az utóbbi szövegezési mód egyszerűbb és rövidebb, tehát általában ezt alkalmazzuk. Lehet azonban, hogy a szövegösszefüggés miatt adott esetben az említett másik megoldás a célszerűbb.

A jogszabály melléklete

Ie. 26. Mellékletben indokolt elhelyezni a jogszabály szövegében jellege vagy terjedelme miatt, illetőleg más okból el nem helyezhető szöveget (pl. táblázat, úrlapminta, alapszabályminta). Kivételesen a melléklet tartalmazhatja a hatályon kívül helyezett jogszabályok felsorolását, feltéve hogy a jogszabály nem csak erről szól.

1. A jogszabály mellékletének kivételes jellege

Általános elv, hogy a jogszabálynak *lehetőleg ne legyen melléklete.*

Régebben gyakran fűztek a jogszabályhoz mellékletet. Maga a jogszabály esetleg csak rövid utaló szabályt tartalmazott, és mellékletben közölték a részletes rendelkezéseket: pl. a bírák fegyelmi szabályzatát, a termelőszövetkezetek mintaalapszabályát stb. Az ilyen módszer *helytelen*, a melléklet nem tartalmazhat önálló normát.

Az Ie. 26. pontja szerint *kivételesen* a mellékletben lehet felsorolni a hatályon kívül helyezett jogszabályokat.

Pl. Ez történt a szabálysértésekről szóló 1968: I. tv. megalkotásakor.

A közel múltban is előfordult, hogy a rövid hatályon kívül helyező rendelet a mellékletében mindössze 2 hatályát vesztő jogszabályt sorolt fel.

Az ilyen módszer *helytelen*. A túlhaladott jogszabályokat magában az adott tárgykört rendező új jogszabályban kell hatályon kívül helyezni.

Kivétel, ha jogszabályrendezés során kell sok jogszabályról rendelkezni.

Pl. Az 1960 előtt kibocsátott jogszabályok rendezéséről szóló 1987: XII. tv.-nek 2 melléklete van. Az 1. melléklet a hatályukat vesztő jogszabályokat sorolja fel, a 2. melléklet pedig a hatályban maradókat. Ugyancsak a hatályos jogszabályokat sorolja fel az 1960 előtt kibocsátott kormány szintű jogszabályok rendezéséről szóló 86/1987. (XII. 29.) MT rendelet.

Helytelen, ha a „Melléklet” megjelölés helyett a „Függelék” szót használják.

2. A melléklet tartalma

Az 1. pontban tárgyalt kivételt nem számítva a melléklet általában *táblázatot, kimutatást, űrlapot, nyomtatványmintát, árufelsorolást, vámtételt* és más hasonló jellegű – a jogszabály szövegében célszerűen el nem helyezhető – szöveget tartalmazzon.

Pl. A bírósági végrehajtás szervezetéről szóló 11/1994. (IX. 8.) IM rendelet

1. melléklete az önálló bírósági végrehajtói állások számát tartalmazza a fővárosi, illetőleg megyei bíróságok, ezeken belül a helyi (városi, kerületi) bíróságok szerinti bontásban,

2–6. melléklete pedig a következő okiratok mintáját tartalmazza:

2. melléklet: bírósági végrehajtói oklevél,

3. melléklet: bírósági végrehajtási ügyintézői oklevél,

4. melléklet: bírósági végrehajtói igazolvány,

5. melléklet: végrehajtójelölti igazolvány,

6. melléklet: helyettes bírósági végrehajtói igazolvány.

Továbbá pl. A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 1997: LXVI. tv. mellékletének I. része a Fővárosi Bíróság, a megyei bíróságok, a helyi bíróságok és a munkaügyi bíróságok illetékességi területét közli, részletesen felsorolva, hogy a városi és a kerületi bíróságok, valamint a budakörnyéki bíróság illetékességi területén milyen települések (városok, községek) vannak. A melléklet II. része a Fővárosi Bíróság, illetőleg a megyei bíróságok katonai tanácsait és illetékességi területüket sorolja fel.

Helytelen, ha a melléklet *érdemi* rendelkezést tartalmaz.

Pl. Az illetékekről szóló 1990: XCIII. tv. „az egyes államigazgatási eljárások külön *illetékét*” terjedelmes mellékletben – 60 pontban és számos alponthan – szabályozta. A melléklet tartalmát a törvény szövegébe kellett volna foglalni.

A postáról szóló 1992: XLV. tv. melléklete „A törvényben alkalmazott *fogalmak meghatározása*” cím alatt 24 pontban – a 15. ponton belül még 9 alponthan – határoz meg fogalmakat, vagyis értelmező rendelkezéseket tartalmaz. A *helyes* az lett volna, ha ezeket a jogszabály szövegében, a záró rendelkezések között mondják ki.

Helytelen mellékletbe foglalni az *eskü szövegét*, amint azt *pl.* az országgyűlési képviselőkkel kapcsolatban az Országgyűlés Házszabálya, a Kormány tagjaival és az államtitkárokkal kapcsolatban az 1997: LXXIX. tv. tette. *Pl.* *Helyes* megoldást tartalmaz a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 1997: LXVII. tv., az igazságügyi alkalmazottak szolgálati jogviszonyáról szóló 1997: LXVIII. tv., a közjegyzőkről szóló 1991: XLI. tv. és a bírósági végrehajtásról szóló 1994: LIII. tv. Ezek a törvények a bírák, igazságügyi alkalmazottak, közjegyzők, bírósági végrehajtók esküjének szövegét magának a törvénynek a szövegében szabályozták.

Helytelen, hogy a magánnyugdíjról és a magánnyugdíjpénztárakról szóló 1997: LXXXII. tv. 1. melléklete tartalmazza „A törvényben hivatkozott *jogszabályok rövidítéseit*.” Ezeket a törvény szövegében az első előfordulásuk helyén kellett volna közölni. A 16 rövidítés közül 4 felel meg az általánosan használt rövidítéseknek, 3 ezekről eltér (tehát *helytelen*), 9 pedig esetleg alkotott rövidítés.

Régebben előfordult, hogy a jogszabály szövege *számításokat tartalmazó példákat* közölt. *Pl.* A társadalmi tanulmányi ösztöndíjasok munkaviszonyáról és társadalombiztosításával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 1/1961. (XI. 7.) MűM–MM rendelet 7. §-ához kapcsolódó példában részletes, konkrét számítások vannak. *Helytelen* az ilyen számítási példák felvétele a jogszabály szövegébe, de azok a *mellékletben* esetleg közölhetők.

Mint általában a jogszabályok megjelölésénél, a *melléklet címében sem kell a „számú” szót* vagy az „sz.” rövidítést kiírni, ezeket a mellékletre való hivatkozásnál előszóban sem mondják ki.

Pl. A *helyes* megjelölés: „I. melléklet a 11/1994. (IX. 8.) IM rendelethez”.

Ie. 27. A melléklet a jogszabály része, ezért a jogszabály szövege utaljon a mellékletben foglaltakra, és a melléklet is a címében – lehetőség szerint – arra a rendelkezésre (§, bekezdés stb.), amelyhez kapcsolódik.

1. A jogszabály és a melléklet kölcsönös egymásra utalása

A jogszabály szövege és a jogszabály melléklete *kölcsönösen utaljon egymásra.*

Pl. A bírósági végrehajtás szervezetről szóló 11/1994. (IX. 8.) IM rendelet a következőket mondja ki: „49. § Az eredményesen letett végrehajtási ügyintézői szakvizsgáról e rendelet 3. melléklete szerinti bírósági végrehajtási ügyintézői oklevelet kell kiállítani.”

A 3. melléklete szövegrészt a jogszabály szövegében a hagyományos gépirásnál aláhúzzuk, illetőleg dőlt betűvel nyomtatják. Ez az egyetlen eset, amikor a gyakorlat szerint a jogszabály szövegében – tehát nem az alcímek, címek stb. megjelölésében – dőlt betűt alkalmazunk.

A 3. mellékletnek a címe pedig – ugyancsak aláhúзва, illetőleg dőlt betűvel nyomtatva – a következő:

„3. melléklet a 11/1994. (IX. 8.) IM rendelet 49. §-ához”

2. A mellékletnek a minisztérium hivatalos lapjában történő kihirdetése

A Tv. a következőképpen rendelkezik:

Tv. 14. § (2) A miniszteri rendelet melléklete – ha az állampolgárokat közvetlenül nem érinti – kivételesen a minisztérium hivatalos lapjában történő közzététellel is kihirdethető. Ilyenkor a melléklet megjelenésének helyére a jogszabályban utalni kell, és a hatálybalépéséig a mellékletet közzé kell tenni.

A minisztérium hivatalos lapjában történő kihirdetés csak miniszteri rendelet esetén alkalmazható, törvény és kormányrendelet esetén nem.

Pl. A Nemzetközi Vasúti Árufuvarozási egyezményre vonatkozó Egységes Szabályok (CID) I. melléklete módosításainak kihirdetéséről szóló 7/1988. (VIII. 11.) KM rendelet 1. §-a kihirdeti a Veszélyes Áruk Nemzetközi Fuvarozásáról szóló szabályzatnak (RID) módosításait tartalmazó I. Pótlékot, majd így rendelkezik: „2. § A RID módosításait tartalmazó I. Pótlék a Közlekedési Értesítőben jelenik meg.”

Régebben előfordult, hogy a jogszabály melléklete nem a minisztérium hivatalos lapjában, hanem *külön kiadványként* jelent meg.

Pl. A 4/1987. (V. 13.) KM rendelet 1. §-ának (1) bekezdése kihirdeti a Veszélyes Áruk Nemzetközi Fuvarozásáról szóló szabályzatot, majd a (2) bekezdésében kimondja, hogy a szabályzat a MÁV-Közönsszolgálat Irodájában vásárolható meg.

Helytelen ez a gyakorlat, mert nem felel meg a Tv.-nek. Az említett szabályzatot olyan formában kell kiadni, hogy az – a jelenlegi címe szerint – a Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Értesítő egyik számaként, esetleg különszámaként jelenjék meg. Mindkét említett példában *helytelen*, hogy az idézett jogszabályok

nem utalnak arra: a szóban levő szabályzat az említett miniszteri rendelet *mellékleteként* kerül kihirdetésre és közzétételre.

Ha a jogszabályhoz szorosan kapcsolódó, de a Magyar Közlönyben kihirdetni nem kívánt szöveg nem tartalmaz önálló magatartási szabályt, az a módszer is választható, hogy az említett szöveget nem a jogszabály mellékleteként, hanem a Tv. 55. §-a (3) bekezdésében szabályozott miniszteri *tájékoztatóként* adják ki.

Pl. Az igazságügyi szakértőkről szóló 2/1988. (V. 19.) IM rendelet 9. §-a – egyebek mellett – a következőket mondja ki:

„(2) Ha a 3. melléklet B) részében felsorolt szerv akadályozva van, egyéb állami vagy más szerv, illetőleg szakértő is igénybe vehető.

(3) A szakvélemény adására igénybe vehető egyéb állami és más szervek felsorolását az igazságügy-miniszter által kiadott tájékoztató tartalmazza.”

Ennek alapján jelent meg a 8002/1988. (IK. 6.) IM tájékoztató.

Ez a módszer *helyes*, mert hozzájárul a jogszabályok terjedelmének csökkenéséhez, és megkönnyíti az esetleg szükségessé váló módosítást.

3. Lapalji jegyzet

Bár nem tartozik a melléklet fogalma alá, itt említhető meg a jogszabályhoz kapcsolódó, a Magyar Közlönyben közzétételre kerülő lapalji jegyzet (lábjegyzet).

a) Az utóbbi években kialakult gyakorlat szerint lapalji jegyzetben közlik, hogy az adott törvényt az Országgyűlés mikor fogadta el.

Pl. A halászatról és a horgászatról szóló 1997: XLI. tv. címéhez kapcsolva csillag alatt a következő jegyzet van: „A törvényt az Országgyűlés az 1997. május 13-i ülésnapján fogadta el”. Ilyen lapalji jegyzetet fűznek az országgyűlési határozathoz is.

Van olyan nézet, hogy ez a jegyzet a jogalkalmazók és az állampolgárok számára közömbös, legfeljebb a jogtörténet számára lehet jelentősége. A jogalkalmazók munkáját az segítené, ha magából a törvény megjelöléséből kitűnne, hogy azt mikor hirdették ki (mikor jelent meg a Magyar Közlönyben); egyúttal a nehézkesen leírható és kimondható római számok helyett a törvényt arab számmal jelölnék. *Pl.* Az említett törvény megjelölése a következő volna: 1997. V. 13-i 41. törvény a halászatról és a horgászatról. Ez a gondolat azonban csak mint jogalkotási javaslat merülhet fel, *a törvények megjelölésére jelenleg a Vhr. I. §-a az irányadó.*

b) A lapalji jegyzetek közlésének másik esete az, amikor a jogszabály egyes rendelkezéseihez kapcsolódva *tájékoztató*ul közölnek bizonyos *adat*ot, körülményt. Ennek indokaként azt hozzák fel, hogy az ilyen jegyzetben feltüntetett információ tartalma változhat, ezért azt nem célszerű magába a jogszabályba foglalni.

Pl. A radioaktív anyagok szállításáról, fuvarozásáról szóló 8/1988. (X. 31.) KM rendelet 6. §-ának (3) bekezdése arról rendelkezik, hogy a kijelölt szerv sugáregészségügyi szakvéleményét előzetesen be kell szerezni. A „szerv” szót csillaggal jelölték meg, és a lap alján levő csillag alatti jegyzet a következőket tartalmazza: „* Jelenleg az Országos Frédéric Joliot-Curie Sugárbiológiai és Sugáregészségügyi Kutatóintézet”.

Továbbá pl. A feltárás nélkül közműtervezésre és méretezésre, a hidraulikus sajtolásra vonatkozó műszaki előírás hatálybaléptetéséről szóló 12/1974. (VIII. 17.) ÉVM rendelethez csillaggal kapcsolódó lapalji jegyzet úgy szól, hogy „*A műszaki előírást az Építésügyi Tájékoztatási Központnál (Bp. VII. Rumbach Sebestyén u. 15/a) lehet beszerezni.”

Lapalji jegyzetként néha csak egy-egy szót, kifejezést közölnek. *Pl.* Ezt a módszert alkalmazza az egyes eszközök költségterítéses rendszerben történő üzemeltetéséről szóló 13/1988. (XII. 22.) MÉM rendelet, amely a mellékleteiben felsorolt egyes gépekhez kapcsolódva lapalji jegyzetként ilyen szavakat közöl: „üzemóra”, „motor üzemóra”, „nyugati gépekre vonatkozó adatok”, „az elszámolás km, illetve ha vagy üzemóra alapján történhet”. Ehhez a jogszabályhoz 13 ilyen lapalji jegyzet kapcsolódik részben csillaggal, részben kis arab számmal.

Az említett 8/1988. (X. 31.) KM rendelet 2. §-a kimondja, hogy „a radioaktív anyagok szállítását a veszélyes anyagok szállításáról szóló rendelkezések, valamint e rendelet előírásai szerint kell végezni*[”]. E rendelkezéshez kapcsolódó lapalji jegyzet ehhez a tárgykörhöz tartozó 13 nemzetközi megállapodást és velük összefüggő számos jogszabályt sorol fel.

Ami az utóbbi jellegű lapalji jegyzetet illeti, az ilyen jegyzet közlése ma azért is *helytelen* volna, mert a Vhr. 7. §-a (3) bekezdésének megfelelően a nemzetközi szerződésekre, megállapodásokra és a velük összefüggő jogszabályokra *magában a jogszabályban, esetleg a mellékletében* kell utalni. Ezzel a kérdéssel az útmutatónak a Vhr. 7. §-ához fűzött 3. pontja a c) alpontjában foglalkozik, ezért az ott közölteket is figyelembe kell venni.

Helytelen a néhány szavas lapalji jegyzetek feltüntetése is. Ezeket be kell építeni a jogszabálynak, illetőleg mellékletének a szövegébe. Így kell eljárni a hosszabb, tájékoztató jellegű szövegekkel is, ezek helyett esetleg önálló tájékoztatót lehet kiadni.

A b) pontban említett esetekben a jogszabályhoz és mellékletéhez ne fűzzünk lapalji jegyzetet.

c) Lehet, hogy jogszabálmódosítás következtében a jogszabály eredeti *címe* már idejét múlt elnevezést, kifejezést tartalmaz. A jogszabály címét ilyen esetben is változatlanul kell hagyni, az újabb elnevezésre, kifejezésre pedig *lapalji jegyzetben helyes* felhívni a figyelmet.

Ezzel a témával az útmutatónak az Ie. 37. pontjához fűzött része is foglalkozik.

d) Ha a jogszabályt *egységes szerkezetbe foglalják* a módosításáról szóló egy vagy több jogszabállyal, néha lapalji jegyzetekben utalnak arra, hogy az újabb rendelkezést milyen jogszabály melyik rendelkezése iktatta be az alapjogszabályba. Ilyenkor gyakran nem is minden újabb rendelkezéshez fűznek lapalji jegyzetet, hanem *pl.* csak a legutolsó módosításokhoz.

Szükségtelen és *helytelen*, ha a jogszabály egységes szerkezetbe foglalt hivatalos (hiteles) szövegének a *Magyar Közlönyben* való közlése esetén lapalji jegyzeteket használnak.

Helyes viszont, hogy a Törvények és Rendelet Hivatalos Gyűjteményének, különösen pedig a Hatályos Jogszabályok Gyűjteményének az összeállítása során különféle tartalmú lapalji jegyzeteket közölnek.

e) Amikor a Magyar Közlönyben a kihirdetett törvény szövege után az indokolását is közzétették, lapalji jegyzetet fűztek *az indokolás egyes részeihez* is. Minthogy az indokolás a törvényjavaslathoz készült, előfordult, hogy a törvény országgyűlési tárgyalása alapján a normaszöveg olyan mértékben módosult, hogy az az indokolásra is kihatott, ezért módosították az indokolást is. *Az indokolás szövegének ilyen módosulására* lapalji jegyzetben hívták fel a figyelmet.

Az indokolás

Ie. 28. a) A törvényjavaslathoz készült indokolás – a jogszabály tagolásának megfelelően – az egyes részekhez, fejezetekhez, alcímekhez vagy §-okhoz kapcsolódik.

b) Nagyobb terjedelmű jogszabály esetén, vagy ha egyébként szükséges, általános és részletes indokolás készíthető.

Példa

INDOKOLÁS

a közoktatásról szóló törvényjavaslathoz

ÁLTALÁNOS INDOKOLÁS

...

RÉSZLETES INDOKOLÁS

...

IV. FEJEZET

A KÖZOKTATÁS RENDSZERE

A 20–36. §-hoz

1. Az indokolás célja

A Tv. a következőket mondja ki:

Tv. 40. § (1) A törvényjavaslathoz az előterjesztő indokolást csatol, amelyben bemutatja azokat a társadalmi, gazdasági és szakmai körülményeket, amelyek a javasolt szabályozást szükségessé teszik, továbbá ismerteti a jogi megoldás szempontjait.

Az Országgyűlés Hárszabálya a 97. § (2) bekezdésében kimondja, hogy a törvényjavaslat „indokolásában meg kell jelölni az elfogadása esetén várható társadalmi és (lehetőség szerint számszerűsített) becsült gazdasági hatásokat”.

A Tv. idézett rendelkezéséből kitűnik, hogy az indokolás *kettős célt* szolgál:

a) Az egyik célja az, hogy tájékoztassa a javasolt törvényről a megalkotására hivatott Országgyűlést, és a tárgytól függő részletességgel meggyőző érveket fejtessen ki a szabályozás szükségessége és helyessége mellett.

b) Az indokolás másik – gyakorlatilag fontos – célja: a *jogalkalmazók eligazítása*, az új törvény gyakorlati alkalmazásának megkönnyítése.

Az utóbbi cél elérését segíti, ha a törvény kihirdetésével egyidejűleg a Magyar Közlönyben a törvény indokolását is közzéteszik. Ez a magyar jogrendszerben a múlt század óta állandóan követett gyakorlat volt, 1992. január 1-jétől azonban megszűnt.

2. A törvényjavaslat indokolása

A Tv.-ből az következik, hogy indokolása a *törvényjavaslatnak* van. Ez azt jelenti, hogy minden törvényjavaslathoz indokolást *kell* készíteni.

Előfordul, hogy *országgyűlési határozathoz* is készül indokolás. Ez *helyes*, mert adott esetben az országgyűlési határozat a jellegénél fogva közel állhat a törvényhez (pl. az Országgyűlés Házzsabálya).

3. Az indokolás részletessége és terjedelme

A törvényjavaslat indokolásának részletessége és – ami ezzel összefügg – terjedelme a törvény terjedelmétől és jellegétől függ.

Az 1949-ben elfogadott Alkotmányt megelőzően minden törvényjavaslathoz általános és részletes indokolás készült, ez utóbbi pedig olyan formában, hogy minden §-t külön megindokoltak. Ez a módszer pl. arra vezetett, hogy ilyen indokolás is volt: „E § indokai annyira magától értetődőek, hogy bővebb kifejtést nem igényelnek”.

Az 1950-es évektől kezdve egy ideig nem fűztek indokolást a törvényjavaslathoz. Később egyes törvényjavaslatokhoz rövid indokolás készült, amely nem tagolódott általános és részletes indokolásra. Az 1970-es évektől kezdődően vált ismét gyakorlattá a hagyományos értelemben vett indokolás.

Jelenleg minden törvényjavaslathoz indokolás készül, amely a részletességétől, terjedelmétől és jellegétől függően a következő lehet:

- a) A tipikus az olyan indokolás, amely általános és részletes indokolásra tagolódik.
- b) Kivételesen lehetséges olyan egységes indokolás is, amely nem tagolódik általános és részletes indokolásra.

Ha részletes indokolás készül, ennek *részletessége* különböző lehet attól függően, hogy az indokolás a törvénynek milyen szerkezeti egységéhez kapcsolódik. Lehet, hogy az indokolás a törvény egyes részei, fejezetei, az alcímekkel átfogott egységek vagy a §-ok szerint indokolja a törvényjavaslat rendelkezéseit.

Nagyobb törvéynél az a célszerű, ha az indokolás az *alcímek* szerinti részletezéssel történik, tehát általában több §-t összevontan indokolnak. A törvény részei – mint a legnagyobb szerkezeti egységek – szerinti indokolás ritkán fordul elő, a fejezetenként történő indokolás gyakrabban, azt pedig csak kivételesen alkalmazzák, hogy minden §-t külön megindokolnak; pl. az utóbbi módszert alkalmazza a Btk.

4. Az indokolás szövegezésének sajátosságai

- a) Az indokolás a *törvényjavaslatnak* – tehát nem a törvénynek – az indokolása. Ezért az indokolás címe pl. „Indokolás a jogalkotásról szóló törvényjavaslathoz”.

Az indokolásban közöljük a törvényjavaslat teljes címét, majd a továbbiakban azt a „Javaslat” szóval rövidítjük. Pl. „A jogalkotásról szóló törvényjavaslat (a továbbiakban: *Javaslat*)”. *Helytelen* az indokolás címében vagy szövegében a „törvénytervezet” vagy „tervezet” kifejezés. A „Javaslat” szót az indokolás szövegében nagy kezdőbetűvel írjuk, hogy így megkülönböztessük az indokolásban szükségszerűen gyakran előforduló különféle szabályozási javaslatoktól.

- b) Az „Általános indokolás” tartalmazza az új szabályozás történeti előzményeit, a fennálló helyzet elemzését, a hatályos jogi szabályozás hiányosságait, az új törvény legfontosabb elveit. Az általános indokolásnál kerülni kell a túlzottan szakmai és hosszadalmas elméleti fejtegetéseket. Az általános indokolást – ha szükséges – arab számokkal és ezeken belül az ábécé kisbetűivel megjelölt pontokba lehet tagolni.

- c) A „Részletes indokolás” szövegében fel kell tüntetni azokat a címeket, amelyek a törvény szövegében is szerepelnek. Ennek során szem előtt kell tartani, hogy az indokolás milyen szerkezeti egységek

szerint történik. A részenkénti indokolásnál a részek címét, a fejezetenkénti indokolásnál ezenfelül a fejezetek címét is fel kell tüntetni. Leggyakrabban az alcímekkel átfogott egységek szerinti részletes indokolás fordul elő; ilyenkor a részek és fejezetek címén túlmenően az alcímeket is fel kell tüntetni.

A §-ok számait az indokolás szövegében levő legalacsonyabb szintű címek után tüntetjük fel.

Pl. Ha a Vht.-t *részek* szerint indokolták volna, akkor a §-ok számát így kellett volna feltüntetni:

„E L S Ő R É S Z

ÁLTALÁNOS ELJÁRÁSI SZABÁLYOK

Az 1–57. §-hoz

Fejezetenkénti indokolás esetén csak a fejezetcím után tüntetjük fel a §-ok számát:

„VI. FEJEZET

INGÓVÉGREHAJTÁS

A 84–135. §-hoz

A Vht. *alcímek* szerinti indokolást tartalmaz, ezért a §-ok számát az egyes alcímek alatt tünteti fel a következőképpen:

„A törvény alkalmazási köre

Az 1–4. §-hoz

Ha az indokolás 2-nél több egymást követő §-hoz kapcsolódik, e §-okat kötőjellel kapcsoljuk össze. Ez azt jelenti, hogy az indokolás *pl.* az 1. §-tól a 4. §-ig terjedő valamennyi §-ra vonatkozik.

Ha csak 2 egymást követő §-t indokolunk, akkor ezt írjuk:

„Végrehajtási kérelem

A 11. és 12. §-hoz

A részletes indokolásban levő címek alatt a §-okra utaló szöveget a hagyományos gépírás esetén *aláhúzzuk*, illetőleg *dőlt* betűvel nyomtatják, és nem tesszük zárójelbe.

A részletes indokolásnak a törvény egyes szerkezeti egységeihez fűzött részei is tagolhatók arab számmal és az ábécé kisbetűivel.

Ha az indokolni kívánt törvény más törvényt módosít vagy kiegészít, és az új törvény egyes §-ai a korábbi törvény nagyobb szerkezeti egységeit fogják át, a részletes indokolásban az új törvény §-ain kívül a *korábbi törvény §-aira* is célszerű utalni.

Pl. A Pp. kiegészítéséről szóló 1994: LII. törvény 1. §-a a Pp.-t XXV. fejezettel (365–385. §-sal) egészítette ki, a 2. §-a a hatálybalépésről, hatályon kívül helyezésről és a számozás változásáról szól. Az 1. §-hoz fűzött indokolás az egész fejezetre vonatkozik, ezért az 1. § indokolásának szövegén belül zárójelben feltüntették, hogy e szöveg melyik része vonatkozik a XXV. fejezet egyes rendelkezéseire, és a következőképpen szövegeztek:

RÉSZLETES INDOKOLÁS

Az 1. §-hoz

...

(A Pp. 365. §-ához)

...

Végrehajtás megszüntetési és korlátozási per

(A Pp. 366–370. §-ához)

...

Igényper

(A Pp. 371–383. §-ához)

...

Foglalás tűrése iránti per

(A Pp. 384. §-ához)

...

Követelés behajtása iránti per

(A Pp. 385. §-ához)

...

A 2. §-hoz

4. Tájékoztatás az indokolásban a jogharmonizációról

A Tv. a következőképpen rendelkezik:

Tv. 40. § (3) Ha a törvényjavaslat a Magyar Köztársaság és az Európai Közösségek és azok tagállamai között társulás létesítéséről szóló, Brüsszelben, 1991. december 16-án aláírt Európai Megállapodás tárgykörét érinti, az indokolásban tájékoztatást kell adni arról is, hogy a javasolt szabályozás milyen mértékben tesz eleget az Európai Közösségek jogszabályaihoz való közelítés követelményének, illetőleg az összeegyeztethető-e az Európai Közösségek jogszabályaival.

Ezzel a rendelkezéssel az 1994: I. tv. 5. §-a egészítette ki a Tv.-t.

A Tv. 40. §-ának (3) bekezdése és a Kormány ügyrendjéről szóló 1088/1994. (IX. 20.) Korm. határozat 10. pontja alapján mind a törvényjavaslat indokolása, mind a jogszabály alkotására irányuló kormány-

előterjesztés adjon tájékoztatást arról, hogy a javasolt szabályozás eleget tesz-e az Európai Közösségek jogszabályaihoz való közelítés követelményének, illetőleg összeegyeztethető-e az Európai Közösségek jogszabályaival.

A közösségi joghoz való viszony bemutatása nem merülhet ki a jogharmonizáció szempontjára, az európai közösségi jogra való formális és általános hivatkozásban. Nem elég a figyelembe vett közösségi jogszabályok egyszerű felsorolása sem. Mind az indokolásban, mind az előterjesztésben részletesen és érdemben kell szólni arról, hogy a javasolt szabályozás megfelel-e a jogharmonizációs követelménynek. Ez szükségessé teszi a közösségi jog irányadó normáinak bemutatását és az azoktól való eltérés magyarázatát. Célszerű, ha a törvényjavaslat általános indokolása átfogóan, az összefüggésekre kiterjedően ismerteti az irányadó közösségi jogi előírásokat, a részletes indokolás pedig a javasolt szabályozás egyéb indokaihoz kapcsolódva, az egyes rendelkezésekhez fűzve ad tájékoztatást a közösségi joggal való összeegyeztetésről.

III.

A JOGSZABÁLY SZERKEZETI FELÉPÍTÉSE

Ie. 29. a) A jogszabályt az áttekinthetősége érdekében – a terjedelmét és jellegét figyelembe véve – megfelelően tagolni kell. A tartalom megértését, illetőleg a szövegre való hivatkozást segítő tagolás a jogszabály mellékleteinél is nélkülözhetetlen.

b) A jogszabály részekre, ezen belül fejezetekre, a fejezeten belül alcímekkel megjelölt egységekre tagolható. A felsorolt nagyobb egység kialakítására akkor kerülhet sor, ha a kisebb egység szerinti tagolás nem elegendő. A különböző egységek számozása folyamatos.

Példa

MÁSODIK RÉSZ

A VAGYONSZERZÉSI ILLETÉKEK

III. FEJEZET

AZ ÖRÖKLÉSI ÉS AZ AJÁNDÉKOZÁSI ILLETÉK

Az illeték tárgya

...

Az illeték mértéke

1. A jogszabály szerkezeti egységei

A jogszabály tagolásánál az egyes szerkezeti egységek megjelölésére a következő elnevezéseket használjuk:

a) *Rész*

A számát, – amelyet betűvel kifuruk –, továbbá a rész szót és az alatta levő címet nagybetűvel írjuk.
Pl.

„ELSŐ RÉSZ

ÁLTALÁNOS ELJÁRÁSI SZABÁLYOK”

b) *Fejezet*

A számát római számmal jelöljük, a fejezet szót és az alatta levő címet nagybetűvel írjuk.
Pl.

„I. FEJEZET

ALAPVETŐ RENDELKEZÉSEK”

c) *Alcím*

Nincs száma és az alcímet kisbetűvel írjuk.
Pl.

„A törvény alkalmazási köre”

Annak érdekében, hogy a rész és a fejezet címe első látásra megkülönböztethető legyen, hagyományos gépírás esetén a *részt* és címét rendszerint ritkított nagybetűvel, a *fejezetet* és címét sűrű nagybetűvel írjuk

és aláhúzzuk; szövegszerkesztő számítógépek alkalmazása esetén és általában nyomtatásban a részt és címét nagyobb betűtípussal kell nyomtatni, mint a fejezetet és címét.

Az alcímet hagyományos gépirás esetén aláhúzzuk, nyomtatásban a jogszabály szövegétől eltérő betűtípussal kell nyomtatni.

Az Országgyűlés Házszabályáról szóló 46/1994. (IX. 30.) OGY határozat a szerkezeti egységek számmal való megjelölésénél azt a módszert alkalmazza, hogy a részeket római számmal, a fejezeteket arab számmal jelöli, és néhány esetben arab számmal jelölt alcímeket is alkalmaz, amelyek alatt számozatlan alcímek vannak. Ez a módszer indokolatlanul tér el az általánosan követett gyakorlattól.

2. Elavult szerkezeti egységek a jogszabályban

a) Az 1. pontban felsoroltaktól eltérő szerkezeti egység volt a „Könyv”, ez csak régebbi kódexekben található.

Pl. Egy átfogó polgári eljárási kódex 3 külön „könyvben” szabályozhatja a pert, a végrehajtási eljárást és az egyéb nemperes eljárásokat, amint az a lengyel jogban található.

A magyar jogban a „könyv” szerinti tagolást tartalmazza a „Hármaskönyv”, „Négyeskönyv” is.

A „könyv” szerinti tagolást nem alkalmazzuk.

b) A jogszabály szerkezeti egységének megjelölésére szolgál a „Cím” is. Ennek a tagolás hierarchiájában elfoglalt helye a kodifikációs gyakorlatban nem egységes.

Pl. A Ptk.-ban a Cím több fejezetet fog át, a Btk.-ban viszont 1 fejezeten belül több Cím van.

Újabban ismét előfordul a „Cím” szerinti tagolás. A jogszabály szerkezeti egységének megjelöléseként azonban a „Cím” elnevezés félreérthető, és ilyen tagolásra nincs szükség.

3. A jogszabály tagolásának szabályai

a) A jogszabály tagolását az alacsonyabb szerkezeti egységek kialakításával kell kezdeni. Ha rövid jogszabályról van szó, csak alcímek szerint tagolunk, nincs szükség a fejezetek – még kevésbé a részek – szerinti tagolásra. Egészen rövid jogszabályban esetleg az alcímek szerinti tagolás is mellőzhető.

Pl. Helytelen: Az atomenergia alkalmazásával összefüggő rendőrségi feladatokról szóló 47/1997. (VIII. 26.) BM rendelet 12 §-ból áll, és 9 fejezetre tagolódik. Voltaképpen az alcímeket jelöli meg I–IX. fejezetcímeként, amit el kellett volna hagyni.

Helytelen: A fegyveres szervek állományának egészségügyi ellátásával kapcsolatos 33/1997. (V. 13.) BM–IM–TNM együttes rendelet 47 §-ból áll és 8 részre tagolódik, ezeken belül azonban fejezetek nincsenek, csak alcímek. Helytelen az is, hogy a „Bevezető rendelkezések” cím alatti 3. § és a „Hatályba léptető rendelkezések” cím alatti utolsó, 47. § nem tartozik egyik részbe sem.

b) A fejezetek számozását folyamatosan végezzük.

Helytelen, ha minden egyes részen belül újból kezdik a fejezetek számozását, tehát pl. a Harmadik Rész is az I. fejezettel kezdődik. Ez megnegyezi, hosszadalmassá teszi a jogszabály megfelelő egységére való hivatkozást.

c) A jogszabály valamennyi szerkezeti egységének legyen címe abban az értelemben, ahogy a cím szót a köznyelv használja, tehát a szerkezeti egység felirataként, és nem a tagolásnak a fenti 2. pont b) alpontjában említett egységéként.

Pl. Helytelenül szövegez a szövetkezetekről szóló 1992: I. tv., amelyben az I. Résznek nincs címe, és a Rész elnevezés alatt azonnal a fejezetek megjelölése következik.

d) Ha a jogszabályban fejezetek vannak, *minden rendelkezésnek valamelyik fejezethez kell tartoznia.*

Helytelen az a megoldás, ha az egyes részekben belül – vagy részekre való tagolás nélkül – minden fejezetet megelőzően néhány olyan §-t közölnek, amely nem tartozik egyik fejezethez sem.

Pl. Helytelen: A szövetkezetekről szóló 1992. évi I. törvény hatálybalépéséről és az átmeneti szabályokról rendelkező 1992. évi II. törvény 1. és 2. §-a a – fejezetcímekhez hasonlóan nagybetűvel írt, de római számmal el nem látott – Általános szabályok cím alatt van felvéve, de nem tartozik egyik fejezetbe sem, így az I. fejezet a 3. §-sal kezdődik.

Ennek a törvénynek az is *hibája*, hogy a fejezeteken belül kétféle jellegű alcímet használ, és a fejezetcímekhez hasonlóan nagybetűvel írt alcímek alatt kisbetűvel írt alcímeket is közöl. Így a II. és IV. fejezeten belül további alfejezeteket hoz létre.

4. A helytelen tagolás példája

A helyes kodifikációs szabályoktól eltérően tagolja a jogszabályt, és jelöli meg a jogszabály egységeit a rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény, amely a következő helytelen megoldásokat tartalmazza:

Felcseréli a részek és a fejezetek hierarchiáját, és a II. fejezeten belül a további tagolásra az A) Rész, B) Rész elnevezéseket használja.

Mindegyik részen belül a további tagolást „Cím” elnevezés alatt végzi el, és ezeket arab sorszámmal jelöli meg. Egy-egy Cím alatt azonban gyakran csak egyetlen §-t közöl.

A Címek számozását minden részen és fejezeten belül újból kezdi, így jut el egy-egy fejezeten belül akár a 14. Címig.

A számozott Címeken belül számozatlan alcímeket is használ, de ezeket nyomda-technikai szempontból nem különbözteti meg a Címektől, úgy hogy bizonytalanságban hagy abban a tekintetben, vajon Címről vagy alcímről van-e szó.

Az ilyen ötletszerű tagolást el kell kerülni.

Ie. 30. A végrehajtási jogszabály szerkezete általában a végrehajtandó jogszabály szerkezetéhez igazodik. A végrehajtási jogszabály egyes §-ai lehetőleg a végrehajtandó jogszabály megfelelő §-aihoz kapcsolódjanak. Az ennél kisebb egységek szerinti kapcsolódást célszerű mellőzni.

1. A végrehajtási jogszabály kapcsolódása az alapjogszabályhoz

A végrehajtási jogszabály egyes §-ai a végrehajtandó jogszabály, az un. alapjogszabály valamelyik *konkrét §-ához* kapcsolódjanak.

Azt kell szem előtt tartani, hogy az alapjogszabályt elvileg *egységes szerkezetbe* lehessen foglalni a végrehajtási jogszabállyal, és ez sok esetben gyakorlatilag is megtörténik. Ezért olyan kodifikációs módszer kell alkalmazni, hogy az egységes szerkezetbe foglalás könnyen elvégezhető legyen, mégpedig úgy, hogy mind az alapjogszabály, mind a végrehajtási jogszabály rendelkezései áttekinthetők maradjanak.

Helytelen, ha a végrehajtási jogszabály valamely §-át az alapjogszabály valamelyik fejezetéhez vagy 1-nél több §-ához kapcsolják.

Pl. Helytelen a végrehajtási jogszabályban a következő szövegezés:

„(A Tv. I. fejezetéhez)”

„(A Tv. 14–25. §-ához)”.

Az ilyen szövegezés a jogalkalmazóra hárítja azt a feladatot, hogy megállapítsa: az alapjogszabálynak konkrétan melyik §-ához kapcsolódik a végrehajtási jogszabály megfelelő §-a.

Helytelen az is, ha a végrehajtási jogszabály egyes §-ai az alapjogszabály egyes §-ainak *bekezdése*ikhez kapcsolódnak. *Pl.* ezt a módszert alkalmazták egyes pénzügyi, illetőleg közlekedési jogszabályoknál.

Így az alapjogszabály egyes §-ainak rendelkezései áttekinthetetlené válnak. A szabályozás alapegysége a §, amelynek bekezdései egymással szorosan összefüggenek. A végrehajtási jogszabály egyes rendelkezéseinek az alapjogszabály adott §-ának egyes bekezdései közé iktatása az alapjogszabály rendelkezéseinek értelmezését és alkalmazását megnehezíti. Ezért *ezt a módszert kerülni kell.*

2. Az alapjogszabályhoz való kapcsolódás megjelölése a végrehajtási jogszabályban

A végrehajtási jogszabályt úgy is meg lehet alkotni, hogy §-ai nem kapcsolódnak közvetlenül az alapjogszabály §-aihoz. Ha azonban azt a módszert alkalmazzuk, hogy a végrehajtási jogszabály §-ai az alapjogszabály §-aihoz közvetlenül kapcsolódnak, akkor ezt a kapcsolatot egyértelműen fel kell tüntetni. Ilyenkor az alapjogszabályt rövidíteni kell úgy, ahogy azt az útmutatónak az Ie. 4. pontjához fűzött része tartalmazza.

Pl. A honvédelemről szóló 1993. évi CX. törvény végrehajtására kiadott 178/1993. (XII. 27.) Korm. rendelet – miután a bevezető részben az említett törvényt „Hvt.”-ként rövidítette – *helyesen* kezdő a szövegezését a következőképpen:

„(A Hvt. 7. §-ához)

1. §”

Az alapjogszabályra való utalást *zárójelbe* tesszük annak közlésére, hogy nem a végrehajtási jogszabály egyik alcíméről van szó. A zárójelben az „A”, „Az” névelőt nagy kezdőbetűvel írjuk. A zárójelben levő szöveget *alá kell húzni* a hagyományos gépírás esetén, illetőleg *dőlt* betűvel kell nyomtatni.

Az alapjogszabályra való utalás alatt vesszük fel a végrehajtási jogszabály megfelelő §-át.

Helytelen tehát a következő szövegezés:

„1. §

(A Hvt. 7. §-ához)”

A zárójelben levő utalás az egységes szerkezetbe foglalás elvégzése után elmarad.

A szakasz

Ie. 31. a) A jogszabályban a szabályozás alapegysége a szakasz (paragrafus), amelynek jele a §. A §-okat a jogszabályban folyamatosan, arab számmal jelöljük.

b) Ha a §-ban foglalt szabály feltételt vagy kivételt állapít meg, ez lehetőleg az alaprendelkezést tartalmazó §-ban – az alaprendelkezést követő bekezdésekben – vagy közvetlenül utána történjék.

1. A § vagy szakasz megjelölése

a) A §-jel elnevezése a magyar jogi nyelvben kétféle: paragrafusnak vagy szakasznak nevezik. Idegen hangzása ellenére a paragrafus az általánosabb. Ezért ha a szövegezésben a §-jelhez ragot fűzünk, a paragrafus szóra gondolunk.

Pl. így írjuk: „a 8. §-sal módosított rendelkezés”. Helytelen tehát – a szakasz szóra gondolva – a következő szövegezés: „a 8. §-sal”.

Helytelen a jogszabály szövegében a § helyett a „paragrafus” szó, a „par.” vagy – a szakasz szóra gondolva – a „szak.” rövidítés használata. Ennek általában az az oka, hogy a jogszabálytervezet olyan számítógépen készül, amelyen nincs §-jel, és az ilyen szövegezést veszi át a jogszabály végleges szövege is.

b) Nemzetközi szerződésekben a § helyett „Cikk” vagy „Cikkely” szó is előfordul, az utóbbit célszerű elkerülni.

Ugyancsak nemzetközi szerződésekben a szövegen belüli §-ok számozásával párhuzamosan néha a szöveg bal oldalán folyamatos arab számozással megjelölt lapszéli számozást is alkalmaznak, és ez 1000-ig is terjedhet. Az ilyen számozás terjedelmes miniszteri rendeleteknél is előfordul.

2. Az állami irányítás egyéb jogi eszközeinek pontokba foglalása

Az állami irányítás egyéb jogi eszközeinél – amelyeket a Tv. III. fejezete és a Vhr. II. fejezete részletesen szabályoz –, így különösen a határozatokban, utasításokban stb. a rendelkezéseket nem §-okba, hanem pontokba foglaljuk.

Helytelen megoldás ezen a téren is volt, amikor minisztertanácsi határozatot §-ok szerint tagoltak.

Nagyobb, átfogó jellegű utasításoknál korábban általános volt, de ma is előfordul, hogy a szabályokat §-okba foglalják. Ezt el kell kerülni.

A fentiek alól kivétel az Országgyűlés Házsabálya, amely – bár országgyűlési határozatként jelent meg – §-okba foglalja a rendelkezéseket. Ez a Házsabály sajátos jellege miatt indokolt.

3. A folyamatos számozás követelménye

Mind a jogszabályoknál, mind az állami irányítás egyéb jogi eszközeinél a szövegen belül az egyes rendelkezéseket folyamatosan kell számozni. Ez a §-ok esetén érvényesül, de pontok alkalmazásánál előfordul, hogy minden egyes részen vagy fejezeten belül újból és újból 1-gyel kezdik a rendelkezések számozását. Ezt el kell kerülni.

4. A kivételes rendelkezés elhelyezése a jogszabályban

Az Ie. 31. pontjának b) alpontjában foglalt elvet következetesen alkalmazni kell: előbb az alap (tipikus) rendelkezést kell kimondani, majd lehetőleg az erről szóló §-ban új bekezdésben kell szabályozni a feltételt vagy kivételt.

Pl. Feltétel van a Vht. 23. §-ának (2) bekezdésében, ezért a szabályozás a következő:

„23. § (1) A bíróság végrehajtási záradékkal látja el a munkáltatónak a Munka Törvénykönyve alapján

a) a munkavállalóhoz intézett olyan – keresettel meg nem támadott – írásbeli felszólítását, amely a munkavállaló részére jogalap nélkül kifizetett munkabérnek vagy a munkavállaló munkaviszonnyal összefüggő más tartozásának a megtérítésére irányul,

b) a munkavállalót kártérítésre kötelező – jogerős és végrehajtható – határozatát.

(2) Az (1) bekezdésben említett írásbeli felszólítás és határozat akkor látható el végrehajtási záradékkal, ha a tartozásnak a munkabérből való közvetlen levonására nincs lehetőség, illetőleg az nem vezetett vagy aránytalanul hosszú idő múlva vezetne eredményre.”

Kivétel van a Vht. 21. §-ának (2) bekezdésében, ezért a szabályozás a következő:

„21. § (1) A bíróság végrehajtási záradékkal látja el a közjegyzői okiratot, ha az tartalmazza

- a) a szolgáltatásra és ellenszolgáltatásra irányuló vagy egyoldalú kötelezettségvállalást,
- b) a jogosult és a kötelezett nevét,
- c) a kötelezettség tárgyát, mennyiségét, összegét és jogcímét,
- d) a teljesítés módját és határidejét.

(2) Ha a kötelezettség feltételnek vagy időpontnak a bekövetkezésétől függ, a végrehajthatósághoz az is szükséges, hogy a feltétel vagy időpont bekövetkezését közokirat tanúsítsa.”

Ie. 32. a) A § – terjedelme vagy a benne foglalt szabályok tartalma alapján – zárójelben levő arab számmal megjelölt bekezdésekre osztható.

b) A § és a bekezdés az ábécé kishetűivel, illetőleg arab sorszámmal megjelölt pontokra és alpontokra tagolható.

c) A § – az áttekinthetőség érdekében – általában csak néhány bekezdésből álljon.

d) A jogszabályban a gondolatjellel történő tagolás (felsorolás) nem célszerű, mert megnehezíti a szövegre való hivatkozást.

1. A bekezdés számozása

A bekezdést zárójelben levő arab számmal jelöljük. *Pl. „(1)”*.

Helytelen, ha a bekezdést egyáltalán nem számozzák vagy másképpen jelölik meg, *pl. így: „1.”, „1/”, „1/”*.

Helytelen, ha a számozott bekezdésen belül újabb számozatlan bekezdést alkalmaznak, vagyis a bekezdés szövegén belül egyes mondatokat, szövegrészeket új bekezdésbe írnak.

Helytelen, ha a bekezdések számozását nem a § elején kezdik.

Pl. A felszámolás és a végelszámolás időszaka alatti számviteli feladatokról szóló 14/1997. (VII. 1.) Korm. rendelet helytelenül így szövegez:

„11. § Az egyszeres könyvvitelt vezető gazdálkodó szervezeteknek a 3–10. §-ok előírásait a következő eltérésekkel kell alkalmazniuk:

(1) Számviteli feladatok a felszámolás megindításakor (3. §-hoz):

a) a zárómérlegben az egyszerűsített mérleg szerinti eredményt – az eredmény-tartalék analitikus nyilvántartásával egyezően – át kell vezetni ... stb.”

2. A §-ban levő bekezdések száma és terjedelme

Általában az a *helyes*, ha a § minél rövidebb, és minél kevesebb bekezdésből áll. Minthogy azonban egy adott normát (magatartási szabályt, szabályozásra váró más logikai egységet stb.) ugyanabban a §-ban célszerű a maga egészében szabályozni, a §-ok rendszerint több bekezdésből állnak.

Helyes, ha egy §-ban legfeljebb 3 vagy 4 bekezdés van, és 5 vagy 6 bekezdésnél lehetőleg ne legyen több. Tekintetbe kell venni azt is, hogy ezek a bekezdések ne legyenek hosszúak, legfeljebb néhány mondatból álljanak.

Pl. Helytelen: A rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény 32. §-a 11 bekezdést, 33. §-a 8 bekezdést, 37. §-a 9 bekezdést foglal magában.

A magánnyugdíjról és a magánnyugdíjpénztárakról szóló 1997. évi LXXXII. törvény 123. §-ának 13 bekezdése van.

A közúti közlekedés rendőrhatalmáról szóló 48/1997. (VIII. 26.) BM rendelet 14. §-a 17 bekezdéséből, 31. §-a 16 bekezdéséből áll.

Helytelen, ha a kevés bekezdés követelményét úgy kerüljük meg, hogy az egyes bekezdések rendkívül hosszúak.

Pl. A vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízellátási létesítmények védelméről szóló 123/1997. (VII. 18.) Korm. rendelet 22. §-a 5 bekezdéséből áll, de ez a § a Magyar Közlönyben 3 hasábot (másfél oldalt) foglal el.

3. Az ábécé kisbetűivel történő tagolás

a) A §-t nemcsak bekezdésekre lehet tagolni. Előfordul, hogy a norma lényegét tartalmazó rendelkezés több azonos jellegű fogalomra vonatkozik, és ezeket fel kell sorolni. *Ilyenkor a § tagolása az ábécé kisbetűivel történik.*

Pl. „Vht. 90. § Mentések a végrehajtás alól a következő ingóságok:

a) az olyan eszköz, amely nélkül az adós foglalkozásának (hivatásának) gyakorlása lehetetlenné válik, így különösen a nélkülözhetetlen szerszám, műszer, technikai, katonai és egyéb felszerelési tárgy, egyenruha, önvédelmi fegyver, szállítóeszköz, gépjármű,

b) a rendszeres tanulmányok folytatásához nélkülözhetetlen eszköz, így különösen a tankönyv, tan-szer, hangszer,

...

m) az a dolog, amelyet a felszámolási eljárás során nem lehet az adós vagyonához tartozóként figyelembe venni.”

b) Az ábécé kisbetűivel történő tagolás ugyanazon *bekezdésen belül* is alkalmazható.

Pl. „Vht. 122. § (1) Az árverési hirdetményt ki kell függeszteni:

a) a bíróság hirdetőtábláján,

b) a bírósági árverési csarnok hirdetőtábláján,

c) az árverés helye szerinti községi, városi, fővárosi kerületi polgármesteri hivatal hirdetőtábláján.”

Az ábécé kisbetűivel történő tagolást ugyanazon §-on belül lehetőleg *csak egyetlen bekezdésben* alkalmazzuk. Ha az adott § több bekezdésében így tagolunk, a szöveget nehezen lehet áttekinteni.

Az ábécé kisbetűivel jelölt szövegrészt a hivatkozásnál „*pont*”-ként említjük. Pl. „a 90. § b) pontja” vagy „a 122. § (1) bekezdésének c) pontja”. Az utóbbi esetben a többszörös birtokviszony utolsó előtti tagjánál – a példa szövegében a bekezdés szónál – kitesszük a „-nak, -nek” birtokosragot.

Helytelen, ha az ábécé kisbetűi helyett az ábécé nagybetűit használják a tagolásnál, amint az pl. a honvédelemről szóló 1993: CX. tv. 100. §-ának (5) bekezdésében található.

c) Előfordul, hogy az ábécé kisbetűivel történt tagolás után az így kialakított pontokat az ábécé kisbetűinek megkettőzésével tovább tagolják.

Pl. A területfejlesztéssel és területrendezéssel kapcsolatos információs rendszerről és a kötelező adatközlés rendjéről szóló 112/1997. (VI. 27.) Korm. rendelet 3. §-a 4 bekezdéséből áll, mindegyik bekezdésen belül kisbetűvel történő tagolás van, és az egyes pontok tovább tagolódnak a következőképpen:

„3. § (3) A megyei információs rendszer feladatai.

a) átveszi más adatgyűjtők adatait, évente, illetve az adatfelvételnél és a feldolgozásnak megfelelő rendszerességgel,

...

d) biztosítja az adatok témakörönként szintetizált együttes értékelhetőségét,

- e) adatot, információt szolgáltat
- ea) az országos információs rendszernek,
- eb) más megyei információs rendszernek,
- ec) a regionális fejlesztési tanácsoknak,
- ed) a megyei területfejlesztési tanácsoknak,
- ee) a megyében működő vagy megyehatáron átnyúló területfejlesztési önkormányzati társulásoknak,
- ef) a megye települési önkormányzatainak,
- eg) a védelmi bizottságoknak,
- eh) a területfejlesztési és területrendezési tervek megbízás alapján készítőik részére."

Célszerű az ilyen bonyolult tagolás elkerülése, ami úgy érhető el, hogy az egyes bekezdések tartalmát külön §-okba foglalják.

4. Az arab sorszámokkal történő tagolás

a) A §-t az ábécé kisbetűivel való tagolás helyett arab sorszámokkal is tagolni lehet.

Ezt a módszert akkor alkalmazzuk, amikor olyan hosszú felsorolásról van szó, hogy az ábécé betűi nem elegendőek.

Pl. Ez fordul elő az adójogszabályoknak a fogalommeghatározásokat tartalmazó §-ainál, továbbá a rádiózásról és televíziózásról szóló 1996: I. tv. 2. §-ában, amely 48 pontban ad értelmező rendelkezéseket.

Ilyenkor a sorszámot nem tesszük zárójelbe, és nem tesszük utána törtjelet, hanem így írjuk: 1., 2. stb.

b) Kivételesen az arab sorszámokat az ábécé kisbetűivel történő tagolás után is alkalmazni lehet. Ilyenkor először az ábécé kisbetűivel tagolunk, majd ezt követően az egyes betűkkel megjelölt szövegen belül alkalmazzuk az arab sorszámokat.

A rádiózásról és televíziózásról szóló említett törvény ezen a téren is kénytelen volt fordított módszert alkalmazni, mert az értelmező rendelkezések pontokba foglalása után 6 pontot tovább tagol az ábécé kisbetűivel, pl. a 19. pont egymagában a)-tól h)-ig terjedő felsorolást tartalmaz.

Az ilyen kodifikációs módszer úgy kerülhető el, hogy nem adunk rendkívül hosszú felsorolást.

c) A fenti a) és b) pontban említett módszereket nemcsak egy adott §-on belül, hanem kivételesen valamely bekezdésen belül is alkalmazni lehet.

d) Ha az arab sorszámokkal megjelölt szövegrészt önállóan, az ábécé betűivel történő számozás helyett alkalmazzuk, az ilyen szövegrészt a „pont” szóval jelöljük. Pl. „a 31. § 6. pontja”.

Ha az arab sorszámokat az ábécé kisbetűivel történt tagolás után további tagolás céljából alkalmazzuk, akkor az arab sorszámmal megjelölt szövegrészt „alpont”-ként nevezzük meg. Pl. „a 16. § a) pontjának 3. alpontja”.

Míndez irányadó akkor is, ha a tagolás valamely bekezdésen belül történik. Pl. „a 16. § (3) bekezdése a) pontjának 3. alpontja”.

5. Gondolatjellel történő tagolás

Lehet, hogy a jogszabály egységeit (szövegrészeit) az említett 4-féle jelölési módon (§, bekezdés, kisbetűk, arab számok) túlmenően tovább kívánják tagolni. Ez az igény a kodifikációs módszerek helyes alkalmazása mellett nem merülhet fel, mert az ilyen mélységben történő tagolás a szabályozást áttekinthetlenné teszi. Minthogy azonban a gyakorlatban ilyen módszerek is előfordulnak, ezeket is megemlíjük.

Pl. Gondolatjellel történő tagolás található a honvédelemről szóló 1993: CX. tv. 26. §-ának (4) bekezdésében, 58., 59., 75. §-ában, valamint a fegyveres szervek hivatá-

sos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996: XLIII. tv. 202., 237., 253., 254., 290., 293., 305., 306. és 332. §-ában.

Pl. Az 1996: XLIII. tv. a következő rendelkezést tartalmazza:

„290. § A polgári nemzetbiztonsági szolgálatok vezetőit parancsnoki pótszabadság az alábbiak szerint illeti meg:

– csoportvezetőt	10 munkanap,
– referatúra-vezetőt, osztályvezetőt	11 munkanap,
– osztályvezetőt és helyettesét	12 munkanap,
– főosztályvezetőt és helyettesét	13 munkanap,
– igazgatót	14 munkanap,
– főigazgatót és helyettesét	15 munkanap.”

Ezt a §-t a gondolatjeles bekezdések helyett az ábécé kisbetűivel kellett volna tagolni.

Az említett bekezdést néha rövid vízszintes vonallal, vagyis kötőjellel, többnyire azonban hosszabb vízszintes vonallal, vagyis gondolatjellel jelölik meg. Az így tagolt szövegrész elnevezésére a hivatkozásnál egységesen a „*gondolatjeles bekezdés*” kifejezést használjuk. Ez felel meg az Ie. szóhasználatának is.

Helytelen tehát a „kötőjeles bekezdés” vagy a „francia bekezdés” kifejezés használata.

A jogszabály megfelelő rendelkezésére való hivatkozást is megnehezíti a *gondolatjellel történő tagolás*, ezért azt *el kell kerülni*.

6. Kettős gondolatjellel (egyenlőségi jellel) történő tagolás

Néha az is előfordul, hogy a gondolatjeles bekezdésen belül további tagolást végeznek *kettős gondolatjellel*, lényegében *egyenlőségi jellel*.

Pl. Ez található az 1995. november 19-i helyi kisebbségi önkormányzati és időközi polgármester választások választási szervei mellett működő munkacsoportok feladatairól, továbbá az 1995–1998. évi időközi választások pénzügyi normatíváiról szóló 13/1995. (IX. 8.) BM rendelet 1. mellékletében, amely a következőképpen szövegezik:

„A választójogosultak névjegyzéke

a) helyesen tartalmazza-e,

– nem szerepel-e benne

= a helyi kartonos állományában passzívként nyilvántartott vagy

= menekültként nyilvántartásba vett személy”.

Hasonló megoldás van a 9/1996. (VII. 31.) MKM rendelet mellékletében és számos más olyan jogszabályban, amely szakmai követelmények felsorolását tartalmazza.

A kettős gondolatjeles bekezdést – helytelen elnevezéssel „egyenlőségi jeles bekezdést” vagy „angol bekezdést” – mindenképpen *el kell kerülni*.

7. Tagolás a nemzetközi szerződésekben

a) Nemzetközi szerződésekben (egyezményekben) az eddig ismertetett megjelöléstől eltérő módon, a következőképpen is jelölik a *bekezdéseket*:

(1) helyett (i)

(2) helyett (ii)

(3) helyett (iii)

(4) helyett (iv)

(6) helyett (vi)

(9) helyett (ix)

Itt tulajdonképpen arról van szó, hogy a bekezdés számozására az arab számok helyett római számokat használnak, de a római „I” fölé pontot tesznek.

Nemzetközi szerződésekben a §-on, illetőleg Cikkben belül a bekezdéseket néha zárójelbe tett kisbetűvel jelzik, pl. „(a)”, „(b)” stb.

Ezek a szövegezési módok a nemzetközi jogi gyakorlaton alapulnak, és alkalmazásuk elfogadható, ha ahhoz a magyar féllel szerződő másik fél kifejezetten ragaszkodik.

b) A nemzetközi egyezmények és a velük kapcsolatos jogszabályok tagolásánál a belföldi jogszabályokétól eltérő, változatos megjelöléseket alkalmaznak.

Pl. A 191/1997. (XI. 4.) Korm. rendelet hirdette ki a Nemzetközi Távközlési Egyesület záróokmányait.

A Nemzetközi Távközlési Egyesület *alapokmánya* római számmal jelölt 9 fejezetre, ezeken belül 54 Cikkre tagolódik, és minden Cikknek külön alcíme van. A Cikkek zárójeles bekezdésekre, egyes bekezdéseken belül arab számmal jelölt pontokra, egyes pontokon belül az ábécé kisbetűivel jelölt alpontokra tagolódnak. Az említett bekezdések, pontok és alpontok megjelölése előtt – tehát az alapokmány szövegének a köznyelvi értelemben vett minden egyes bekezdése előtt – zárójelben folyamatosan arab számok vannak feltüntetve, amelyek így (1)–től (242)–ig terjednek. Az alapokmány mellékletében a bekezdések zárójelben közölt, (1001)–től (1017)–ig terjedő arab számokkal vannak jelölve, egyes bekezdéseken belül gondolatjellel történő tagolás van.

A Nemzetközi Távközlési Egyesület *egyezménye* római számokkal jelölt 6 fejezetre, az I. fejezet arab számokkal jelölt 8 részre, az egész egyezmény 42 Cikkre, ezeken belül arab számmal jelölt zárójeles bekezdésekre, további arab számmal jelölt pontokra és az ábécé kisbetűivel megjelölt alpontokra tagolódik. Az egyezmény nemcsak a címek száma után alkalmaz alcímeket, hanem az egyes címeken belül is alcímek vannak, amelyek meg vannak számozva arab számmal: pl. 4., sőt ezen belül a tizedes tagolódás szerinti (decimális) számokkal is, pl. 4.3., 12.11. Az egyezmény is alkalmazza a lapszéli folyamatos számozást (1)–től (258)–ig. Az egyezmény szövegében a hivatkozás ezekre a folyamatosan számozott bekezdésekre történik. Az *egyezmény melléklete* a bekezdéseket (1001)–től (1006)–ig terjedő számozással jelöli, ezeken belül arab számokkal, az ábécé kisbetűivel és gondolatjellel történő tagolást is alkalmaz.

Helytelen, ha az ilyen megjelöléseket a belföldi szabályok tagolásánál is átveszik.

Nincs szükség a jogszabály szövegében a tizedes tagolódás szerinti (decimális) jelzés alkalmazására sem, mert ez a jogszabály áttekintését és a jogszabályhelyre való hivatkozást megnehezíti. A decimális számok szerinti tagolás azonban a jogszabály mellékletében közölt műszaki leírások, különféle nyilvántartások, követelmények adattartalmának részletes felsorolásánál nem kifogásolható.

Az alcím

Ie. 33. A §-t, illetőleg ugyanazt a kérdést szabályozó több §-t alcímmel lehet ellátni. Ilyenkor lehetőleg a jogszabály valamennyi §-a valamely alcím alá tartozzon, kivéve a jogszabály vagy a fejezet elején levő egy vagy több §-t. Az alcím megelőzi a § sorszámát.

1. Az alcím használata

a) Az alcím a jogszabály szövegén belül alkalmazott legalacsonyabb szintű címzésre szolgál. Meg kell találni az *alcímek használatának helyes arányát*. Ez azt jelenti, hogy rendszerint néhány §-t foglaljon össze az alcím, de lehet, hogy az alcím alatt csak egyetlen § van.

Pl. A Vht. I. fejezetében „A törvény alkalmazási köre” alcím alatt 4 § van, „A végrehajtási kényszer alkalmazása” alcím alatt ugyancsak 4 §, ezt követően azonban „A polgári perrendtartás alkalmazása” alcím alatt csak egyetlen § van. Az „Ingóárverés” alcím viszont 12 §-t fog át.

Nem kell arra törekedni, hogy minden §-nak külön alcíme legyen. Ez még a Btk. vagy a szabálysértésekről szóló átfogó jogszabályok szövegezésénél sem valósítható meg maradéktalanul.

Helytelen, ha egyetlen §-on belül a bekezdéseknek is külön alcímet adnak.

b) A címek használatánál be kell tartani a *tagolás hierarchiáját*.

Helytelen, ha a jogszabály fejezetekre van tagolva, de a fejezeteken belül nincsenek alcímek. A helyes kodifikációs módszert alkalmazva kitűnik, hogy ilyen esetben rendszerint megfelelő lett volna, ha a jogszabályt csak alcímekkel tagolják.

c) Ha alcímeket alkalmazunk, a jogszabály minden §-ának a neki megfelelő alcím alá kell tartoznia. Úgy kell szövegezni, hogy ne lehessen félreértés abban a tekintetben: az adott § melyik alcím alá tartozik.

Ez alól az elv alól kivételt lehet tenni, ha az alcímmel el nem látott § közvetlenül a jogszabály elején van, vagy – a fejezetekre tagolódnak jogszabályban – közvetlenül a fejezet elején. Arra kell törekedni, hogy ennek a kivételnek az alkalmazására ne legyen szükség.

Minthogy a jogszabálynak fejezetekre való tagolódnakása esetén minden §-nak valamelyik fejezetbe kell tartoznia, az említett kivételes szabályt a „Rész”-eknél nem lehet alkalmazni.

Helytelen, ha a Rész címe után következik valamelyik §, majd ezután következik a fejezet címe.

d) Az alcím megelőzi a § sorszámát.

A helyes szövegezés a következő:

„A kettős adóztatás elkerülése

13. §

(1) A kettős adóztatást a következőképpen kell elkerülni;”

Helytelen a következő szövegezés:

„13. §

A kettős adóztatás elkerülése

(1) A kettős adóztatást a következőképpen kell elkerülni;”

e) Az alcímet a betűtípus szempontjából meg kell különböztetni a jogszabály szövegének betűtípusától, az alcímet tehát rendszerint *dőlt* betűvel kell nyomtatni. Ezt a hagyományos gépírásnál úgy tüntetjük fel, hogy az alcímet aláhúzzuk.

Helytelen, ha az alcímet ugyanolyan betűtípussal nyomtatják, mint a jogszabály szövegét.

f) *Helytelen*, ha alcímként a normaszöveg első sorát használják.

Pl. A közjegyzőkről és egyes közjegyzői eljárásokról szóló 1/1984. (II. 29.) IM rendelet a következőképpen szövegezett:

„13. §

Az okirat záradéka tartalmazza:

a) az okirat felek előtti felolvasásának megtörténtét,

b) ...”

A helyes szövegezés a következő:

„Az okirat záradékának tartalma

13. §

Az okirat záradéka a következőket tartalmazza:

- a) azt, hogy a közjegyző az okiratot a felek előtt felolvasta,
- b) ...”

2. Kiscím

A gyakorlat kialakította azt, hogy az alcím alatt közölt joganyag tovább tagolható címekkel is, az ilyen cím elnevezése: „*kiscím*”. Kiscímet csak *kivételesen* alkalmazunk, mégpedig olyankor, ha az alcím után közölt joganyagban legalább 2 kiscímre van szükség. Ilyenkor a kiscímeket arab sorszámmal jelöljük, és a hagyományos gépírás esetén nem húzzuk alá, illetőleg ugyanolyan betűtípussal nyomtatják, mint a jogszabály szövegét.

Pl. Az igazságügyi szakértőkről szóló 2/1988. (V. 19.) IM rendeletben a következő tagolás van:

„III. FEJEZET

SZAKÉRTŐI VIZSGÁLATOK

Orvosszakértői vizsgálat

- 1. Halottszemle
...
- 2. Boncolás
...
- 3. Kihantolás
...
- 4. Vércsoportvizsgálat
...
- 5. Alkohol és más bódulatkeltő szer okozta befolyásoltság vizsgálata
...
- 6. Elmeállapot vizsgálata
...
- 7. Egyéb orvosszakértői vizsgálat

Vegyészszakértői vizsgálat

...

Közlekedési szakértői vizsgálat”

Míthogy a §-okba foglalt rendelkezéseket – az említett ritka kivétellel – a legalacsonyabb szintű cím alatt vesszük fel, kiscímek alkalmazása esetén a §-ok a kiscímek alatt vannak.

A JOGSZABÁLYSZERKESZTÉS SAJÁTOS ESETEI

A jogszabály-módosítás

Ie. 34. a) Módosító jogszabályt általában akkor célszerű alkotni, ha a hatályos jogszabály megváltoztatása kisebb jelentőségű vagy csekélyebb terjedelmű. Más esetben vagy ha az alapjogszabályt már többször módosították, helyesebb új jogszabályt alkotni.

b) A jogszabályok közötti hierarchikus kapcsolatra való tekintettel elvileg lehetséges, hogy magasabb szintű jogszabály módosítson alacsonyabb szintű jogszabályt. Erre a jogterület átfogó rendezése során kerülhet sor.

c) Egy jogszabály többet általában akkor módosítson, ha ezek rendelkezései azonos tárgykörbe tartoznak. A jogterület átfogó szabályait tartalmazó magas szintű jogszabályt (kódexet) azonban általában önálló jogszabályban indokolt módosítani.

Példa

A módosítások helytelen összevonására példa az egyes polgári jogi szabályok módosításáról szóló 1984. évi 33. törvényerejű rendelet, amely a Ptk.-t, a Pp.-t és a Vht.-t módosította.

1. Módosító jogszabály alkotásának indokoltsága

Az Ie. 34. pontja *a)* alpontjának 2. mondatától eltérően alakult az utóbbi évek gyakorlata, mert átfogó jogszabályok alkotása helyett módosításra került sor akkor is, ha az alapjogszabályt már sokszor módosították. *Pl.* ez a helyzet a Btk., Ptk., Pp. módosításával kapcsolatban. Ez azzal magyarázható, hogy a jogrendszer gyökeres átalakítása során sok a kodifikációs feladat, és nem jut idő az említett alapvető kódexek újjáalkotására. Mégis az a gyakoribb, hogy az ismételt módosítás helyett új, átfogó jogszabályt alkottak.

a) A jogbiztonság, a jogrendszer stabilitása megkívánja, hogy a jogszabályok csak annyiban változzanak meg, amennyiben arra feltétlenül szükség van. Ezért ha az életviszonyok, a társadalmi körülmények stb. változása következtében valamely jogszabálynak csak *kisebb* terjedelmű vagy csekélyebb jelentőségű megváltoztatása szükséges, *a jogszabály módosítása* a helyes módszer.

b) Ha azonban valamely jogszabály rendelkezéseinek *több, mint a felét* meg kell változtatni, akkor *új jogszabály alkotása* indokolt. Ennek eldöntésénél nem a módosuló §-ok, hanem a megváltozó bekezdések számát (terjedelmét) kell alapul venni.

A korábbi jogszabályban szabályozott *alapvető jogintézmények megváltozása* esetén is új jogszabályt célszerű alkotni még akkor is, ha egyébként a magatartási szabályok nagyobb része nem szorulna módosításra.

2. Módosítás magasabb szintű jogszabályban

a) Módosításnál is előfordult, hogy a hatályon kívül helyezésnél alkalmazott módszerhez hasonlóan *magasabb szintű jogszabály módosított alacsonyabb szintű jogszabályokat*. Ezt a módszert különösen az

átfogó kódexek, törvények megalkotása esetén alkalmazták, ha a szóban levő jogszabályoknak egyetlen vagy néhány rendelkezését kívánták módosítani.

Pl. A Vht. 309–316. §-a törvényeket, minisztertanácsi rendeletet és miniszteri rendeleteket egyaránt módosított.

Általános az a nézet, hogy átfogó módosítás esetén megfelelő szintű külön jogszabály megalkotására van szükség. Megoszlanak viszont a vélemények abban, hogy a különböző szintű jogszabályok kisebb módosítása céljából különböző szintű módosító jogszabályokat kell-e alkotni. Bár a jogszabályi hierarchia elve lehetővé tenné, hogy magasabb szintű jogszabály módosítson alacsonyabb szintű jogszabályt, az ilyen módosító rendelkezés későbbi hatályon kívül helyezése vagy módosítása olyan aggályokat vethet fel, amelyek miatt ilyenkor is az azonos szintű – esetleg a magasabb szintű jogszabály végrehajtásáról szóló – jogszabállyal célszerű elvégezni a módosítást.

b) Ha *törvényerejű rendeletet* kell módosítani, ez csak törvénnyel történhet, az *államtitkári rendelkezés* módosításához pedig miniszteri rendelet szükséges.

3. Több jogszabály módosítása egy jogszabállyal

Az Ie. 34. pontja c) alpontjának 2. mondatában foglaltak alkalmazásához körültekintés szükséges. A jogszabályok számának csökkentése érdekében lehetséges, hogy adott esetben több átfogó jellegű jogszabályt, kódexet is egyetlen törvény módosítson.

Pl. Nem kifogásolható, hogy „a közigazgatási határozatok bírósági felülvizsgálatának kiterjesztéséről” szóló 1991: XXVI. tv. a bíróságokról szóló törvényt, az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló törvényt és a polgári perrendtartást egyaránt módosította.

Ez a módszer csak akkor alkalmazható, ha a módosítás kisebb számú rendelkezést érint. Jelentősebb módosítás esetén az egyes kódexek módosításáról külön törvényeket kell alkotni.

4. A módosítás megelőzését szolgáló kodifikációs módszerek

Annak érdekében, hogy a jogszabályok gyakori módosítása a gyorsan változó – elsősorban gazdasági – körülményekre tekintettel elkerülhető legyen, a következő kodifikációs módszerek alkalmazhatók:

a) A jogszabályban a konkrét *összegek* meghatározása helyett az *összeghatárt* valamilyen más fogalomhoz, jogintézményhez, összeghez lehet kötni. Így – ha indokoltá válik – csak egyetlen rendelkezést kell módosítani, és utaló rendelkezés következtében ez a módosítás automatikusan kihat a másik jogszabályra is, amelynek a módosítása tehát szükségtelen.

Pl. A Vht. 27. §-ának a) pontja, 62. §-ának (1) bekezdése és 63. §-a a bennük foglalt rendelkezések alkalmazását „a munkaviszony alapján megállapított saját jogú öregségi nyugdíj (a továbbiakban: öregségi nyugdíj)” legalacsonyabb összegéhez köti. Ez az összeg a Vht. megalkotásának idején havi 7480 Ft volt, azóta évenként emelkedett, 1999. január 1-től havi 15 350 Ft. A nyugdíjminimum emelésével kapcsolatos módosítást azonban csak a nyugdíjjogszabályban kellett elvégezni, a Vht. említett rendelkezéseinek tartalma külön jogszabálymódosítás nélkül automatikusan módosult.

Ha a nyugdíjreform következtében a nyugdíjminimum rendszere megszűnik, a szóban levő rendelkezéseket más összeghatárhoz, esetleg a legalacsonyabb munkabérhez (az un. minimálbérhez) lehet kapcsolni.

b) Hasonló a helyzet akkor is, ha valamely jogszabály *más jogszabályra utal*. Ilyenkor az un. rugalmas utalást célszerű alkalmazni, mert így elkerülhető az utaló jogszabály módosítása. Ezzel a tárgykörrel az útmutatónak az Ie. 15. pontjához fűzött része foglalkozik.

Ie. 35. A több jogszabályhoz kapcsolódó jogszabály (pl. szabálysértési kódex, illetékkódex) gyakori módosításának elkerülése érdekében helyes, ha a módosításra vonatkozó igényt e kapcsolódó jogszabály előkészítéséért felelős minisztériummal, országos hatáskörű szervvel közlik, és egyeztetik a módosítás időpontját. Az egyidejű módosítás érdekében célszerű, ha az ilyen jellegű jogszabályok módosításának előkészítéséről kellő időben tájékoztatást kap a többi jogszabályelőkészítő szerv, hogy a saját feladatkörükben is megvizsgálhassák a módosítás szükségességét, és indítványait megtehessék. Az így összegyűjtött javaslatok alapján az adott jogszabály módosítására általában évente csak egy ízben kerüljön sor. Ha a jogrendszer egysége megkívánja, a soron kívüli módosítás is lehetséges.

A jogszabály-módosítási kezdeményezések összehangolása

Az Ie. 35. pontjában említett módszer is alkalmas a jogszabályok számának csökkentésére, a túlszabályozás megelőzésére, a jogrendszer áttekinthetőségének elősegítésére. E módszer alkalmazása elsősorban a kodifikáció koordinálását végző szervek – különösen az Igazságügyi Minisztérium – folyamatos feladata.

Ie. 36. A módosító jogszabály címében elegendő csak a módosításra utalni, a kiegészítésre és hatályon kívül helyezésre csak akkor, ha egyéb módosításra nem kerül sor.

Példa

A házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény módosításáról szóló 1986. évi IV. törvény a helyes cím, holott a törvény több kiegészítő és hatályon kívül helyező rendelkezést is tartalmaz.

A módosító jogszabály címe

a) Ha az új jogszabály a korábbi jogszabályt módosító rendelkezések mellett kiegészítő és hatályon kívül helyező rendelkezéseket is tartalmaz, az új jogszabály címében elég esupán a *módosításra* utalni.

Pl. Helytelen: 1992. évi IX. törvény a társadalombiztosításról szóló 1975. évi II. törvény módosításáról és kiegészítéséről.

b) Ha az új jogszabály *kizárólag kiegészítést* tartalmaz, akkor a címben csak erre utalunk.

Pl. Helyes: 1994. évi LII. törvény a polgári perrendtartás kiegészítéséről.

c) Ha az új jogszabály *kizárólag hatályon kívül helyezést* tartalmaz, akkor a címben csak erre utalunk.

Pl. Helyes: 1988. évi XXVII. törvény a lőfegyverekről és a lőszerkekről szóló 1988. évi 23. törvényerejű rendelet hatályon kívül helyezéséről.

A módosításról vagy kiegészítésről szóló törvény rendszerint hatályon kívül helyező rendelkezést is tartalmaz. A címben azonban erre nem kell utalni. A hatályon kívül helyezésre a cím csak akkor utaljon, ha az új jogszabály *kizárólag* hatályon kívül helyező rendelkezést tartalmaz.

Ie. 37. A jogszabály módosítása ne terjedjen ki a jogszabály címére, egyrészt mert a cím a jogszabály azonosíthatóságának egyik eleme, másrészt mert a cím a jogszabály lényegét fejezi ki, és ha a változás olyan mértékű, amely a cím változtatását is szükségessé teszi, akkor új jogszabály alkotása indokolt, figyelemmel a 34. pontban említettekre.

A módosított jogszabály címének változatlanul hagyása

Különösen a gépi jogszabály-nyilvántartás kialakulása óta okoz problémát, ha a módosítani kívánt jogszabály címét megváltoztatják. A jogszabály egyediesítéséhez (azonosításához) a számának és címének állandósága szükséges.

Pl. Helytelen a 44/1983. (XI. 20.) MT rendelet 5. §-ának (2) bekezdésében foglalt rendelkezés, amely szerint a személyi igazolványról és a lakásbejelentésről szóló 38/1969. (XI. 17.) Korm. rendelet címe helyébe „a személyi igazolványról” cím lép.

Helyes megoldást alkalmaz a 116/1991. (IX. 10.) Korm. rendelet, amelyet a polgári fegyveres őrsegről szóló 39/1976. (X. 30.) MT rendelet módosítására bocsátottak ki. Az új jogszabály címéhez csillagot tettek, és a csillag alatt lapalji jegyzetben az alábbiakat közölték:

*„*A polgári fegyveres őrseg elnevezését a kézi lőfegyverekről és lőszerokről, a gáz- és riasztófegyverekről, valamint a légfegyverekről és lőterekről szóló 115/1991. (IX. 10.) Korm. rendelet Fegyveres Biztonsági Őrségre változtatta.”*

Ezt a helyes megoldást alkalmazta a 2/1992. (II. 13.) BM rendelet is, amely a polgári fegyveres őrseg működési és szolgálati szabályzatának kiadásáról szóló 7/1977. (XII. 24.) BM rendeletet módosította.

Ie. 38. A módosító jogszabályban használt fogalmak, kifejezések legyenek összhangban a módosított jogszabály fogalmaival, szóhasználatával (pl. a gyűjtőfogalmak).

A módosító és a módosított jogszabály szövegének összehangolása

a) A módosító és a módosított jogszabályban használt fogalmak, kifejezések összehangolása, a két jogszabály egységes szövegezése, szóhasználatuk érdekében rendszerint arra van szükség, hogy a módosító jogszabály fogalomrendszere, szóhasználatuk alkalmazkodjék a módosítandó, ún. alapjogszabály szóhasználatához.

Pl. Ha a módosítandó jogszabály valamely jogorvoslat megjelölésére a „végrehajtási kifogás” kifejezést használja, akkor az adott jogorvoslat megjelölésére a módosító jogszabályban is ugyanezt a kifejezést kell használni. Helytelen tehát a „panasz”, a „jogorvoslati kérelem” vagy a jelző nélküli „kifogás” szó használata.

b) Kivételesen előfordulhat, hogy a jogrendszerben bekövetkezett lényeges változás miatt a módosítandó jogszabály szóhasználatát kell összhangba hozni a módosító jogszabály szóhasználatával.

Ilyen lényeges változást jelentett jogrendszerünkben az, hogy az állami szervektől jellegüknek fogva elkülönültek a önkormányzati szervek, és mindkét fajtájú szerv végez igazgatási tevékenységet. Ezért a korábbi helyzettől eltérően a jogi szóhasználat gyűjtőfogalomként már nem tartotta alkalmasnak az „államigazgatási” szót, hanem helyette a „közigazgatási” szót használja akkor, ha mind az állami, mind az önkormányzati szervek igazgatási tevékenységére utal.

Pl. A Pp. az eredeti szövegében „az államigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata iránti perek”-et szabályozta, és általában az „államigazgatási” szót használta. Amikor tehát megalkották a közigazgatási határozatok bírósági felülvizsgálatának kiterjesztéséről szóló 1991. évi XXVI. törvényt, ez az alapjogszábbal való összhangot úgy teremtette meg, hogy 15. §-ában kimondta:

„(2) A Pp. 11. §-a (2) bekezdésének h) pontjában, illetve a Pp. XX. fejezetében az „államigazgatási határozat” kifejezés helyébe a „közigazgatási határozat”, az „államigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata iránti per” kifejezés helyébe a „közigazgatási per” kifejezés lép. A Pp. XX. fejezetében az „államigazgatási szerv”, az „államigazgatási eljárás”, illetve az „államigazgatási irat” kifejezés helyébe „közigazgatási szerv”, „közigazgatási eljárás”, illetve „közigazgatási irat” kifejezés lép.”

Hasonló módszert alkalmaz általánosabb jelleggel a köztisztviselőről szóló 1992. XXIII. tv. 72. §-a, amely a következőképpen rendelkezik:

„(4) Ahol jogszabály

- a) államigazgatási szervet említ, azon közigazgatási szervet,
- b) államigazgatási vezetőt vagy ügyintézőt említ, azon köztisztviselőt,
- c) ügyviteli dolgozót említ, azon ügykezelőt,
- d) államigazgatási dolgozót említ, azon köztisztviselőt, ügykezelőt és fizikai alkalmazottat kell érteni.”

A kifejezések összhangba hozatalának követelményére nemcsak a jogszabályok módosításakor, hanem az új tárgykört rendező jogszabály megalkotásakor is tekintettel kell lenni.

Mérlegelni kell azt is, hogy a szóban levő kifejezés megváltoztatása az egész jogrendszerre vonatkozik-e, vagy csupán egyes ágaira (részeire). E tekintetben a köztisztviselőről szóló törvény idézett rendelkezése nem egyértelmű.

Ie. 39. A módosító jogszabály tartalmazza a rendelkezés új szövegét. Ennek során a változatlanul maradó szövegből annyit ismételjen meg – zárójelben, más betűtípussal –, hogy a módosításként közölt új szöveg önmagában is érthető legyen.

Példa

19. § A Vht. 51. §-a (2) bekezdésének c) pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

(A levonás a munkabér 50 %-áig terjedhet az alábbi követelések fejében:)

„c) a társadalmi tulajdonban okozott kár és leltárhiány, továbbá a szerződéses (bérleti) üzemeltetés során keletkezett fartozás megtérítése,”

A változatlanul maradó szöveg rövidített közlése

Ha a változatlanul maradó szöveg hosszú, azt *rövidítve* lehet közölni. Ilyenkor a rendelkezés *lényegét* közöljük, és a kihagyott szövegrész helyét pontokkal jelezzük.

Pl. A Vht. a következőképpen rendelkezik:

„314. § A pénzforgalomról és a bankhitelről szóló 39/1984. (XI. 5.) MT rendelet 5. §-ának (2) bekezdése a következő e) ponttal egészül ki:

(A megbízások közül a számlatulajdonos rendelkezésére... tekintet nélkül kell teljesíteni)

„e) a közjegyzőkről szóló 1991. évi XLI. törvény 112. §-ának megfelelő közjegyzői okiraton alapuló követelésre vonatkozó megbízást.”

A zárójelben levő kipontozott helynél kimaradt a következő szövegrész: „és az (1) bekezdésben meghatározott sorrendre”.

Ie. 40. a) A módosítást úgy helyes elvégezni, hogy az új szöveg a korábbi szöveggel egységes szerkezetbe foglalható legyen. Ezért általában egy vagy több §-t, bekezdést vagy pontot a maga egészében célszerű újraszövegezni. Az ilyen jogszabály-módosítás úgy történik, hogy az új rendelkezés a korábbiak helyébe lép.

b) A „helyébe lép” kifejezés azt is jelenti, hogy a korábbi rendelkezés a hatályát veszti, és helyette a helyébe lépő új rendelkezés a hatályos. A korábbi rendelkezést ilyenkor nem szükséges kifejezetten is hatályon kívül helyezni.

c) Ha a módosítandó jogszabály valamely rendelkezése úgy veszti a hatályát, hogy a helyébe nem lép más rendelkezés, a hatályon kívül helyezésről a záró rendelkezések között célszerű rendelkezni.

1. A korábbi rendelkezés helyébe lépő rendelkezés

A jogszabály-módosítás leggyakrabban úgy történik, hogy *a korábbi rendelkezés helyébe új rendelkezés lép.*

Annak érdekében, hogy a módosító jogszabályt a módosítandó, un. alapjogszabállyal minél könnyebben egységes szerkezetbe lehessen foglalni, rendszerint legalább egy §-t, bekezdést, pontot vagy alpontot *a maga egészében* célszerű újraszövegezni.

A jogszabály szövegének ennél kisebb egységeként *egy mondat helyébe* akkor léptethető új rendelkezést tartalmazó másik mondat, ha a módosítani kívánt szövegegység – tehát a §, bekezdés, pont vagy alpont – olyan hosszú, hogy teljes megismétlése indokolatlan volna. Ilyenkor is főleg akkor célszerű e módszer alkalmazása, ha a módosítani kívánt mondat az említett szövegegység (§ stb.) első vagy utolsó mondata.

Az olyan szövegezés, amely mondat helyébe léptet új rendelkezést, a jogalkalmazásban bizonytalanságot okoz, különösen ha a szövegben összetett mondatok vannak. Amikor tehát a jogszabály szerkezeti egységének (§, bekezdés, pont, alpont) szövegén belül csak ilyen részleges módosításra van szükség, *helyesebb* az egész szerkezeti egység helyébe új rendelkezést léptetni.

Kivételesen előfordulhat, hogy a jogszabály szövegében egy *szó* vagy *szám* helyébe lép egy másik szó vagy szám. Ezzel a kérdéssel az útmutatónak az Ie. 43. pontjához fűzött része az 1. pontban foglalkozik.

Példák a helyes szövegezésre:

„A Ptk. 298. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:”

„A Btk. 298. §-ának (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:”

„A Pp. 157. §-ának d) pontja helyébe a következő rendelkezés lép:”

„A Kormány ügyrendjéről szóló 1088/1994. (IX. 20.) Korm. határozat 86. pontjának e) alpontja helyébe a következő rendelkezés lép:”

Ha *több* szövegegység helyébe lép új rendelkezés, akkor a „rendelkezés lép” kifejezés helyett a „rendelkezések lépnek” kifejezést használjuk.

Pl. „A Ptk. 251–269. §-a helyébe a következő rendelkezések lépnek:”

2. Hatályon kívül helyezés módosítás esetén

a) Ha a módosítás a korábbi rendelkezés „helyébe lépő” új rendelkezéssel történik, a korábbi rendelkezést *nem* kell kifejezetten hatályon kívül helyezni.

Pl. A közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvénynek a pénzügyminiszter ágazati irányítása alá tartozó szerveknél történő végrehajtására kiadott 17/1993. (VI. 18.) PM rendelet (Vhr.) módosítására jelent meg a 20/1997. (VI. 11.) PM rendelet. E rendelet 7. §-a új rendelkezést léptetett „a Vhr. 7. §-a és az azt megelőző alcím helyébe”. Az új rendelet 10. §-ának (2) bekezdése mégis kimondta, hogy a Vhr. 7. §-a és az azt megelőző alcím a hatályát veszti.

Helytelen az ilyen felesleges hatályon kívül helyezés, mert a jogalkalmazót megtéveszti.

Helytelen az is, hogy az említett jogszabály alcímként tünteti fel „(A törvény 61. §-ának (3) bekezdéséhez)” szöveget, mert ez csak a rendeletnek a törvényhez való kapcsolódására való utalás.

b) Ha az alapjogszabályt vagy valamely rendelkezését hatályon kívül helyezik, akkor az alapjogszabályt vagy valamely rendelkezését *módosító* jogszabályt, illetőleg rendelkezést *is* hatályon kívül kell helyezni.

Pl. A Vht. nemcsak a korábbi végrehajtási kódexet, vagyis a bírósági végrehajtásról szóló 1979: 18. tvr.-t helyezte hatályon kívül, hanem az ennek módosításáról szóló 1986: 33. tvr.-t és az 1991: LXX. tv. 1–9. §-át, továbbá az egyes polgári jogi szabályok módosításáról szóló 1984: 33. tvr. 17–27. §-át és az azonos című 1987: 11. tvr. 6. §-át is.

c) Lehet, hogy a módosító jogszabály az alapjogszabály egyes rendelkezései helyébe új rendelkezést léptet, más rendelkezéseit viszont hatályon kívül helyezi.

Ilyenkor a módosító jogszabályban először a korábbi rendelkezések helyébe lépő új rendelkezéseket tartalmazó §-okat kell felvenni, és a jogszabály végén, a záró rendelkezések között kell a hatályukat veszítő rendelkezéseket felsorolni.

Helytelen az a szövegezési módszer, amely az alapjogszabály §-ainak sorrendjében haladva a módosító jogszabály szövegében az alapjogszabály egyes §-ait módosítja, más §-ait hatályon kívül helyezi, így váltakozva tartalmazza a módosító és a hatályon kívül helyező rendelkezéseket.

Ie. 41. a) A módosító jogszabály valamely §-a a módosított jogszabálynak általában csak egyetlen vagy közvetlenül egymás után következő több §-át módosítsa.

b) Ha a módosított jogszabály adott §-ának közvetlenül egymás után következő több bekezdését vagy pontját kell módosítani, a korábbi rendelkezések helyébe lépő új rendelkezéseket a módosító jogszabály adott §-ának egyetlen bekezdésébe lehet foglalni.

Példa

2. § (1) A Csjt. 3. §-ának (1) és (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezések lépnek: ...

1. Összefogott szabályozás a módosító jogszabályban

A módosító jogszabály egyetlen §-ába lehet foglalni mindazokat a rendelkezéseket, amelyek a módosítandó jogszabály, az un. alapjogszabály szövegébe egymást követően folyamatosan kerülnek.

Pl. A bírósági végrehajtásról szóló 1979. évi 18. törvényerejű rendelet módosítására alkotott 1991. évi LXXVII. törvény a következőket mondja ki:

„5. § A Vht. 25–27. §-a helyébe a következő rendelkezések lépnek:”

A módosító jogszabály egyetlen §-a tehát az alapjogszabály egymás után megszakítás nélkül következő több §-át módosította.

Ez az elv érvényesül akkor is, ha egyetlen §-on belül egymás után következő több bekezdés, pont vagy alpont helyébe lép új rendelkezés.

Pl. „A Vht. 88. §-ának (1) és (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezések lépnek:”

2. Tagolt szabályozás a módosító jogszabályban

a) Ha az alapjogszabály ugyanazon §-ának *több bekezdését* kell módosítani, de ezek a bekezdések nem szorosan követik egymást, az egyes bekezdéseket a módosító jogszabály ugyanazon §-ában, de önálló, külön bekezdésekben kell módosítani.

Pl. A bírósági végrehajtásról szóló 1979. évi 18. törvényerejű rendelet végrehajtására kiadott 14/1979. (IX. 17.) IM rendeletet (röviden: Vhr.) módosító 17/1991. (XII. 21.) IM rendelet a következőket mondja ki:

3. § (1) A Vhr. 12. §-ának (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(2) A felek az általuk előlegezett költség összegét kötelesek a végrehajtói letéti számlára befizetni vagy nyugta ellenében a végrehajtónak átadni.”

(2) A Vhr. 12. §-ának (5) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(5) Ha a helyszíni eljárást a végrehajtó székhelyén vagy a budapesti, megyei bírósági végrehajtói iroda székhelyén kell elvégezni, a költségátalány összege 200 Ft, egyébként 700 Ft.”

Helytelen, ha ugyanazon §-ba, de nem külön bekezdésekbe foglalják az egymást nem szorosan követő új bekezdéseket.

Pl. *Helytelen*: 3. § A Vhr. (2) és (5) bekezdése helyébe a következő rendelkezések lépnek:

„(2) A felek az általuk előlegezett költség összegét kötelesek a végrehajtói letéti számlára befizetni vagy nyugta ellenében a végrehajtónak átadni.”

„(5) Ha a helyszíni eljárást a végrehajtó székhelyén vagy a budapesti, megyei bírósági végrehajtói iroda székhelyén kell elvégezni a költségátalány összege 200 Ft, egyébként 700 Ft.”

b) Ha nem szorosan egymás után következő §-ok módosításáról van szó, az alapjogszabály minden egyes érintett §-át az új jogszabály önálló, külön §-ával kell módosítani.

Helytelen, ha az alapjogszabály egymást nem szorosan követő különböző §-ai helyébe a módosító jogszabály egyetlen §-a léptet új rendelkezéseket.

c) Az a) és b) pontban említett *hibák halmozódhatnak* olyan módon, hogy a módosító jogszabály egyetlen §-ába foglalják az alapjogszabály különböző §-ainak és bekezdéseinek helyébe lépő új rendelkezéseket.

Pl. *Helytelen*: Az egyes kormányrendeletek módosításáról szóló 152/1991. (XII. 6.) Korm. rendelet a következőket mondja ki:

„5. § Az egyes nemzetközileg ellenőrzött termékek és technológiák forgalmának engedélyezéséről szóló – a 142/1991. (XI. 8.) Korm. rendelettel módosított – 61/1990. (X. 1.) Korm. rendelet 1. § (2) bekezdése és 10. § (1) és (3) bekezdése helyébe az alábbi rendelkezések lépnek:”

Ezután folyamatosan közli az említett rendelkezések helyébe lépő új rendelkezéseket.

Helyes az lett volna, ha külön §-ban mondja ki az 1. § (2) bekezdése helyébe lépő rendelkezést, majd pedig újabb § (1) bekezdéseként a 10. § (1) bekezdése helyébe lépő rendelkezést, és ugyanezen új § (2) bekezdéseként mondja ki azt a rendelkezést, amely a 10. § (3) bekezdése helyébe lép.

d) Még helytelenebb, ha egyetlen §-ban különböző jogszabályok különböző rendelkezéseit módosítják, mert ez a módosítást áttekinthetetlenné teszi, és az egységes szerkezetbe foglalást megnehezíti.

Pl. Helytelen: Az egyes növénytermesztési hitelekhez nyújtott kedvezményekről szóló kormányrendeleteket módosító 136/1992. (X. 1.) Korm. rendelet a következőket mondja ki:

„1. § (1) A többször módosított, az egyes növénytermesztési hitelekhez nyújtott kedvezményekről szóló 40/1992. (III. 4.) Korm. rendelet (a továbbiakban: R.) 13. §-a helyébe az e § (2) bekezdése, míg a R. módosításáról szóló 133/1992. (IX. 19.) Korm. rendelet 5. §-ának (2) bekezdése helyébe az e § (3) bekezdése szerinti rendelkezés lép, egyidejűleg a R. 13. §-ának számozása 14. §-ra változik.”

Helyes az lett volna, ha a módosítást nem egyetlen bekezdésben, hanem 2 önálló §-ban végzik el.

3. Az egyes szám és a többes szám használata a módosító rendelkezésben

Attól függően, hogy az alapjogszabály hány §-át módosítják, a módosító rendelkezésben egyes számot vagy többes számot kell használni.

a) Pl. „A Btk. 16. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:”

„A Btk. 16. §-ának (6) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:”

Itt mind az alapjogszabály, mind a módosító jogszabály megfelelő része egyes számban van.

b) Pl. „A Btk. 16–28. §-a helyébe a következő rendelkezések lépnek:”

„A Btk. 16. §-ának (3)–(6) bekezdése helyébe a következő rendelkezések lépnek:”

Itt az alapjogszabálynál egyes számot, a módosító jogszabálynál többes számot használunk. Több meghatározott számú vagy több, egyes számban álló fogalom után ui. az egyes szám használata, több meg nem határozott számú vagy akár egyetlen többes számban álló fogalom után viszont a többes szám használata a *helyes*.

Az alapjogszabály több §-ának, bekezdésének módosítása esetén tehát a §, bekezdés birtokos jelzője egyes számban marad.

Ezért *pl. helytelen:* „A Btk. 16–28. §-ai helyébe a következő rendelkezések lépnek:”

c) Ha 2 közvetlenül egymás után következő §-ról vagy bekezdésről van szó, ezeket nem kötőjellel, hanem az „és” kötőszóval kapcsoljuk össze. A kötőjel ui. a 2 megjelölt szám közötti többi, meg nem jelölt számra utal.

Pl. Helyes: „A Btk. 16. és 17. §-a helyébe a következő rendelkezések lépnek:”

„A Btk. 16. §-ának (1) és (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezések lépnek:”

Ie. 42. a) A korábbi jogszabályt kiegészítő rendelkezés feltünteti azt a jogszabályhelyet, amelyet kiegészít.

Példa

A 8/1987. (X. 21.) IM rendelet 7. §-a a következő (3) bekezdéssel egészül ki:

„(3) A becsérték nem lehet kevesebb a lakás-használatbavételi díjnál.”

b) Ha az eredetileg bekezdés nélküli § új bekezdéssel egészül ki, azt is helyes kimondani, hogy a § eredeti szövege (1) bekezdésre változik.

Példa

A 8/1987. (X. 21.) IM rendelet 5. §-a a következő (2) bekezdéssel egészül ki, és a § eredeti szövege (1) bekezdésre változik:

„(2) Felülvizsgálati kérelem esetén a becsértéket a bíróság állapítja meg.”

c) Ha az eredeti § rendelkezései is hatályban maradnak, és a kiegészítő rendelkezés a § egyes bekezdései közé ékelődik, a bekezdések számozása változik. Ez irányadó akkor is, ha a kiegészítésen kívül módosításról is szó van. Az ilyen módosítást célszerű elkerülni a hatályos rendelkezések megállapításának nehézsége, a félreértések miatt, továbbá azért, mert a számítógépes jogszabály-nyilvántartásban is problémát okoz.

Példa

A 8/1987. (X. 21.) IM rendelet 7. §-a a következő (4) bekezdéssel egészül ki, és az eredeti (4) és (5) bekezdés számozása (5) és (6) bekezdésre változik: ...

A Ptk. 301. §-ának (1) és (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezések lépnek, és az eredeti (2) és (3) bekezdés számozása (3) és (4) bekezdésre változik: ...

d) Ha a jogszabály szövegébe új §-t kell felvenni, ezt úgy jelölhetjük, hogy a kiegészítendő jogszabály megelőző §-ának számát törjük az ábécé nagybetűivel. Egyébként azonban a §-ok számozása ne változzék, tekintettel a c) pontban említett indokokra.

Példa

Az R. végrehajtásáról szóló 2/1976. (VI. 17.) HM rendelet (a továbbiakban: Vhr.) a következő 26/A–26/C. §-sal egészül ki: ...

e) A módosítás során a korábbi módosításkor hatályon kívül helyezett § vagy bekezdés szövege helyére új rendelkezés felvehető.

Példa

A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) a következő 38. §-sal egészül ki: ...

f) A jogszabály kiegészítése során a módosításra vonatkozó szerkesztési módszerek is irányadóak.

1. A kiegészülő, illetőleg kiegészítő rendelkezés

Ha az új jogszabály a korábbi jogszabályba olyan új rendelkezést iktat, amely nem lép valamelyik korábbi rendelkezés helyébe, úgy szövegezzünk, hogy a korábbi jogszabály valamelyik rendelkezése (§-a, bekezdése, pontja) az új rendelkezéssel (§-sal, bekezdéssel, ponttal) „kiegészül”.

Ha az új jogszabály a korábbi jogszabálynak *kizárólag* a kiegészítésére irányul, az új jogszabály bevezető részében a „kiegészül” szó használata helyett elfogadható a következő szövegezés is:

Pl. „Az Országgyűlés az 1994. évi XI. törvényt a következő rendelkezésekkel *egészíti ki*:”.

Ugyanígy kimondható, hogy a Kormány egészít ki valamely kormányrendeletet. Miniszteri rendeletnél ez a módszer nem szokásos, mert a miniszter önmagát nem említi egyes szám harmadik személyben.

A kiegészítés lényegéhez tartozik, hogy az *új* rendelkezéssel történik. Az „*új*” szót azonban általában nem kell a kiegészítésről szóló szövegbe felvenni.

Pl. Helytelen: „Az R. 46. §-a a következő *új* (5) bekezdéssel egészül ki.” Ebből a rendelkezésből az „*új*” szót el kell hagyni.

Ha azonban a kiegészítés a §-on belül új bekezdéssel olyan esetben történik, amikor ugyanolyan számú bekezdés a §-ban eredetileg is volt, akkor az „*új*” szót ki kell írni, és rendelkezni kell az eredetileg azonos számú bekezdés számozásának megváltozásáról.

Pl. Helyes: „Az R. 46. §-a a következő *új* (4) bekezdéssel egészül ki, és az eredeti (4) bekezdés számozása (5) bekezdésre változik.”

2. A változó számozás

Ha a módosítás következtében a *bekezdés számozása* megváltozik, ennek a megjelölésére a „*változik*” szót használjuk.

A helyes szövegezést az Ie. 42. pontjának c) alpontjához fűzött példa mutatja.

Helytelen, ha a „*változik*” szót más kifejezéssel írják körül, és így szövegeznek: „... a következő (2) bekezdéssel egészül ki, és a § jelenlegi szövege az (1) bekezdés számozást kapja.” Ez a szöveg azért is helytelen, mert a „*jelenlegi*” szó helyett az „*eredeti*” szót kell használni. Ezt kell használni a jogszabályokban ilyenkor előforduló „*korábbi*” szó helyett is.

b) A „*változik*” szót kell használnunk mindenekelőtt olyankor, amikor a § *eredetileg nem tagolódott bekezdésekre*, de a módosítás következtében legalább 2 bekezdése lett. Ilyenkor a kiegészítésen felül azt is ki kell mondani, hogy „a § eredeti szövege (1) bekezdésre változik”.

A másik eset az, amikor a módosítandó § *eredetileg is bekezdésekből áll*, a bekezdéseknek tehát már van száma, de a §-nak újabb bekezdéssel való kiegészítése miatt a bekezdések száma megváltozik.

Ilyenkor a kiegészítésen felül *pl.* azt is ki kell mondani, hogy „az eredeti (2) és (3) bekezdés számozása (5) és (6) bekezdésre változik”, illetőleg „az eredeti (2)–(5) bekezdés számozása (4)–(7) bekezdésre változik”.

Ebben az esetben is érvényesül tehát az a szövegezési mód, hogy a közvetlenül egymás után következő számokat „és”-sel kapcsoljuk össze, egyébként pedig több szám gyűjtő megjelölésére a kötőjelet használjuk.

c) *Helytelen*, ha a § valamelyik bekezdésének hatályon kívül helyezése esetén a megmaradó bekezdések számozását megváltoztatják.

Pl. A bírósági végrehajtásról szóló 1979: 18. tvr. 89. §-át – amely 3 bekezdésből állt – úgy módosították, hogy e § (1) bekezdését hatályon kívül helyezték, a §-t új (3) bekezdéssel egészítették ki, és kimondták, hogy a § eredeti (2) és (3) bekezdésének számozása (1) és (2) bekezdésre változik.

Csökkenő irányban tehát nem indokolt a bekezdések számozását megváltoztatni, mert ez a jogszabály-nyilvántartás számára azt a problémát okozza, hogy ugyanaz a rendelkezés változatlan tartalommal a jogszabály különböző helyein jelenik meg.

d) A „változás” a jogszabály szerkezeti egységében levő pontok és alpontok megjelölésében is bekövetkezhet. Ilyenkor *pl.* azt kell kimondani, hogy „... a következő g) ponttal egészül ki, és az eredeti g)-j) pont megjelölése h)-k) pontra változik,,

e) *Helytelen*, ha a „változik” szót nem a bekezdésekre, pontokra vagy alpontokra nézve alkalmazzák, hanem a §-okra.

A §-oknál a kiegészítés úgy történik, hogy a § számához törtjellel az ábécé nagybetűjét kapcsoljuk. Ezzel a kérdéssel az alábbi 3. pont részletesen foglalkozik.

Helytelen volt tehát, amikor azt mondták ki:

„A rendelet a következő új 25. §-sal egészül ki, és a rendelet korábbi 25-60. §-ának számozása 26-61. §-ra változik.”

Az ilyen szövegezés a jogszabály-nyilvántartás és a jogalkalmazás számára problémát okoz, mert így a változatlanul azonos tartalmú rendelkezések különböző jogszabályhelyeken találhatók.

Helyesen azt kellett volna kimondani, hogy „a rendelet a következő 24/A. §-sal egészül ki:”. Így az eredeti 25-60. § számozása változatlan maradt volna.

3. Kiegészítés új §-sal

a) Az alapjogszabálynak új §-sal való kiegészítése úgy történik, hogy az új § annak a §-nak a számát kapja, amely az alapjogszabályban az új §-t közvetlenül megelőzi, a módosító jogszabályban azonban ennek az új §-nak a számához *törtjellel az ábécé megfelelő nagybetűjét kapcsoljuk*. *Pl.* 24/A. §; ilyenkor a nagybetű után pontot teszünk.

Ha több új § van, akkor a kiegészülő alapjogszabálynak ugyanahhoz a § számához az ábécé több – A-val kezdődő és az ábécé sorrendjében egymást követő – nagybetűjével tört §-számok kapcsolhatók.

Pl. A költségmentesség alkalmazásáról a bírósági eljárásban című 6/1986. (VI. 26.) IM rendeletet (a továbbiakban: Kmr.) módosító 17/1995. (VII. 25) IM rendelet kimondja, hogy „a Kmr. a következő 15/A–15/G. §-sal egészül ki”.

Ilyenkor a kezdő szám nagybetűje után nem teszünk pontot, a záró szám nagybetűje után pontot teszünk, és a §-jel után egyes számot használunk.

Helytelen: A mérésügyről szóló törvény végrehajtásáról rendelkező 127/1991. (X. 9.) Korm. rendelet (Vhr.) módosítására kiadott 196/1997. (XI. 12.) Korm. rendelet 2. §-ának (1) bekezdése kimondja:

„A Vhr. 15. §-a helyébe a következő rendelkezés lép, egyidejűleg a jelenlegi 15. § 16-ra módosul.”

Ez a módosítás lényegében új 15. §-sal egészíti ki a rendeletet, ezért helyesen így kellett volna szövegezni: „A Vhr. a következő 15/A. §-sal egészül ki.”

b) Lehet, hogy az alapjogszabálynak az a §-a, amelyet követően a kiegészítésről szóló jogszabály §-át be kell iktatni, egy alcím alatti szövegrész végén úgy helyezkedik el, hogy utána újabb alcím következik.

Ilyenkor bizonytalanná válhat, hogy az új §-t az előző alcímmel átfogott szövegrész végére vagy a következő alcímmel átfogott szövegrész elejére kívánták-e felvenni. Ezért kifejezetten meg kell mondani, hogy az új § melyik alcím alá kerül.

Pl. Helyes ilyenkor a következő egyértelmű szövegezés:

„A Kmr. „A költségjegyzék lezárása” alcím alatt a következő 15/A–15/G. §-sal egészül ki:”

c) Ha az alapjogszabályt az új §-on kívül alcímmel is ki kell egészíteni, erre kifejezetten utalni kell:

Pl. „A Kmr. a következő alcímmel és 15/A–15/G. §-sal egészül ki:

„A költségek behajtása

15/A. § (1) A kezelőiroda ... stb.”

d) A jogszabálynak nagyobb szerkezeti egységgel: fejezettel vagy résszel történő kiegészítése esetén nincs szükség arra, hogy a módosítást bevezető rendelkezésben külön utaljunk a fejezetnek vagy résznek a címére.

Pl. Helyes, hogy a Pp. kiegészítéséről szóló 1994: LII. tv. a következőképpen kezdődik:

„1. § A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (Pp.) a következő XXV. fejezettel (365–385. §-sal) egészül ki:

„XXV. FEJEZET

VÉGREHAJTÁSI PEREK

365. § A végrehajtási perekben az I–XIV. fejezet rendelkezéseit e fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

Végrehajtás megszüntetési és korlátozási per

366. § Ha a végrehajtás megszüntetésére ... stb.”

Nemzetközi szerződés szövegében előfordul, hogy a kiegészítés nagybetűvel tört szám helyett a „bis”, „ter” stb. latin szavakkal történik (jelentése: másodszor, harmadszor). *Pl. 14. bis Cikk.*

4. Kiegészítés új bekezdéssel

a) A legegyszerűbb az az eset, amikor a §-t a soron következő, tehát *az eredeti szöveg végére* felvenni kívánt bekezdéssel egészítjük ki. Ilyenkor csak a kiegészítést kell kimondani.

Pl. „A bírósági végrehajtás szervezetéről szóló 11/1994. (IX. 8.) IM rendelet (a továbbiakban: Vhr.) 63. §-a a következő (3) bekezdéssel egészül ki:”

b) Ha olyan §-t egészítünk ki, amely *nem áll bekezdésekből*, akkor az a) pontban említett rendelkezés felül azt is ki kell mondani: „és a § eredeti szövege (1) bekezdésre változik”. Ezzel a kérdéssel a fenti 2. pont is foglalkozik.

c) Ha az alapjogszabály §-ának *elejére* kell beiktatni új bekezdést, akkor e kiegészítésen felül az eredeti bekezdés számozásának változásáról is rendelkezni kell:

Pl. „A Vhr. 61. §-a a következő (1) bekezdéssel egészül ki, és e § eredeti (1)–(3) bekezdésének számozása (2)–(4) bekezdésre változik.”

d) A fenti c) pontban említetthez hasonló módszert alkalmazunk, ha az alapjogszabály §-ainak *bekezdései közé* kell új bekezdést felvenni:

Pl. „A Vhr. 58. §-a a következő (2)–(4) bekezdéssel egészül ki, és e § eredeti (2) és (3) bekezdésének számozása (5) és (6) bekezdésre változik.”

5. Kiegészítés új mondat, szövegrésszel vagy mondatrésszel

a) A §-t, bekezdést stb. akkor lehet új *mondattal* kiegészíteni, ha ezt a mondatot az eredeti rendelkezés *végére* kell felvenni.

Helytelen annak kimondása, hogy „a következő *utolsó* mondat” vagy „a következő 2. mondat” egészül ki (a 2. helyett adott esetben azt a sorszámot tüntetik fel, amelyet az új mondat a jogszabály szerkezeti egységében utolsóként éppen kap).

Ha a mondatnak nincs jelzője, ez azt jelenti, hogy az utolsó mondatról van szó.

Pl. Ilyenkor helyesen azt kell kimondani, hogy „a 3. § (4) bekezdése a következő mondat”

b) *Helytelen*, ha az eredeti rendelkezésnek nem a végén, hanem a *szövegén belül* kívánják azt új mondatral kiegészíteni.

Ezért *helytelen* a Pp. módosításáról szóló 1997: LXXII. tv. következő rendelkezése:
„16. § (1) A Pp. 220. §-ának (3) bekezdése az első mondat után a következő mondatral egészül ki:”

Minthogy e bekezdés eredetileg 2 mondatból állt, az új mondat közéjük ékelődik.

Helyes az lett volna, ha az egész (3) bekezdés helyébe új rendelkezés lép.

c) A kiegészítés – a fentieket szem előtt tartva – *több mondatral* is történhet. Ilyenkor a „mondat” szó helyett a „szövegrész” szót használjuk. Ez a módszer főleg akkor alkalmazható, ha néhány rövidebb mondatral történik a szöveg végén a kiegészítés.

d) *Helytelen*, ha a kiegészítést nem teljes mondatral, hanem csak *mondatrészszel* kívánják elvégezni.

e) A mondatral, szövegrészszel vagy mondatrészszel történő kiegészítés helyett általában *helyesebb* az alapjogszabály szerkezeti egységének „helyébe lépő” rendelkezéssel megoldani az újraszabályozást.

Azt kell tehát kimondani, hogy a jogszabály eredeti szerkezeti egysége (§, bekezdés, pont, alpont) „*helyébe lép*” az új §, bekezdés stb., amely az új mondatot, szövegrészt, mondatrészt is tartalmazza.

6. Új rendelkezés felvétele a kiüresedett jogszabályhelyre

A módosítandó jogszabályban a korábbi módosítások következtében egyes §-ok, bekezdések vagy pontok a hatályukat veszthetik, így ezek a jogszabályhelyek kiüresednek.

A kiüresedett jogszabályhely az újabb módosításkor új rendelkezéssel tölthető ki.

Pl. A Pp. eredeti 38. §-a 3 bekezdésben szabályozta a váltókeresetek és visszkeresetek, valamint a csekken alapuló visszkereset illetékességi szabályait.

Ezt a §-t az 1972: 26. tvr. 64. §-ának (1) bekezdése hatályon kívül helyezte. Az 1984: 33. tvr. 7. §-a azonban az üresen maradt §-helyre új 38. §-t iktatott be a következő rendelkezéssel: „A váltóra alapított per a váltó fizetési helyének bírósága előtt is megindítható”.

Ezt a módszert rendszerint a §-sal kapcsolatban alkalmazzuk, de a jogszabálynak a §-nál kisebb vagy nagyobb szerkezeti egysége tekintetében is alkalmazni lehet.

Kisebb egységként a hatályon kívül helyezett bekezdés és az ábécé kisbetűivel jelölt pont helyébe léptethető új bekezdés vagy új pont.

Nagyobb egységként általában a fejezet jöhet számításba.

Pl. A Pp.-t Ötödik Résszel és egyúttal XXV. fejezettel az 1972: 26. tvr. 61. §-a egészítette ki, beiktatva a gazdasági perek külön szabályait. Ezt a részt, illetőleg fejezetet az 1992: LXVIII. tv. 31. §-a hatályon kívül helyezte. Az így kiüresedett jogszabályhelyre az 1994: LII. tv. a végrehajtási pereket szabályozó új XXV. fejezetet iktatta be. Minthogy a végrehajtási perek a jellegükönél fogva a Negyedik Részben szabályozott különleges eljárások közé tartoznak, a beiktatott fejezet nem Ötödik Részként került a Pp.-be, hanem a különleges eljárásokat szabályozó fejezetek között utolsóként. Ezért a Pp.-nek az eredeti Hatodik Része Ötödik Részre változott.

Ha a jogszabályban a korábbi hatályon kívül helyezés folytán üres jogszabályhely van, és a jogszabály kiegészítése szükséges, először az üres jogszabályhelyet töltjük ki, és azután iktatunk be új rendelkezést.

Helytelen, ha a jogszabályban üresen maradt hely betöltésének lehetőségét nem használják ki.

Pl. A Tv.-nek az ármegállapításról szóló 51. §-át az 1990: LXXXVII. tv. 22. §-a (3) bekezdésének 4. gondolatjeles bekezdése hatályon kívül helyezte. Amikor 1991-ben a jegybanki rendelkezést és a bankfelügyeleti rendelkezést szabályozták, a róluk szóló rendelkezéseket 51/A. és 51/B. §-ként iktatták a Tv.-be.

Helyes az lett volna, ha ezek az új rendelkezések 51. és 51/A. §-ként kerülnek a Tv.-be. (A bankfelügyeleti rendelkezésről szóló § már hatályát veszítette.)

Helytelenül jártak el a 39/1979. (XI. 1.) PM rendelet módosításánál is. E rendelet 24. §-ának (5) és (6) bekezdését korábban hatályon kívül helyezték, a §-t mégis (7) bekezdéssel egészítették ki, üresen hagyva az (5) és (6) bekezdés helyét.

Helyes a következő szövegezés lett volna: „A 24. § a következő (5) bekezdéssel egészül ki.”

7. A módosítás különböző formáinak egyidejű alkalmazása

A gyakorlatban nem mindig tisztán fordulnak elő az eddig ismertetett esetek. Lehet, hogy az alapjogszabály ugyanazon §-ában foglalt rendelkezések közül egyesek helyébe új rendelkezések lépnek, de ki is kell egészíteni a §-t stb. Ilyenkor a módosítás különböző formáit egymással *összekapcsolva* kell alkalmazni.

Pl. A bírósági végrehajtásról szóló 1979. évi 18. törvényerejű rendeletet módosító 1991: LXXVII. tv. a következőket mondja ki:

1. § A bírósági végrehajtásról szóló, módosított 1979. évi 18. törvényerejű rendelet (a továbbiakban: Vht.) 11. §-ának *d)* pontja helyébe a következő rendelkezés lép, e § a következő *e)* ponttal egészül ki, és az eredeti *e)* pont *f)* pontra változik:

(Végrehajtási lapot állít ki:)

„*d)* a közjegyzői fegyelmi bíróság, valamint az orvosi és ügyvédi fegyelmi hatóság pénzbírságot kiszabó és eljárási költséget megállapító határozata alapján az adós lakóhelye szerinti helyi bíróság,

e) a közjegyző által hozott, marasztalást tartalmazó végzés és a közjegyző által jóváhagyott – a bírósági egyezséggel azonos hatályú – egyezség alapján a közjegyző székhelye szerinti helyi bíróság.”

Ilyenkor is szem előtt kell tartani, hogy a módosító jogszabály egy adott §-ában a módosított jogszabálynak csak egyetlen §-át lehet bármilyen formában módosítani.

8. Kiegészítés esetén a módosítás általános szabályainak alkalmazása

Az Ie. 42. pontjának *f)* alpontja szerint a jogszabály kiegészítése során a módosításra vonatkozó szerkesztési módszerek is irányadók.

A jogszabály kiegészítésének vannak sajátos kodifikációs szabályai is, ezekről szól az Ie. 42. pontja és különösen az útmutatónak e ponthoz fűzött, fent közölt 2–6. pontja.

Ugyanakkor a kiegészítés esetén is alkalmazni kell azokat a módszereket, amelyeket általában mindenféle jogszabály-módosítás esetére az Ie. 34–39. pontja állapított meg, továbbá azokat is, amelyekről az eredeti rendelkezés helyébe lépő új rendelkezéssel kapcsolatban az Ie. 40. és 41. pontja szól.

Ie. 43. a) A „módosul” kifejezést használhatjuk, ha a korábbi jogszabály valamely szerkezeti egysége (§, bekezdés, pont stb.) csak részben és kisebb mértékben változik meg.

Példa

Az R. 4. §-ának (2) bekezdésében említett értékhatar 1500 Ft-ra módosul.

b) Ha valamely szerv vagy jogintézmény elnevezése módosul, a módosulást a jogszabály általánosságban mondja ki.

Példa

A „panasz” szó a jogszabályokban „felülvizsgálati kérelem” kifejezésre módosul.

Ahol a jogszabály a „Magyar Kereskedelmi Kamarát” említi, ott a „Magyar Kereskedelmi és Iparkamarát” kell érteni.

1. Egyetlen rendelkezés módosulása

Ha valamely §, bekezdés, pont vagy alpont rendelkezését csak kis mértékben kell módosítani, nincs szükség arra, hogy az egész rendelkezés helyébe új rendelkezés lépjen, hanem elég ezt a kis módosítást elvégezni. Ez fordul elő különösen akkor, ha a körülmények megváltozása következtében valamilyen számot, fogalmat, kifejezést, jogszabályra való utalást kívánnak módosítani.

Pl. Helyes: „A Vhr. 6. §-ának b) pontjában a „személyfuvarozás” szó „személyszállítás”-ra módosul.”

Ehelyett az is kimondható, hogy a „személyfuvarozás” szó helyébe a „személyszállítás” szó lép.

Ezt a módszert lehet alkalmazni akkor is, ha egyetlen számot vagy egyetlen jogszabályhelyre való utalást kívánnak módosítani. *Pl.* Az R. 5. §-ában a Tv. 14. §-ának (2)–(4) bekezdésére való utalás (5)–(7) bekezdésre módosul.

Egyetlen rendelkezéssel kapcsolatban a „módosul” szót kerülni kell, és *helyesebb* a „helyébe lép” kifejezéssel történő módosítás.

2. Általánosságban történő módosulás a „kell érteni” kifejezéssel

Ha valamely szerv vagy jogintézmény elnevezése módosul, rendszerint nehezen vihető keresztül az, hogy a velük kapcsolatos valamennyi jogszabályt kifejezetten módosítsák. Ezért a módosítás ilyenkor általánosságban, tehát *általános jelleggel* történik, és ennek érdekében ilyenkor vagy a „módosul” szó, vagy a „kell érteni” kifejezés használható.

Pl. Az Alkotmány módosításáról szóló 1983: II. tv. 7. §-ának (2) bekezdése szerint: „Ahol bármely jogszabály járásbíróaságról rendelkezik, helyette helyi bíróságot kell érteni.”

Ez így is megszövegezhető: „A jogszabályokban a »járásbíróaság« szó »helyi bíróság«-ra módosul.”

Az Alkotmány módosításáról szóló 1989: XXXI. tv. 38. §-a (1) bekezdésének utolsó mondata szerint: „Ahol jogszabály a Magyar Népköztársaságot említi, ezen a Magyar Köztársaságot kell érteni.”

A Magyar Köztársaság ügyészségéről szóló 1972. évi V. törvényt (Ütv.) módosító 1989: XLVI. tv. 18. §-ának (5) bekezdése szerint: „Ahol az Ütv. »ügyészek és ügyészégi fogalmazók« szövegét használ, ott a továbbiakban »ügyészek, ügyészégi titkárok, ügyészégi fogalmazók és ügyészégi nyomozók« szövegét kell érteni.”

A Pp.-t módosító 1997: LXXII. tv. 33. §-ának (3) bekezdése kimondja: „Ahol a Pp. népi ülnököket említ, azon a továbbiakban ülnököket kell érteni.”

Ezekből a példákból látható, hogy az általános módosulás köre rendszerint tág, tehát valamennyi jogszabályra kiterjed, de lehet szűkebb is, amikor a jogszabályoknak csak szűkebb körére vagy egyetlen átfogó jogszabályra terjed ki.

Megállapítható az is, hogy a „módosul” kifejezés – amelyet az Ie. a gyűjtőfogalomnak tekintett „módosítás” egyik formájának megjelölésére sajátos értelemben használ – egyre kevésbé fordul elő.

Egyetlen rendelkezés módosulása esetén ui. a „helyébe lép” kifejezés is használható, az általánosságban történő módosulás esetén pedig a „kell érteni” kifejezéssel is elérhető a kívánt módosítás.

A „módosul” szó helyett ezeknek a kifejezéseknek a használata célszerűbb.

Ie. 44. a) A jogszabály mellékletének módosítására a módosító jogszabály szövege utaljon, és a módosításra általában a mellékletben kerüljön sor.

Példa

Az R. melléklete e rendelet mellékletének megfelelően módosul.

b) Ha a módosítás olyan mértékű, hogy a melléklet helyébe célszerű újat léptetni, a melléklet megjelölésében mind a módosító, mind a módosuló jogszabályra utalni kell. Ugyanez vonatkozik az új melléklettel történő kiegészítésre is.

Példa

Az 1/1976. (I. 10.) BM rendelet 1. és 4–6. melléklete helyébe e rendelet 1–4. melléklete lép. ... (Vagy: kiegészül e rendelet 4. mellékletében foglalt 6. melléklettel.)

4. melléklet az 5/1981. (XII. 12.) BM rendelethez

„6. melléklet az 1/1976. (I. 10.) BM rendelethez”

A jogszabály mellékletének módosítása

A jogszabály mellékletének módosításáról a módosító jogszabálynak a szövegében kell rendelkezni, általában a záró rendelkezések előtti utolsó egy vagy több §-ban.

Ha a mellékletet csak *kis mértékben* kell módosítani, a módosítás a jogszabály szövegébe felvett rendelkezéssel megoldható.

Ha a mellékletet *jelentős mértékben* kell módosítani, akkor a jogszabály szövege csak a módosításra, kiegészítésre utaló rendelkezést tartalmaz, és a korábbi jogszabály mellékletében foglalt rendelkezés helyébe lépő vagy azt kiegészítő új rendelkezést, szöveget, táblázatot, iratmintát stb. a módosító jogszabály melléklete foglalja magában.

Helytelen, ha a korábbi jogszabály mellékletének módosításáról az új jogszabálynak csak a mellékletében szólnak, magának az új jogszabálynak a szövegében azonban arról nem rendelkeznek.

Példák a helyes megoldásra:

„24. § A Vhr. 1. mellékletében a XIV. rész 6–8. pontja helyébe a következő szöveg lép:
(Az önálló bírósági végrehajtói állások száma)

„6. Gödöllői Városi Bíróság	2
7. Monori Városi Bíróság	1
8. Nagykátai Városi Bíróság	3”

„24. § A Vhr. 2. melléklete helyébe a jelen rendelet 1. melléklete lép.”

Az utóbbi esetben a módosító rendelet szövege után mellékletet kell közölni az alábbi módon:

1. melléklet a 19/1995. (X. 25.) IM rendelethez

„2. melléklet a 11/1994. (IX. 8.) IM rendelethez

BÍRÓSÁGI VÉGREHAJTÓI OKLEVÉL

...”

Ie. 45. A jogszabály módosításának sajátos esete az, ha a jogalkotó a módosítással egyidejűleg a jogszabály egységes, új szövegét is megállapítja. Az ilyen jogszabályra való hivatkozáskor nem a módosító és egységes szöveget megállapító, hanem az eredeti jogszabályt kell megnevezni, de célszerű utalni az újabbra is, mert az egységes szöveg tagolása az eredetiétől eltérő lehet.

Példa

A Magyar Népköztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény – amelynek módosított és egységes szövegét az 1972. évi I. törvény állapította meg – 30. §-ának...

Hivatkozás a módosítással azonnal egységes szerkezetbe foglalt jogszabályra

Amint az a Vhr. 9. §-ának (3) bekezdéséhez fűzött megjegyzésből is kitűnik, az *Ie. 45. pontjában említett kodifikációs módszer már nem alkalmazható*. Ha a jogszabály módosítására van szükség, ma külön módosító jogszabályt kell alkotni, majd azt a jogszabály átfogó módosítása esetén – a Tv. 14. §-a (1) bekezdésének 2. mondata értelmében – az alapjogszabállyal egységes szerkezetbe foglalva is közzé kell tenni.

Ha olyan jogszabályra kívánunk *hivatkozni*, amelyet az említett, idejét múlt módszert alkalmazva bocsátottak ki, hivatkozni nem arra a jogszabályra kell, amelyik a módosításról és egységes szövegről szól, hanem arra az ún. alapjogszabályra, amelyet később módosítottak.

Pl. Az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló 1957. évi IV. törvény módosításáról és egységes szövegéről az 1981: I. tv. rendelkezik. Hivatkozni mégis az 1957. évi IV. törvényre kell, az Áe. rövidítés is erre a törvényre vonatkozik, és a jogszabálygyűjtemények is az 1957. évi törvényeknél közlik az Áe.-t. A gyakorlat szerint arra sincs szükség, hogy gondolatjelek között megemlítsük az újabb jogszabályt, a hivatkozásnál tehát elhagyható a módosító és egységes szöveget megállapító 1981: I. tv.-re való utalás.

A jogszabályok egységes szerkezetbe foglalása

Ie. 46. A jogszabályok egységes szerkezetbe foglalására – a jogszabályban meghatározott kötelező eseteken kívül – általában akkor kerül sor, ha a jogszabály széles kört érint, illetőleg azt többször módosították. Az egységes szerkezetbe foglalást a jogalkalmazásban érdekelt bármely szerv kezdeményezheti.

1. Az egységes szerkezetbe foglalás kezdeményezése

A jogszabályok egységes szerkezetbe foglalásával, ennek elrendelésével, az egységes szerkezetbe foglalt szöveg közzétételével kapcsolatban az útmutatónak a Vhr. 10. és 11. §-ához fűzött részét kell figyelembe venni.

Az egységes szerkezetbe foglalást az Ie. 46. pontja értelmében a jogalkalmazásban érdekelt bármely szerv kezdeményezheti.

2. Az érdemet nem érintő módosítások egységes szerkezetbe foglalás esetén

Ha valamely jogszabály az egységes szerkezetbe foglalásra ad felhatalmazást, ez úgy is szólhat, hogy az egységes szerkezetet kialakító miniszter az egységes szerkezetbe foglalni kívánt jogszabályok szövegén az érdemet nem érintő szövegmódosításokat tehet.

Pl. Ilyen felhatalmazást tartalmaz az 1961: 9. tvr. 59. §-a, amellyel az útmutatónak a Vhr. 11. §-ához fűzött része az 1. pontban foglalkozik.

Az ilyen felhatalmazás alapján végzett szövegmódosítás akkor indokolt, amikor az alapjogszabályt egy vagy több módosító jogszabállyal – tehát nem a végrehajtásáról szóló jogszabállyal – kell egységes szerkezetbe foglalni.

Az ilyen szövegmódosítás *pl.* kiterjedhet a különböző szervek, jogintézmények elnevezésének egységesítésére, a jogszabályokra való hivatkozás módosítására.

Pl. A telekkönyv helyett az ingatlan-nyilvántartás, a telekkönyvi hatóság helyett a földhivatal, a tanács helyett az önkormányzat, a tanácsai tisztségviselő helyett a jegyző szó használatára.

A büntügyi zárlattal kapcsolatban a büntető perrendtartás (Bp.) 128–130. §-ára való utalás helyett a büntetőeljárásról szóló törvény (Be.) 106. és 107. §-ára való utalásra.

Az említett felhatalmazás alapján végzett felülvizsgáló tevékenység *nem terjedhet ki* olyan módosításokra, amelyek a jogszabályértelmezés körébe tartoznak, akár kiterjesztő, akár megszorító jellegű értelmezésről van szó.

Pl. Amikor az 1961: 9. tvr. 59. §-ában említett esetben a végrehajtás megszüntetéséről szóló rendelkezéseket foglalták egységes szerkezetbe, felmerült az a javaslat, hogy a végrehajtási lap mellett megemlítsék a módosítás folytán bevezetett más hasonló jellegű végrehajtható okiratokat is, bár ezekről a végrehajtás megszüntetését szabályozó § nem rendelkezett. Az ilyen jellegű szövegmódosításra nem kerülhetett sor.

3. Lapalji jegyzetek az egységes szerkezetbe foglalt szöveghez

Ha az egységes szerkezetbe foglalt szöveget a Magyar Közlönyben vagy a minisztérium, országos hatáskörű szerv hivatalos lapjában (a tárcaközlönyben) teszik közzé, *nincs szükség* arra, hogy lapalji jegyzetekben tüntessék fel: milyen módosító jogszabályok, illetőleg ezeknek milyen rendelkezései (§-ai stb.) állapították meg az egyes hatályos §-okat.

Ennek ellenére néha ilyen jellegű lapalji jegyzeteket közölnek. E téren különféle megoldások vannak. Lehet, hogy a jegyzetek valamennyi módosításra kiterjednek. Gyakoribb azonban, hogy egy-egy átfogó módosítás után csak a legutolsó módosításra utalnak a jegyzetek. *A hivatalos lapban egységes szerkezetben közzétett szöveget nem kell lapalji jegyzetekkel ellátni.*

Más a helyzet a *Hatályos Jogszabályok Gyűjteményében* egységes szerkezetbe foglalt jogszabályoknál. E gyűjtemény jellegéből és szerkesztési módjából következik, hogy a jogszabályokat részletes jegyzetekkel látják el, és ez valósul meg az egységes szerkezetbe foglalt jogszabályok szövegénél is.

Ie. 47. a) A jogszabály és az egy vagy több végrehajtási jogszabály egységes szerkezetbe foglalása során a végrehajtási jogszabály rendelkezéseit lehetőleg a végrehajtandó jogszabály megfelelő §-ait követően kell felvenni. Ha a végrehajtandó jogszabály egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról külön jogszabály rendelkezik, azt is e rendelkezést követően lehet – teljes egészében – felvenni.

b) Az egységes szerkezetbe foglalt jogszabályok világos elkülönítése a jogszabályonként eltérő betűtípus alkalmazásával történik.

1. Egységes szerkezetbe foglalás a végrehajtási jogszabállyal

A végrehajtási jogszabály megalkotásakor gondolni kell arra, hogy a végrehajtási jogszabály minden egyes §-a az alapjogszabály egyetlen meghatározott §-ához kapcsolódjék.

Helytelen a végrehajtási jogszabályban a következő szövegezési mód: „(A Vht. 10–14. §-ához)”.

El kell dönteni, melyik legyen az az egyetlen, konkrét §, amelyhez a végrehajtási jogszabály adott rendelkezését kapcsolni kívánják, és ennek megfelelően kell szövegezni. *Pl.: „(A Vht. 10. §-ához)”.*

A végrehajtási jogszabály §-ai előtt – rendszerint a § száma fölött – zárójelben általában utalás van arra, hogy a végrehajtási jogszabály egy vagy több adott §-a az alapjogszabálynak melyik §-ához kapcsolódik. Ez a zárójeles szövegrész az egységes szerkezetbe foglaláskor a szövegből kimarad.

2. Az egységes szerkezetbe foglalt jogszabályok §-ainak egymáshoz kapcsolása

Az alapjogszabály és a végrehajtási jogszabály egységes szerkezetbe foglalása esetén § kapcsolódjék §-hoz. Az alapjogszabály valamelyik §-ának közlése után a végrehajtási jogszabály egy vagy több teljes §-át a maga egészében kell közölni.

Helytelen, ha az alapjogszabály adott §-ának egyes bekezdéseire kapcsolják a végrehajtási jogszabály valamely §-át.

Helytelen az is, ha a végrehajtási jogszabály egyes §-ainak bekezdéseit önállóan kapcsolják az alapjogszabály valamely rendelkezéséhez.

A végrehajtási jogszabály §-ainak az alapjogszabály §-aihoz való kapcsolása azt tartja szem előtt, hogy *a szabályozás alapegysége a §, amelyet a jogalkalmazónak a maga egységében kell látnia és értelmeznie.* A § egyes bekezdései általában szorosan kapcsolódnak egymáshoz, a későbbi bekezdés gyakran visszautal a korábbira, vagy kivételt állapít meg a korábban közölt főszabály alól stb.

A bekezdések szerinti tagolás és kapcsolódás megnehezíti a jogalkalmazást, lerontja azt az előnyt, amelyet a vélt szorosabb kapcsolódástól várnak.

3. Az alapjogszabály és a hozzá tartalmilag kapcsolódó jogszabály egységes szerkezetbe foglalása

Lehet, hogy egy jogszabály *formailag nem* tekintendő végrehajtási jogszabálynak, *tartalmilag mégis* egy másik jogszabály valamely rendelkezésének végrehajtására irányul, vagy ahhoz szorosan kapcsolódik (pl. kiegészíti). Ilyenkor is szükség lehet arra, hogy ezt a végrehajtási jogszabályt az alapjogszabállyal egységes szerkezetbe foglaljuk, de általában nem oldható meg az, hogy az említett jogszabályt egyes §-okra tagolva kapcsoljuk az alapjogszabály megfelelő §-aihoz, hanem *a kapcsolódó jogszabályt tagolás nélkül a*

maga egészében közöljük. Ilyen esetben körültekintően kell megválasztani, hogy az alapjogszabály melyik §-a után vegyük fel az említett végrehajtási jogszabályt.

Pl. Az 1961: 9. tvr. 59. §-a alapján történt egységes szerkezetbe foglaláskor a közvetlen bírósági (közjegyzői) letiltásról és a tartásdíjak behajtásának egyszerűsítéséről szóló 1957: 56.tvr.-t a maga egészében a Vht.-nek a végrehajtható okiratokról szóló I. fejezetébe vették fel, a Vht. 16. §-a után, tehát e fejezet végére.

4. A végrehajtási jogszabály önálló kihirdetése

Korábban azt a módszert is alkalmazták, hogy a végrehajtási rendeletet nem hirdették ki önállóan, hanem az alapjogszabállyal egységes szerkezetbe foglalva történt meg a kihirdetése.

Pl. Így jártak el a honvédelemről szóló 1976: I. tv. végrehajtására kiadott 2/1976. (VI. 17.) HM rendelet, továbbá a fegyveres erők, a fegyveres testületek és a rendészeti szervek kártérítési felelősségéről szóló 16/1978. (III. 1.) MT rendelet végrehajtására kiadott 4/1978. (III. 5.) HM rendelet kibocsátásánál.

Ma ez a gyakorlat csak önkormányzati rendeleteknél fordul elő. *Pl.* A Szentendrei Önkormányzat a szervezeti és működési szabályzatáról szóló rendeletet az önkormányzati törvény megfelelő §-aival egységes szerkezetbe foglalva alkotta meg és hirdette ki.

Helytelen az ilyen megoldás mind alkotmányjogi, mind kodifikációs szempontból.

A *helyes* eljárás az, ha először önállóan megalkotják és kihirdetik a végrehajtási jogszabályt, majd ezután foglalják azt egységes szerkezetbe az alapjogszabállyal.

5. A jogszabályoknak a maguk egészében történő egységes szerkezetbe foglalása

Az egységes szerkezetbe foglalás során a különböző, de összetartozó jogszabályokat *a maguk egészében* kell egységes szerkezetbe foglalni.

Ha akár az alapjogszabálynak, akár a végrehajtási jogszabálynak csak egyes §-ait foglalják össze, ez a jogalkalmazás vagy oktatás célját szolgáló összeállításnak tekinthető, de nem minősül a jogalkotás szempontjából hivatalosan (hitelesen) egységes szerkezetbe foglalt szövegnek.

6. Eltérő betűtípusok használata

Az alapjogszabály és az egy vagy több *végrehajtási* jogszabály egységes szerkezetbe foglalása esetén a különböző jogszabályok eltérő jellegét azzal is ki kell emelni, hogy minden egyes jogszabály szövegét *eltérő betűtípussal* kell közölni.

Néha ezt a módszert alkalmazzák az alapjogszabálynak és az egy vagy több *módosító* jogszabálynak az egységes szerkezetbe foglalásánál is. Ezzel kívánják kiemelni a módosító jogszabály új rendelkezéseit.

Helytelen azonban a módosító jogszabályokkal kapcsolatban a hivatalos szöveg megállapításánál az ilyen módszer alkalmazása; ezt legfeljebb magánkiadványokban vagy oktatási anyagokban lehet alkalmazni.

Az alapjogszabálynak a módosító jogszabályokkal egységes szerkezetbe foglalásánál előfordul, hogy *kéthasábos* megoldással közlik a korábbi és az új szöveget. Ez a módszer a jogszabály-előkészítés szakaszában alkalmazható ugyan, a jogszabály egységes szövegének végső közlése alkalmával azonban *helytelen*.

7. Az egységes szerkezetbe foglalás kizártsága utaló rendelkezés alapján

Lehet, hogy valamely jogszabály egy másik jogszabály számos rendelkezésének alkalmazását teszi kötelezővé.

Pl. A társadalombiztosításról szóló törvény a társadalombiztosítási követelések végrehajtása céljából maga állapítja meg az alapvető szabályokat, de egyébként az adóbehajtás szabályaira utal, az utóbbiak pedig számos tekintetben tovább utalnak a bírósági végrehajtás szabályaira, és ezek alkalmazását teszik kötelezővé.

Volt olyan törekvés, amely szerint ilyenkor az alapjogszabályban említett egyéb jogszabályokat, illetőleg azoknak az utalásban felsorolt rendelkezéseit egységes szerkezetbe kellene foglalni az alapjogszabállyal, mert ez megkönnyítené a jogalkalmazást.

A jogalkalmazás megkönnyítésére irányuló törekvés helyes, de az említett esetben az egységes szerkezetbe foglalásra – mint a Tv. és a Vhr. szerinti kodifikációs módszer alkalmazására – *nincs lehetőség*.

Az egységes szerkezetbe foglalás csak akkor alkalmazható, ha az ennek következtében létrejött szöveg a továbbiakban az *elsődleges* forrása lesz az adott egy vagy több jogszabálynak.

A szóban levő esetben azonban mind az adózás rendjéről szóló törvény, mind a Vht. – mint *elsődleges* jogforrás – önállóan megmaradna az említett egységes szerkezetbe foglalás után is.

Ezért a jogalkalmazás megkönnyítése érdekében arról lehet szó, hogy az említett módon egységes szerkezetbe foglalt szöveget magánmunkálatként, jogszabály-magyarázatként vagy oktatási anyagként készítik el.

Ie. 48. Az egységes szerkezetbe foglalt szöveg bevezető része jelölje meg a közölt jogszabályokat és rövidítéseiket, a figyelembe vett módosító jogszabályokat, valamint az egyes jogszabályokban alkalmazott betűtípusokat. Ezután következik a végrehajtási jogszabály bevezető része.

Példa

Az álló betűs szöveg a módosított 1979: 18.tvr. (Vht.), a *dőlt* betűs szöveg a módosított 14/1979. (IX. 17.) IM r. (Vhr.) szövege.

A bírósági végrehajtásról szóló 1979. évi 18. törvényerejű rendelet (Vht.) 115. §-ának (2) bekezdésében foglalt felhatalmazás alapján a következőket rendelem: ...

Példák az egységes szerkezetbe foglalt szöveg bevezető részéhez

a) A bírósági végrehajtásról szóló 1955. évi 21. törvényerejű rendeletnek a hatályba léptető rendelkezésekkel, valamint a módosításokkal és kiegészítésekkel egységes szerkezetbe foglalt szövege

Az álló betűs szöveg a módosított 1955. évi 21. törvényerejű rendelet (Vht.), a *dőlt* betűs szöveg a közvetlen bírósági (közjegyzői) letiltásról és a tartásdíjak behajtásának egyszerűsítéséről szóló 1957. évi 56.

törvényerejű rendelet (Lt.), a kisbetűs szöveg a Vht. hatálybalépéséről és végrehajtásáról szóló 54/1955. (VIII. 27.) MT rendelet (Vhté.) szövege.

b) A honvédelmi törvénynek és végrehajtási rendeleteinek egységes szerkezetbe foglalt szövege

Az álló betűs szöveg a honvédelemről szóló 1993. évi CX. törvény (Hvt.), a dőlt betűs szöveg a Hvt. végrehajtásáról szóló 178/1993. (XII. 27.) Korm. rendelet (R.) szövege.

A honvédelemről szóló 1993. évi CX. törvény (a továbbiakban: Hvt.) 8. §-ának (5) bekezdésében és 260. §-ában kapott felhatalmazás alapján a Kormány a következőket rendeli:

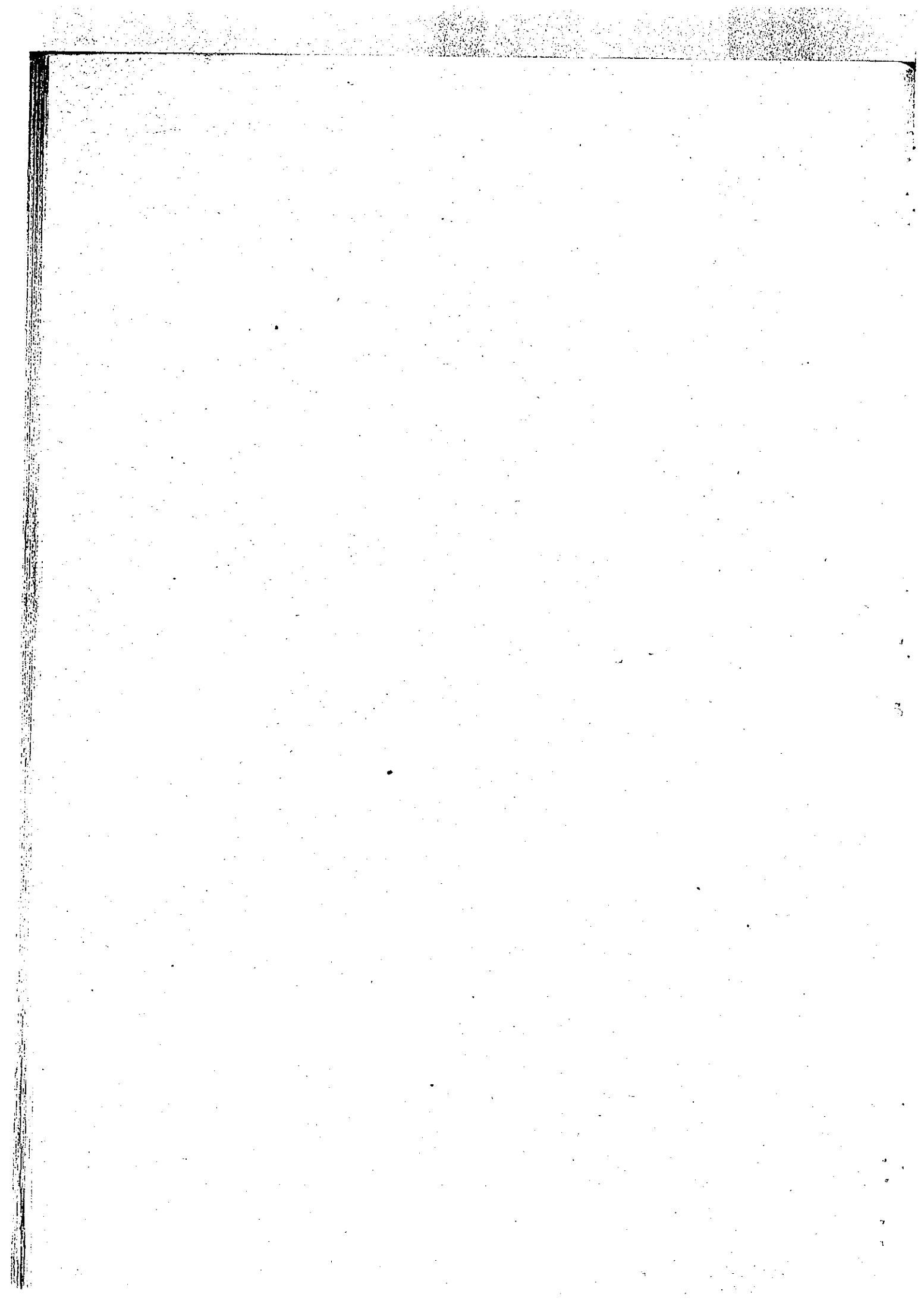
c) Az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló 1957. évi IV. törvénynek a módosításokkal egységes szerkezetbe foglalt szövege

Ie. 49. Ha egyes rendelkezések a hatályukat veszítették, a §, bekezdés vagy pont mellett a „hatályát veszítette” szöveget tüntessük fel.

A hatályvesztés feltüntetése

Előfordul, hogy a hatályát veszített §, bekezdés vagy pont mellett semmit sem tüntetnek fel, vagy a „Hatályát veszítette” szövegen túlmenően azt is feltüntetik – esetleg zárójelben –, hogy melyik jogszabálynak milyen rendelkezése helyezte hatályon kívül a szóban levő rendelkezést.

Bár az ilyen megoldások nem kifogásolhatók, a hatályvesztés feltüntetése céljából az Ie.-nek megfelelő helyes szövegezés a következő: „Hatályát veszítette.”

A JOGSZABÁLYOK SZÖVEGEZÉSE

Ie. 50. a) A jogszabály szövege feleljen meg a nyelvhelyességi szabályoknak, legyen egyértelmű, áttekinthető és közérthető, lehetőleg rövid mondatokból álljon, kerülje a bonyolult mellékmondatokat.

b) A jogszabály szövege rövidítéseket, betűszavakat csak kivételesen, olyankor használjon, ha az a jogszabályban gyakran előfordul, és a teljes formájában való használata nehézkessé teszi a szöveget. A rövidítés: betűszó, és előtte a névelő használata eszerint alakul (pl. az R.) .

1. A jogszabály szövegezésének általános követelményei

A jogszabályok előkészítésénél két fő követelmény van. Egyrészt helyesen kell kialakítani a jogszabály *tartalmát*, ez széles körű jogi ismereteket és a szabályozásra váró társadalmi viszonyok alapos ismeretét kívánja meg. Másrészt a jogi tartalmat megfelelő *formában* kell kifejezésre juttatni, tehát a jogszabályt jól kell megszövegezni. Ez azt a követelményt támasztja a jogszabály előkészítőjével szemben, hogy a magyar nyelvet – ezen belül a magyar jogi szaknyelvet is – jól ismerje, és szabályait helyesen alkalmazza.

A jogszabályok szövegezéséről a Tv. a következőképpen rendelkezik:

Tv. 18. § (2) A jogszabályokat a magyar nyelv szabályainak megfelelően, világosan és közérthetően kell megszövegezni.

A 11/1992. (III. 5.) AB határozat szerint: „A törvény szövegezésének határozatlansága és bizonytalansága sérti a *jogbiztonság* követelményét... A jogbiztonság megköveteli a jogszabályok olyan világos és egyértelmű fogalmazását, hogy mindenki, akit érint, tisztában lehessen a jogi helyzettel, ahhoz igazíthassa döntését és magatartását, s számolni tudjon a jogkövetkezményekkel. Ideértendő az is, hogy ki lehessen számítani a jogszabály szerint eljáró más jogalanyok és állami szervek magatartására.”

A 61/1994. (XII. 24.) AB határozat azért semmisítette meg egy jogszabály számos rendelkezését, mert a jogszabály nem volt világosan és közérthetően megszövegezve. Így „olyan mértékű jogbizonytalanságot idézett elő, hogy az nem csupán a jogalkotási törvénnyel, hanem az Alkotmány 2. §-ának (1) bekezdésében deklarált jogállamiság szerves részét alkotó jogbiztonság követelményével is ellentétes.” A szóban levő végrehajtási jogszabály a magasabb szintű jogszabály egyes rendelkezéseit szó szerint megismételte, más rendelkezéseihez viszont ilyen megismétlés nélkül fűzött további részletszabályokat, az ilyen „vegyes jogszabályszerkesztési megoldás azonban homályos, megtévesztő és félrevezető.”

Az 1/1999. (II. 24.) AB határozat szerint: „Az Alkotmánybíróság már több esetben rámutatott arra, hogy a világos, érthető és megfelelően értelmezhető normatartalom a normaszöveggel szemben alkotmányos követelmény. A jogbiztonság – ami az Alkotmány 2. §-ának (1) bekezdésében deklarált jogállamiság fontos eleme – megköveteli, hogy a jogszabály szövege értelmes és világos, a jogalkalmazás során felismerhető normatartalmat hordozzon.”

A Tv. 18. §-ának (2) bekezdésében foglalt követelmény nem mindig valósul meg. Elmúlt az az idő, amikor a nagy törvénykönyvek szövege íróknak is példaképül szolgált.

Ahhoz, hogy a jogszabály szövege világos és közérthető legyen, a jogszabály előkészítőjének jól kell ismernie mind a köznyelv, mind a jogi szaknyelv szabályait, és el kell érnie, hogy a jogszabályok nyelve minél közelebb kerüljön a köznyelvhez, minél közérthetőbbé váljék.

Ez megkívánja a jogszabály előkészítőjétől, hogy állandóan fejlessze nyelvi ismereteit. E téren az önművelést segítik a különböző nyelvhelyességi kiadványok, amelyek választ adnak a felmerült kérdésekre.

A jogszabályok szövegezésénél is nélkülözhetetlen a Magyar Tudományos Akadémia által kiadott: *A magyar helyesírás szabályai* c. kiadvány.

Hasznosak továbbá a *nyelvművelő kézikönyvek*, pl. a Nyelvművelő kézikönyvtár, Budapest 1996, valamint a jogi szaknyelvvél és általában a hivatali nyelvvél foglalkozó nyelvhelyességi kiadványok. Pl. a Hivatalos nyelvünk kézikönyve, amelyet a PM Államigazgatási Szervezési Intézete 1976-ban adott ki, továbbá az Iratszerkesztési és fogalmazási tanácsadó (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1987).

Az alábbiakban az útmutató azokkal a szabályokkal foglalkozik, amelyeket jelenleg a leggyakrabban hagynak figyelmen kívül. A közölt hibáknak az elkerülése segíti a helyes és egységes szövegezést, így a jogszabályok jobb megértését és alkalmazását.

2. Az írásjelek használata

a) Pont

A jogszabály rövidítése után pontot teszünk. Pl.: Btk., Pp., Tv., R., Vhr.

Az stb. rövidítés után pontot kell tenni; a felsorolásban az stb. és az előtte álló szó között nincs vessző.

b) Vessző

A felsorolások egyes elemei után a sor végére vesszőt teszünk.

Pl. „Vht. 120. § Az árverést a végrehajtó árverési hirdetménnyel tűzi ki, és ebben feltünteti:

a) a felek nevét,

b) az árverés helyét és idejét,

c) az árverésre kerülő ingóságokat és becsértéküket,

d) azt, hogy az ingóságokat az árverés előtt hol és mikor lehet megnézni.”

A *kettős kötőszó* – vagy kötőszóhoz hasonló jellegű kapcsoló szó – esetén a két kötőszó közé nem teszünk vesszőt akkor sem, ha a második kötőszó a „hogy” vagy a „ha”.

Pl. Ilyen összetételek: „feltéve hogy”, „anélkül hogy”, „ahelyett hogy”, „továbbá hogy”, „kivéve ha”.

Pl. *Helyes* a Vht. 261. §-ának d) pontjában levő következő szöveg: „...elrendeli az egyébként mentes dolog lefoglalását, feltéve hogy ez az intézkedés a végrehajtható okirat kiállítása után vált szükségessé.”

A vessző tehát ilyenkor a kettős kötőszó első tagja elé kerül.

Ha az „és”, „vagy” kötőszó mondatrészek között van, az „és”, „vagy” elé nem teszünk vesszőt.

Ha ezek a kötőszavak mondatok között állnak, akkor az „és”, „vagy” elé vesszőt kell tenni.

A „mint” szó elé vesszőt teszünk akkor, ha összehasonlításról van szó. Pl. A vételár összege kisebb, mint a behajtandó követelés összege.

De nincs vessző a „mint” előtt, ha a „mint” szó után következő szövegrész nem összehasonlítást, hanem magyarázatot, további kifejtést tartalmaz. Pl. „Alkotmány 6. § (1) A Magyar Köztársaság elutasítja a háborút mint a nemzetek közötti viták megoldásának eszközét.”

c) Pontosvessző

A jogszabályok szövegezésénél jelenleg túlságosan gyakori a pontosvessző használata, ezt lényegében a vessző helyett használják. Pedig a pontosvesszőt a jogszabályban rendszerint csak hosszabb körmondatok

tagolásánál indokolt használni, tagolt felsorolásnál még akkor sem, ha a felsorolás egyes elemei önálló mondatok.

Ha a felsorolás valamelyik eleme hosszú mondat, ennek a belső tagolására a pontosvesszőt használjuk, és ezután a mondatot kisbetűvel folytatjuk.

Ha a felsorolás egyik eleme (pontja) kisbetűvel kezdődik, ezen a elemen belül helytelen a mondat végére pontot tenni, az új mondatot nagybetűvel kezdeni, majd a következő elem elején ismét kisbetűt használni. Ha tehát az a cél, hogy a felsorolás végig egyetlen mondatként kerüljön megszövegezésre – bár ehelyett jobb az önálló mondatok szerinti tagolás –, az adott elemen belül a mondatokat pontosvesszővel tagoljuk.

Pl. Helytelen: (A bíróság a következőképpen intézkedik:)

„a) a biztosítási intézkedést megszünteti, ha a végrehajtást kérő követelése iránti eljárás az adós marasztalása nélkül ért véget. Ilyenkor a végrehajtást kérő viseli a biztosítási intézkedéssel felmerült költséget,

b) dönt a marasztalással arányos, kisebb végrehajtási költség viseléséről.”

A helyes szövegezés szerint az a) pont közepén pontosvesszőt kell használni a következőképpen:

„a) ...marasztalása nélkül ért véget; ilyenkor a végrehajtást kérő viseli...”.

Pontosvessző használható azonos mondatrészek között is, ha több, vesszővel elkülönített azonos mondatrészt kívánunk más ugyanilyen szócsoporthoz elválasztani. Az ilyen jellegű tagolás helyett azonban jobb az ábécé kisbetűivel jelölt, külön bekezdésekbe foglalt pontok alkalmazása. Ilyenkor az egyes bekezdések végén a pontosvessző szükségtelen, elég a vessző.

d) Gondolatjel

Gondolatjelet használunk, ha valamely bekezdést, pontot további bekezdésekre kívánunk tagolni. Ezzel a kérdéssel az útmutatónak az Ie. 32. pontjához fűzött része az 5. pontban foglalkozik.

A gondolatjel a tulajdonképpeni céljára, tehát a mondaton belüli szövegrész közbevetett megszövegezésére a következőképpen használható.

Pl. Helyes: „Vht. 5. § (2) Az állami kényszer – e törvény keretei között – elsősorban az adós vagyoni jogait korlátozhatja, kivételesen az adós személyiségi jogait is érintheti.”

Helytelen, ha ugyanabban a bekezdésben vagy pontban ugyanazon a mondaton belül többször is használják a gondolatjelet.

Pl. Helytelen: „Alkotmány 70. § (1) Minden nagykorú magyar állampolgárnak joga van ahhoz, hogy – ha állandó lakóhelye Magyarországon van – az országgyűlési és a helyi önkormányzati választásokon választható és – ha a választás napján az ország területén tartózkodik – választó legyen.”

Ebben a szövegben a 4 gondolatjel miatt az első olvasásra nehéz megállapítani, hogy mely szövegrészek vannak a gondolatjelek között, és melyek azokon kívül. A helyes szövegezés szerint a rendelkezés 2. sorában levő első gondolatjelet el kell hagyni, és a második gondolatjel helyébe vesszőt kell tenni.

e) Kötőjel

A kötőjelet ki kell tenni akkor, ha szóösszetétel esetén a második vagy befejező összetett szó második tagja a kifejezés valamennyi megelőző elemére vonatkozik.

Pl. Helytelen a következő szövegezés: „Lakóház és üdülőépítés”. *Helyesen:* „Lakóház- és üdülőépítés”.

Helytelen: „adó és pénzügyi ellenőrzés”. *Helyesen:* „adó- és pénzügyi ellenőrzés”.

Kerülni kell a kötőjellel az említett módon történő túlzott egyszerűsítést.

Pl. Helytelen a következő szövegezés: „bel-, kül- és pénzügyminiszter”. *Helytelen* a „belügy-, külügy- és pénzügyminiszter” szövegezés is.

A *helyes* az, ha valamennyi miniszter teljes nevét kiírjuk: „belügyminiszter, külügyminiszter és pénzügyminiszter”. Ezzel a kérdéssel az útmutatónak a Vhr. 2. §-ához fűzött része a 3. pont *b)* alpontjában foglalkozik.

f) Kettőspont

A felsorolások bevezető része után – amelyet meg kell különböztetni a *jogszabálynak* az Ie. 10–12. pontjában említett bevezető részétől – rendszerint kettőspontot teszünk.

Pl. „Vht. 90. § Mentések a végrehajtás alól a következő ingóságok: ”

Ha a felsorolás bevezető része névmással, mutatószóval, kötőszóval végződik, a kettőspont elmarad. *Pl.* ilyen szó az „aki”, „ha”, „hogya”, „különösen”, „kivéve” stb.

Pl. „Vht. 241. § (2) Végrehajtójelöltté az nevezhető ki, aki

a) magyar állampolgár,

b) ...”

„Vht. 239. § A végrehajtói szolgálat megszűnik, ha

a) a végrehajtó a szolgálatáról a megyei bíróság elnökénél írásban lemondott,

b) ...”.

Elmarad a kettőspont akkor is, ha a felsorolás bevezető része nem különül el határozottan a felsorolástól, ha tehát a bevezető rész önálló mondatként nem állna meg.

Pl. „Vht. 198. § A zárgondnok köteles

a) az ingatlant a rendes gazdálkodás szerint kezelni,

b) ...”

A felsorolás bevezető részére a következőképpen utalunk:

Pl. Helyes: „A.7. § bevezető része helyébe a következő szöveg lép: ”

Helytelen a „bevezető rész” helyett a „felvezető rész” kifejezés használata.

3. A névelők használata

a) A határozott névelő (az „a”, „az”) használata

A határozott névelő elhagyása a rendelkezést gyakran nehezen érthetővé teszi. Az előbeszédben a hangsúllyal általában pótolni lehet e névelő hiányát, de ez az írott szövegben nem érvényesül.

Pl. Helytelen: „Pernyertesség esetén az ügyvéd munkadíját az ellenféltől követelheti.” Első olvasásra bizonytalan, hogy ki a mondat alanya.

Helyes: Pernyertesség esetén az ügyvéd *a* munkadíját az ellenféltől követelheti.,,

Helytelen: „A kiegészítő parancsnokság helyszíni vizsgálata alapján készíti el javaslatát.”

Helyes: „A kiegészítő parancsnokság *a* helyszíni vizsgálata alapján készíti el javaslatát.”

Helytelen: „Az elnök megválasztása után tagja a kuratóriumnak.”

Helyes: „Az elnök *a* megválasztása után tagja a kuratóriumnak.”

A helytelenként közölt szöveg azért is hibás, mert amíg az említett személyt nem választották meg, addig nem is elnök. Jobb lett volna a következő szövegezés: „A megválasztott elnök” vagy: „az elnök” tagja a kuratóriumnak.

Helytelen: „A bizottság állásfoglalását nyilvánosságra hozza.”

Helyes: „A bizottság *az* állásfoglalását nyilvánosságra hozza.”

Helytelen: „Alkotmány 32/B. § (6) Az országgyűlési biztos tevékenységének tapasztalatairól évente beszámol az Országgyűlésnek.”

Helyes: „Az országgyűlési biztos a tevékenységének tapasztalatairól évente beszámol az Országgyűlésnek.”

Helytelen: A bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 1997: LXVII. tv.

„18. § A bíró kérelmére másik bíróságra áthelyezhető.”

Helyes: „A bíró a kérelmére másik bíróságra áthelyezhető.”

b) A határozott névelőt nem kell kiírni a következő esetekben:

Pl. Helytelen: „A végrehajtó szolgálati viszonya az e törvény hatálybalépésétől számított 3. hónap utolsó napján megszűnik.”

„Aki az e törvény hatálybalépésekor hatályos jogszabályok alapján szolgálati nyugdíjjogosultságot szerzett...”

„A felülvizsgálati kérelemre az e fejezetben foglaltakat azzal az eltéréssel kell alkalmazni...”

Ezekben az esetekben az „az” névelőt el kell hagyni.

c) Általában nincs szükség a határozott névelőre a jogszabály részeinek, fejezeteinek címében és az alcímekben sem. Kivételt lehet tenni, ha a cím több szóból áll, és rendszerint ki kell tenni a határozott névelőt birtokviszonyos szerkezet esetén.

Pl. A Btk. a következő helyes alcímeket tartalmazza: „Kísérlet és előkészület”, „Büntetések és intézkedések”, „Rágalmazás”, „Beccsületsértés”, „A büntetés kiszabása”, „A fiatalkorúakra vonatkozó rendelkezések”. A Btk. nem alkalmazza következetesen a fenti szabályt.

A Vht. a következő helyes címeket, illetőleg alcímeket tartalmazza: „Ingóvégrehajtás”, „Elsőbbségi igény”, „Követelés lefoglalása”, „Az ingóság értékesítésének időpontja”.

A címekre, alcímekre nézve nincs minden esetre szóló, általános szabály a határozott névelő használatára vagy elhagyására vonatkozóan. Célszerű szem előtt tartani, hogy – ha lehetséges – *helyesebb* a névelő elhagyása, mert így a cím lényege jobban szembetűnik.

d) A határozott névelő indokolatlan használata problémát okoz, ha az összetettebb szövegben egy korábbi szövegrész a későbbi szövegrészre azért nem alkalmazható, mert a határozott névelő a kapcsolódást feloldja.

Pl. A Pp. – időközben hatályon kívül helyezett – 366. §-a (2) bekezdésének c) pontja a következőképpen rendelkezett:

„A helyi bíróság hatáskörébe tartoznak...”

c) a belföldi áru fuvarozási és a szállítmányozási szerződéssel kapcsolatos perek.”

A „szállítmányozási” szó előtti „a” névelő 2 értelmezési problémát vetett fel.

Volt olyan nézet, amely szerint a „belföldi” szó itt csak az áru fuvarozási perekre vonatkozik, a szállítmányozással összefüggő perekre nem.

Ezen túlmenően volt olyan nézet is, amely szerint a belföldi áru fuvarozási perekre mindig vonatkozik e rendelkezés, a szállítmányozással összefüggő perekre azonban csak akkor, ha szerződésből erednek.

A helyes szöveg ez lett volna: „c) azok a perek, amelyek belföldi áru fuvarozási vagy szállítmányozási szerződéssel kapcsolatosak”.

e) A határozatlan névelő (az „egy”) használata

Az „egy” szóval kapcsolatban mindenképp el kell dönteni, hogy határozatlan névelőről van-e szó, vagy az „egy” szót számnévként használjuk-e. Ha számnévként használjuk, akkor irányadók azok a megállapítások, amelyeket az útmutatónak az Ie. 52. pontjához fűzött része az 5. pontban közöl.

Felesleges és *helytelen* az „egy” névelő használata az alábbi szövegezésben: „egy, a jogszabály által meghatározott gépjármű”.

4. A ragok használata

a) A *birtokos jelző* „-nak, -nek” *ragját* ki kell tenni a következő esetekben:

A jogszabályhelyre való hivatkozásnál.

Pl. Helytelen a következő szövegezés: „a Ptk. 289. § (2) bekezdés c) pont szerint”.

Helyes: „a Ptk. 289. §-a (2) bekezdésének c) pontja szerint”.

A jogszabály szövegében, ha többszörös birtokviszonyról van szó.

Pl. Helytelen: „A televíziókészülék üzemeltetése megszűnése.”,

Helyes: „A televíziókészülék üzemeltetésének megszűnése.”

Ha kétszeresnél több birtokviszonyról van szó – amit el kell kerülni – akkor az utolsó előtti szónál alkalmazzuk a birtokos ragot.

Pl. Helytelen: „A fizetési kötelezettség a televíziókészülék üzemeltetése megszűnése hónapja utolsó napjáig áll fenn.”

Ha ilyen hosszú a birtokviszonyokat tartalmazó szöveg, akkor *helyesebb* a következő szövegezés:

„A fizetési kötelezettség a televíziókészülék üzemeltetése megszűnése hónapjának utolsó napjáig áll fenn.”

Az igazán *helyes* megoldás azonban e hosszú szerkezet felbontása a következők szerint:

„A fizetési kötelezettség annak a hónapnak az utolsó napjáig áll fenn, amelyben a televíziókészülék használatát megszüntették.”

Ha több elemből álló kifejezés esetén az egyiknél kiteszük a birtokos ragot, akkor ügyelni kell arra, hogy ez összhangban legyen a szöveg többi elemével.

Pl. Helytelen az Alkotmány 22. §-a (3) bekezdésének 1. mondatában levő alábbi szöveg:

„A köztársasági elnök a Kormány, vagy a képviselők egyötödének írásbeli kérelmére az Országgyűlést rendkívüli ülészakra vagy rendkívüli ülésre össze kell hívni.”

Bár itt legfeljebb az a téves értelmezés fordulhat elő, hogy valaki a Kormány egyötödére nézve vonatkoztatná a szabályt, *helyesebb* lett volna a következő szövegezés:

„A köztársasági elnöknek, a Kormánynak vagy a képviselők egyötödének írásbeli kérelmére ... stb.”

Az Alkotmány szövegében az idézett első két kifejezés között a vessző hiányzik, a második és harmadik kifejezés között pedig a vessző felesleges.

b) A tárgyas ragozás jelének alkalmazása

A tárgyas ragozás jelének elmaradása a szöveget bizonytalanná teszi.

Pl. Helytelen: „A jegyzőnek a tervezett intézkedésről szóló bejelentést az árhatóságnak kell megtenni.”

Bizonytalan, hogy ki a rendelkezés alanya, vagyis hogy ki kihez tesz bejelentést.

A „megtenni” szó helyett itt a tárgyas ragozásnak megfelelően a „megtennie” szót kell használni. Ezenkívül ha a jegyző teszi a bejelentést, akkor az „árhatósághoz” szót, ha az árhatóság teszi a bejelentést, akkor a „jegyzőhöz” szót kell használni.

A legkisebb változtatással elérhető egyértelmű, helyes szöveg tehát a következő: „A jegyzőnek a tervezett intézkedésről szóló bejelentést az árhatósághoz kell megtennie.”

Helyesebb azonban a következő szöveg: „A jegyző a tervezett intézkedésről szóló bejelentést az árhatósághoz teszi meg.”

Vagy *egyszerűbben*: „A jegyző a tervezett intézkedést bejelenti az árhatóságnak.”

5. Egybeírás és különírás

a) Vannak olyan szavak és kifejezések, amelyeknél az egybeírás és különírás a jogszabályok szövegében gyakran helytelen.

A főnevet egybeírjuk, az igét és az igeneveket külön írjuk a következő kifejezésben:

hatálybalépés	hatályba lép, hatályba lépő
---------------	-----------------------------

Főnévként egybeírjuk, melléknévként külön írjuk a következő kifejezéseket:

az ülés résztvevői	az ülésen részt vevő személyek
--------------------	--------------------------------

a jelenlevők	a jelen levő tagok
1. ...	1. ...
2. ...	2. ...
3. ...	3. ...
4. ...	4. ...
5. ...	5. ...
6. ...	6. ...
7. ...	7. ...
8. ...	8. ...
9. ...	9. ...
10. ...	10. ...
11. ...	11. ...
12. ...	12. ...
13. ...	13. ...
14. ...	14. ...
15. ...	15. ...
16. ...	16. ...
17. ...	17. ...
18. ...	18. ...
19. ...	19. ...
20. ...	20. ...
21. ...	21. ...
22. ...	22. ...
23. ...	23. ...
24. ...	24. ...
25. ...	25. ...
26. ...	26. ...
27. ...	27. ...
28. ...	28. ...
29. ...	29. ...
30. ...	30. ...
31. ...	31. ...
32. ...	32. ...
33. ...	33. ...
34. ...	34. ...
35. ...	35. ...
36. ...	36. ...
37. ...	37. ...
38. ...	38. ...
39. ...	39. ...
40. ...	40. ...
41. ...	41. ...
42. ...	42. ...
43. ...	43. ...
44. ...	44. ...
45. ...	45. ...
46. ...	46. ...
47. ...	47. ...
48. ...	48. ...
49. ...	49. ...
50. ...	50. ...
51. ...	51. ...
52. ...	52. ...
53. ...	53. ...
54. ...	54. ...
55. ...	55. ...
56. ...	56. ...
57. ...	57. ...
58. ...	58. ...
59. ...	59. ...
60. ...	60. ...
61. ...	61. ...
62. ...	62. ...
63. ...	63. ...
64. ...	64. ...
65. ...	65. ...
66. ...	66. ...
67. ...	67. ...
68. ...	68. ...
69. ...	69. ...
70. ...	70. ...
71. ...	71. ...
72. ...	72. ...
73. ...	73. ...
74. ...	74. ...
75. ...	75. ...
76. ...	76. ...
77. ...	77. ...
78. ...	78. ...
79. ...	79. ...
80. ...	80. ...
81. ...	81. ...
82. ...	82. ...
83. ...	83. ...
84. ...	84. ...
85. ...	85. ...
86. ...	86. ...
87. ...	87. ...
88. ...	88. ...
89. ...	89. ...
90. ...	90. ...
91. ...	91. ...
92. ...	92. ...
93. ...	93. ...
94. ...	94. ...
95. ...	95. ...
96. ...	96. ...
97. ...	97. ...
98. ...	98. ...
99. ...	99. ...
100. ...	100. ...

b) Kerülni kell a túlságosan hosszú *összetett szavak* használatát. Ez körülírással rendszerint elérhető.

Az összetett szavak egybeírásánál és különírásánál a következő szabályokat kell szem előtt tartani:

Ha az összetett szó csak 2 *elemből* (tagból) áll, e 2 elemet egybeírjuk, akárhány szótagból áll az így létrejött szó. *Pl.* teljesítménynövekedés. Ez 8 szótagból áll, mégis egybeírjuk.

Ha az összetett szó *2-nél több elemből* (tagból) áll, a 6 szótagos szabály érvényesül. Ez azt jelenti, hogy ha az ilyen összetett szó *6-nál több szótagból* áll, kötőjelet teszünk a 2 fő összetételi elem határán.

Pl. csapatzászló-avatás.

Az igekötőt külön összetételi elemnek tekintjük, ha legalább 2 szótagból áll.

Pl. „ingatlan-nyilvántartás”, „büntetés-végrehajtás”.

A hosszú szavak egybeírásának és különírásának sajátos eseteire nézve a helyesírási szabályok további részletes eligazítást adnak.

c) A jogszabályok szövegében előforduló gyakori hiba, hogy az „*elsőfokú*”, „*elsőfokon*” szavakat nem így, hanem a szó 2 tagját különválasztva írják. Az egybeírás a *helyes*. Egybe kell írni a „*másodfokú*” szót is.

6. A névmások használata

a) Gyakori szövegezési hiba, hogy *feleslegesen* használják a visszamutató „az, azok, annak stb.” névmást.

Pl. Helytelen: „Alkotmány 19. § (3) E jogkörében az Országgyűlés ... d)... jóváhagyja az állami költségvetést és annak végrehajtását”.

Helyesen: „...az állami költségvetést és végrehajtását”.

Helytelen: „Alkotmány 26. § (1) A törvény kihirdetéséről annak kézhezvételétől számított 15 napon belül ... a köztársasági elnök gondoskodik.”

Helyesen: „A törvény kihirdetéséről a kézhezvételétől számított 15 napon belül ...”

Lehet azonban olyan eset, amikor az „annak” helyett az „ennek” visszamutató névmás használata indokolt.

Pl. Helyes: „Magyarország éghajlatát és *ennek* változásait”. Ha nem tennénk ki az „ennek” szót, a változást esetleg a „Magyarország” szóra lehetne vonatkoztatni.

b) Az „ami” és „amely” szó használatánál azt kell szem előtt tartani, hogy az „ami” névmás egy általánosságban megjelölt szövegrészre – mondatra vagy mondatrészre – vonatkozik, az „amely” névmás pedig egy konkrét kifejezésre, fogalomra, tárgyra stb.

Pl. Helyes: „A bíróság a végrehajtást felfüggeszti, ami akkor is kötelező, ha ezt a végrehajtást kérő kívánta.”

„A végrehajtó intézkedése ellen végrehajtási kifogásnak van helye, *amely* az intézkedéstől számított 15 napon belül nyújtható be.”

c) A *visszamatató névmás* a hozzá legközelebb álló szövegrészre, kifejezésre utal. E szabály figyelmen kívül hagyása félreértésre vezethet.

Pl. Helytelen: „Alkotmány 26. § (4) A köztársasági elnök a törvényt aláírás előtt az (1) bekezdésben említett határidőn belül véleményezésre megküldi az Alkotmánybíróságnak, ha annak valamelyik rendelkezését alkotmányellenesnek tartja.”

Minthogy az „*annak*” visszamatató névmáshoz legközelebb az „Alkotmánybíróság” szó áll, első olvasásra nem a törvény, hanem az Alkotmánybíróság „alkotmányellenes rendelkezésére” lehet gondolni.

A *helyes* szöveg a következő: „Ha a köztársasági elnök a törvényt vagy valamelyik rendelkezését alkotmányellenesnek tartja, a törvényt aláírás előtt az (1) bekezdésben megszabott határidőn belül állásfoglalás végett megküldi az Alkotmánybíróságnak.”

7. Szórend

a) A jogszabályban a mondatok szórendjét úgy kell felépíteni, hogy az egyes fogalmaknak, a mondat egyes elemeinek, az egyes mondatrészeknek *egymás utáni sorrendje megkönnyítse a rendelkezés megértését.*

Pl. Helytelen: „Alkotmány 36. § Feladatának ellátása során a Kormány együttműködik az érdekelt társadalmi szervekkel.”

Helyes: „A Kormány a feladatának ellátása során együttműködik az érdekelt társadalmi szervekkel.”

Helytelen: „Alkotmány 39. § (1) Működéséért a Kormány az Országgyűlésnek felelős. Munkájáról az Országgyűlésnek rendszeresen köteles beszámolni.”

Helyes: „A Kormány a működéséért az Országgyűlésnek felelős, és köteles a munkájáról az Országgyűlésnek rendszeresen beszámolni.”

b) A jogszabályban *a jogi szakkifejezéseket egységesen* kell használni, ezért a jogszabály szövege nem lehet olyan változatos és élénk, mint a szépirodalmi műveké.

Mégis van néhány olyan módszer, amellyel *a jogszabály szövegének egyhangúsága feloldható.* Ennek érdekében kerülni kell a következő szövegezt:

Helytelen, ha a jogszabály szövegében mindig *a mondat végén van az állítmány.*

Az rendszerint helyes, hogy az alany a mondat elején van, mert a rendelkezés egyik fontos eleme annak a kimondása, hogy ki jogosult vagy köteles valamire.

Az viszont nem szükségszerű, hogy az állítmány mindig a mondat végére kerüljön.

Helytelen, ha a több bekezdésből álló §-ban *minden bekezdés ugyanazzal a szóval kezdődik.*

Lehetőleg el kell kerülni, hogy egymást követő több bekezdés vagy § a „*ha*” szóval kezdődjék. Helyette azonban az „*amennyiben*” szót általában csak kivételesen lehet használni, amint ezt az útmutatónak az Ie. 52. pontjához fűzött része a 3. pont a) alpontjában kifejti.

A *nem jogi szakkifejezéseknél* az egyhangúság elkerülhető rokonértelmű szavak használatával is.

Pl. Nem szükséges, hogy a jogszabály állandóan a „§-ban szereplő” kifejezést használja a különböző rendelkezésekkel, fogalmakkal kapcsolatban.

Helyette használni lehet a következő kifejezéseket: „§-ban foglalt”, „§-ban említett”, „§-ban megállapított”, „§-ban felsorolt”, ez utóbbit akkor, ha felsorolásban feltüntetett személyről, dologról stb. van szó.

Ez a változatosság nem vonatkozik a rendelkezés *lényegéhez* tartozó kifejezésre.

Pl. Ha a jogszabály egyszer az „engedélyt megadja” kifejezést használta, akkor utána nem szövegezhetsz úgy, hogy az „engedélyt kiadja”, hanem következetesen a „megadja” szót kell használnia.

Helyesebb és rövidebb az „engedélyezi” szó.

Ha a jogszabály többször is ad – rendszerint rövidebb – felsorolást, a felsorolásban levő elemeket mindig *ugyanabban a sorrendben* kell közölni.

Pl. Ha a jogszabály az első alkalommal a „végrehajtó, végrehajtójelölt, végrehajtási ügyintéző” sorrendben említette a végrehajtási feladatot ellátó személyeket, akkor később is ilyen sorrendben kell őket említeni.

Helytelen tehát a későbbiekben a „végrehajtási ügyintéző, végrehajtó, végrehajtójelölt” vagy más olyan sorrend alkalmazása, amely eltér az első ízben közölt felsorolástól.

8. Az igemódok és igeidők használata

a) A jogszabályban a kötelezettség kifejezésére általában a kijelentő mód jelen idejét használjuk. Ezzel a kérdéssel az útmutatónak az Ie. 55. pontjához fűzött része a 2. pontban foglalkozik. Ha nem az ott említett esetről van szó, hanem olyan cselekményről, magatartásról, történésről, amelyhez jogkövetkezmény fűződik, akkor nem a jelen időt, hanem a *múlt időt* kell használni.

Pl. Helytelen: „Ha a kötelezett a bírságot nem fizeti meg,”

Helyes: „Ha a kötelezett a bírságot nem *fizette* meg,”

Helytelen: „... az építést nem kezdi meg”.

Helyes: „... az építést nem *kezdte* meg”.

A múlt idő használata egyértelműbben utal a cselekmény befejezettségére, mint a jelen idő, amely folyamatos, sőt esetleg jövőbeli, várható magatartást tükröz.

b) A rendelkezésekben a *feltételes módot* általában kerülni kell, mert bizonytalanná teszi a szöveg értelmét.

Pl. Helytelen: „Ha a kérelmező nem kaphatna engedélyt,”

Helyes: „... nem kaphat engedélyt”.

A jogszabályban a feltételes mód használata akkor indokolt, ha valóban feltételt, lehetőséget kell kifejezésre juttatni. Ha nem erről van szó, a feltételes mód helyett kijelentő módot kell használni.

Pl. Helytelen: „Az érdekképviselői szervek a bizottságba egy-egy tagot delegálhatnak.”

Ez a szöveg bizonytalanságban hagy abban a tekintetben, hogy az említett szervek csak jogosultak vagy kötelesek is tagot küldeni (kijelölni) a bizottságba. Az ilyen jogosultság rendszerint kötelezettséget is jelent. Ezt a kérdést tehát nem feltételes módban kifejezett lehetőségként, hanem egyértelműen, kijelentő módban kell szabályozni.

Helyes: „Az érdekképviselői szervek a bizottságba egy-egy tagot küldenek.”

9. A rövid, tömör szövegezés követelménye

A jogszabály szövege legyen minél rövidebb, tömörebb. A benne foglalt tartalmat többféleképpen ki lehet ugyan fejezni, de a jogszabály e lehetőségek közül válassza a legegyszerűbbet, és hagyjon el mindent, ami felesleges. Ezért el kell kerülni a következő *hibákat*:

a) A jogszabály szövegében ne használjunk olyan szavakat, amelyek nélkül a rendelkezés ugyanúgy érthető.

Pl. Helytelen: „...ha a kérelmet már a 99. § alapján el kellett volna utasítani”.

Helytelen: „Engedélyt *csak* az kaphat, aki igazolja, hogy...”. Ugyanígy *helytelen*, ha a „csak” szó helyett a „csakis, kizárólag, kizárólag csak, egyedül” vagy más hasonló kifejezést használnak.

Helyes: „Engedélyt az kaphat, aki igazolja, hogy...”.

A „pedig” kötőszó a mondatot gördülékenyebbé teheti ugyan, használata azonban általában felesleges.

b) Több azonos értelmű szó közül használjuk a *rövidebb alakút*.

Pl. Helytelen: „Mentesül a díj megfizetése alól, aki ... a 70. életévét betöltötte”.

Helyes a „70. évét” kifejezés, mert ebből is tudható, hogy a 70 évesnél idősebbekről van szó, és ez a szóhasználat áll közelebb a köznyelvhez.

c) A magától értetődő rendelkezést a jogszabályból ki kell hagyni.

Pl. Helytelen, ha valamilyen tisztség, munkakör, megbízatás megszűnésének eseteként, indokaként foglalják jogszabályba az érintett személy halálát.

Pl. Helytelen az Alkotmány 20/A. §-a (1) bekezdésének az a rendelkezése, amely szerint „Az országgyűlési képviselő megbízatása megszűnik: ...b) a képviselő halálával”. Ugyanígy rendelkezik az Alkotmány arról, hogy a köztársasági elnök megbízatása megszűnik a halállal.

Hasonló szabályt tartalmaznak más jogszabályok is. *Pl.* az Alkotmánybíróságról, illetőleg az ügyvédekről szóló törvény.

A halállal azonban a személy jogalanyiséga megszűnik, a halottnak semmiféle joga, kötelezettsége, megbízatása nem lehet, és a képviselői stb. megbízatás nem is örökölhető. Ezért az említett rendelkezés kimondása felesleges.

Utalni kell azonban a halálra olyankor, ha a jogkövetkezmény nem a meghalt személyre vonatkozik.

Ezért *pl. helyesen* szabályozza az Alkotmány 33/A. §-a azt, hogy „A Kormány megbízatása megszűnik ... c) a miniszterelnök halálával”.

Más kérdés az, hogy az említett személyek halála utáni eljárást esetleg szabályozni kell; *pl.* azt, hogy az ügyvéd halála után mi történjék az általa képviselték ügyeivel, az ügyvédi iratokkal.

Ez nem változtat azon, hogy *a halált nem kell feltüntetni a megbízatás, tisztség stb. megszűnésének okaként*.

d) A rövid szövegezésre való törekvés nem vezethet arra, hogy a nyelvhelyesség szabályai ellenére mellőzzenek egyes szavakat.

A jogi szóhasználat *pl.* gyakran indokolatlanul hagyja el a „való” vagy „történő” szót.

Pl. Helytelenek nyelvtani szempontból a Btk.-ban levő alábbi kifejezések: közügyektől eltiltás, foglalkozástól eltiltás, járművezetéstől eltiltás. E kifejezésekben szereplő 2 szó közé ki kellett volna írni a „való” szót. Tehát *helyesen:* közügyektől való eltiltás stb. Helyes az „eltiltás a közügyektől” kifejezés is.

A „való” szóval lényegében azonos jelentésű a „történő” szó. Ezt általában akkor használjuk, ha a „való” szó gyakori előfordulása miatt a szöveget élénkíteni kívánjuk. Egyes kifejezésekhez azonban a „valónál” a „történő” szó jobban kapcsolódik; *pl.* „a kötelezettség határidőben történő teljesítése”, „a későbbre történő halasztás”, „a hivatalos lapban történő kihirdetés”.

e) Az Ie. 50. pontjának b) alpontja kiemeli a *rövidítések* helyes használatának fontosságát. A rövidítések segíthetik a jogszabály áttekinthetőségét, szövegének tömörítését, rövidebbé tételét. A rövidítések használatánál figyelembe kell venni a következőket is:

Valamely szerv, tevékenység, fogalom, felsorolás többszöri megismétlésének elkerülése végett rövidítést általában akkor indokolt használni, ha a rövidíteni kívánt kifejezés vagy szó a jogszabályban *többször* – legalább 4–5-ször – előfordul. Ha ennél ritkábban fordul elő, *helyesebb* kiírni a teljes kifejezést.

A jogszabályok és a fogalmak rövidítésével részletesen foglalkozik az útmutatónak az Ie. 4. pontjához és mellékletéhez, továbbá 54. pontjához fűzött része.

10. Egyértelmű szövegezés

A közismert tétel szerint a jogszabályt úgy kell megszövegezni, hogy a jogalkalmazónak egy pillanatig se maradjon kétsége afelől: mit akar a jogszabály mondani. Ma ez a követelmény nem mindig valósul meg, ami a jogértelmezésben bizonytalanságot okoz.

Pl. Nem egyértelműen, tehát helytelenül szövegezett a népszavazásról és a népi kezdeményezésről szóló 1989. évi XVII. törvény, amely a 31. §-ának (4) bekezdésében a következőket mondta ki:

„Nem lehet kitűzni országos, illetőleg helyi népszavazást az országgyűlési képviselők, illetőleg tanácsstagok választásának időpontját megelőző és ezt az időpontot követő 3 hónapon belül.”

Az idézett rendelkezés a megjelenése után azonnal felvetette a következő *értelmezési problémákat*:

Országgyűlési képviselőválasztás kitűzése esetén helyi népszavazást lehet-e tartani?

Csak az általános vagy az időközi választás esetén is alkalmazni kell-e az említett rendelkezést?

Országgyűlési képviselő időközi választásánál csak az érintett választókerületre vonatkozik-e a korlátozás vagy az ország egész területére?

A népszavazást a választásokat megelőző és követő 3 hónapon belül kitűzni vagy megtartani nem lehet-e?

Volt olyan értelmezés is, amely szerint a rendelkezés nem zárja ki azt, hogy magára a választás napjára tűzzék ki a népszavazást.

Az 1990: XLVI. tv. 5. §-a szerint az idézett bekezdés helyébe a következő rendelkezés lépett:

„Nem lehet kitűzni országgyűlési, illetőleg helyi népszavazást az országgyűlési képviselők, illetőleg a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választásának időpontját megelőző és azt követő 60 napon belüli időpontra.”

Ez a rendelkezés – az elnevezés és a határidő módosítása mellett – a felsorolt problémák közül csak egyet old meg. Ezt is figyelembe véve a rendelkezést a következőképpen kellett volna *helyesen* megszövegezni:

„Ha akár az országgyűlési képviselők, akár a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választására általános választást tartanak, az általános választási napot megelőző és azt követő 60 napon belüli időpontra sem országos, sem helyi népszavazást nem lehet kitűzni. Ha valamely helyi önkormányzat egész területére kiterjedően országgyűlési képviselő, helyi önkormányzati képviselő vagy polgármester megválasztására időközi választást tartanak, az illető helyi önkormányzat területére az időközi választást megelőző és azt követő 60 napon belüli időpontra helyi népszavazást nem lehet kitűzni.”

Adott esetben tehát az egyértelmű szabályozás megkívánja a hosszabb szöveget.

11. A bonyolult szövegezés elkerülése

A jogszabály szövege gyakran azért válik bonyolulttá, mert egyetlen mondatba kívánják sűríteni az egész rendelkezést. Ez a mellékmondatokat áttekinthetlenné teszi.

Pl. Helytelenül szövegezték a zártkertekben és egyes községekben a földtulajdoni és használati viszonyokra vonatkozó adatok rendezéséről szóló 46/1970. (XI. 11.) Korm. rendelet 6. §-a, amely a következőképpen rendelkezik:

„Ha a tulajdonos ismeretlen helyen tartózkodik vagy meghalt, és örököse ismeretlen, illetőleg ismeretlen helyen van, a járási földhivatal határozata alapján a tulajdonjogot elbirtoklás címén a birtokos javára lehet a telekkönyvbe bejegyezni, ha a birtokos a

földrészetet 10 év óta sajátjaként szakadatlanul birtokolja, kivéve ha az eljárás adatai szerint elbirtoklás útján tulajdonjogot nem szerezhethet (Ptk. 121. § (2) és (3) bek.)."

A szöveg főleg azért tekinthető át nehezen, mert egyetlen mondatban háromszor van „ha” kötőszóval kezdődő mellékmondat.

A helyes szöveg – az idézett rendelkezésben említett szervek nevének megváltozását is figyelembe véve – a következő:

„6. § (1) A tulajdonjogot a földhivatal határozata alapján elbirtoklás címén a birtokos javára az ingatlan-nyilvántartásba be lehet jegyezni, ha

a) a tulajdonos ismeretlen helyen tartózkodik vagy meghalt, örököse pedig ismeretlen vagy ismeretlen helyen van, és emellett

b) a birtokos a földrészetet 10 év óta a sajátjaként szakadatlanul birtokolja.

(2) Nem lehet az (1) bekezdést alkalmazni, ha az eljárás adataiból kitűnik, hogy a birtokos elbirtoklás útján nem szerezhethet tulajdonjogot (Ptk. 121. § (2) és (3) bek.)."

12. A jogszabálynak a hivatalos lapban megjelenő szövegével kapcsolatos követelmények

A jogszabály megalkotásának befejező szakasza: a jogszabály kihirdetése, ami a *hivatalos lapban* – a Magyar Közlönyben – történik. Az állami irányítás egyéb jogi eszközeit a Magyar Közlönyben, a Határozatok Tárában vagy a minisztériumok, országos hatáskörű szervek hivatalos lapjában teszik közzé. Az önkormányzati rendeleteket és határozatokat általában az önkormányzatok hivatalos lapjaiban hirdetik ki, illetőleg teszik közzé.

Fontos követelmény, hogy a kihirdetett szöveg pontosan megfeleljen a jogalkotó által elfogadott szövegnek. Ez elsősorban a Magyar Közlöny és az egyéb hivatalos lapok szerkesztését és kiadását végzőkre hárít felelősséget, de előfordul, hogy a jogszabály előkészítőit is bevonják a nyomdába kerülő végső szöveg megállapításába.

Ez a tevékenység nem mindig kielégítő. Ezt mutatja a Magyar Közlönyben megjelenő számos helyreigazítás is. Vannak azonban a hivatalos lapban közölt szövegekben olyan hibák is, amelyek *általában nem kerülnek helyreigazításra*, és rontják a jogszabályok tekintélyét.

Ilyen körülmény, hogy a jogszabályok szövegében a *szavak elválasztásánál* nem tartják meg a nyelvhelyességi szabályokat. Ott választják el a szót, ahol a sorban utolsóként elférő betű éppen van.

Pl. Helytelen, hogy a jogszabályszövegekben ilyen elválasztások vannak: fe-ladat, ren-dőrség, szab-ály, mag-yar, köz-jeg-yz-ó, sőt a számokat is elválasztják így: 19-97. az évszámnak, X-IX a XIX. fejezetnek a megjelölésénél.

Még rosszabb a helyzet, ha a Magyar Közlönyben közölt nemzetközi egyezmény idegen nyelvű szövegében választanak el szavakat.

Ha a nem helyesbített *nyomdahiba* értelmezési problémát okozhat, az ilyen nyomdahiba kijavítását a jogszabály előkészítőjének kezdeményeznie kell.

Ie. 51. Idegen szó vagy kifejezés akkor használható, ha nincs megfelelő magyar szó, vagy az idegen szó, kifejezés közismertebb, pontosabb, egyértelműbb.

1. Az idegen szavak indokolatlan használatának elkerülése

Az idegen vagy idegen eredetű és hangzású szavak használhatók a magyar nyelvben, ha átmentek a köznyelvi vagy szakmai szóhasználatba. A jogszabály szövegében azonban csak akkor használjunk idegen szót, ha nincs helyette azonos értelmű, hasonlóan kifejező magyar szó. Ez a szakmai jellegű jogszabálynál is követelmény.

a) Napjainkban minden téren túlteng az idegen szavak indokolatlan használata, és ez tükröződik a jogszabályok szövegében is.

Pl. Egy pénzügyi jogszabály a következő idegen szavakat használta: adekvát, aktuális, alulreprezentált, deregulációs, hitelstop, inflatorikus, kapacitás, koherens, komplex, konszenzus, konvertálás, konzisztens, kooperáció, korrelatív, markáns, menedzser, monetáris, nonprofit, originált, piacorientált, regisztrálás, reprivatizációs, restriktív, stabilizáció, stagflációs, státus, szankció, szektorsemleges, vertikum, volumen.

E szavak túlnyomó része helyett megfelelő magyar szót lehetett volna használni.

b) Törvényben és kormányrendeletben még a szakmai körökben ismert idegen szavakat és kifejezéseket is kerülni kell, vagy azokat körülírva meg kell magyarázni.

Pl. A pénzintézetek éves beszámoló-készítési és könyvviteli kötelezettségeinek sajátosságairól szóló 181/1991. (XII. 30.) Korm. rendeletet módosító 35/1996. (III. 5.) Korm. rendelet a következőket mondja ki:

10. § (1) (Figyelembe kell venni) „i) a valódi *penziós* ügylet esetén a *penzióba* adónál a visszavásárlási kötelezettség mellett *penzióba* adott vagyontárgyakat, a *penzióba* vevőnél pedig a *penzióba* kapott vagyontárgyakat.”

„12. § (2) A Rendelet 4. számú melléklete „A” változatú *cash-flow* kimutatásában a „Nettó pénzáramlás” alatti rész a következőképpen módosul:”

c) Még nehezebben érthető a szöveg, ha az *idegen szó rövidítését* használják.

Pl. Az államháztartási reform előkészítéséről szóló 1062/1996. (VI. 4.) Korm. határozat a következő kifejezéseket használja: „PR-tevékenység”, „GDP”, „GFS”, „demográfiai bumm”.

Az ilyen rövidítések használata esetén a fogalom tartalmát egyértelműen meg kell határozni ott, ahol a jogszabályban először fordul elő; *pl.* „nemzeti össztermék (a továbbiakban: GDP)”.

d) Lehet, hogy a szó magyar, de idegen szó *tükröfordítása*, és szellemében idegen a magyar nyelvtől. Az ilyen szó helyett a megfelelő magyar szót vagy kifejezést kell használni.

Pl. alutáplált helyett: gyengén táplált, rosszul táplált,
leépít helyett: lebont, elbocsát, létszámot csökkent.

e) *Helytelen*, ha a több jelentésű szót mindig csak az egyik – nem jellemző – értelemben használják.

Pl. Divat lett a „kivált” szó használata a „helyettesít”, „pótol” helyett.

f) A jogszabályok túlnyomó részét az *idegen szavak használata szempontjából is helyesen szövegezték*.

Pl. A rádiózásról és televíziózásról szóló törvény előkészítése során érvényre juttatták az idegen szavak mellőzésének követelményét, és ennek eredményeként az értelmező rendelkezésekről szóló 2. §, amely 48 fogalmat határoz meg, egyetlen idegen kifejezést sem tartalmaz. Az eredetileg használni kívánt – egyébként elterjedt – „szponzor, szponzorálás” helyett a „támogató, támogatás” szavakat, a „nonprofit” szó helyett a „nem nyereségérdekelt” kifejezést használja, sőt a közismert reklám szó után is zárójelben közli a „(hirdetés)” szót.

A jogszabály végső szövegének megállapításánál célszerű még egyszer áttekinteni a szöveget abból a szempontból is, hogy a felesleges, pótolható *idegen szavak helyébe a megfelelő magyar szót* tegyék, és ha a nem általánosan ismert idegen szó használata feltétlenül szükséges, azt közérthetően *körülírják*.

Ie. 52. a) A szavak értelmének megállapításakor elsősorban a magyar nyelv értelmező szótárai az irányadók.

b) A szakkifejezéseket és fogalmakat a jogszabály abban az értelemben használja, ahogyan azokat a szaknyelv használja. Ha azonban a szakkifejezésnek van ugyanabban az értelemben használt köznyelvi változata is, a jogszabály ezt alkalmazza.

c) A jogszabályban ne legyenek bonyolult, nehézkes kifejezések.

1. A köznyelvi szavak helyes használata

A köznyelvben is meglévő szavakat, kifejezéseket abban az értelemben kell használni, amely megfelel a nyelvhelyességi követelményeknek. Kétség esetén a magyar nyelv értelmező szótáraiból kell tájékozódni.

Pl. Helytelenül használják az „idő előtt” és az „idejekorán” kifejezést.

Az „idő előtt” kifejezés akkor használható, amikor a szabályszerű, megszokott, tipikus időpont előtt történt valami, és ez általában nem volt indokolt.

Ezzel szemben az „idejekorán” kifejezés akkor használható, amikor indokolt az, hogy valami a kellő időben megtörténjék.

Nem mindegy tehát, hogy a felmondást „idő előtt” vagy „idejekorán” közölték. Nem mindegy, hogy a jogszabályban említett személy „idő előtt” vagy „idejekorán” halt meg.

A köznyelvi szavak használata nem mehet odáig, hogy *pongyola, felületes, hétköznapi kifejezéseket* tartalmazzon a jogszabály.

Pl. Helytelenül szövegez a választási munkacsoportok feladatairól szóló 22/1994. (X. 21.) BM rendelet, amely a 7. mellékletének II/1. c) pontjában a következőket mondja ki:

„Minden típusú jegyzőkönyvnél vigyázni kell arra, hogy a szavazás befejezésekor a választópolgárok száma és a névjegyzéken a pipák száma EGYFORMA legyen.”

Helyesen szövegezve itt a „pipák” helyett a „névjelölések” szót vagy „a nevek megjelölésének” kifejezést, a számokkal kapcsolatban pedig az „EGYFORMA” helyett az „egyenlő” vagy „azonos” szót kellett volna használni.

2. A nem jogi szakkifejezések használata

A szabályozni kívánt életviszonytól, társadalmi viszonytól függően a jogszabály szükségszerűen használ olyan szakkifejezéseket, amelyek a különféle szakágazatok, szakmák nyelvkincséhez, szókészletéhez tartoznak.

Alapvető szabály, hogy minél magasabb szintű jogszabályról van szó, annál inkább kerülni kell az olyan szakkifejezések használatát, amelyeket az állampolgárok szélesebb köre nehezen ért meg. Az ilyen szakkifejezést a köznyelvben használt kifejezéssel kell helyettesíteni.

Pl. Az új növény- és állatfajták állami minősítéséről szóló 21/1968. (VI. 21.) Korm. rendelet végrehajtására kiadott 21/1968. (VI. 21.) MÉM rendeletben használt szavak, kifejezések helyett a következők használata lett volna helyes:

„kosutód” helyett „bárány”,

„kanivadék” helyett „malac” vagy „süldő”,

„hús- és tojástípusú hibrid” helyett „baromfi”.

A pénzügyi, gazdasági jogszabályokban is indokolatlanul sok a szakmai kifejezés.

Pl. „beruházási felvétek”, „reális összbekerülési összeg” és általában a „bekerülés”.

Egyéb szakterületről: a gyermek „telepítése” helyett a „más iskolába való áthelyezése” kifejezés a helyes.

b) A jogszabályokban – főleg a törvényekben, de különösen az Alkotmányban – *kerülni kell a szaktudományok sajátos kifejezéseit és szóhasználatát is.*

Pl. „Alkotmány 76. § (1) A Magyar Köztársaság zászlaja három, egyenlő szélességű piros, fehér és zöld színű vízszintes sávból áll.

(2) A Magyar Köztársaság címere hegyes talpú hasított pajzs. Első mezeje vörössel és ezüsttel hétszer vágott. Második, vörös mezejében zöld hármashalomnak aranykoronás kiemelkedő középső részén ezüst kettős kereszt. A pajzson a magyar Szentkorona nyugszik.”

Az (1) bekezdés szövege lényegében helyes, de nem elég szabatos. A (2) bekezdés szövege megfelel a címtan követelményeinek, de olyan kifejezések vannak benne, amelyeket az állampolgár nehezen ért meg. Ezért is *helyes*, hogy az Alkotmány szövegében van a címer *ábrázolása* is.

Helyesen ezt a §-t így lehet megszövegezni:

„76. § (1) A Magyar Köztársaság zászlaja három egyenlő szélességű, vízszintes sávból áll. A felső sáv piros, a középső sáv fehér, az alsó sáv zöld színű.

(2) A Magyar Köztársaság címere hegyestalpú, két részre osztott pajzs. Bal oldali részében váltakozva, vízszintesen négy vörös és négy ezüst sáv van. Jobb oldali vörös részében a zöld hármashalomnak aranykoronás kiemelkedő középső részén ezüst kettős kereszt áll. A pajzs fölött a magyar Szentkorona van.”

3. A bonyolult, nehézkes kifejezések elkerülése

A jogszabály közérthetőségét fokozza, ha az adott fogalom, rendelkezés stb. szövegezése minél egyszerűbb és rövidebb. Ezért *kerülni kell a hosszabb, bonyolultabb és nehézkesebb kifejezéseket.*

a) Pl. Az alábbi hosszabb szavak és bonyolultabb kifejezések helyett az utánuk következő rövidebbet, egyszerűbbet használjuk:

„Abban az esetben, ha...” helyett „Ha”.

„Amennyiben” helyett általában „Ha”.

Az „amennyiben” kifejezés használható azonban akkor, ha az egésznek egy részére utal. Pl. „...felelőssége annyiban áll fenn, amennyiben a tartozását nem fizette meg”, vagy: „Amennyiben a tartozását kifizette, annyiban mentesül a felelősség alól.”

Ezért *helyes* a Vht.-ban levő következő szöveg:

„151. § (1) Az árverési vevő megállapodhat a jelzálogos hitelezővel, hogy a jelzálogjog – amennyiben a vételárból a jelzálogos hitelező kielégítéséhez jut – az ingatlanon továbbra is fennmarad.”

Helytelen a kettős kötőszó indokolatlan használata, vagyis a mondat ilyen kezdése: „Ha és amennyiben”. El kell dönteni, hogy a 2 kötőszó közül melyiknek a használata indokolt, és csak azt kell használni.

b) A jogszabályok szövegében gyakori a *terjengős*, az un. terpeszkedő kifejezés. Ezeket részletesen tárgyalják a jogi nyelvvel foglalkozó kézikönyvek.

A terjengős kifejezés több szóval, hosszadalmasan fejezi ki azt, amit egyetlen szóval vagy röviden is ki lehet fejezni. Helyette *az egyszerűbb kifejezést kell használni.*

Pl. A következő összeállítás a terjengős és az egyszerű kifejezést is felsorolja:

akadályt képez
aláírással lát el
befolyást gyakorol
bejelentéssel él
bélyegzővel lát el
bírálat tárgyává tesz
bírálatot gyakorol
biztosítani kell a megszüntetését
csökkenést mutat

akadályoz
aláír
befolyásol
bejelent
bélyegez
megbírál
bírál
meg kell szüntetni
csökken

emelkedést mutat
felügyeletet gyakorol
felvilágosítással lát el
fizetést eszközöl
javaslatba hoz
jogalappal nem bír
jótállás mellett
jutalomban részesít
teljesítésbe megy
tevékenységet fejt ki
útmutatást nyújt
stb.

emelkedik
felügyel
felvilágosít
fizet
javasol
alaptalan
jótállással
megjutalmaz
teljesül
tevékenykedik
útbaigazít

4. Az „és”, „vagy”, „illetőleg” kötőszó használata

a) A felsorolásoknál általában nem kell kitenni a felsorolás egyes elemei közé sem az „és”, sem a „vagy” kötőszót. A szabály tartalmából rendszerint kitűnik, hogy együttes vagy pedig vagylagos követelményekről van-e szó.

Pl. „Vht. 233. § Végrehajtóvá az nevezhető ki, aki

- a) magyar állampolgár,
- b) a 22. évét betöltötte,
- c) büntetlen előéletű,
- d) középfokú iskolai végzettséggel rendelkezik,
- e) egyéves végrehajtási szakmai gyakorlatot szerzett,
- f) a végrehajtói szakvizsgát letette.”

Anélkül, hogy az egyes pontok végére az „és” szót kitennénk, nyilvánvaló, hogy e §-ban *együttes* feltételekről van szó.

„Vht.245. § Tartós helyettest lehet kirendelni, ha

- a) a végrehajtói állás megüresedett,
- b) a végrehajtót a hivatalából felfüggesztették,
- c) a végrehajtó tartósan távol van.”

Anélkül, hogy az egyes pontok végére a „vagy” szót kitennénk, nyilvánvaló, hogy e §-ban *vagylagos* feltételekről van szó.

- b) Kivételesen az „és” és a „vagy” kötőszót is használni kell.

Pl. „A bíróság a párt feloszlása esetén a nyilvántartásból a pártot akkor törli, ha a párt a gazdálkodásra vonatkozó iratait átadta, igazolja a hitelezők kielégítését és

- a) az alapítvány nyilvántartásba vételét *vagy*
- b) azt a tényt, hogy a hitelezők kielégítése után vagyona nem maradt, *vagy*
- c) hogy fennmaradó vagyonát alapítvány tulajdonába adta.”

Itt olyan összetett feltételrendszerről van szó, amelyben együttes és vagylagos feltételek kapcsolódnak egymáshoz.

c) Az utóbbi időben – a számítógépes szóhasználat hatására is – terjed a jogszabályokban az „és/vagy” kettős kötőszó használata.

Pl. A személyi jövedelemadóról szóló 1995: CXVII. tv. a következőképpen rendelkezik:

„11. § (5) Nem kell adóbevallást adnia annak a magánszemélynek, akinek csak nyugdíja, és/vagy azzal azonosan adózó jövedelme van, és/vagy

olyan jövedelme van, amelyet a (3) bekezdés rendelkezései szerint nem kell beval-
lani, és/vagy

olyan bevétele van, amelyet a jövedelem kiszámításánál nem kell figyelembe venni."

„34. § A számított adót csökkenti:

a) annál a nyugdíjas magánszemélynél, akinek a nyugdíja nem adómentes, a nyug-
díj, és/vagy

b) a gyermekgondozási segély, ideértve az ahhoz kapcsolódó jövedelem pótlékot,
és/vagy

c) a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló törvény alapján kapott
gyermeknevelési támogatás, és/vagy

d) a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló törvény alapján kapott
ápolási díj, és/vagy

e) az ösztöndíj, és/vagy

f) az egészségügyi és szociális intézmény keretében szociális gondozásért, továbbá
a lelki segélyszolgáltatásért kapott összeg, de legfeljebb évi 36 ezer forint

összegének az adótábla szerint kiszámított adója."

Helytelen az ilyen szövegezés, mert a sok kettős kötőszó miatt a szöveget áttekin-
tetetlenné teszi. Az adott esetben egyszerű felsorolásról van szó, amelyben a felsorolás
egyes elemei között semmiféle kötőszóra, tehát sem az „és”-re, sem a „vagy”-ra nincs
szükség. *Helytelen* az is, hogy az „és/vagy” előtt mindenhol vessző van, bár az egyes
pontokban nem önálló mondatok, hanem mondatrészek vannak.

Pl. Az „és/vagy” kettős kötőszó szerepel ebben a szövegben is:

„A beiratkozás az apa és/vagy anyja jelenlétében történhet.”

Ez a szövegezés azért megtevesztő, mert nem lehet tudni, hogy együttes vagy pedig vagylagos
feltételről van-e szó. Ebben az esetben nem lehet azt mondani, hogy az „és/vagy” kettős kötőszót teljesen
el kell hagyni, hanem el kell döntení, hogy közülük melyikre van szükség, és csak azt kell használni.

Az ilyen szövegek vizsgálatánál kitűnik, hogy *elég a „vagy”* kötőszó. Ez azt jelenti, hogy elég ha vagy
az apa, vagy az anyja jelen van a beiratkozásnál. Ha az „és” kötőszónak megfelelően mind a kettő jelen van,
annak nincs további jogi következménye, tehát az „és” kötőszót el kell hagyni. Az „és” kötőszó használata
csak akkor volna indokolt, ha a jogalkotónak az volna a célja, hogy mind az apa, mind az anyja jelen legyen.
Ilyenkor a határozott rendelkezés érdekében *helyesebb* a következő szövegezés: „A beiratkozás mindkét
szülő jelenlétében történhet.” Ebben az esetben azt is szabályozni kell, mi az eljárás olyankor, ha a szülők
nem élnek együtt, vagy az egyik szülő meghalt, ismeretlen helyen tartózkodik stb. Ezért az „és” kötőszó
használata tartalmi szempontból bizonyulhat célszerűtlennek.

Az „és/vagy” kettős kötőszót tehát nem indokolt használni.

d) A jogszabály címében általában a rövid „és” kötőszót használjuk. *Helytelen* a címben a hosszabb
„valamint”, „továbbá” kötőszók használata. *Pl.* 1997. évi C. törvény a vámjogról, a vámeljárásról, *valamint*
a vámigazgatásról.

Ha azonban a címben az „és” már szerepel, akkor a „valamint” kötőszó használata helyes. *Pl.* 1993.
évi LXXVIII. törvény a lakások és helyiségek bérletére, *valamint* az elidegenítésükre vonatkozó egyes
szabályokról.

e) Az „és” kötőszó helyett – de vele azonos értelemben – gyakran használják az „illetőleg” vagy az „illetve” kötőszót.

A köznyelvben az „illetőleg” kötőszót többféle értelemben használják, pl. akkor is, ha valamely kifejezést pontosabbá tesznek egy újabb kifejezéssel.

A jogszabályok szövegezésénél azonban arra kell tekintettel lenni, hogy az „illetőleg” szót akkor használjuk, ha a különböző fogalompárok tagjai közül egyesek az egyikhez, mások a másikhoz kapcsolódnak.

Pl. Helyes:

„A bíró és az ügyész a bíróságon, illetőleg az ügyészségen működik.”

„A bíró és az ügyész a bíróság, illetőleg az ügyészség elnökéhez fordulhat.”

Ez azt jelenti, hogy a bíró a bíróságon, az ügyész az ügyészségen működik, továbbá hogy a bíró a bíróság elnökéhez, az ügyész az ügyészség elnökéhez fordulhat.

Helytelen: „A bíró és az ügyész nem lehet párt, illetőleg más politikai szervezet tagja.”

Ez a kialakult jogi szóhasználatban azt jelenti, hogy a bíró nem lehet párttag, az ügyész pedig nem lehet más politikai szervezet tagja. Ezért itt az „illetőleg” helyett az „és” vagy pedig a „vagy” kötőszót kell használni.

Az „illetőleg” szót kell használni a következő szövegösszefüggésben is:

Pl. Helyes: „Az a természetes személy vagy jogi személy, aki, *illetőleg* amely...”

Ilyenkor akár az „aki”, akár az „amely” szó önmagában kevés volna.

f) Ha ugyanannak a szónak vagy kifejezésnek rövidebb vagy hosszabb alakja is van, inkább a rövidet kell használni.

Pl. Az „ismételten” vagy „ismétlődően” helyett az „ismét” kifejezést, az „esetében” helyett az „esetén” szót.

5. A számok megjelölése a jogszabályban

a) A jogszabályban a számokat főszabályként *számjeggyel* írjuk. Ez rövidebb és szembetűnőbb a szövegben, mint ha betűvel írnánk ki a számokat.

A számokat rendszerint *arab* számjegyekkel írjuk, de az általános nyelvhasználatnak és a hagyománynak megfelelően főleg a sorszáмок megjelölésére egyes esetekben a *római* számok használatosak, pl. a kerület, osztály, kötet, fejezet stb. megjelölésére. Római számmal jelöljük a törvényt. Ezzel a kérdéssel az útmutatónak a Vhr. I. §-ához fűzött I. pontja foglalkozik.

Egyes jogszabályokban – pl. azokban, amelyek az illetékekről, vámtételekről szólnak, vagy díjszabást tartalmaznak – nyilvánvaló, hogy számjeggyel kell a különböző összegeket leírni. Nem meggyőző ellenérv az, hogy a közjegyzői, pénzügyi stb. okiratokban az évszázados hagyomány szerint betűvel, illetőleg betűvel és számjeggyel egyaránt kiírják a számokat a hamisítás megnehezítése végett. A jogszabálysöveg ilyen meghamisításának lehetősége figyelmen kívül hagyható, nyomdahiba pedig mind a számjeggyel, mind a betűvel történő megjelölésnél előfordult: pl. a „hét” szó helyett a „két” szó jelent meg a Magyar Közlönyben.

Lehetnek olyan jogszabályok, amelyekben csak kisebb számok fordulnak elő, mégpedig rendszerint ugyanazok a számok többször is, és ezeket a hagyománynak megfelelően *betűvel* írják ki. *Pl.* ez a helyzet a Btk. esetén. Ilyenkor elfogadható az a megoldás, hogy a számokat betűvel írják.

Általában azonban az a *helyes*, ha a jogszabályban a számokat *számjeggyel* írjuk.

Pl. a Vht.-ban a következő rendelkezések vannak.

Idő megjelölésére:

„42. § (1) A végrehajtási cselekményeket – a munkaszüneti nap kivételével – bármely napon, reggel 6 óra és este 10 óra között lehet elvégezni.”

„122. § (2) Az árverési hirdetményt az árverést megelőző 3. napig – de legalább 15 napon át – kell a hirdetőtáblán kifüggesztve tartani.”

„233. § Végrehajtvá az nevezhető ki, aki.... b) a 22. évét betöltötte.”

„301. § Ez a törvény a kihirdetését követő 4. hónap 1. napján lép hatályba.”

Összeg megjelölésére:

„174. § A bíróság végzéssel határoz a végrehajtás módjáról; így: ...c) a kötelezettel szemben 100 000 Ft-ig terjedő pénzbírságot szabhat ki.”

Az 5 vagy ennél több jegyű számot hátulról számított hármasszámcsoporthoz tagoljuk, és a számcsoporthoz közé nem teszünk pontot. Pl. 50 000, 300 000.

A 4 jegyű szám számjegyeit nem tagoljuk. Pl. 5000. Ha azonban a 4 jegyű szám olyan számoszlopban van, amelyben 5 vagy ennél több jegyű szám is van, a 4 jegyű számot is a hármasszámcsoporthoz tagoljuk.

Pl. 500 000

80 000

7 000

A jogszabályban a legfeljebb 6 számjegyből álló számokat *számjeggyel* írjuk. Az ennél több számjegyből álló szám – ha nem kifejezetten adó, illeték, vám vagy más hasonló jellegű összeg megjelöléséről van szó – *betűvel* is írható.

Pl. „Vht. 236. § (2) A károk megtérítésének fedezésére a végrehajtó köteles legalább egymillió Ft értékű felelősségbiztosítást kötni és azt a végrehajtói működésének tartama alatt fenntartani.”

Ha eldöntötték, hogy az adott jogszabályban a számokat számjeggyel vagy betűvel írják, a választott módszert következetesen kell alkalmazni.

Helytelen, ha ugyanazon a jogszabályon belül az azonos jellegű rendelkezésekben vegyesen használják mindkét fajta megjelölést.

Pl. „5. § (1) A fellebbezés határideje a határozat közlésétől számított 15 nap.

(2) A végrehajtási kifogást a végrehajtó intézkedésétől számított *nyolc* napon belül lehet előterjeszteni.”

b) A jogszabályban az „1” *megjelölése* – ha számról és nem a határozatlan névelőről van szó – a szövegkörnyezettől függ.

Ha önmagában áll ez a szám, akkor betűvel kiírjuk, hogy „egy”.

Pl. „Vht. 18. § (1) Minden ügyben rendszerint egy végrehajtási lapot kell kiállítani.”

Ha felsorolás részeként szerepel az „1”, és a felsorolásban a többi szám megjelölésére számjegyet használunk, akkor az „1”-et is számjeggyel írjuk.

Pl. „Vht. 90. § Mentések a végrehajtás alól a következő ingóságok: ...c) a szükséges ruházati cikk, felsőruházatból 3 felsőruha, 1 télikabát, 1 felöltő, 3 pár lábbeli.”

c) A *törtszámokat* általában betűvel írjuk.

Pl. „Vht. 134. § (1) Ha az ingóságot nem sikerült értékesíteni, a végrehajtást kérő az ingóságot a becsérték egynegyedének megfelelő összeg fejében átveheti.”

d) Ha a szám pénzösszegre vonatkozik, az összeg megjelölésénél a pénzegység rövidítését – rendszerint az „Ft” rövidítést – használjuk, amely után nem teszünk pontot.

Pl. „Vht. 267. § A fegyelmi vétséget elkövető végrehajtóval szemben a következő fegyelmi büntetések szabhatók ki: ...c) 50 000 Ft-ig terjedő pénzbírság, amely a kamarát illeti meg.”

e) Ha a szám %-ra vonatkozik, a százalék megjelölésénél a „%” jelet használjuk.

Pl. „Vht. 65. § (1) A munkaviszony alapján kapott munkabérből (a továbbiakban: munkavállalói munkabér) legfeljebb 33 %-ot lehet levonni.”

Ie. 53. Ha a jogszabályban használt kifejezés jelentése eltér a köznyelvi vagy szaknyelvi értelmétől, a jogszabály a kifejezést félreérthetetlenül magyarázza meg.

1. Eltérés a szó köznyelvi értelmétől

Pl. a *tartásdíj*nak a köznyelvi értelmétől eltérő fogalmát a Vht. a 14. §-ának bevezető részében a következőképpen határozza meg:

„Tartásdíj, szüléssel járó költség és tartásra irányuló járadékszerű szolgáltatás (a továbbiakban: tartásdíj).”

A *munkáltatónak* a köznyelvi értelmétől eltérő fogalmát a Vht. a következőképpen határozza meg:

„24. § (2) A letiltó végzésben a bíróság az adós munkáltatóját, illetőleg az adós számára járandóságot, illetményt, munkából eredő díjazást, juttatást, egyéb összeget rendszeresen, időszakonként visszatérően folyósító szervet vagy személyt (a továbbiakban: munkáltató) arra hívja fel, hogy...”

A köznyelvi értelmétől való eltérés miatt határozzák meg az eljárási kódexek a „*hozzátartozó*”, a Ptk. 685/A. §-a az „*élettárs*” fogalmát.

A köznyelv a „*birtokos*” szót általában arra érti, akinek a tulajdonában ingatlan, főleg termőföld van. A Ptk. szóhasználata a köznyelvi szóhasználatól eltér, ezért a Ptk. meghatározza a birtokos fogalmát:

„Ptk. 187. § (1) A birtokot megszerzi, aki a dolgot magához veszi, vagy akinek az más módon hatalmába kerül (birtokos).

(2) Birtokos az is, akitől a dolog időlegesen más személy hatalmába kerül, valamint az, akinek a földjén használati jog áll fenn.”

2. Eltérés a szó szaknyelvi értelmétől

Pl. az *öregségi nyugdíj* olyan gyűjtőfogalom, amely különféle jogcímek alapján járó, eltérő összegeket foglalhat magában még akkor is, ha a társadalombiztosítási jogszabályok alapján megállapítható nyugellátást tartják szem előtt; összege különböző lehet attól függően, hogy az arra jogosult milyen jellegű munkában töltötte el szolgálati idejét stb.

A Vht. ezért az öregségi nyugdíjat a Vht. rendelkezéseinek alkalmazása szempontjából a következőképpen határozza meg:

„27. § a) ...a társadalombiztosítási jogszabály szerint a munkaviszony alapján megállapított saját jogú öregségi nyugdíj (a továbbiakban: öregségi nyugdíj)”.

Ie. 54. a) Ugyanannak a fogalomnak a megjelölésére csak ugyanaz a kifejezés használható. Rokონértelmű kifejezések nemcsak az adott jogszabályban, hanem a jogágon és a jogrendszeren belül sem használhatók.

b) A jogszabály sajátos gyűjtőfogalmat akkor határozzon meg, ha az a köznyelvben nincs meg, vagy azt a jogalkotó a köznyelvtől eltérő tartalommal használja. A gyűjtőfogalmak – ha nem ad alkalmat a félreértésre – feleljenek meg a köznyelvi kifejezéseknek.

Példa:

Aki a vízijárművek, úszó munkagépek és úszóművek (a továbbiakban együtt: hajó)...

1. A jogi fogalmak egységes használata

Követelmény, hogy a jogszabályok szövege egységes legyen. Ezért ugyanazon a jogszabályon belül, továbbá ugyanazon a jogágon és az egész jogrendszeren belül egységesen kell használni a jogi fogalmakat.

Ez még nem valósul meg teljesen.

a) Mindenekelőtt egységes szóhasználat szükséges ugyanazon jogszabályon belül.

Pl. Helytelen, hogy az Alkotmány 40/B. §-ának (1) bekezdése „hatályos nemzetközi szerződésről”, ugyanennek a §-nak a (3) bekezdése és a 40/C. § (1) bekezdése „érvényes nemzetközi szerződésről” rendelkezik azonos értelemben. Az egységes szóhasználat hiánya itt szembetűnő. Minthogy a nemzetközi szerződés akkor fejt ki joghatást, ha érvényesen létrejött és hatályos is, ezért mindkét jelzőt el kellett volna hagyni.

Helytelen, ha ugyanaz a jogszabály váltakozva használja a „tulajdoni részesedés” és a „tulajdoni hányad” kifejezést. El kell dönten, hogy az adott jogszabály szempontjából melyik a helyes, és következetesen azt kell használni.

Kisebb jelentőségű kérdésekben is legyen egységes a szóhasználat.

Pl. Helytelen, ha egyszer a „díjmentes”, máskor a „térítésmentes” szót használják. Mindkettőnél helyesebb az „ingyenes” szó.

b) Ugyanazon a jogágon belül is egységes szóhasználat kell.

Egy nyelvész kifogásolta, hogy a családjogi törvény mindig a házastárs kifejezést használja. Szerinte a stílus élénkítése céljából helyenként a házasság, hitves, hitvestárs, férj és feleség szavak használata jobb lett volna.

Az ilyen javaslat nem fogadható el. A jogszabály nem szépirodalmi mű, a jogértelmezés és jogalkalmazás szempontjából a változatos stílusnál fontosabb az egységes szóhasználat.

Pl. Ezért nem használható a jogszabályban a bontóper helyett felváltva a válóper szó, bár a köznyelvben az utóbbi az általános.

c) A jogrendszeren belül sem teljesen egységes a jogi szóhasználat.

Pl. a „kereset” szó mást jelent a polgári eljárásjogban, és mást a munkajogban vagy a társadalombiztosítási jogban.

Ugyanannak a jogintézménynek a megjelölésére a *Vht.* a bűnügyi zárlat, a *Be.* a zár alá vétel kifejezést használja. Ez utóbbi kifejezés a *Vht.*-ban is szerepel, de más értelemben, mint a *Be.*-ben. A *Vht.* szerint a zár alá vétel nem a biztosítási intézkedés egyik formája, hanem az ingófoglalás szigorúbb módja.

d) Az utóbbi időben egyes megszokott jogi kifejezések helyett újakat használnak, *pl.* divattá vált a „tulajdonlás” szónak és származékainak használata. Elvileg nem kifogásolható a „birtok, birtokol, birtoklás” szavakhoz hasonlóan a „tulajdon” szóból is további szavak képzése, de e téren is kerülni kell a túlzást.

Helyesebb a megszokott kifejezés használata az alábbi esetekben:

tulajdonol helyett: a tulajdona

tulajdonló, tulajdonlók helyett: tulajdonos, tulajdonosok

tulajdonlásában tart helyett: tulajdonában van

tulajdonlás fejlesztése helyett: tulajdonviszonyok fejlesztése.

e) A jogi fogalmak egységes és következetes használata a jogszabályok számítógépes nyilvántartása szempontjából is fontos követelmény.

Ezért szükség van a jogi szóhasználat egységesítésére. Amíg ez teljesen nem valósul meg, jól használható a „*Jogi fogalomtár*” c. tanulmánykötet, amelyet az Igazságügyi Minisztérium Tudományos és Tájékoztatási Főosztálya 1988-ban adott ki.

2. Gyűjtőfogalmak kialakítása a jogszabályban

a) *Pl.* Az *Ie.*-nek megfelel a következő gyűjtőfogalom: „klinika, kórház, rendelőintézet, orvosi rendelő, gyógyüdülő, szanatórium (a továbbiakban: gyógyintézet).”

Ha a felsorolásban sok fogalom van, és ezek önmagukban is összetettek, a gyűjtőfogalommal kapcsolatban „(a továbbiakban együtt: ...)” kifejezést használjuk.

Pl. Az útmutatónak az *Ie.* 13. pontjához fűzött része a 2. pontjának végén idézi a *Vht.* 7. §-ának (1) bekezdését, amely a tágabb értelemben vett munkabér fogalmát határozza meg. Az ott közölt felsorolás a munkabér fogalma alá von 7-féle juttatást. Közülük az egyik 5-féle jogviszonyból eredhet, egy másiknak pedig 3-féle jellegzetes sajátossága van. Annak kiemelésére, hogy a gyűjtőfogalom nemcsak a felsorolás végén levő követelésekre, hanem valamennyi juttatásra vonatkozik, az említett bekezdésben „(a továbbiakban együtt: munkabéréből)” kifejezés szerepel.

A gyűjtőfogalom alkotásánál a jogszabály szövegében „(a továbbiakban: ...)” szót használjuk, a névelős alakjában. Ehelyett a „(röviden: ...)” szó használata – *pl.* „(röviden: gyógyintézet)” – csak a törvény indokolásában vagy a jogszabállyal kapcsolatos előterjesztésben fogadható el.

b) *Helytelen*, ha a gyűjtőfogalom rövidítését a jogszabály szerkezeti egységének címe tartalmazza.

Pl. Az atomenergia alkalmazásával összefüggő rendőrségi feladatokról szóló 47/1997. (VIII. 26.) BM rendeletben a következő fejezetcím van:

„VI. Fejezet. A friss és kiegészített nukleáris üzemanyagnak (a továbbiakban: nukleáris üzemanyag) a Magyar Köztársaság területén, valamint az országhatárokon át történő szállítása”

Ezt a rövidítést a jogszabály megfelelő §-ának szövegében kellett volna elvégezni.

c) *Helytelen*, ha a részfogalmakat a jogszabályban minden egyes esetben összetett kifejezésként írják *zárójeles* formában.

Pl. Ha ugyanazt a feladatot ugyanolyan jogkörrel különböző szerveknél eltérő elnevezésű személyek látják el, így szövegeznek: (fő)igazgató, (vezér)igazgató, (fő)titkár, (kör)jegyző, (törzs)őrmeister, (al)ezre-des.

Ehelyett az első alkalommal, amikor e fogalmak a jogszabályban előfordulnak, *gyűjtőfogalmat* kell alkotni a következőképpen: „igazgató és főigazgató (a továbbiakban: igazgató)”, „titkár és főtitkár (a továbbiakban: titkár)” stb.

Ie. 55. a) Ha a jogszabályban a jogalkotó a fogalomhoz tartozó valamennyi egyedre nézve rendelkezik, a fogalmat általában egyes számban használjuk.

b) A kötelezettség az ige kijelentő mód jelen idejű alakjával is kifejezhető, főként akkor, ha állami szerv feladatának meghatározásáról van szó, minthogy ez egyben kötelezettséget is jelent.

Példa

Azokról a nagykorú személyekről, akiknek nincs választójoguk, a Belügyminisztérium Központi Nyilvántartó és Választási Hivatala jegyzéket készít.

A mondat azt fejezi ki, hogy: kell (köteles) készíteni.

1. Az egyes szám használata

a) A jogszabályban általában *egyes számban* szövegezzük meg a rendelkezéseket, tehát a különböző mondatrészeket, a mondat különböző szavait egyes számba tesszük. Ezáltal is rövidebb és egyszerűbb lesz a szöveg.

Többes számot használunk, ha a rendelkezés olyan jellegű, hogy szükségszerűen több fogalomra vonatkozik. Pl. felek, házastársak, tulajdonostársak.

Más esetben is lehet többes számot használni, ha ez jobban kifejezi az adott fogalom stb. jellegét.

Pl.: *Szükségtelenül* használ többes számot az Alkotmány 50. §-a (3) bekezdésének 2. mondata, amely szerint: „A bírák nem lehetnek tagjai pártnak, és politikai tevékenységet nem folytathatnak.”

Helyes: „A bíró nem lehet tagja pártnak, és nem végezhet politikai tevékenységet.”

Helyes a többes szám a következő rendelkezésben:

„Ptk. 396. § (1) A felek a szolgáltatás átadásakor közösen elvégzik azokat a szakmailag szokásos és indokolt próbákat, amelyek a teljesítés megfelelő minőségének megállapításához szükségesek.”

Helyesen használja a Vht. a többes számot a következő esetekben:

„1. § A bíróságok és a jogvitát eldöntő szervek határozatait, továbbá egyes okiratokon alapuló követeléseket bírósági végrehajtás útján, e törvény szerint kell végrehajtani.”

„11. § (2) A végrehajtást kérő közölni köteles a végrehajtási kérelem előterjesztésekor

a) az adós nevét és az azonosításához szükséges adatokat...”

„17. § Tartásdíj behajtása érdekében a végrehajtási lapot a jövőben lejárt tartásdíjrészletekre nézve is ki lehet állítani. Ilyenkor csak a végrehajtási eljárás befejezéséig lejárt tartásdíjrészleteknek megfelelő összeget lehet behajtani és a végrehajtást kérőnek kifizetni.”

Ezekben az esetekben a többes szám jobban kifejezi, hogy széles körű vagy ismétlődő eljárásról van szó.

b) *Helytelen* ha a jogszabály szövegezője mind az egyes számot, mind a többes számot szem előtt tartja, és ezért az érintett szavak végén *zárójelbe* teszi a többes számot jelző ragot.

Pl. Helytelen: A tulajdonviszonyok rendezése érdekében az állam által igazságtalanul okozott károk részleges kárpótlásáról szóló 1991. évi XXV. törvény végrehajtására kiadott 104/1991. (VIII. 3.) Korm. rendelet a következőképpen rendelkezik:

„33. § (3) Az árverés eredményét az árverés vezetője jegyzőkönyvben rögzíti. A jegyzőkönyv feltünteti az *ajánlattevő (k)* személyi adatait, az *általa (uk)* megajánlott Ft/AK értéket, a letétbe helyezett kárpótlási jegyek azonosító adatait, valamint az *ajánlattevő (k)* által a *nyilatkozat (uk)* alapján megszerzett AK mennyiséget.”

Ebben az esetben elég lett volna önmagában az egyes szám, de helyette tartalmilag elfogadható az is, ha a jogszabály csak a többes számot használja. Ha ki akarják emelni, hogy a rendelkezés egyaránt irányadó akár egy, akár több személy járt el, olyan megoldás is lehetséges, hogy a rendelkezésben az „egy vagy több ajánlattevő” kifejezés szerepel. Az idézett zárójeles szöveg azonban *helytelen*.

2. A kötelezettség különböző módokon történő kimondása

a) Bár a jogszabály gyakran kötelezésről szól, a magyar jogi nyelv hagyományos szóhasználatának megfelelően általában elég, ha a rendelkezésben levő ige *kijelentő mód jelen idejű* alakját használjuk.

Pl. „Vht. 11. § (1) A bíróság a végrehajtható okiratot a végrehajtást kérő kérelmére állítja ki.”

Az Ie. 55. pontjában említett példához hasonlóan ebben az esetben is állami szerv feladatának meghatározásáról van szó, és ez a feladat az állami szerv részére kötelezettséget jelent.

b) Ha nyomatékosan hangsúlyozni kívánják az állami szerveken kívüli más jogalany kötelezettségét, ezt a „*kell*” vagy „*köteles*” szó használatával lehet kifejezésre juttatni.

Pl. „Vht. 12. § (1) A végrehajtási kérelmet a kellő példányban, megfelelően kitöltött végrehajtható okirat nyomtatványon *kell* előterjeszteni.”

„Vht. 75. § A munkáltató *köteles* az adós munkabéréből a letiltásban meghatározott összeget levonni ...”

A nyomatékos kötelezés kifejezésére a következő szövegezés is elfogadható:

Pl. „Vht. 76. § A munkáltató *kötelessége*, hogy legkésőbb a letiltás átvételét követő munkanapon a) értesítse az adóst a letiltásról...”

Helytelen a „*köteles*” szó helyett a „*tartozik*” szó használata.

Pl. Helytelen a következő szövegezés: „A harmadik személy a felhívás kézbesítésétől számított 8 napon belül nyilatkozatban tartozik a végrehajtóval közölni, hogy...”.

A főszabály a kijelentő mód jelen időben történő szövegezés, a „*kell*” és a „*köteles*” szó gyakori használata nem indokolt.

Melléklet
a 7001/1988. (IK 11.) IM irányelvhez

JOGSZABÁLY-RÖVIDÍTÉSEK

Az időközi változásnak megfelelően módosított szöveg

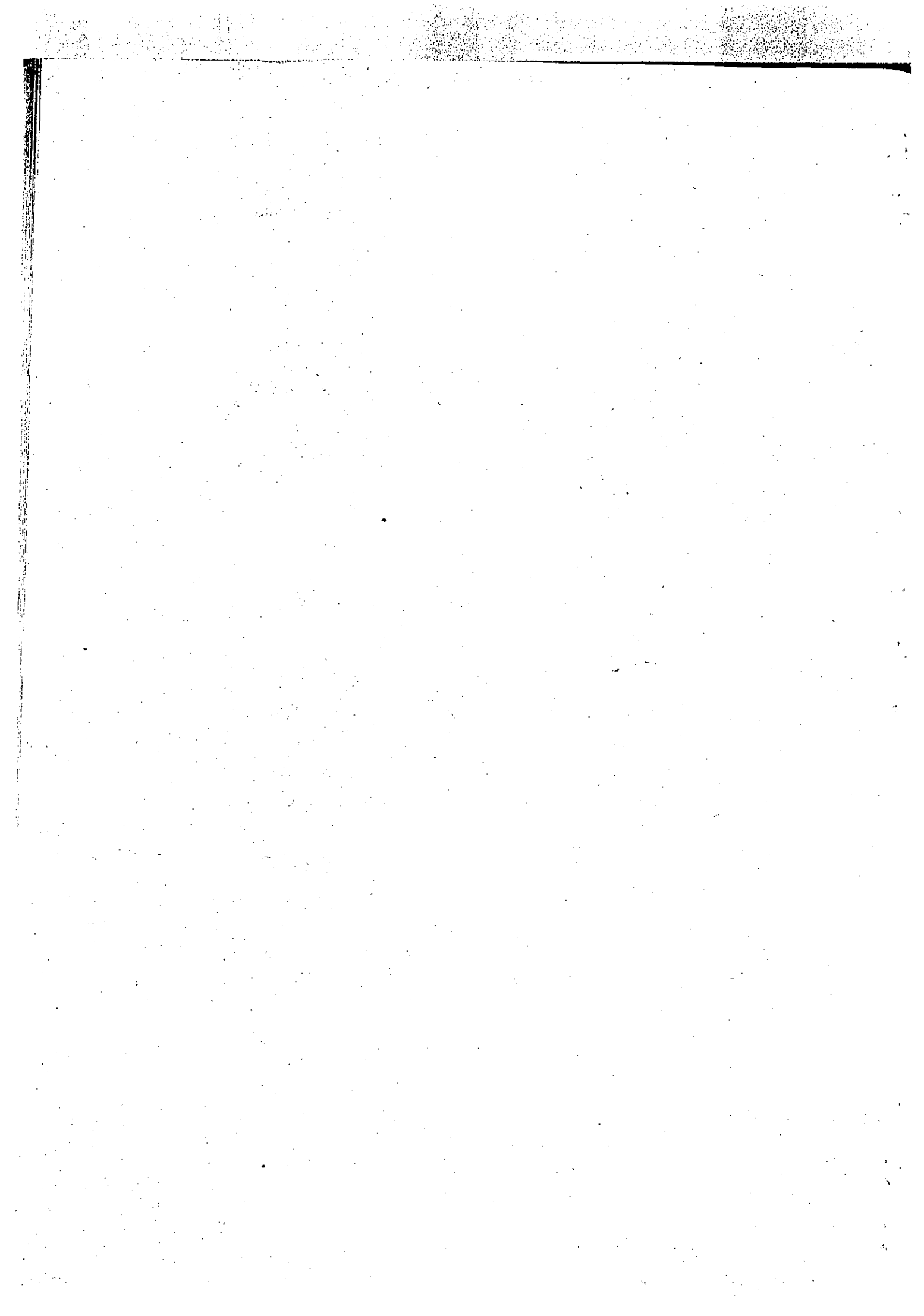
Rövid név	Rövidítés	Teljes megjelölés
Alkotmány	Alk.	1949. évi XX. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmányáról
államigazgatási eljárási törvény	Áe.	1957. évi IV. törvény az államigazgatási eljárás általános szabályairól
állampolgársági törvény	Át.	1993. évi LV. törvény a magyar állampolgarságról
általános forgalmi adó törvény	Áfat.	1992. évi LXXIV. törvény az általános forgalmi adóról
bányatörvény	Bt.	1993. évi XLVIII. törvény a bányászatról
belkereskedelmi törvény	Bkt.	1978. évi I. törvény a belkereskedelemről
bírószági törvény	Bsz.	1997. évi LXVI. törvény a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról
bírószági végrehajtási törvény	Vht.	1994. évi LIII. törvény a bírósági végrehajtásról
büntetés-végrehajtási tvr.	Bvt.	1979. évi 11. törvényerejű rendelet a büntetések és az intézkedések végrehajtásáról
büntetőeljárási törvény	Be.	1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról
Büntető Törvénykönyv	Btk.	1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről

Rövid név	Rövidítés	Teljes megjelölés
Büntető Törvénykönyv hatálybalépéséről szóló tvr.	Btké.	1979. évi 5. törvényerejű rendelet a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény hatálybalépéséről és végrehajtásáról
családjogi törvény	Csjt.	1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról
családjogi törvény hatálybalépéséről szóló tvr.	Csjté.	1952. évi 23. törvényerejű rendelet a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény hatálybalépése és végrehajtása, valamint a személyi jog egyes kérdéseinek szabályozása tárgyában
egészségügyi törvény	Et.	1997. évi CLIV. törvény az egészségügyről
erdőtörvény	Evt.	1996. évi LIV. törvény az erdőről és az erdő védelméről
élelmiszertörvény	Élt.	1995. évi XC. törvény az élelmiszerekről
építési törvény	Ét.	1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről
földtörvény	Ftv.	1994. évi IV. törvény a termőföldről
honvédelmi törvény	Hvt.	1993. évi CX. törvény a honvédelemről
illetéktörvény	It.	1990. évi XCIII. törvény az illetékekről

Rövid név	Rövidítés	Teljes megjelölés
ingatlan-nyilvántartási törvény	Inyt.	1997. évi CXLI. törvény az ingatlan-nyilvántartásról
jogtanácsosi tvr.	Jt.	1983. évi 3. törvényerejű rendelet a jogtanácsosi tevékenységről
közúti közlekedési törvény	Kt.	1988. évi I. törvény a közúti közlekedésről
közúti közlekedési rendelet	Kresz.	a közlekedési miniszter és a belügyminiszter 1/1975. (II. 5.) KPM-BM együttes rendelete a közúti közlekedés szabályairól
külkereskedelmi törvény	Kkt.	1974. évi III. törvény a külkereskedelemről
Munka Törvénykönyve	Mt.	1992. évi XXII. törvény a Munka Törvénykönyvéről
nemzetközi magánjogi tvr.	Nmt.	1979. évi 13. törvényerejű rendelet a nemzetközi magánjogról
pénzügyi törvény	Ápt.	1979. évi II. törvény az állami pénzügyekről
polgári perrendtartás	Pp.	1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról
polgári perrendtartás hatálybalépéséről szóló tvr.	Ppé.	1952. évi 22. törvényerejű rendelet a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény hatálybaléptetéséről, végrehajtásáról
Polgári Törvénykönyv	Ptk.	1959. évi IV. törvény a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről

Rövid név	Rövidítés	Teljes megjelölés
Polgári Törvénykönyv hatálybalépéséről szóló tvr.	Ptké.	1960. évi 11. törvényerejű rendelet a Polgári Törvénykönyv hatálybalépéséről és végrehajtásáról
postatörvény	Pt.	1992. évi XLV. törvény a postáról
sajtótörvény	St.	1986. évi II. törvény a sajtóról
statisztikai törvény	Stt.	1993. évi XLVI. törvény a statisztikáról
szabadalmi törvény	Szt.	1995. évi XXXIII. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról
szabálysértési törvény	Sztv.	1999. évi LXIX. törvény a szabálysértésekről
személyi jövedelemadó törvény	Szjat.	1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról
szerzői jogi törvény	Szjt.	1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról
szövetkezeti törvény	Szvt.	1992. évi I. törvény a szövetkezetekről
természetvédelmi törvény	Tvt.	1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
ügyészségi törvény	Ütv.	1972. évi V. törvény a Magyar Köztársaság ügyészségéről
ügyvédi törvény	Üt.	1998. évi XI. törvény az ügyvédekéről
választási törvény	Vát.	1989. évi XXXIV. törvény az országgyűlési képviselők választásáról

Rövid név	Rövidítés	Teljes megjelölés
vállalati törvény	Vt.	1977. évi VI. törvény az állami vállalatokról
vámtörvény	Vámt.	1995. évi C. törvény a vámjogról, a vámeljárásról, valamint a vámigazgatásról
védjegytörvény	Vjt.	1997. évi XI. törvény a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról
vízgazdálkodási törvény	Vízt.	1995. évi LVII. törvény a vízgazdálkodásról

ÚJABB JOGSZABÁLY-RÖVIDÍTÉSEK

Rövid név	Rövidítés	Teljes megjelölés
adózás rendjéről szóló törvény	Art.	1990. évi XCI. törvény az adózás rendjéről
alkotmánybírósági törvény	At.	1989. évi XXII. törvény az Alkotmánybíróságról
cégtörvény	Ct.	1997. évi CXLV. törvény a cégnyilvántartásról, a cégnyilvánosságról és a bírósági cégeljárásról
csődtörvény	Cst.	1991. évi XLIX. (IL.) törvény a csődéljárásról, a felszámolási eljárásról és a végelszámolásról
értékpapírtörvény	Épt.	1996. évi CXI. törvény az értékpapírok forgalombahozataláról, a befektetési szolgáltatásokról és az értékpapírtőzsdéről
felsőoktatási törvény	Fot.	1993. évi LXXX. törvény a felsőoktatásról
gazdasági társasági törvény	Gt.	1997. évi CXLIV. törvény a gazdasági társaságokról
gazdasági kamarai törvény	Gkt.	1994. évi XVI. törvény a gazdasági kamarákról
gáztörvény	Gázt.	1994. évi XLI. törvény a gázszolgáltatásról
gyermekvédelmi törvény	Gyvt.	1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
hitelintézeti törvény	Hpt.	1996. évi CXII. törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról

Rövid név	Rövidítés	Teljes megjelölés
környezetvédelmi törvény	Kvt.	1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól
közalkalmazotti törvény	Kat.	1992. évi XXXIII. törvény a közalkalmazottak jogállásáról
közjegyzői törvény	Kjt.	1991. évi XLI. törvény a közjegyzőkről
közoktatási törvény	Kot.	1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról
köztisztviselői törvény	Ktt.	1992. évi XXIII. törvény a köztisztviselők jogállásáról
lakástörvény	Lt.	1993. évi LXXVIII. törvény a lakások és helyiségek bérletére, valamint az elidegenítésükre vonatkozó egyes szabályokról
munkavédelmi törvény	Mvt.	1993. évi XCIII. törvény a munkavédelemről
nemzetbiztonsági törvény	Nbt.	1995. évi CXXV. törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról
önkormányzati törvény	Öt.	1990. évi LXV. törvény a helyi önkormányzatokról
pénzügyi törvény	Pt.	1991. évi LXIX. törvény a pénzügyekről és a pénzügyi tevékenységről
számviteli törvény	Szát.	1991. évi XVIII. törvény a számvitelről
szövetkezeti törvény hatálybalépéséről szóló törvény	Szvté.	1992. évi II. törvény a szövetkezetekről szóló 1992. évi I. törvény hatálybalépéséről és az átmeneti rendelkezésekről

Rövid név	Rövidítés	Teljes megjelölés
választási eljárási törvény	Ve.	1997. évi C. törvény a választási eljárásról
választottbírói törvény	Vbt.	1994. évi LXXI. törvény a választottbíráskodásról

FÜGGELÉK

AZ ÁLLAMI, ÉRDEKKÉPVISELETI ÉS EGYÉB SZERVEK NEVÉNEK RÖVIDÍTÉSE

A jogszabályoknak és az állami irányítás egyéb jogi eszközeinek a megjelölésében és szövegében alkalmazott rövidítések a következők:

I. ÁLLAMI SZERVEK

1. Jogalkotó szervek és minisztériumok

Országgyűlés	OGY
Kormány	Korm.
miniszterelnök	ME
Belügyminisztérium	BM
Egészségügyi Minisztérium	EüM
Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium	FVM
Gazdasági Minisztérium	GM
Honvédelmi Minisztérium	HM
Ifjúsági és Sportminisztérium	ISM
Igazságügyi Minisztérium	IM
Környezetvédelmi Minisztérium	KöM
Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Minisztérium	KHVM
Külügyminisztérium	KüM
Miniszterelnöki Hivatal vezető miniszter	MEHVM
Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma	NKÖM
Oktatási Minisztérium	OM
Pénzügyminisztérium	PM
Szociális és Családügyi Minisztérium	SZCSM
tárca nélküli miniszter	TNM

Megjegyzés

E felsorolásban közölt rövidítések nagy része azonos azokkal a rövidítésekkel, amelyeket az útmutató a Vhr. 1. §-ához fűzött 4. pontjában sorol fel.

A minisztereknek és az általuk vezetett minisztériumoknak a nevét tehát azonosan rövidítjük, és a szövegösszefüggésből tűnik ki, hogy adott esetben a rövidítés a miniszterre vagy a minisztériumra vonatkozik-e.

2. Más állami szervek

Alkotmánybíróság	AB
Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat	ÁNTSZ
Állami Számvevőszék	ÁSZ
Központi Statisztikai Hivatal	KSH
köztársasági elnök	KE
Legfelsőbb Bíróság	LB
Legfőbb Ügyészség	LÜ
Magyar Nemzeti Bank	MNB
Magyar Szabadalmi Hivatal	MSZH
Miniszterelnöki Hivatal	MEH
Országos Mérésügyi Hivatal	OMH
Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság	OMFB

Megjegyzés

Helytelen, ha az itt közölt rövidítésektől eltérően a Legfelsőbb Bíróságot „Legf.B.” vagy „Legf.Bír.”, a Legfőbb Ügyészséget „Legf.Ü.” rövidítéssel jelölik.

II. ÉRDEKKÉPVISELETI ÉS EGYÉB SZERVEK

Általános Fogyasztási Szövetkezetek Országos Szövetsége

Kiskereskedők Országos Szervezete

Magyar Iparszövetség

Magyar Kereskedelmi és Iparkamara

Magyar Szabványügyi Testület

Magyar Tudományos Akadémia

Országos Egészségbiztosítási Pénztár

Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság

ÁFEOSZ

KISOSZ

OKISZ

MKIK

MSZT

MTA

OEP

ONYF

JOGSZABÁLYMUTATÓ

I.

A jogalkotásról szóló 1989. évi XI. törvény (Tv.)

11. §	18
12. §	22
12. § (2) bek.	23, 75
13. §	26
14. § (2) bek.	87
15. §	17
18. § (2) bek.	131
40. § (1) bek.	90
40. § (3) bek.	93
51/A. §	37
53. §	40
54. §	39

II.

A jogszabályszerkesztésről szóló 12/1987. (XII. 29.) IM rendelet (Vhr.)

1. §	11
2. §	15
3. §	16
4. §	16
5. §	18
6. §	18
7. §	20
8. §	22
9. §	26
10. §	32
11. §	32
12. §	35
13. §	36
14. §	37
15. §	38
16. §	38

17. §	39
17/A. §	42
18. §	42
Melléklet	43

III.

A jogszabályszerkesztésről szóló 7001/1998. (IK 11.) IM irányelv (Ie.)

1.	49
2.	50
3.	52
4.	53
5.	53
6.	55
7.	55
8.	55
9.	57
10.	58
11.	59
12.	60
13.	62
14.	65
15.	66
16.	70
17.	71
18.	73
19.	75
20.	76
21.	79
22.	80
23.	81
24.	81
25.	82
26.	85
27.	87
28.	90
29.	95
30.	97

31.	98
32.	100
33.	104
34.	107
35.	109
36.	109
37.	110
38.	110
39.	111
40.	112
41.	113
42.	115
43.	121
44.	123
45.	124
46.	124
47.	126
48.	128
49.	129
50.	131
51.	142
52.	144
53.	150
54.	151
55.	153
Melléklet	155

T á r g y m u t a t ó

A

Alapjogsabály	51
– és hozzá tartalmilag kapcsolódó jogsabály egységes szerkezetbe foglalása ...	126
– rövidítése újabb jogsabály bevezető részében	54
– – – – valamelyik §-ában	54
Alcím	95, 104
– használata	104
– – hatályon kívül helyezésnél	26
– kiegészítés esetén	80
– módosítás esetén	80
Alkalmazási köre jogsabálynak	19
Alpont, szövegrész	102
Arab sorszámokkal történő tagolás	102
– számjegyek használata	148

Á

Ábécé kisbetűivel történő tagolás	101
– nagybetűivel tört §-számok	118
Állami irányítás egyéb jogi eszközeinek megjelölése	35, 44
– – – – – pontokba foglalása	99
– szervek nevének rövidítése	165, 166
Államtitkári rendelkezés megjelölése	43
Állásfoglalás, elvi	39, 44
Általános indokolás	90, 91
– jellegű módosulás „kell érteni” kifejezéssel	122
– rendelkezések	18, 62
– – címe	63
– – jellege	63
– szabály és kivétel sorrendje	66
– utalás más jogsabályra	67
Átmeneti rendelkezés	76
– – alapesete	77
– – egyértelmű, határozott megszövegezése	79
– – eljárás szabályozása esetén	77
– – helye a jogsabályban	78
– – konkrét intézkedésről	78
– – szervezettel kapcsolatban	78

B

Bekezdés	100
– gondolatjeles	102, 103
– számozása	100
Bekezdések száma, terjedelme	100
Bekezdéssel való kiegészítés	119
Betűtípusok (eltérők) használata egységes szerkezetbe foglalásnál	127
Bevezetés, elvi l. Preambulum	55
Bevezető rész egységes szerkezetbe foglalt szövegben	128
– részben megjelölése módosítandó jogszabálynak	61
– – véleményezők feltüntetése	59
– része jogszabálynak	17, 18, 58
Birtokos jelző ragjának használata	136
Bonyolult kifejezés elkerülése	145
– szövegezés elkerülése	141

C

Cikk nemzetközi szerződésben	99
Cím, alcím	104
– jogszabály szerkezeti egysége	96
– kiscím	106
Címe általános rendelkezéseknek	63
– jogszabálynak	49, 89
– módosító jogszabálynak	109
– záró rendelkezéseknek	21
Címnek (módosított jogszabályának) változatlanul hagyása	110

E

Egybeírás, különírás	137
Egyes szám használata	153
– – – módosító rendelkezésben	115
Egyetértés feltüntetése jogszabály bevezető részében	18, 58
Egyetértők felsorolása jogszabály bevezető részében	18, 58

Egyetlen rendelkezés módosulása	122
Egyértelmű szövegezés	131, 141
Egyhangúság feloldása jogszabály szövegében	138
Egységes használata jogi fogalmaknak	151
– szerkezetbe foglalás (azonnali) módosítás esetén	124
– – – esetén érdemet nem érintő módosítások	125
– – – kizártsága utaló rendelkezés alapján	128
– – – végrehajtási jogszabállyal	126
– – foglalása alapjogszabálynak és hozzá tartalmilag kapcsolódó jogszabálynak	126
– – – jogszabályoknak	32, 97, 124
– – foglalásnál eltérő betűtípusok használata	127
– – foglalt jogszabályok §-ainak egymáshoz kapcsolása	126
– – – jogszabályszöveg bevezető része	128
– – – hivatalos jellege	34
– – – közzététele	33
– – – jogszabályszöveghez lapalji jegyzet	125
Együttes rendelet megjelölése	15
– – számozása	16
– utasítás megjelölése	37
Elnöki Tanács határozatának megjelölése	44
Előreutalás	71
Eltérés szó köznyelvi értelmétől	150
– – szaknyelvi értelmétől	150
Eltérő betűtípusok használata egységes szerkezetbe foglalásnál	127
– rendelkezésre való utalás elkerülése	69
Elválasztása szavaknak	142
Elvi állásfoglalás	39, 44
Elvi bevezetés I. Preambulumnál is	55
Emléktörvény	56
Európai Atomenergia Közösség	42
– Gazdasági Közösség	42
– Közösségek jogára való utalás	20, 22
– – jogi iránymutatásainak megjelölése	45
– – jogszabályaihoz való közelítésről tájékoztatás indokolásában	93
– – jogszabályainak megjelölése	42, 45
– – jogszabályaival való összeegyeztetésről tájékoztatás indokolásában	93
– Szén- és Acélközösség	42

É

Érdekelt miniszterek egyetértése	58, 59
Érdekképviselői szervek nevének rövidítése	167
Érdemet nem érintő módosítások egységes szerkezetbe foglalás esetén	125
Értelmező rendelkezések	63
És kötőszó használata	146
És/vagy kettős kötőszó mellőzése	146, 147

F

Fejezet, szerkezeti egység	95
Felhatalmazás alapjogszabály egyes rendelkezéseihez kapcsolódva	83
– végrehajtási rendelet alkotására	16, 17, 82
Felhatalmazásra való utalás jogszabály bevezető részében	17
Felhatalmazást adó rendelkezés megszövegezése	84
Fikció, kodifikációs	65
Fogalmak egységes használata	151
– közlésének sorrendje	64
Fogalom, gyűjtőfogalom	152
Fogalommeghatározás	63
Folyamatos számozása jogszabályoknak	16
– – rendelkezéseknek	99

G

Gondolatjel használata	133
Gondolatjeles bekezdés	102, 103
Gondolatjellel történő tagolás	102

GY

Gyűjtőfogalmak kialakítása jogszabályban	152
--	-----

H

Hatálya jogszabálynak	18
Hatálybalépés különböző időpontokban	25
Hatálybalépése jogszabálynak	22
Hatálybalépésről szóló rendelkezés megszövegezése	23
Hatálybaléptetés külön jogszabállyal	74
Hatálybaléptetésnél érdemi hibák	25
Hatályon kívül helyezés	26, 113
– – – hatálybalépésről szóló §-ban	31
– – – különleges módszerei	29
– – – módosítás esetén	113
– – – teljes	31
– – – végleges jellege	30
– – helyezése végrehajtási jogszabálynak	30
– – helyező jogszabály szintje	30, 81
– – – rendelkezés megszövegezése	26
– – – rendelkezésben módosító jogszabályok megjelölése	28
Hatályukat vesztő rendelkezések felsorolásának sorrendje	27
Hatályvesztés feltüntetése jogszabály szövegében	129
Határozat megjelölése	35, 44
Helyesírás szabályai	132
Helyébe lép kifejezés használata	112, 122
Hivatkozás I. Utalásnál is	67, 71

I

Idegen szavak indokolatlan használata	142
– szó rövidítése	143
– – tükörfordítása	143
Idő megjelölése jogszabályban	149
Időbeli hatálya jogszabálynak	22
Igeidők használata	139
Igemódok használata	139
Illetőleg kötőszó használata	148
Indokolás	90
– alcímek szerint	91, 92
– általános	91

Indokolás célja	90
– fejezetek szerint	92
– részletes	91, 92, 93
– szövegezésének sajátosságai	91
– terjedelme	91
Indokolásban jogharmonizációról tájékoztatás	93
Irányelv megjelölése	40, 45
Iránymutatás, jogi	39
Írásjelek használata	132

J

Jegybanki rendelkezés megjelölése	37
– – szűkebb körű	38
– – tágabb körű	38
Jegyzet, lapalji	88, 125
Jogalkotó szervek nevének rövidítése	165
Jogharmonizációról tájékoztatás indokolásban	93
Jogi fogalmak egységes használata	151
– fogalomtár	152
– iránymutatás megjelölése	39, 44
– szóhasználat egységessége	151
Jogszabály, alapjogszabály	51
– alkalmazási köre	19
– alkotására adott felhatalmazás	16, 17
– bevezető része	17, 18, 58
– – részének tartalma	58
– címe	49
– címében utalás más jogszabályra	51
– hatályának elvesztése meghatározott határidő lejártával	31
– – szabályozása	18
– időbeli hatálya	22
– megfelelő alkalmazása	68
– megjelölése	11, 43
– melléklete	85
– mellékletének módosítása	123
– rendelkezésének megismétlése más jogszabályban	69
– részei	55
– rövid neve	51, 53, 155
– rövidítése	53, 155

Jogszabály rövidítésének állandó jellege	53
– szerkezeti egységei	95
– – felépítése	95
– szövegezése	131
– szövegezésének általános követelményei	131
– tagolása l. Tagolásnál is	101, 102, 103, 105
– tagolásának szabályai	96
– tagolódása tartalmi szempontból	55
– teljes megjelölése	11, 43, 155
– végrehajtásáról való gondoskodás	82
– visszaható hatályának korlátozása	75
Jogszabály-módosítás	107
Jogszabály-módosítási kezdeményezések összehangolása	109
Jogszabálynak és mellékletének kölcsönös egymásra utalása	87
– hivatalos lapban megjelenő szövegével kapcsolatos követelmények	142
Jogszabályok egységes szerkezetbe foglalása l. Egységes szerkezetbe foglalásnál is	32, 97, 124
– – – foglalásának elrendelése	33
– – – – esetei	32
– – – – kezdeményezése	125
Jogszabályra való utalás	66, 67, 108
Jogszabály-rövidítések	155
Jogszabályszerkesztés sajátos esetei	107
Jogszabályszöveg egyhangúságának feloldása	138
Jogszabályt (másikat) nem érintő rendelkezés	22, 79

K

Kell érteni kifejezés használata	122
Kell szó használata	154
Kettőspont használata	134
Kezdeményezése jogszabályok egységes szerkezetbe foglalásának	125
Kézikönyv, nyelvművelő	132
Kiegészítés új bekezdéssel	119
– – mondatrésszel	119
– – mondattal	119
– – §-sal	118
– – szövegrésszel	119
Kiegészítésnél módosítás általános szabályainak alkalmazása	121

Kiegészítésről szóló jogszabály	62
Kiegészítő rendelkezés	116
Kiegészülő rendelkezés	116
Kihirdetése (önállóan) végrehajtási jogszabálynak	127
Kijelentő mód jelen idejű igealak használata	153, 154
Kiscím	106
Kiüresedett jogszabályhelyre új rendelkezés felvétele	120
Kivétel szabályozása	66
Kivételes rendelkezés elhelyezése jogszabályban	99
Kódex tagolása tartalmi szempontból	55
Kodifikációs fikció	65
Konkrét jogszabályra való utalás	67
Korábbi rendelkezés helyébe lépő rendelkezés	112
Kormány elvi állásfoglalása	39, 45
– irányelve	40
Kormányhatározat megjelölése	35, 44
Kormányrendelet megjelölése	12, 43
Köteles szó használata	154
Kötelezettség különböző módokon történő kimondása	153, 154
Kötőjel használata	133
Kötőszó használata	146
Közérthető szövegezés követelménye	131
Közlemény	41
– statisztikai	38
Köznyelvi szavak helyes használata	144
– szóhasználattól való eltérés	150
Közösség, Európai	42, 45, 93
Köztársasági elnök határozatának megjelölése	36
Közzététele egységes szerkezetbe foglalt jogszabályok szövegének	33
Külön jogszabályra való utalás	67
Különírás, egybeírás	137

L

Lapalji jegyzet	88, 125
– – egységes szerkezetbe foglalt szöveghez	125

M

Magától értetődő rendelkezés kihagyása	140
Megelőzése módosításnak	108
Megfelelő alkalmazása más jogszabálynak	68
Megismétlése más jogszabály rendelkezésének	69
Megjelölése állami irányítás egyéb jogi eszközeinek	35, 44
– együttes utasításnak	37
– Európai Közösségek jogi iránymutatásainak	45
– – – jogszabályainak	42, 45
– határozatnak	35, 44
– irányelvnek	40, 45
Megjelölése jegybanki rendelkezésnek	37
– jogi iránymutatásnak	39, 40, 44
– jogszabálynak	11, 43
– §-nak	98
– számoknak jogszabályban	148
– tájékoztatónak	40, 45
– utalásban feltüntetett jogszabályhelynek	72
– – – jogszabálynak	70
– utasításnak	36, 44
Melléklet, jogszabályé	85
– jogszabályrendezéssel kapcsolatban	85
– közzététele minisztérium hivatalos lapjában	87
– módosítása	123
– tartalma	86
Merev utalás	68
Miniszterek együttes rendelete	15
– nevének (elnevezésének) rövidítése	13
Miniszterelnök és miniszter együttes rendelete	15
Miniszterelnöki határozat megjelölése	36
– rendelet megjelölése	13, 43
Miniszteri irányelv megjelölése	40, 45
– rendelet megjelölése	13, 43
Minisztérium hivatalos lapjában melléklet közzététele	87
Minisztériumok nevének rövidítése	165
Minisztertanács elnökének rendelete	43
– elnökhelyettesének rendelete	43
Minisztertanácsi határozat megjelölése	44
– rendelet megjelölése	43

Módosítás általános szabályainak alkalmazása kiegészítés esetén	121
– esetén hatályon kívül helyezés	113
– – változatlanul maradó szöveg rövidített közlése	111
– (érdemet nem érintő) egységes szerkezetbe foglalás esetén	125
– különböző formáinak egyidejű alkalmazása	121
– magasabb szintű jogszabályban	107
– megelőzését szolgáló kodifikációs módszerek	108
Módosítás önálló jogszabályban	80
Módosítása jogszabály mellékletének	123
– jogszabálynak	107
– több jogszabálynak egy jogszabállyal	108
Módosítással azonnal egységes szerkezetbe foglalt jogszabályra való hivatkozás	124
Módosító és módosított jogszabály szövegének összehangolása	110
– jogszabály alkotásának indokoltsága	107
– – bevezető részében megjelölése módosítandó jogszabálynak	61
– – címe	109
– – megjelölése hatályon kívül helyező rendelkezésben	28
– jogszabályban összefogott szabályozás	114
– – tagolt szabályozás	114
– rendelkezés felvétele záró rendelkezések közé	80
– – hatályon kívül helyezése	26, 81
– rendelkezésben egyes szám, többes szám használata	115
Módosított jogszabály címének változatlanul hagyása	110
Módosul szó használata	122
Módosulása egyetlen rendelkezésnek	122
Módosuló rendelkezések helye a jogszabályban	81
Mondatrésszel való kiegészítés	119, 120
Mondattal való kiegészítés	119, 120

N

Nehézkes kifejezés elkerülése	145
Nem érintő (más jogszabályt nem érintő) rendelkezés	22, 79
Nem jogi szakkifejezések használata	144
Nemzetközi szerződésben Cikk	99
– – tagolás	103
– szerződést kihirdető jogszabályban visszaható hatály szabályozása	75
Névelő használata	134
Névelőnek (határozatlannak) használata	135
– (határozottnak) használata	134
Névmások használata	137

NY

Nyelv ismerete	131
– jogi szaknyelv ismerete	131
Nyelvhelyességi kiadványok	132
Nyelvművelő kézikönyvek	132
Nyomdahiba jogszabály szövegében	142

O

Országgyűlés elvi állásfoglalása	39, 44
– irányelve	39, 40
Országgyűlési határozat megjelölése	35, 44
Országos hatáskörű szerv vezetőjének irányelve	39, 40
– – – – utasítása	36

Ö

Önkormányzati rendelet megjelölése	14
– határozat megjelölése	36
Összefogott szabályozás módosító jogszabályban	114
Összeg megjelölése jogszabályban	149
Összehangolása jogszabály-módosítási kezdeményezéseknek	109
– módosító és módosított jogszabály szövegének	110

P

Paragrafus, §	98
– § megjelölése	98
– §-sal való kiegészítés	118
Pont (írásjel) használata	132
Pont, szövegrész	102
Pontokba foglalása állami irányítás egyéb jogi eszközeinek	99
Pontosvessző használata	132

Posztambulumbum	57
Preambulumbum	55
– jellegétől idegen tartalmi elemek	57
– tartalma	55

R

R. rövidítés használata	62
Ragok használata	136
Rendelet megjelölése	12, 43
– végrehajtási	82
Rendeletben utalás törvényre	69
Rendeletnek (együttesnek) megjelölése	15
Rész, szerkezeti egység jogszabályban	95
Részletes indokolás	91, 92, 93
– rendelkezések	65
– – sorrendje	65
Római számok használata	11, 148
Rövid megjelölése állami irányítás egyéb jogi eszközeinek	35, 44
– – jogszabálynak	11, 43
– neve jogszabálynak	51, 53, 155
– szövegezés követelménye	139
Rövidítése állami, érdekképviseleti és egyéb szervek nevének	165
– fogalomnak	70
– jogintézménynek	70
– jogszabálynak	53, 155
– miniszterek nevének (elnevezésének)	13
– minisztériumok nevének	165
Rövidítések használatának elvei	70, 140
– kialakításának elvei	70, 140
Rugalmas utalás	67, 108

S

Sorszámokkal történő tagolás	102
Statisztikai közlemény megjelölése	38, 44

SZ

Sz. (sz.) rövidítés elhagyása	11, 86
Szakasz (§) I. Paragrafus, §	98, 118
Szakkifejezésnek (nem joginak) használata	144
Szavak elválasztása	142
Számok megjelölése jogszabályban	148
Számozás változása módosítás következtében	117
Számozása együttes rendeletnek	16
– (folyamatos) jogszabályoknak	16
– – rendelkezéseknek jogszabály szövegén belül	99
Számú szó elhagyása	11, 86
Személyi hatálya jogszabálynak	18, 19
Szerkezeti egységei jogszabálynak	95
– felépítése jogszabálynak	95
Szervek nevének rövidítése	165, 166, 167
Szó köznyelvi értelmétől való eltérés	150
– szaknyelvi értelmétől való eltérés	150
Szóhasználat egységessége	151
Szórend jogszabály mondataiban	138
Szövegezése jogszabálynak	131
Szövegrésszel való kiegészítés	119, 120

T

Tagolás ábécé kisbetűivel	101
– arab sorszámokkal	102
– gondolatjellel	102
– hierarchiája	105
– kettős gondolatjellel (egyenlőségi jellel)	103
– nemzetközi szerződésben	103
Tagolt szabályozás módosító jogszabályban	114
Tanácsrendelet megjelölése	43
Tájékoztató megjelölése	40, 45
Tárgyas ragozás jelének alkalmazása	136
Teljes megjelölése állami irányítás egyéb jogi eszközeinek	35, 44
– – jogszabályoknak	11, 43, 155
Terjengős kifejezések	145

Területi hatálya jogszabálynak	18, 19
Többes szám használata	153
– – – módosító rendelkezésben	115
Tömör szövegezés követelménye	139
Törtszámok megjelölése	149
Törvény, emléktörvény	56
– megjelölése	11, 12, 43
– preambuluma	55
Törvénycikk szó mellőzése	11, 12
Törvényerejű rendelet megjelölése	43
Törvényjavaslat	12
– indokolása	90, 91
Törvénykönyv tagolása tartalmi szempontból	55
Törvényre való utalás rendeletben	69

U, Ú

Új bekezdéssel való kiegészítés	119
– jogszabály alkotásának indokoltsága	107
– mondatrésszel való kiegészítés	119, 120
– mondattal való kiegészítés	119, 120
– §-sal való kiegészítés	118
– rendelkezés felvétele kiüresedett jogszabályhelyre	120
– szövegrésszel való kiegészítés	119, 120
Utalás, előreutalás	71
– eltérő rendelkezésre	69
– jogszabály valamelyik Részére, fejezetére	72
– más jogszabály megfelelő alkalmazására	68
– – jogszabályra	67, 68
– törvényre rendeletben	69
– ugyanazon jogszabályon belül	71
– – §-on belül	72
– visszautalás	72
Utalásban feltüntetett jogszabály megjelölése	70
– – jogszabályhely megjelölése	72
Utasítás megjelölése	36, 44
– számozása	37

V

Vagy kötőszó használata	146
Változatlanul maradó szöveg rövidített közlése	111
Változik szó használata	117
Változó számozás módosítás következtében	117
Vessző használata	132
Végrehajtási jogszabály alkotására adott felhatalmazás	16, 17, 82
– – hatályon kívül helyezése	30
– – kapcsolódása alapjogszabályhoz	97
– – önálló kihirdetése	127
– jogszabályban alapjogszabályhoz való kapcsolódás megjelölése	98
– jogszabállyal egységes szerkezetbe foglalás	126
– – – foglalásnál eltérő betűtípusok használata	127
– rendelet alkotására adott felhatalmazás	16, 17, 82
Véleményezők feltüntetése jogszabály bevezető részében	59
Vhr. rövidítés használata	62
Világos szövegezés követelménye	131
Visszaható hatály, burkolt	76
– – korlátozása	75
– – nemzetközi szerződést kihirdető jogszabályban	75
– hatálya jogszabálynak	75
– hatályról szóló rendelkezés helye a jogszabályban	76
Visszamatató névmás	137, 138
Visszautalás	72

Z

Záró rendelkezések	20, 73
– – címe	21
– rendelkezésekben levő szabályok elnevezése, sorrendje	21

KÖZLEMÉNY

A Magyar Közlöny különszámaként megjelent

A MUNKA TÖRVÉNYKÖNYVE, A KÖZTISZTVEISELŐI TÖRVÉNY ÉS A KÖZALKALMAZOTTAK JOGÁLLÁSÁRÓL SZÓLÓ TÖRVÉNY

című, A/4 formátumú, 3 kötetes kiadvány.

Az első kötet

I. A MUNKA TÖRVÉNYKÖNYVE ÉS VÉGREHAJTÁSI JOGSZABÁLYAI

című, 160 oldal terjedelmű, lezárása 1999. június 24. Ára: 1736 Ft áfával.

A második kötet

II. A KÖZTISZTVEISELŐK JOGÁLLÁSÁRÓL SZÓLÓ TÖRVÉNY ÉS VÉGREHAJTÁSI JOGSZABÁLYAI

című, 192 oldal terjedelmű, lezárása 1999. június 28. Ára: 2500 Ft áfával.

A harmadik kötet

III. A KÖZALKALMAZOTTAK JOGÁLLÁSÁRÓL SZÓLÓ TÖRVÉNY ÉS VÉGREHAJTÁSI JOGSZABÁLYAI

című, 236 oldal terjedelmű, lezárása 1999. július 16. Ára: 1764 Ft áfával.

A megjelenést követő esetleges jogszabályváltozást pótlapon közöljük.

A megrendeléseket a Magyar Hivatalos Közlönykiadó címére (1085 Budapest, Somogyi Béla u. 6.) lehet feladni. Fax: 338-4746 vagy 267-2780.

Megrendeljük a

I. A MUNKA TÖRVÉNYKÖNYVE ÉS VÉGREHAJTÁSI JOGSZABÁLYAI című kiadványt példányban,

II. A KÖZTISZTVEISELŐK JOGÁLLÁSÁRÓL SZÓLÓ TÖRVÉNY ÉS VÉGREHAJTÁSI JOGSZABÁLYAI című kiadványt példányban.

III. A KÖZALKALMAZOTTAK JOGÁLLÁSÁRÓL SZÓLÓ TÖRVÉNY ÉS VÉGREHAJTÁSI JOGSZABÁLYAI című kiadványt példányban.

A megrendelő (cég) neve:

Címe (város, irányítószám):

Utca, házszám:

Az ügyintéző neve, telefonszáma:

A megrendelő (cég) bankszámlaszáma:

A megrendelt példányok ellenértékét a postaköltséggel együtt, a szállítást követő számla kézhezvétele után, 8 napon belül a Magyar Hivatalos Közlönykiadónak a számlán feltüntetett pénzforgalmi jelzőszámára átutaljuk.

Keltezés:

.....
cégszerű aláírás

KÖZLEMÉNY

A Magyar Közlöny különszámaként megjelent

A KÖZÚTI KÖZLEKEDÉSRE, A KÖZÚTI GÉPJÁRMŰVEKRE ÉS SZEMÉLYSZÁLLÍTÁSRA VONATKOZÓ FONTOSABB JOGSZABÁLYOK

című, A/4 formátumú, 304 oldal terjedelmű kiadvány. A kiadvány tartalmazza a közúti közlekedés szabályait, valamint a rendőrség igazgatásán kívül a közúti járművek műszaki feltételeiről, üzemben tartásáról, biztosításáról, környezetvédelmi felülvizsgálatáról és ellenőrzéséről, a járművezetők egészségügyi és pályaalkalmasságáról, képzéséről, vizsgáztatásáról, valamint a nemzetközi személyszállítás és a személytaxi szolgáltatás végzésének feltételeiről szóló jogszabályokat.

A kézirat lezárva: 1999. április 1-jén.

Ára: 2996 Ft áfával. A megjelenést követő jogszabályváltozásokat pótlapon közöljük.

Megrendeléseket a Magyar Hivatalos Közlönykiadó címére (1085 Budapest, Somogyi Béla u. 6.) lehet feladni. Fax: 266-5099 vagy 267-2780.

MEGRENDELŐLAP

Megrendeljük

A KÖZÚTI KÖZLEKEDÉSRE, A KÖZÚTI GÉPJÁRMŰVEKRE ÉS SZEMÉLYSZÁLLÍTÁSRA VONATKOZÓ FONTOSABB JOGSZABÁLYOK

című kiadványt példányban.

A megrendelő (cég) neve:

Címe (város, irányítószám):

Utca, házszám:

Az ügyintéző neve, telefonszáma:

A megrendelő (cég) bankszámlaszáma:

A megrendelt példányok ellenértékét a postaköltséggel együtt, a szállítást követő számla kézhezvétele után 8 napon belül a Magyar Hivatalos Közlönykiadónak a számlán feltüntetett pénzforgalmi jelzőszámára átutaljuk.

Keltezés:

.....
cégszerű aláírás

K Ö Z L E M É N Y

A Magyar Közlöny különszámaként megjelent

AZ ÁLLAMIGAZGATÁSI ELJÁRÁS ÉS A SZABÁLYSÉRTÉS

című, A/4 formátumú, 96 oldal terjedelmű kiadvány.

A kézirat lezárva: 1998. május 10-én. *A jogszabályváltozásokat pótlapon közöljük.*

Ára: 952 Ft áfával.

Megrendeléseket a Magyar Hivatalos Közlönykiadó címére (1085 Budapest, Somogyi Béla u. 6.) lehet feladni. Fax: 266-5190.

Megrendeljük

AZ ÁLLAMIGAZGATÁSI ELJÁRÁS ÉS A SZABÁLYSÉRTÉS

című kiadványt példányban.

A megrendelő (cég) neve:

Címe (város, irányítószám):

Utca, házszám:

Az ügyintéző neve, telefonszáma:

A megrendelő (cég) bankszámlaszáma:

A megrendelt példányok ellenértékét a postaköltséggel együtt, a szállítást követő számla kézhezvétele után 8 napon belül a Magyar Hivatalos Közlönykiadónak a számlán feltüntetett pénzforgalmi jelzőszámára átutaljuk.

Keltezés:

.....
cégszerű aláírás

KÖZLEMÉNY

A Magyar Közlöny különszámaként megjelent a

HATÁLYOS VÁMJOGSZABÁLYOK I. és II.

című, A/4 formátumú kiadvány.

A kiadvány első kötete 200 oldal terjedelmű, a vámjogról, a vámeljárásról, valamint a vámigazgatásról szóló 1995. évi C. törvényt tartalmazza a végrehajtásáról szóló 45/1996. (III. 25.) Korm. rendelettel egységes szerkezetben.

A második kötet terjedelme 160 oldal, a vámtörvény végrehajtásának részletes szabályairól szóló 10/1996. (III. 25.) PM rendeletet tartalmazza.

A kézirat lezárva: 1999. május 25.

A megjelenést követő jogszabályváltozást: az 1999. évi LIV., továbbá az 1999. évi LXXV. törvény módosító rendelkezéseit pótlapon közöljük.

Kötetenként megvásárolható, ára: 1456 Ft áfával / kötet.

Megrendeléseket a Magyar Hivatalos Közlönykiadó címére (1085 Budapest, Somogyi Béla u. 6.) lehet feladni. Fax: 266-5099 vagy 267-2780.

Megrendeljük a

HATÁLYOS VÁMJOGSZABÁLYOK

című kiadványt példányban.

A megrendelő (cég) neve:

Címe (város, irányítószám):

Utca, házszám:

Az ügyintéző neve, telefonszáma:

A megrendelő (cég) bankszámlaszáma:

A megrendelt példányok ellenértékét a postaköltséggel együtt, a szállítást követő számla kézhezvétele után, 8 napon belül a Magyar Hivatalos Közlönykiadónak a számlán feltüntetett pénzforgalmi jelzőszámára átutaljuk.

Keltezés:

cégszerű aláírás

Szerkeszti a Miniszterelnöki Hivatal, Budapest V., Kossuth tér 1-3.
Kiadja a Magyar Hivatalos Közlönykiadó, Budapest VIII., Somogyi Béla u. 6. Felelős kiadó: dr. Korda Judit vezérigazgató.
Az előállításban közreműködött a Házi Jogtanácsadó Könyv- és Lapkiadó Kft.
Szerkesztőségi iroda: Budapest VIII., Somogyi Béla u. 6. Telefon: 318-5129.

Példányonként megvásárolható a Budapest VIII., Somogyi Béla u. 6. szám alatti közlönyboltban. Telefon: 267-2780.

ISBN 963 7270 98 1

99.1101 — Nyomja a Magyar Hivatalos Közlönykiadó Lajosmizsei Nyomdája. Felelős vezető: Burján Norbert.

